

**GAZETE HABERLERİNDE KADINA YÖNELİK
ŞİDDET: POSTA ve TAKVİM GAZETELERİNDE
KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**Coşkun HALICI
(Doktora Tezi)
Eskişehir-2007**

GAZETE HABERLERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET:
POSTA ve TAKVİM GAZETELERİNDE
KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Coşkun HALICI

DOKTORA TEZİ
Basın ve Yayın Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Nejdet ATABEK

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ekim 2007

İÇİNDEKİLER	Sayfa
ÖZ	vi
ABSTRACT	vii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	viii
ÖNSÖZ	ix
ÖZGEÇMİŞ	x
TABLolar LİSTESİ	xi
GRAFİK ve ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	8
1.1.1. Şiddet	11
1.1.1.1. Şiddetin Tanımları	11
1.1.1.2. Şiddetin Türleri	14
1.1.1.3. Şiddetin Epistemolojisi	21
1.1.1.3.1. Şiddetin Kaynağı	21
1.1.1.3.2. Şiddetin Niteliği	24
1.1.1.3.3. Şiddetin Sınırları	27
1.1.2. Şiddet ve Kadın	30
1.1.2.1. Kadına Yönelik Şiddet	30
1.1.2.1.1. Dünyada Kadına Yönelik şiddet	30
1.1.2.1.2. Türkiye’de Kadına Yönelik şiddet	37
1.1.2.2. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri	43
1.1.2.2.1. Fiziksel Şiddet	43
1.1.2.2.2. Sözel Şiddet	44
1.1.2.2.3. Ekonomik Şiddet	44
1.1.2.2.4. Cinsel Şiddet	46
1.1.2.2.5. Psikolojik Şiddet	49
1.1.2.2.6. Sosyal Şiddet	49
1.1.2.2.7. Kamusal Şiddet	50
1.1.2.3. Kadın ve Şiddet Konusunda Kuramsal Yaklaşımlar	52
1.1.2.3.1. Kişisel düzey kuramları	52
1.1.2.3.1.1. Psikopatolojik ve Anormal Davranış Kuramı	52
1.1.2.3.1.2. Alkol ve Uyuşturucu Kullanımı	53

1.1.2.3.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	54
1.1.2.3.2. Aile Düzeyi Kuramları	55
1.1.2.3.2.1. Kaynak Kuramı	55
1.1.2.3.2.2. Değişim Kuramı	56
1.1.2.3.3. Makro Düzey Kuramları	56
1.1.2.3.3.1. Stres ve Sistem Kuramı	56
1.1.2.3.3.2. Kültür ve Alt Kültür Kuramı	56
1.1.2.3.4. Kadın ve Şiddet Konusundaki Modeller	58
1.1.2.4. Kadın ve Şiddet Konusunda Uluslararası Karar Süreci ve Medya	60
1.1.2.4.1. BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)	62
1.1.2.4.2. Pekin Deklarasyonları	63
1.1.2.4.2.1. Pekin 1995	63
1.1.2.4.2.2. Pekin+5 2000	66
1.1.3. Medyada Şiddet ve Kadın	69
1.1.3.1. Medya ve Şiddet	69
1.1.3.1.1. Medyada Şiddet Konusunda Kuramsal Yaklaşımlar	74
1.1.3.1.1.1. Biyolojik Kuramlar	76
1.1.3.1.1.2. Bilişsel Kuramlar	76
1.1.3.1.1.3. Ekolojik Kuramlar	77
1.1.3.1.1.4. Etkileşimsel Kuramlar	77
1.1.3.2. Yazılı Basında Şiddet ve Kadın	78
1.1.3.3. Yazılı Basında Şiddeti Konu Alan Araştırmalar	83
1.1.3.3.1. Dünyada Yazılı Basında Şiddeti Konu Alan Araştırmalar	86
1.1.3.3.2. Türkiye’de Yazılı Basında Şiddeti Konu Alan Araştırmalar	94
1.1.3.4. Yazılı Basında Şiddet İçeriğine Yönelik Tartışmalar	98
1.1.4. Türk Medyasının Genel Görünümü	106

1.1.4.1. Doğan Grubu	111
1.1.4.2. Ciner Grubu	114
1.1.4.3. Doğuş Grubu	119
1.1.4.4. Çukurova Grubu	120
1.1.4.5. Bilgin Grubu	121
1.1.4.6. Uzan Grubu	122
1.1.4.7. Türk Basınındaki Diğer Oluşumlar	122
1.2. Amaç	129
1.3. Önem	129
1.4. Varsayımlar	131
1.5. Sınırlılıklar	131
2. YÖNTEM	132
2.1. Araştırma Modeli	133
2.2. Evren ve Örneklem	133
2.3. Veriler ve Toplanması	136
2.3.1. Kodlama Formunun Oluşturulması	136
2.3.2. Kodlama Yönergesinin Hazırlanması	139
2.3.2.1- Kodlayıcılara Kodlama Formu ve Yönergesiyle İlgili	
Verilen Bilgiler	140
2.3.3. Kodlayıcı Eğitimi	157
2.3.4. Verilerin Kodlanması	159
2.3.5. Araştırmanın Güvenirliği	160
2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	161
3. BULGULAR VE YORUM	163
3.1. İncelenen Gazete Sayılarının (nüshalarının) Sayısal Özellikleri	164
3.2. Haberlerin Biçimsel Özellikleri	166
3.3. Haberlerde Kullanılan Görsel Malzemenin Özellikleri	172
3.4. Haberleri Üretenlere İlişkin Bulgular	176
3.5. Kadına Uygulanan Şiddetin Türleri	178
3.6. Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Diğer Bulgular	185

3.7. Şiddete Maruz Kalan Kadına İlişkin Bulgular	191
3.8. Şiddeti Uygulayan Aktörlere İlişkin Bulgular	197
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	206
EKLER	222
KAYNAKÇA	250

DOKTORA TEZ ÖZÜ

GAZETE HABERLERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET: POSTA ve TAKVİM GAZETELERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Coşkun HALICI

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekim 2007

Danışman: Prof. Dr. Nejdet ATABEK

Bu çalışmanın temelinde, demokratik toplumların önemli bir sorunu olan kadına yönelik şiddet olgusunun Türk yazılı basınına nasıl ele alındığı, seçilen gazetelerde yer alan haberlerde kadına yönelik şiddet içeriğinin kapsamı ve biçiminin ne olduğu incelenmektedir. Bu bağlamda çalışmada şiddet ve kadına yönelik şiddet, medyada ve yazılı basında kadına yönelik şiddet konuları ile Türk basının günümüzdeki görünümü ele alınmaktadır.

İletişim sisteminin, giderek yaygınlaşması ve gelişmesi aynı zamanda izleyicilerin de her geçen gün daha fazla şiddet görüntüsü ve haberine maruz kalınmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yazılı basında yer alan şiddet içeriğinin belirlenmesi önemlidir.

Kadına yönelik şiddet içeriği medyada önemli bir yer tutmaktadır. Bu araştırmada Posta ve Takvim gazetelerinde 1995-2006 yılları arasında yer alan kadına yönelik şiddet haberleri incelenmiştir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde kadınların ne tür şiddet olaylarına maruz kaldıkları ve bu haberlerin nasıl verildiğinin ortaya çıkarılmasını amaçlayan çalışmada, Posta ve Takvim gazetelerinde yayınlanan haberlerin biçimsel sayısal özellikleri, haberlerin daha çok hangi sayfalarda yer aldığı, kullanılan görsel malzemenin biçim, içerik ve sayısal özellikleri, haberlerde hangi tür şiddet olaylarının yer aldığı, kadınlara uygulanan şiddetin hangi nedenlere dayandırıldığı, kadınlara şiddet uygulanırken daha çok hangi araçların kullanıldığı, kadınlara şiddetin daha çok nerelerde ve ne zaman uygulandığı, şiddete maruz kalan kadınların ve şiddeti uygulayan aktörlerin demografik özellikleri ortaya konmaktadır.

Elde edilen veriler söz konusu gazetelerde yer alan haberlerin kadına yönelik şiddet içeriğinin sansasyonel, niteliğinin bireysel, fiziksel ve cinsel olduğunu göstermektedir. Gazeteler genel olarak Türkiye’de kadına yönelik olarak uygulanan şiddetin fiziksel ve cinsel olanlarına daha çok ilgi duymakta ve sayfalarında daha çok yer vermektedir.

ABSTRACT**VIOLENCE AGAINST WOMEN IN NEWSPAPER REPORTS:
A STUDY ON REPORTS OF VIOLENCE AGAINST WOMEN
IN POSTA AND TAKVİM NEWSPAPERS****Coşkun HALICI**Anadolu University, Graduate School of Social Sciences,
Department of Journalism, October 2007**Advisor: Prof. Dr. Nejdet ATABEK**

On the basis of this study it is examined that how Turkish Press is handled the phenomenon of violence against women, which is one of the important problem of democratic societies. In addition, coverage and scope of the phenomenon related reports of the selected newspapers were also examined. Within this context violence, violence against women and violence issues are discussed both in Turkish media and press.

Gradual improvement and expansion in communication system causes viewers to expose more violence scenes and news. For this reason, it is essential to determine the content of violence in the press.

Content of violence against women holds an important part in the press. In this study the news concerning violence against women has been studied in Posta and Takvim newspapers between the years 1995 and 2006. In the study aiming to find out what type of violent events, women are exposed and how it is covered in the press. It is also pointed out the analysis of qualitative features of the news published in Posta and Takvim. Beside this the format of visual elements, content and qualitative features, the type of violent event covered, the reason of violence against women, the violence instruments used in which places and at what times violent act are committed, the demographic features of women exposed to violence and violence doers.

The accumulated data indicates that the content of violence against women is sensational, individual, physical, and sexual. Generally, the newspapers in Turkey take more interest with physical and sexual violence news and they take up more space in the papers.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Coşkun Halıcı'nın "**Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta Ve Takvim Gazeteleri'nde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma**" başlıklı tezi tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Basın ve Yayın Anabilim Doktora tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Nejdet ATABEK

Üye : Prof. Dr. Uğur DEMİRAY

Üye : Prof. Dr. Ahmet Haluk YÜKSEL

Üye : Prof. Dr. Suat GEZGİN

Üye : Prof. Dr. Halil İbrahim GÜRCAN

Prof. Dr. Nurhan AYDIN

Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Medyada şiddet gösterimi konusu farklı zamanlarda ve birçok yönüyle araştırılmaktadır. Yazılı basını konu alan araştırmalar ise sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle yazılı basında kadına yönelik şiddet üzerine yapılacak her araştırma ayrı bir öneme sahiptir. Bu yargıdan hareketle araştırmada Türk basınında yer alan kadına yönelik şiddetin kapsamı ve yer alış biçimi temel konu olarak ele alınmıştır. Çalışmada şiddet, kadın, medya ve yazılı basın konusuna vurgular yapılmış, dünyada ve Türkiye’de yazılı basında şiddet içeriğine yönelik tartışmalar ve getirilen eleştiriler incelenmiştir. Gazete haberlerindeki kadına yönelik şiddet olgusu içerik çözümlemesi yöntemiyle araştırılmış ve bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde bilimsel katkıları, akılcı yönlendirmeleri ve disiplinli çalışma tekniğiyle gece gündüz demeden yol gösteren tez danışmanım Prof. Dr. Nejdet ATABEK’e, yalnızca izleme jürilerinde değil, çalışmanın her aşamasında zaman ayırarak, doğru yolda yürümemi sağlayan ve yeni ufuklar açan Prof. Dr. Uğur DEMİRAY ve Prof. Dr. A. Haluk YÜKSEL’e, beni sürekli teşvik ederek yüreklendiren, Prof. Dr. Yılmaz BÜYÜKERŞEN’e ve istatistik bilgilerini benimle paylaşan arkadaşım Öğr. Gör. Nevzat Bilge İSPİR’e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Tez hazırlamanın yoğun çalışması içinde kendisine yetirince zaman ayıramadığım Oğlum Efe Batuhan’a, yoğun çalışma sürecinin tüm aşamalarında bana destek olan, gerektiğinde kendi akademik çalışma süresinden ödün veren değerli eşim ve meslektaşım Şaduman’a, üzerimdeki emeklerinden dolayı anne ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Coşkun HALICI

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Araştırma Kapsamında Ele Alınan Gazeteler ve Dönemler.....	135
Tablo 2.	Araştırma Kapsamında İncelenen Gazetelerin Sayısal Dağılımı..	164
Tablo 3.	Kadına Yönelik Şiddet İçeren Haberlerin Başlıklarında Kullanılan Kavram ve Tanımlamaların Sayısal Dağılımı	165
Tablo 4.	Haberlerin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Sayısal Dağılım	166
Tablo 5.	Devam Sayfasına Gönderilen Haberlerin Sayısal Dağılımları	167
Tablo 6.	Haberlerin Yayınlandıkları Sayfadaki Sırasına İlişkin Sayısal Dağılım	168
Tablo 7.	Haberlerin Sayfadaki Konumuna Göre Sayısal Dağılım	169
Tablo 8.	Haberlerin Sunum Şekline İlişkin Sayısal Dağılım	170
Tablo 9.	Haberlerin Hazırlanış Biçimine İlişkin Sayısal Dağılım	170
Tablo 10.	Kadına Yönelik Şiddet Haberlerine Gazete Sayfalarında Ayrılan Alanların Dağılımı	171
Tablo 11.	Haberlerde Kullanılan Fotoğrafların Sayısal Dağılımı	172
Tablo 12.	Kullanılan Diğer Görsel Öğelerin Sayısal Dağılımı	173
Tablo 13.	Haberlerde Kullanılan Görsel Öğelerin Gazetelere Göre Dağılımı	173
Tablo 14.	Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçeriklerine Göre Sayısal Dağılım	174
Tablo 15.	Şiddete Maruz Kaldıktan Sonra Kadınları Gösteren Fotoğrafların İçeriklerine Göre Sayısal Dağılım	175
Tablo 16.	Haber Üretenler Bakımından Haber Kaynaklarının Sayısal Dağılımları	176
Tablo 17.	Haber Ajansı Kaynaklı Haberlerin Haber Ajanslarına Göre Sayısal Dağılımı	177
Tablo 18.	Haber Hazırlayan Muhabirlerin Cinsiyetleri Bakımından Sayısal Dağılım	177
Tablo 19.	Haberlerde Yer Alan Şiddet Türlerinin Sayısal Dağılımı	178
Tablo 20.	Kadına Uygulanan Fiziksel Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım	179

Tablo 21.	Kadına Uygulanan Cinsel Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım	180
Tablo 22.	Kadına Uygulanan Sözel Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım	181
Tablo 23.	Kadına Uygulanan Ekonomik Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım	182
Tablo 24.	Kadına Uygulanan Psikolojik Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım	183
Tablo 25.	Kadına Uygulanan Sosyal Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım	184
Tablo 26.	Kadına Uygulanan Kamusal Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım	185
Tablo 27.	Kadına Uygulanan Şiddetin Nedenleri	186
Tablo 28.	Kadına Yönelik Şiddet Uygulanırken Kullanılan Araçların Sayısal Dağılımı	187
Tablo 29.	Kadına Yönelik Şiddetin Uygulandığı Yerlere İlişkin Dağılım	188
Tablo 30.	Kadına Uygulanan Şiddetin İllere Göre Sayısal Dağılımı	189
Tablo 31.	Kadına Yönelik Şiddetin Uygulandığı Zamana Göre Sayısal Dağılım	190
Tablo 32.	Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Yer Alan Aktörlere Göre Sayısal Dağılım	191
Tablo 33.	Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Şiddete Maruz Kalan ve Şiddeti Uygulayanların Sayısal Dağılımı	192
Tablo 34.	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Bir Haberde Verilen Sayılarına Göre Dağılım	192
Tablo 35.	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Yaşlarına Göre Sayısal Dağılım	193
Tablo 36.	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Eğitim Durumlarına Göre Sayısal Dağılım	193
Tablo 37.	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Mesleklerine Göre Sayısal Dağılımı	194

Tablo 38.	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Medeni Durumlarına Göre Sayısal Dağılımı	194
Tablo 39.	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Şiddeti Uygulayanlara Yakınlığına Göre Sayısal Dağılım	195
Tablo 40.	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Uyuşana Göre Sayısal Dağılım	196
Tablo 41.	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Nasıl Tanımlandıklarına İlişkin Dağılım	197
Tablo 42.	Şiddeti Uygulayan Aktörlerin Bir Haberde Verilen Sayılarına Göre Dağılım	198
Tablo 43.	Şiddeti Uygulayanların Yaşlarına Göre Sayısal Dağılım	199
Tablo 44.	Şiddeti Uygulayanların Eğitim Durumlarına Göre Sayısal Dağılım	200
Tablo 45.	Şiddeti Uygulayanların Meslek Gruplarına Göre Sayısal Dağılım	201
Tablo 46.	Şiddeti Uygulayanların Medeni Durumlarına Göre Sayısal Dağılım	202
Tablo 47.	Şiddeti Uygulayanların Şiddete Maruz Kalanlara Yakınlığına Göre Sayısal Dağılım	202
Tablo 48.	Şiddeti Uygulayanların Uyuşana Göre Sayısal Dağılım	204
Tablo 49.	Şiddeti Uygulayanların Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılım.....	204
Tablo 50.	Şiddeti Uygulayanların Haberlerdeki Tanımlanma Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım	205

ŞEKİLLER ve GRAFİKLER LİSTESİ

- Şekil 1. Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Mor Çatı Vakfı'nın Oluşturduğu Şiddet Tekeri 36**
- Şekil 2. Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Ekolojik Modelin Şekil Olarak Gösterimi 58**
- Şekil 3. Haberin Sayfadaki Konumuna Bir Örnek 142**
- Şekil 4. Gazete Sayfasında Sürmanşet, Manşet, Üst Kuşak, Göbek ve Alt Kuşak Bölümlerinin Şematik Görünümü 143**
- Grafik 1. Haberde Verilen Ülke Adlarına Göre Sayısal Dağılım 190**

1. GİRİŞ

Dünyanın demokratik bölgelerinde şiddet kaynaklı olaylar ve ortaya çıkan öyküler, günlük yaşamlarını yaşayan sıradan kişilere artarak ve giderek yaygınlaşarak ulaşmaktadır. Bunun nedenleri arasında emniyet güçlerinin kamuoyunu daha yaygın olarak bilgilendirme yönünde çaba harcaması, şiddeti gündemde tutmak ve cezai yaptırım sürecini harekete geçirmek amacıyla yürütülen çeşitli kampanyalar, sivil toplum kuruluşları tarafından kurulan organizasyonlar ve en önemlisi iletişim sisteminin, MacLuhan'ın da söylediği gibi küçülerek global bir köye dönüşen dünyanın büyük bir kısmına yayılarak genişlemesi ve giderek gelişmesidir. Bu yaygın iletişim sistemi içinde yer alan medya profesyonelleri, şiddetin ne denli ilgi çektiğini bilir ve bu nedenle de yayıncılık kurallarının ünlü düsturuyla hareket ederler; “kan varsa, o haber manşete çıkar”. Yazılı basın ve televizyonlar dünya genelinde artan şiddeti genellikle kötülemesine rağmen, kitle iletişim araçlarının şiddeti yoğun bir şekilde konu edinmesiyle tüm dünya giderek daha fazla şiddetle dolmaktadır.¹

Kayıtlara geçmesi nedeniyle dünyada gelişen bireysel şiddet olayları hakkında bir fikir edinmek için belki de en güvenilir ölçü cinayet oranlarıdır. 1980-84 yılları arasında, 19 farklı bölgeden 34 ülke ele alındığında dünyadaki her 100.000 kişi başına ortalama 5.82 oranında cinayet düştüğü görülmektedir. Sonraki yıllarda dünyadaki cinayet oranı yüzde elliden fazla bir artış göstererek, 1990-94 yılları arasında 8.86'ya kadar tırmanmıştır. Bu artış oranı sanayileşmiş ülkelerde yaklaşık %15 iken Latin Amerika ülkelerinde %80'e, Arap dünyasında ise %112'ye ulaşmaktadır.²

Şiddet, olağan duruma göre olağanüstülük taşıdığı, toplumlarda bu denli yaygın durumda olduğu için doğal olarak medya profesyonellerinin ilgisini çekmektedir. Sakin bir günün sonunda ortaya çıkarılacak üründe “Bu gün hiç bir şey olmadı mı?”

¹ John Keane, **Şiddetin Uzun Yüzyılı**, Çeviren: Bülent Peker (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1998), s.15.

² Mayra Buvinic, “Living in a More Violent World”, **Foreign Policy**, Spring 2000, <http://www.findarticles.com>, (11.06.2002)

Birleşmiş Milletler Dünya Suç Araştırması ve Dünya Bankası verilerine göre; 1970-94 yılları arasında her 100,000 kişi başına düşen Dünyadaki Cinayet Oranlarının yıllara göre ortalaması şöyledir: 1970-74 5.93, 1975-79 5.47, 1980-84 5.82, 1985-89 6.35, 1990-94 8.86

denilecektir. Kitle iletişim araçları hem yayınlarını sürdürebilmek hem de daha fazla tiraj veya reyting almak için heyecan verici, okuyucunun veya izleyicinin ilgisini çekebilecek olayları iletmeye çalışırlar. Bu nedenle, şiddet ile ilgili her türlü haberi çeşitli şekillerde kullanarak izleyen, okuyan, dinleyenlerin ilgisini hazırladıkları yayın üzerine çekmeye çalışırlar.³

Kişilerin olay ve olgulara ilgisi, ya olayların içinde bulunup yaşayarak veya anlatılanlardan öğrenme ya da sonuçlarından algılama şeklinde olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının ürettikleri bilgilerin büyük bir kısmı olayın görüntüleriyle birlikte iletilmektedir. Bu görüntülerin varlığı ise olayların sanki orada imiş gibi algılanmasına neden olmaktadır. Ancak görüntüler, aslının aynı yapılarına karşın, bu yapıları yüzünden aldatıcı olma özelliğini de içlerinde barındırmaktadırlar. Herhangi bir kitle iletişim aracında yayınlanan görüntü birçok görüntü içinden seçilmektedir. Bu görüntülere resim seçiciler, sayfa sekreterleri veya görsel yönetmenler tarafından değişik montajlar yapılabilir. Üstlerine yorum yazısı bindirilebilir. Bazılarına kadraj uygulanabilir ve istenmeyen kısımlar hiç gösterilmeyebilir. Bu tür biçim bozular şiddet görüntülerine de uygulanabilir. Bu nedenle yaşanan şiddet yerine, şiddetin öğrenilen ve hayal edilen kadarı önem kazanır. Bu durumda yaşanmış gerçek değil, kitle iletişim araçlarının öğrettikleri ya da gösterdikleri kadarından öğrenilen değerlendirilmektedir.⁴

Kitle iletişim araçlarının verdiği iletilerden öğrenmenin sonuçlarından biri de şiddet görüntülerinin olağanlaşarak ve kanıksanarak sanki gerçek değillermiş gibi algılanır olmalarıdır. Şiddetin gerçek yüzü güzel değildir. Bir katliam yerinin fotoğrafı, örneğin Amerikan askerinin Felluce'deki bir camide ölü taklidi yapan bir Iraklıyı başından tüfekte vurarak öldürmesi veya Iraklıların yanmış Amerikan askerlerinin ölü bedenlerini köprüye asarak sallandırması gibi; parçalanmış insanlardan arta kalanların, duvarlara saçılmış kan lekelerinin mide bulandırıcılığını gerektiği gibi bütün çarpıcılığıyla yansıtamaz. Görüntülerin ve fotoğrafların gerçek yaşamı yansıtmada zayıf kalmasının birçok nedeni olabilir. Örneğin aşırı kanlı görüntülerin sansür edilmeleri, kopyalanma

³ Yves Michaud, **Şiddet**, Çeviren: Cem Muhtaroglu (İstanbul: İletişim Yayınları), s.43.

⁴ Michaud, **a.g.e.**, s.44.

sırasında netliğin yitirilmesi, sayfa sekreterlerinin veya görüntü yönetmenlerinin biçimleme uygulamaları ile şiddetin görüntülerinin sürekli olarak tekrarlanması nedeniyle kanıksanması gerçekliğin yitirilmesine neden olarak sayılabilir. Buna kişilerin gerçekleşen şiddet olayının bir aktörü veya mağduru olmamasının ya da o anı yaşamamanın rahatlatıcı etkisi de eklenebilir. Ayrıca Film, televizyon, ses, yazı veya canlı performansta ortaya konan şiddetin gerçek yaşamdaki şiddetle aynı olması gerekmemektedir. Benzer olarak gerçek yaşamda şiddet içermeyen şeyler ise betimlendiğinde şiddet yaratabilmektedir.⁵ Kitle iletişim araçlarında şiddete ait gerçekliğin tam anlamıyla yer almamasıyla yayınlanan görüntülerin sivri ve dokunaklı yanları giderilerek, yumuşatılmaktadır. Kitle iletişim araçlarında yayınlanmasıyla şiddet, görüntüler aracılığıyla büyük ölçüde olağanlaştırılmış ve yumuşatılmış olarak algılanmaktadır.⁶

Kitle iletişim araçlarında şiddet gösteriminin kişiler üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi olmadığı savları günümüzde geçerliliğini kaybetmiştir. Gerçekte yaşanan şiddet, olayın gerçekleştiği yerde bulunanlarla sınırlı kalırken kitle iletişim araçlarında yer almasıyla çok sayıda insana ulaşmaktadır. Şiddet görüntülerinin saldırganlığın ve şiddetin artmasına katkısı ülkelere göre farklılıklar gösteriyorsa da, giderek daha çok sayıda kişinin şiddete maruz kalması, şiddetin kaynaklarının, şiddet yoğunluklu bölgelerin ve şiddete daha çok maruz kalan toplumsal grupların yeniden tanımlanmasını gerekli kılmaktadır.⁷

Kitle iletişim araçlarında betimlenen şiddet gerçek yaşamdaki şiddetin veremeyeceği zararı verebilir veya “hiçbir etki de yaratmayabilir”.⁸ Ancak yapılan bazı araştırmalar, izleyenlerin, okuyanların, dinleyenlerin şiddet gösteriminden bire bir etkilendiğini kesin olarak ortaya koymasa da kurulan öyküler aracılığıyla şiddetin gündelik yaşantımızın bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Şiddet üzerine

⁵ Rose A. Dyson, “The Lamarsh Commission Mandate”, **LaMarsh Centre for Research on Violence and Conflict Resolution**, <http://www.yorku.ca/lamarsh/judylamarsh.htm>, (11.03.2003)

⁶ Michaud, **a.g.e.**, s.46.

⁷ Aysel Aziz, **Medya Şiddet ve Kadın 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi**, (Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, No:81, 1994), s.7-12.

⁸ Dyson, “The Lamarsh Commission Mandate”, (11.03.2003)

yapılan iletişim araştırmalarında, kitle iletişim araçlarında yer alan şiddet gösterimlerinin, şiddet kodlarını yeniden üretip kazandırdığını, bu öykülerden öğrenilen davranış biçimlerinin de kişisel eylemlere katkıda bulunduğu belirlenmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken konu iletişim araçlarının gündelik hayatın akışı üzerinde yeni bir gerçeklik yaratmadaki etkileridir.⁹

Olası medya etkileri çok miktarda araştırmaya konu olmuştur. İçerik analizleri en çok şiddet içeriğinin televizyonda verildiğini göstermektedir.¹⁰ Bu nedenle, iletişim araştırmalarında şiddet gösterimini konu alan çalışmaların büyük bir bölümü televizyonların üzerinde yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte Televizyon haberleri genellikle 20 saniyeden az sürer ve çok çabuk unutulabilir veya hiç fark edilmeyebilir. Televizyonda yayınlanan haberlerin aksine, gazetelerdeki haberler saklanabilmekte, tekrar okunabilmekte, bir kişinin duvarına veya aynasına asılabilmekte ve üzerinde çalışılabilmektedir. İntihar haberleri üzerine yapılan çalışmalarda sıklıkla intihar eden kişinin yakınlarında intihar haberlerinin kupürleri bulunmuştur. Televizyonda yayınlanan intihar haberleri üzerine yapılan araştırmada Stack, gazete haberlerine göre televizyon haberlerinin %82 oranında daha az intiharı taklit etkisi yaratıldığını ortaya koymuştur.¹¹

şiddetle baş edebilmek için kitle iletişim araçlarının bir bütün olarak ele alınarak değerlendirilmesi ve mücadelenin iletişim sektörünün her alanında yürütülmesi gerekmektedir. Ancak, kitle iletişim araçlarının tamamında şiddet kullanımı ve gösterimi en az düzeye indirgense dahi toplumlardan şiddetin tamamen kalkması sağlanamaz. Kaldı ki, Türkiye’deki kitle iletişim araçlarında şiddet öğelerinin bütün sınırlar zorlanarak kullanıldığı söylenebilir. Yazılı basın da bu sınırları zorlamaktadır. “Kan varsa o haber manşete çıkar” yaklaşımı temelde habercilerin şiddete bakış açısını çarpıcı bir biçimde yansıtmaktadır. Habere bu bakış açısından yaklaşılması, “otuz iki

⁹ Aziz, a.g.e., s.7-12.

¹⁰ Werner J. Severin ve James W. Tankard, **İletişim Kuramları: Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları**, Çeviren: Ali Atıf Bir ve Serdar Sever, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1994), s.448.

¹¹ Steve Stack, “Media coverage as a risk factor in suicide”, **Injury Prevention**, (Cilt: 8, No: 4, 2002), s.30-32. http://ip.bmjournals.com/cgi/reprint/8/suppl_4/iv30, (04.07.2003)

yerinden bıçaklanan kadın”, “kocasını balta ile doğradı” gibi başlıklarla haberlerin manşete tırmanarak, bütün çıplaklığıyla ortaya konulmasına neden olmaktadır.

Kitle iletişim araçlarında şiddet içeriğinin varlığı kuşkusuz o araçlarda görev alan medya profesyonellerinin bakış açılarıyla doğru orantılıdır. Ancak bu duruma Türkiye açısından bakıldığında, kimi medya profesyonellerinin, medyanın amaçları, işlevleri ve çalışma koşullarından sektör dışındakilerin habersiz olmalarını gerekçe göstererek medyayı eleştirme hakkına sahip olmadıkları görüşünde oldukları görülmektedir. Bu görüşü savunanlar, gazetecilerle aynı deneyimler paylaşılmadığı sürece, mesleki ilke ve kuralları belirleyip, bunların uygulanmasını beklemenin gerçekçi olmayacağını düşünmektedirler. Böylesi bir tavır, akademisyenler ile gazeteciler arasında bir uzlaşma zemininin oluşmasını zorlaştırmaktadır. Akademisyenler, gazetecilerin çoğunlukla duyarsız davranarak haberin konusunu oluşturan kişileri birer obje gibi görerek, mesleklerine yabancılaştırdıklarını ileri sürerken; gazeteciler de akademisyenleri, “fildişi kulelerinde oturan, mesleğin gerçeklerinden habersiz, sadece idealler peşinde koşan ve gazetecilik mesleğinin gereklerinin yerine getirilmesini engellemeye çalışan kişiler olarak eleştirmektedirler.¹²

Medya profesyonellerinin günlük çalışma programı yoğun bir koşuşturma içinde geçmektedir. Bu yoğunluk özellikle haber merkezlerinde artmaktadır. Bu yoğun çalışma süreci genellikle zamana ve rakip kuruluşlara karşı bir yarış şeklinde gerçekleşmektedir. Gazeteciler için haber, çabuk bozulabilecek bir “mal”dır. Haber yeni değilse ve başka bir kuruluş tarafından yayımlandı ise haber niteliği kalmamıştır. Gazeteciler için haber atlatmak, haberi ilk önce almak ve yayımlayabilmek, sürekli gerçekleştirmeye çalıştıkları bir uğraşdır ve zihinlerini sürekli olarak meşgul etmektedir. Haberin olabildiğince çabuk iletilmesi gerekliliği, habercilere; haber üzerinde değerlendirme yapmak, haberi hiç değilse bir kez doğrulamak ve haberi yayınlanmadan önce bir kez daha gözden geçirmek için neredeyse hiç zaman bırakmamaktadır. Bu rekabet ve zamandan kazanma baskısıyla baş edebilecek ve doğru karar verebilecek medya profesyonellerine gereksinim duyulmaktadır.¹³

¹² Bülent Çaplı, **Medya ve Etik**, (Ankara: İmge Kitabevi, 2002), s.15.

¹³ Çaplı, **aynı**, s.63.

Irak'taki Amerikan askerlerine yönelik 31 Mayıs 2004'te gerçekleştirilen vahşi saldırı görüntülerini Amerikan ulusal televizyonları izleyicilerine ulaştırmamayı yeğlerken, birçok ulusal Amerikan gazetesinde insanların öldürüldükten sonra vahşice parçalanarak cesetlerin çeşitli yerlerde sallandırılması görüntüleri ve haberlerine yer verilmiştir. Bunun üzerine Amerikan toplumu söz konusu gazetelere büyük oranda tepki göstererek bu yayınlardan etkilendiklerini ortaya koymuş ve bu görüntülerin yayından kaldırılmasını sağlamıştır. Şiddetin giderek arttığı dünyamızda bu bilinç düzeyine ulaşmamış toplumlarda görev yine medya profesyonellerine düşmektedir.

Dünya genelinde artan şiddet, kadınlara uygulanan şiddet olaylarında da izlenmektedir. Hemen her ülkede birbirlerine görece farklı oranlarda kadına şiddet uygulanmaktadır. Uluslararası Af Örgütü'nün açıkladığı 2004 yılı verilerine göre;¹⁴ dünya genelinde her üç kadından biri yaşamları boyunca en az bir kez dayak olayına maruz kalmış, seks yapmaya zorlanmış ya da farklı bir biçimde tacize uğramıştır.

Şiddet tüm dünyada önemli sayıda kadının maruz kaldığı bir olgu olarak yaşanırken iletişim araçlarının yaşanan olayları yayınlanmaması beklenemez. Kadınların çeşitli şekillerde ve çeşitli araçlar kullanılarak şiddete uğradığı Türkiye'deki yayın organları da yaşanan şiddet olaylarını, dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi, tüketicilerine aktaracaktır. Ancak şiddet içeren yayınların mesleki etik kodları, uluslararası düzeyde, ülkeleri bağlayıcı anlaşmalara ve yazılı olmayan etik kodlar göz önünde bulundurularak yapılması; izleyen, okuyan, dinleyen bireyleri olumsuz davranışlara yönlendirmemesi; zaten şiddeti bireylerin içselleştirmelerine neden olmaması; şiddet uygulayanlara yeni yöntemler öğretmeyecek şekilde yapılması beklenmektedir.

Ancak çeşitli ülkelerde şiddet içeren yayınları engellemek üzere yapılan çalışmalar, yayınların olması gereken sınırlarda olmadığını ortaya koymaktadır. Söz konusu yayınları engelleme çalışmaları bir anlamda yayın organlarında yer alan şiddet içeriğinin bireyler üzerinde olumsuz etkiler oluşturmadığı görüşlerini de geçersiz

¹⁴ Uluslararası Af Örgütü, "Kadına Yönelik Şiddet Sayacı-İstatistiki Bilgiler-Özet", <http://www.amnesty.org.tr/v0503200402.si>, (22.10.2006)

kılmaktadır. Bu durumda konu akademisyen ve araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Medyada şiddet konusu farklı zamanlarda ve çeşitli yönleriyle araştırılmış ve araştırılmaktadır. Ancak, medyada şiddet gösterimini konu alan araştırmalar daha çok televizyon ve yeni medya türleri üzerine yapılmaktadır. Yazılı basını konu alan araştırmalar ise sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle yazılı basında kadına yönelik şiddet üzerine yapılacak her bir araştırma ayrı bir öneme sahip olacaktır.

Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan kadına yönelik şiddetin kapsamı ve yer alış biçimi temel konu olarak ele alınmıştır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde; şiddetin tanımları, türleri, epistemolojisi incelendikten sonra kitle iletişimi ile ilişkilendirilmiştir. İkinci Bölümde, kadın, şiddet ve medya konusu ele alınmıştır. Üçüncü Bölümde; dünyada ve Türkiye’de yazılı basında şiddet, yazılı basında şiddet içeriğine yönelik tartışmalar incelenmiştir. Dördüncü Bölüm Türk medyasının genel görünümü ortaya koymaktadır. Beşinci Bölümde, Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan haberlerdeki kadına yönelik şiddet içeriği içerik çözümlemesi yöntemiyle araştırılmış ve elde edilen bulgular değerlendirilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

1.1. Problem

Kitle iletişim araçları içinde yazılı basın tarihsel olarak bir öncelik sahibidir. Yazılı basın, modern dünyayı oluşturan temel ilke ve işleyişin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu durum yazılı basın organlarına gerçek yaşamdaki bilgiyi okurlarına aktarmak görevini yüklemiştir. Böylece yazılı basın fonksiyon bakımından kurmaca bir gerçekliği aktarmak yerine, yaşananların gerçeğini okurlarına iletme işlevini yerine getiren organlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama ile birlikte okuyucularının çevrelerinde yaşananları anlama ve değerlendirmelerini sağlayarak varlıklarının gerekçesini ortaya koymuştur. Eş deyişle, gazete ve dergilerin varlık gerekçesi diğer fonksiyonlarından önce fikir ve sözün toplumsal dolaşımını sağlamalarıdır. Başlangıçta yazılı basın, fikir ve söze aracılık ettikleri gerekçesiyle şiddet olaylarını yargılayarak haberleştirme eğilimine öncelik vermelerine rağmen günümüzde bu eğilimin giderek önemsizleşmiştir. Yazılı basın organlarına sahip olma ve yayınlamanın önemli ölçüde parasal birikim gerektirmesi ile birlikte içerikte magazinleşme sıklıkla başvurulan bir yöntem olmuştur. Artık okuru çevresinden haberdar etme yöntemi ve şekli değişerek yazılı basının büyük bir bölümü, şiddetin ilgi çekiciliğini kullanarak haberlerde şiddet öğelerini sıklıkla ön plana çıkarmaktadırlar. Öyle ki şiddet anlatımını içeren suç haberleri basında önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Amerikalı toplumbilimci Marshall Clinard bu durumu şöyle ifade etmektedir.¹⁵

“Basın, haber konularının hacmi nedeniyle, genel olarak suç işlemeyi özendirmekle ve övmekle suçlanmıştır. Gazetelerde suçlara ayrılan yerin önemi ve büyüklüğü ile bu haberlerin yerini korumaya verilen önem, toplumumuzdaki ahlâka aykırı davranışların şaşırtıcı bir göstergesini oluşturmaktadır. Gazeteler suçu sürekli överek, çok olasıdır ki kültürümüzü bir suç merkezi çevresinde gelişen bir kültür haline sokuyorlar. Bunun sonucu olarak da suç, çoğu kez gerçekte olduğundan daha sık görünmektedir”.

Günümüzde artık haberler ister yazılı, ister internet üzerinden veya televizyon ve radyoda yayımlananlar olsun yoğunluklu şiddet içermektedir. Herhangi bir gazete

¹⁵ Aziz, a.g.e., s.14-15.

okuyarak ya da bir haber programı izleyerek dünyada ne kadar korkunç olayların gerçekleştiği öğrenilebilmektedir. Habercilerin şiddet içerikli olaylara önem vermesi, şiddet içeren olayların, o yayın organını diğerlerine göre habercilikte öne geçmesini sağlamaya yöneliktir. Muhabirler insanların dikkatini çekecek haberler yapmaya çalışmaktadır, çünkü haberlerin çok kişi tarafından okunup veya izlenmesini isterler.¹⁶ Bunun en kısa yollarından biri şiddet içerikli haberlerdir.

Şiddet içerikli haberlerde kadına yönelik şiddet olgusu önemli bir yer tutmaktadır. Soothill, İngiltere’de yayınlanan gazetelerde yer alan cinayet haberiyle, asıl cinayet sayılarının karşılaştırıldığında gazetelerdeki toplam 15000 cinayet haberinde sadece 13 cinayet olayına çok fazla haber payı ayrılarak, 2,680 kez haber yapıldığına işaret etmektedir. Haber yapılan bu olayların yabancılar tarafından öldürülen çocuk ve genç kadınlarla ilgili olaylar olma eğiliminde olmasına rağmen, gerçekte çok az çocuk ve kadının yabancılar tarafından öldürüldüğünü bildirmektedir.¹⁷

Amerika’nın Washington eyaletinde yayınlanan gazetelerin içeriğinde bulunan ve ölümlü sonuçlanan aile içi şiddet olaylarını inceleyen Bullock ve Cubert’in gazeteler üzerine yaptığı içerik analizinde,¹⁸ gazetelerde yayınlanan aile içi şiddet içeren haberlerin; % 69,0’unda kurban kadın, erkek suçludur. Erkeğin kurban, kadının suçlu olduğu haber oranı ise % 21,4’tür. Bir erkeğin yine bir erkek tarafından kurban edildiği haber oranı % 9,0 iken kadının yine bir kadın tarafından kurban edildiği haberine ise rastlanmamıştır. Kadınların erkekleri öldürdüğü 9 vakadan 5’inde kadının kendini koruma amacıyla olduğu orta çıkarılmıştır.

Şiddet doğası gereği toplumsal yaşamın her bölümünde var olan bir olgudur. Şiddet, ister bireysel, ister kurumsal, ister çocuğa ve kadına yönelik olsun var olmaya da devam edecektir. Gündelik yaşamımızın ayrılmaz bir parçası olan şiddet haberlerine

¹⁶ Kathleen J. Edgar, **Everything You Need to Know About Media Violence** (New York: Rosen Publishing Group Inc., 2000), s.34.

¹⁷ Keith Soothill, “Homicide in the Media: What you're afraid of is not what's really going on”, <http://www.onlineopinion.com.au/2003/Feb03/Soothill.htm>, (23.03.2003)

¹⁸ Cathy Ferrand Bullock ve Jason Cubert, “Coverage of Domestic Violence Fatalities by Newspapers in Washington State”, **Journal of Interpersonal Violence**, SAGE Publication, (Cilt: 17, Sayı: 5, 2002), s.482.

gazetelerde yer verilmemesi elbette ki söz konusu olamaz. Kaynağı ne olursa olsun şiddet genel olarak medyanın, dolayısı ile yazılı basının ilgisini çekmeye devam edecektir.

Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan haberlerde kadına yönelik şiddet içeriğinin kapsamı ve yer alış biçimi nedir? sorusu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular ışığında kadına yönelik şiddet haberlerinin söz konusu gazetelerde nasıl yer aldığı gözler önüne serilmiştir.

1.1.1. Şiddet

1.1.1.1. Şiddetin Tanımları

Dünyada ve Türkiye’de akademisyenler ve araştırmacılar şiddeti çeşitli şekillerde tanımlamaktadır. Bununla birlikte hemen tümünün şiddet tanımlarında ortak olan unsur kişiye yönelik ve kişinin rızası dışında güç kullanımınıdır.

Türkçeye Arapçadan giren şiddet; Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde; bir hareketin, bir gücün derecesi, sertlik olarak tanımlanmaktadır. Mecazi anlamda şiddet ise duygu veya davranış için aşırılık; karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma şeklinde tarif edilmektedir. Şiddete başvurmak; kaba kuvvet kullanmak, Şiddet göstermek; kaba, sert davranmak, Şiddet olayı ise çevreyi sindirmek için yaratılan olay veya girişilen hareket olarak ifadelendirilmektedir.

Polat’a göre Şiddet; cinayet, işkence, darbe (vuruş) ve etkili eylem, savaş, baskı, suçluluk, terörizm vb. tüm kavramları kapsayan eylemlerin bütünüdür. Sözlük anlamıyla şiddet; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yaptırmaktır. Şiddet uygulama eylemi; duyguların kabaca ifade edilmesine doğal eğilim, bir şeyin kaşı koyulmaz gücü, bir eylemin hoyrat yapısı olarak tanımlanmaktadır.¹⁹

Şiddet; bir kişiye güç veya baskı uygulayarak; istemediği bir şey yapmak ya da yaptırmak şeklinde de tanımlanmaktadır. Burada şiddet uygulama eylemleri; zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak yer almaktadır. Başkasını öldürme, sakat bırakma, ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdiği için şiddet genel anlamda gücü aşmaktadır. Bu tür eylemleri, başkasına karşı tehdit oluşturmayı ve kısaca insana fiziksel ve ruhsal zarar veren her davranışı şiddet olarak değerlendirmek mümkündür. Buna mallara verilen zarar da katılabilir. Ancak bu genel tanımlamaların dışında, hukuksal açıdan da şiddet ele alınmaktadır. Şiddet ile ilgili davranışlar, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek,

¹⁹ Oğuz Polat, **Çocuk ve Şiddet**, (İstanbul: Der Yayınları, 2001), s.3.

hakaret etmek, onurunu kırmak, huzura son vermek, birinin haklarını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, zor kullanmak şeklinde kendini gösterirler. Bir başka tanıma göre de şiddet, çatışan taraflar arasındaki sosyal ilişkilerden kaynaklanmaktadır.²⁰

Genel bir tanım olarak şiddet, “yalnızca insan vücuduna zarar veren maddi bir saldırı değil, zihinsel ve duygusal bakımdan bireyde hatırı sayılır tahribata yol açan etkidir”. Bu çerçevede Doğu Ergil, antropoloji yazınında sık sık rastlanılan büyü olayına, resmi ve gayri resmi din kurumları aracılığıyla bireyin bombardıman edildiği günah ya da yasak sınırlamalarının ruhsal etkisine, sürekli sözlü suçlama ve aşağılamalara dikkati çekmekte ve bunların, ruhsal etkilerin iyi örnekleri olduğunu vurgulamaktadır.²¹

George Gerbner ise genel anlamda şiddeti; “özgürlüğün bir ifadesi değil, yaratıcı insanlara zorla kabul ettirilen ve çocuklara yutturulan global bir pazarlama formülünün parçası” olarak tanımlamaktadır.²²

Şiddetin bir başka boyutu da verilebilecek zararın çeşitli olmasıdır. Oğuz Polat, ağır veya hafif bedensel zararları, psikolojik veya maddi zararları, mala ve yakınlarla verilebilecek zararları örnek göstermekte ve burada durumun kolaylıkla içinden çıkılmaz bir görünüm aldığını belirtmektedir. O’na göre “maddesel ve bedensel” olanlar görülebildikleri için en önemli zararlar olarak algılanmaktadırlar.²³

Şiddetin toplum üzerindeki baskısı ve yıkıcı sonuçları da oldukça önemlidir. Öyle ki kimi araştırmacılar şiddetin bireyleri toplumdaki, toplu yaşamaktan ve sosyalleşmekten uzaklaştırdığı kanısındadırlar. Şiddetin bu tür sonuçlarına dikkati çeken Martin Edwin Andersen da şiddetin bireyi toplumdaki izole ettiğine dikkati çekmekte ve şunları söylemektedir:

²⁰ Faruk Kocacık, **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet**, (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, No:93, 2004), s.12.

²¹ Doğu Ergil, **Türkiye’de Terör ve Şiddet**, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1980), s.3.

²² George Gerbner, “Chairman Znamer’s Sensual Pagan Torrent”. **Canadian Journal of Communication**, Vol. 21, No.1, <http://cic-online.ca>, (06.06.2003)

²³ Polat, **a.g.e.**, s.6-7.

“Özellikle gençler arasında artış gösteren işsizlik, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı; sürekli artan suç ve şiddet, kişisel güvenliği tehdit etmekte ve insanlar akşamları dışarı çıkmaya gönülsüz olduklarından izolasyon da artmaktadır. Soygunların sayısındaki artış da komşular ve toplum bireyleri arasındaki güven duygusunu azaltmaktadır. Bu da; cinayetlerin, sokakta ve toplu taşıma araçlarında işlenen suçların ve kamu mallarına verilen zararların yükselen oranlarıyla birlikte toplumsal katılımı azaltmaktadır.”²⁴

“Şiddet” ve “saldırganlık” terimleri sıklıkla, birbirinin yerine kullanılır; onlar arasında varsayılan ilişki üzerinde pek düşünülmez. “Şiddet” daha gündelik olarak davranışın kendisini tanımlamak için kullanılmasına rağmen, kimi zaman bir duygusal hali anmak için de kullanılır. Davranışı tanımlamak için kullanıldığında, böylesi davranış yaygınlıkla -hiç değilse kısmen- ilgili edimleri yapanın “saldırgan” ruh haline atfedilir. Böylece şiddetin kavranması, bireylerin psikolojik durumlarının ve kendilerine özgü etkilerinin sebep ve sonuçlarının açıklanmasına bağlı hale gelmektedir.²⁵

Kocacık’ın da dikkati çektiği gibi “dar anlamıyla şiddet; fiziksel şiddetin insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edimdir”. Bu tür şiddet; mala, cana, sağlığa, bedensel bütünlüğe, birey özgürlüğüne karşı bir tehdit oluşturmaktadır. Bu tehdit ise yaralama, ırza tecavüz, yağma, adam kaçırmaya gibi başkasına yönelebileceği gibi, intihar girişimleri biçiminde bireyin kendine yönelik eylemleri şeklinde de belirebilmektedir.²⁶

Tanımlarından da anlaşılacağı gibi şiddet bir bireye, gruba, topluluğa veya topluma fiziksel, sözel, ekonomik, cinsel, psikolojik, sosyal yollarla veya kamu gücüyle, herhangi bir biçimde zarar verme, zor kullanma, baskı oluşturma şeklinde oluşabilmektedir. Bu bağlamda şiddet kavramını daha iyi anlamak amacıyla şiddetin türlerini incelemek yerinde olacaktır.

²⁴ Martin Edwin Andersen, “Keeping it covered: violence and the media”, <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=361954>, (15.11.2002)

²⁵ Garry Marvin, “Boğa Güreşlerinde Şeref, Haysiyet ve Şiddet Sorunu”, **Antropolojik Açından Şiddet**, Derleyen: David Riches, Çeviren: Dilek Hattaoğlu, (İstanbul: Ayrıntı yayımları, 1989), s.153.

²⁶ Kocacık, **a.g.e.**, s.14.

1.1.1.2. Şiddetin Türleri

Şiddet olarak kabul edilen davranışlar, toplumların yapısal özelliklerine göre, eş deyişle toplumun kültürel yapısı, toplumsal olarak kabul gören değer yargıları ile yakından ilgilidir.²⁷ Bu nedenle araştırmacılar da farklı şiddet türlerinden söz etmektedirler.

Genel olarak şiddet olarak kabul edilen davranış, toplumda nesnel olarak belirlenmektedir. Genellikle uluslararası karşılaştırmalarda da baz olarak kullanılan suç istatistiklerinde yer alan davranışlar şiddet olarak kabul görmektedir. Ancak, şiddet içeren davranış bir kültürden öbürüne farklılıklar gösterirken, suçların haber yapılması, şiddet içeren davranışı uygulamanın sıklığı, suçluların yakalanmasında gösterilen başarı, yargı uygulamaları gibi nedenlerle şiddet kabulü zaman içinde, hatta bir tek toplum içinde dahi farklılıklar göstermektedir.²⁸

Şiddet olarak kabul edilen davranışların suç istatistikleriyle ve şiddet ediminin medyada yer alma sıklığıyla ilgili olması nedeniyle cinayet dışında kalan diğer şiddet olayları hakkındaki bilgiler daha çok yüzeysel olarak kalmaktadır. Şiddete maruz kalma üzerine yapılan kimi araştırmalar diğer şiddet türleri hakkında bir fikir vermektedir. Ancak, “şiddete maruz kalma” konusundaki ayrıntılı verilere daha çok Amerika, İngiltere, Kanada, Hollanda ve Finlandiya’dan ulaşılmaktadır. Bu ülkelerdeki şiddet olgusu yine aynı nedenlerle cinayet verilerine uygun olarak ortaya çıkmaktadır.²⁹

Bununla birlikte toplumlarda suç istatistiklerine yansımayan ya da medyada fazlaca yer almayan, cinayet, tecavüz, dayak gibi fiziksel ve cinsel şiddet dışında şiddet türleri de yer almaktadır. Araştırmacılar şiddeti farklı türlere ayırmaktadırlar.

Ergil’e göre şiddet eyleminin ya da tehdidinin; irade dışı şiddet, iradî şiddet ve amaçlanmış şiddet olmak üzere üç türü vardır. Eğer şiddet kişisel bir tercihin sonucunda

²⁷ Kocacık, **a.g.e.**, s.11.

²⁸ Philip Schesinger, **Medya, Devlet ve Ulus: Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlik**, Çeviren: Mehmet Küçük: (İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1994), s.35-36.

²⁹ Buvinic, “Living in a More Violent World”, (11.06.2002)

ortaya çıkmamışsa ya da normal olmayan bir ruhsal durum nedeniyle ortaya çıkmış ise “irade dışıdır”. Eğer şiddet edimi bilerek ve istenerek uygulanmışsa bu durumda “iradî” bir şiddet söz konusudur. İradî olmanın yanı sıra şiddet eyleminin ya da tehdidinin uyandıracığı belirli bir ruhsal etki ve onlara karşı bir davranışlar dizisi beklenmekte ise, o zaman şiddet “amaçsaldır” ve amaçlanmış bir şiddet var demektir. Ergil’e göre “her üç türün birlikte oluşturduğu terör sistemi içinde örgütlü olmayı gerektiren ve toplumun bütün dokularına hızla yayılmaya en yatkın olanı amaçlanmış şiddettir.” Bu tür daha çok terör olaylarında karşımıza çıkmaktadır.

Schesinger ise şiddeti “sembolik şiddet” ve “fiziksel şiddet” olmak üzere iki başlık altında incelemektedir. O’na göre toplumların hiyerarşik ilişkileri içinde zihinsel yaşamın düzenlenmesi ile fiziksel gücün uygulanması yoluyla insan bedenleri üzerinde kurulan denetim arasında benzerlik vardır. Schesinger’e göre, sembolik etkilerin nasıl hesaplanacağı konusu, çağdaş medya teorisinin çözümlenememiş sorunlarından biridir ve kitle iletişimi çağı boyunca yinelenen, yeniden kavramsallaştırmaların ve işlemselleştirmelerin konusu olmuştur. Schesinger, “sembolik şiddet” kavramını iki farklı düşünceye ayırmaktadır. Buna göre;

“i) Sembolik alan bir kolektivite içerisinde yaşayanlar bakımından zorlayıcıdır.

(ii) Sembolik şiddet siyasal koşulların izin verdiği durumlarda fiziksel zora bir alternatif önerir ve bazı koşullarda sembolik şiddet fiziksel zoru tamamlayıcı bir rol oynayabilir.”³⁰

Schesinger; siyasetçiler, karşı-ayaklanmacılar ve ahlâki girişimciler arasında var olan, kitle iletişim araçlarında yer alan şiddetin, kesin ve ayrıntılı bir şekilde belgelenemese bile, bir şekilde zararlı etkileri olması gerektiği yönündeki güçlü inancın alevlendirdiği tartışmaların sürüp gideceği kanısındadır. Böylece devletin, düşmanları ile çatışırken, sembolik iletişim alanının denetlenmesinin yaşamsal olduğunu belirten ortak varsayım da var olmaya devam edecektir.³¹

³⁰ Schesinger, **a.g.e.**, s.45.

³¹ Schesinger, **aynı**, s.45 vd.

Şiddet kelimesi kavramsal olarak hem çift anlamlı hem de görecelidir. Kelimenin İngilizcedeki temel anlamı “fiziksel saldırganlık, yasadışı bir haksızlık”tır. Fransızcada ise kelimenin iki anlamı vardır. İlki, İngilizcedeki anlama yakınsa ikincisi “rıza göstermesini sağlamak için birine baskı uygulama” düşüncesini ifade etmektedir. Copet-Rougier’e göre bu ikinci anlamda dolaylı olarak ahlâki şiddetten söz edilmekte ve “yasal/yasadışı, fiziksel/dolaylı” olarak farklı perspektiflerdeki ikilik, iki düzeyde yeniden üretilmektedir. Bu çerçevede;

“...yasal/yasadışı kutupsallığı, şiddeti sosyal düzenin ve karışıklığın bir aracı olarak ele alan Weber’ci ve Durkheim’ci görüşler arasındaki karşıtlığı çevreler. Kutupsallığın bir ucu (yasal şiddet) bir sosyal düzenin kurulması ve sürdürülme tarzıyla ilgiliyken aynı zamanda da sosyal hukukun ihlallerine karşılık düşer ve olayların kazaların ve ‘gürültü’nün doğasıyla ilgili olan öteki kutbu (yasadışı şiddet) da içinde. Burada, bir uçta toplumların şiddet üzerine kurulu olduğu, öteki uçta ise bir estetiğin gelişimi görülecektir.”³²

Günümüzde şiddet kimi araştırmacılar tarafından; psikolojik, etik ve siyasal olmak üzere üç esasta incelenmektedir. Bu ayrımı yapan Türkdoğan’a göre; akla dayalı olmayan ve çoğunlukla öldürme biçiminde gerçekleşen güç patlaması şeklindeki şiddet “psikolojik” şiddet olarak tanımlanmaktadır. Bireyin komşusunun milliyet ve hürriyetine yönelik saldırısı “etik”; iktidarı ele geçirmek veya yasal olmayan amaçlar için iktidara ihanet etmesi ve bu amaçla gücün kullanılması ise “siyasal” şiddet olarak algılanmaktadır. Lalende felsefe sözlüğünde siyasal şiddet ise iktidarı ele geçirmek veya yasal olmayan amaçlar için iktidara ihanet etmek ve bu amaçla gücün kullanılması olarak tanımlanmaktadır.³³

Bununla birlikte şiddeti konu alan çalışmalarda şiddetin iki düzeyde tanımlandığı görülmektedir. Şiddet, ilk olarak bireysel ilişkiler düzeyinde tanımlanmakta, ikinci olarak da kurumsallaşmış ilişkiler düzeyinde açıklanmaktadır.³⁴ Bireysel şiddet, bir bireyin başka bir bireye ya da canlı bir varlığa ya da eşyaya karşı fiziksel ya da ruhsal

³² Elisabeth Copet-Rougier, “‘Le Mal Court’: Başsız Bir Toplumda Görünen ve Görünmeyen Şiddet-Kamerun’daki Mkakolar”, **Antropolojik Açından Şiddet**, Derleyen: David Riches, Çeviren: Dilek Hattaoğlu, (İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1989), s.44-45.

³³ Orhan Türkdoğan, **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, (İstanbul: Timaş Yayınları, 1996), s.145-146.

³⁴ Aziz, **a.g.e.**, s.22.

zarar verme amacıyla yaptığı girişimlere verilen genel ad olarak tanımlanmaktadır. Kurumsal şiddeti insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri açıkça ölçülemeyen, dolaylı ve somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskılar olarak tanımlanmak mümkündür. Ekonomik şiddet, medya terörü, enflasyon, işsizlik, trafik korsanlığı, doğanın ve tarihsel çevrenin tahribi, sağlıksız kentleşme³⁵, ırkçılık, savaş, siyasal terör, töre ve namus cinayetlerini kurumsal şiddetin örnekleri arasında yer almaktadır. Özellikle kurumsallaşmış ilişkiler düzeyinde şiddet ifadelendirilirken meşru şiddet kullanma tekeli elinde bulunduran devlet ve devletin uyguladığı şiddet için siyasal şiddet terimi kullanılmaktadır.³⁶

Genel olarak, şiddet yıkıcı kullanım için de, kurumsal kullanım için de el altında bir araçtır. Bu nedenle şiddet, ancak her toplumun kendine özgü bir yolla biçimlendirdiği kurallarla yarattığı karşıtıyla ilişkisi içinde anlaşılabilir.³⁷

Şiddet aynı zamanda bireylerin ya da grupların bir güç gösterisi şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bireyler ya da gruplar şiddeti bir siyasi avantajı elde etmek için kullanmaktadırlar. Bu nedenle bireyler kendi kişisel şiddet yeteneklerini sergilemeye önem vermektedirler. Buradan da görünüşteki “şiddet şiddeti doğurur” eğiliminin insan beynin psikolojik yapısından kaynaklanmaktan çok, insanlararası ve sosyal etkileşimin temel -ve belki de evrensel- bir mantığından geldiği iddia edilebilir.³⁸

Toplumsal ilişkiler düzeyinde oluşan bir başka şiddet türü de töre, gelenek ve dinsel yaptırılmadan kaynaklanan şiddettir.³⁹ Dinsel terörü de kurumsal şiddet başlığı altında ele almak mümkündür. Her dinsel grup, dine ilişkin en doğru yorumun kendileri tarafından yapıldığına inandıkları ve ileri sürdükleri içindir ki dinsel terör uygulayan radikal gruplar, mevcut düzene karşı oldukları gibi, düzen içinde yer alan ve onunla uzlaşmaya giren tarikat ve cemaatlere de karşıdırlar. Ancak, bu karşı olma temelindeki

³⁵ Kocacık, **a.g.e.**, s.14.

³⁶ Aziz, **a.g.e.**, s.22.

³⁷ Rougier, **a.g.k.**, s.90.

³⁸ David Riches, “Şiddet Olgusu”, **Antropolojik Açıdan Şiddet**, Derleyen: David Riches, Çeviren: Dilek Hattaoğlu, (İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1989), s.18.

³⁹ Suzette Heald, “Şiddetin Ritüel Olarak Kullanımı”, **Antropolojik Açıdan Şiddet**, Derleyen: David Riches, Çeviren: Dilek Hattaoğlu, (İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1989), s.104-108.

varlıklarını öteki grup ve kitlelere iletebilmek için, var olan meşru aygıtlardan yararlanmaları oldukça zordur. Marjinal olmaktan öteye gidemeyen bu gruplar varlıklarını kitlelere duyurabilmek için etkili eylemlere yönelmektedirler. Eylem nedenli etkili olursa yankılanması o oranda yüksek olacaktır. Bu tür eylemlerde özellikle seçilmiş hedefler tercih edilir. Eylem haberi medyada yer alınca, en kısa zaman da en geniş kitlelere ulaşır.⁴⁰

Çocuklar ve gençler söz konusu olduğunda farklı şiddet türlerinden söz etmek olasıdır. Bu çerçevede eğitimdeki şiddet, aile içi şiddet, toplumsal şiddet, medya şiddeti, ekonominin çocuğu tüketim nesnesi olarak keşfetmesiyle ortaya çıkan tüketim şiddeti, vahşi bir kentleşmenin ortaya çıkardığı sokak şiddeti nedeniyle eve kapanan çocuğun yalnızlaşmasıyla maruz kaldığı, bu yalnızlığının içinde onu dış dünyaya bağlayan iletişim araçlarının yarattığı şiddet günümüz çocuklarının yaşadığı şiddet türleri arasında yer almaktadır.⁴¹

Şiddet türlerine kadınlar açısından bakıldığından ise kadınlara uygulanan şiddetin daha çok bireysel ilişkiler düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Fiziksel, cinsel, sözel, ekonomik, psikolojik, şiddet kadına uygulanan bireysel şiddet türlerini oluşturmaktadır. Bireysel olarak gerçekleştirilmesine rağmen, batı toplumlarında görülmeyen töre ve namus cinayetleri, ırkçı şiddet ile kamu görevlileri tarafından sistematik biçimde uygulanan şiddet ise sosyal ve kurumsal şiddet içinde değerlendirilmesi gereken şiddet türleridir.

Bireysel şiddet türü ile kurumsal şiddet arasında kesin sınırlar çizmek modern toplumlarda neredeyse olanaksız olmasına rağmen bu çalışmada şiddet iki temel türe ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi, kadınların da en çok maruz kaldığı direkt olarak bireyi hedef alan ve yine bir birey tarafından uygulanan bireysel şiddet, diğeri ise sistematik bir biçimde gerçekleştirilen kurumsal şiddettir.

⁴⁰ Ferhan Ercan, **Dinsel Şiddet**, (İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1997), s.48-49.

⁴¹ Necdet Neydim, “Çocuklarda Şiddeti İçselleştiren Edebiyat mıdır Yoksa Onları Şiddete Yönelten Araçlar Başka Yerde mi Aranmalıdır”, **Çocuk Edebiyatında ve Çocuk Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu**, (Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları, No: 084, 2003), s.3.

Kişiye kendisi gibi eşit konumda olan diğer kişiler tarafından fiziksel zor kullanılarak yapılan baskı bireysel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Kocacık'ın da dikkat çektiği gibi bireylerin bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edim olan fiziksel zor kullanma, mala, cana, bireyin sağlığına, bedensel bütünlüğe, özgürlüğüne karşı bir tehdit oluşturmaktadır. Bu tehdit ise yaralama, tecavüz, yağma, kaçırma, kaldırma, kapama gibi şekillerde kadına yönelik bir tehdit unsuru olarak da ortaya çıkabilmektedir.⁴²

Kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda, örneğin töre ve namus cinayetleri, tanımlanan biçimiyle bir açıdan bireysel şiddet türünün özelliklerini göstermekte, diğer açıdan toplumsal yapıdan kaynaklı kurumsallaşmış ilişkiler düzeyinde gerçekleştirilmesi nedeniyle kurumsal şiddet kategorisi içinde değerlendirilebilmektedir. Benzer şekilde aile içindeki şiddetin bireysel şiddet kategorisinde yer alması beklenirken, diğer taraftan ailenin toplumsal-siyasal düzen içinde temel bir kurum olması nedeniyle kurumsal nitelikli şiddet kategorisi içinde yer alabilmektedir.

Bireye yönelik şiddet kategorisi içinde kadınlara yönelik şiddet önemli bir yer tutmaktadır. Kadınlara karşı şiddet terimi ise kadının fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar görmesi ile sonuçlanan ya da sonuçlanacak gibi gözüken cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelmektedir. Kamusal alanlarda ya da özel yaşamda gerçekleşmesinde fark gözetilmeksizin bu tür hareketleri ima eden tehditleri, baskıyı, kadın özgürlüğüne getirilen keyfi kısıtlamaları da kadına yönelik şiddet tanımlaması içinde değerlendirmek olasıdır. Bu çerçevede Buvinic, kadınlara yönelik şiddet eylemlerini a) ev içinde, b) toplum içinde ve c) devletin uyguladığı şiddet şeklinde üç ayrı başlıkta sınıflandırmaktadır. Buna göre söz konusu şiddet türleri şu unsurları kapsamaktadır:⁴³

a) Ev içi şiddet: Yumruklama, bam güm vurma, kız çocuklarının cinsel tacize maruz kalması, evlilik içi tecavüz, kadının üreme organlarının hasar görmesi, eşi

⁴² Kocacık, **a.g.e.**, s.14.

⁴³ Buvinic, "Living in a More Violent World", (11.06.2002)

olmayan partnerlerin uyguladığı şiddet, ev içinde karşılaşılan fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

b) Toplum içi şiddet: Tecavüz, cinsel taciz, iş yerinde ve eğitim kurumlarında veya başka yerlerde cinsel saldırı ve gözdağı, kadın satma ve fahişeliğe zorlama da dahil genel toplum içinde karşılaşılan fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

c) Devletin/eyaletin uyguladığı şiddet: Devlet tarafından gerçekleştirilen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

Bununla birlikte Buvinic, kadına yönelik şiddetin bu üç kanalla sınırlı olmadığına da dikkati çekmektedir. Silahlı saldırı, cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve hamileliğe zorlama gibi kadınların insan haklarını ihlal eden diğer şiddet uygulamaları ile zorla kısırlaştırma, zorla kürtaj yaptırma, zorla gebelik önleyici kullandırma, dişi bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi de kadınlara karşı uygulanan diğer şiddet eylemleri arasında yer almaktadır.

1.1.1.3. Şiddetin Epistemolojisi

1.1.1.3.1. Şiddetin Kaynağı

Sosyal bilimciler ve davranış bilimciler şiddetin kaynağını genel olarak iki farklı biçimde ele almaktadırlar. Bunlardan birincisinde; şiddetin doğuştan gelen ve genetik temelli içgüdüsel bir davranış olduğu görüşü savunulmaktadır. Diğerinde ise insanın toplumsal yaşamdaki çevresel etkilere dayalı sosyal davranışların şiddeti yarattığı ortaya atılmaktadır.

Şiddetin genetik bir temeli bulunduğu görüşünü savunan araştırmalarda insan ve hayvan davranışları arasında karşılaştırmalar yapılarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılmaktadır. Hayvanlar ile insan davranışlarının karşılaştırılması nedeniyle biyolojik olarak tanımlanabilecek bu yaklaşımda insanın düşünsel yapısı göz ardı edildiğinden ve şiddet işlevsellik düzeyinde ele alındığından sosyal davranışlara ilk olarak neyin yol açtığı değil de sosyal davranışın hangi sonucu ortaya çıkardığı konusu ele alınmaktadır. Bu konuyu Riches şu şekilde ele almaktadır:

“...Şiddetin özellikleri ile hayvan saldırganlığının özellikleri arasındaki karşılaştırmalar elbette çok kere son derece yüzeysel kurulmuş görünür. Şiddetin biyolojik bir bileşenin varlığını reddetmek gerekirse de benim inancıma göre insan şiddetinin çoğu kısmi insani varlığın eşsiz zihinsel kapasiteleri düzeyinde açıklamaya mükemmel bir uygunluk içindedir ...”⁴⁴

Diğer taraftan psikoloji biliminin bulguları doğuştan suç diye bir kavramın olmadığını ortaya koymuştur. Bu çerçevede insanoğlu doğuştan suça eğilimli değildir ve doğuştan suçlu olamaz. Bu yargı, insanın doğa tarafından şiddete itilip itilmediği sorusunu da beraberinde getirmektedir.⁴⁵

Şiddeti tek bir nedenin doğurmadığı, şiddetin toplumsal bir sorun olduğu, insanın toplumsal çevresinden kaynaklandığı ve öğrenildiği kimi bilim adamlarınca

⁴⁴ Riches, **a.g.e.**, s.34-35.

⁴⁵ Hamid Mowlana, “Uluslararası Kitle İletişiminde Bilgi Akımı”, **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet**, UNESCO 1985 Yılı 8. Seminer Tutanakları,(İstanbul: Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:8, 1985), s.31.

savunulmaktadır. Şiddetin öğrenilebilir bir davranış olduğu görüşünü savunan bilim adamları şiddetin tek bir nedene indirgenerek algılanmasının, bilimsel gerçeklerle bağdaşmayacağı görüşünü de ortaya atmaktadır.

Şiddetin sosyal çevre kaynaklı toplumsal bir sorun ve öğrenilebilir bir davranış olduğunu savunanlar görüşlerini kimi sosyal öğrenme kuramlarına dayandırmaktadırlar. Sosyal öğrenme kuramlarına göre çocuklar kimi durumlarda nasıl davranacaklarını çevrelerini gözlemleyerek ve yaşananları taklit ederek belirlerler. Buna göre saldırganlık kadar saldırgan olmama davranışı da öğrenilebilir bir davranış örüntüsüdür. Kitle iletişim araçlarının çok yaygın olarak tüketilmesi ve kitle iletişim araçlarının toplumları etkisi altına alması şiddetin öğrenilebilir olması konusunu ön plana çıkarmaktadır. Kadınlar söz konusu olduğunda, özellikle kadın bedeninin reklam ve diğer pornografik mesajlar yoluyla topluma sunulması, hem erkeğin kadına bakış açısını, hem de kadının kendine bakış açısını olumsuz olarak etkileyebilmekte, bu durumun içselleştirilmesine neden olabilmektedir.⁴⁶

Sosyal öğrenme kuramcılarına göre birey doğuştan getirdiği refleks ve tepki dışında tamamen öğrenmenin ürünüdür. Doğumundan itibaren bireyin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini ailesi, sosyal çevresi, sosyal kurumlar ve kitle iletişim araçları etkilemektedir. Bütün davranış bilimcilerde olduğu gibi, öğrenme psikolojisi kuramcısı J.B. Watson da insanları tamamen çevrenin bir ürünü olarak görmektedir ve doğuştan getirilen özelliklerin etkisini yok saymaktadır. Watson “insanın doğuştan getirdiği bir anatomik yapısı ve bir kaç refleksi olduğunu” belirterek, bireyin ilgi, yetenek, beceri ve davranışlarının tamamen sonradan koşullama yoluyla öğrenildiğini ileri sürmektedir. Albert deneyi aracılığıyla Watson, sorunlu davranışların da öğrenmelere bağlı olarak ortaya çıktığını belirtmekte ve uygun çevresel koşulların sağlanmasıyla davranışların değiştirilebileceğini ifade etmektedir.

⁴⁶ Faruk Kocacık, “Şiddet Olgusu Üzerine”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, (Cilt: 2, Sayı: 1) Doç.Dr. Feramuz AYDOĞAN’ın Anısına, <http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/88.pdf>, (17.06.2006)

Watson'a göre birey sadece korku, kızgınlık ve sevgi olmak üzere üç duygusal tepkiyi kalıtsal olarak transfer etmektedir. Bu tepkiler de uyarıcı-tepki bağıntısı içinde incelenebilmektedir. Duygusal tepkilerimiz her ne kadar reflekslerden daha karmaşık bir yapı gösterse de uyarıcı-tepki bağıntısı değişmeyecektir. Bir çocuğa bağırdığımız zaman, onun ağlama tepkisinde bulunması duygusal bir tepkidir. Bir başka deyişle bu duygu durumu dışsal bir uyarıcıya verilen bir tepkidir ve duygusal tepkiler de uyarıcı-tepki ilişkisi içinde öğrenilmiş süreçler olarak ele alınmaktadır. Watson, insan davranışlarını tamamen çevresel koşullara bağlamaktadır.⁴⁷

Bu bağlamda bireyin günlük yaşamında neşe, umut, hayret, sevgi, sevinç, kaygı, sıkıntı, tedirginlik, üzüntü, korku, nefret, kin, öfke, kızgınlık, isteksizlik, bezginlik, durgunluk gibi sözcüklerle dile getirilen durumlar, zihinsel işlevlerin dışında, duygulanım alanını oluşturmaktadır. Duyguların yoğunlaşmasıyla da “heyecan” ortaya çıkmakta, bir başka deyişle “duygulanım şiddetinin artması durumunda duygular “coşku”ya dönüşmektedir.⁴⁸

Saldırganlık da bir duygulanım alanıdır ve kişiden kişiye göre değişebilmektedir. Saldırganlıkla ilintili belirtiler kişilik yapısının özelliklerine göre farklı biçimlerde olabilmektedir. Bu çerçevede geniş bir yelpazeye dağılan saldırganlık küçümseyici bir gülüş, mimik, söz olabileceği gibi öldürme ile de sonuçlanabilir. Öyle ki söze ve mimiğe dayanan saldırganlık belirtileri günlük yaşamın bir parçası haline dönüşmüş ve büyük oranda içselleştirilmiştir.⁴⁹

Köknel'e göre; saldırganlık, “kişiliğin gelişmesi ve sürdürülmesi, davranışların oluşması ve toplumsal uyumun sağlanması bakımından önemli, hatta bir yanıyla gerekli bir güdüdür”. Hayvanlarda saldırganlık tehlike karşısında bütün hayvanların verdiği “evrensel bir yanıt” niteliği taşımaktadır. Diğer bir deyişle “dışardan gelen tehlikeli ve zararlı durumlar karşısında ortaya çıkan, koruyucu özellik taşıyan bir tepki” özelliği taşımaktadır. Benzer durum insanlarda da ortaya çıkabilmektedir. Zira, insanın

⁴⁷ Tanju Gürkan, “Öğrenme Doğası ve Çok Yönlü Gelişim”, <http://www.hackhell.com/archive/index.php/t-18683.html>, (02.04.2006)

⁴⁸ Özcan Köknel, **Kimliğini Arayan Gençliğimiz**, (İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2001), s.56.

⁴⁹ Köknel, **a.g.e.**, s.54.

bedensel, ruhsal ve toplumsal varlığını tehdit eden koşullar da söz konusudur. Ne var ki “insanın kendi varlığını tehlikede görmesi, onun kendi kendisini değerlendirmesine bağlı olduğundan, saldırganlığın kişi için yararlı ve zararlı sınırlarını belirlemek çok güçtür”. Değişik biçimlerde ortaya çıkması nedeniyledir ki insanlarda saldırganlık güdüsünü tanımak ve değerlendirmek zordur. Zira, saldırganlığa bağlı davranışlar kişiden kişiye, toplumdan topluma değişmektedir. İnsanların kendisini korumak ya da savunmak amacıyla oluşan bu güdü; “kimi kez başkasına sözle ya da hareketle saldırarak, onu küçük düşürüp, kendisine saygınlık kazandırmak amacıyla olumsuz davranışlara yol açabilir.” O halde insanın kendisini değerlendirmek ya da saygınlık kazanmak için başvurduğu yollardan biri de saldırganlık olabilmektedir. Köknel’e göre bunun en güzel örneği: İnsanın içinde yaşadığı kültür ya da alt kültürde başkasını öldürmek, kimi kez bir savunma tepkisi, kimi kez kişiye saygınlık kazandıran bir eylem, kimi kez de cezayı gerektiren kötü bir davranıştır.⁵⁰

Saldırganlık sonucu ortaya çıkan şiddetin boyutları eşit değildir. Nijeryalı bir uyuşturucu Lordu ve bir Tamil gerillasının hesaplayarak uyguladığı şiddet ile silahlanmış Amerikalı bir okul öğrencisinin sınıf arkadaşlarına ya da istismarcı bir babanın çocuğuna veya eşine uyguladığı şiddet arasında elde edilen sonuçlar bakımından çok az bir benzerlik bulunmaktadır.⁵¹

Birçok bireysel ve toplumsal faktör günlük yaşamdaki farklı şiddet türlerinin farklı boyutlarda yaşanmasına neden olmaktadır. Kaynağı bakımından genetik ve toplumsal etkilere dayandırılan şiddet üzerine bir başka tartışma konusu da şiddetin niteliğidir.

1.1.1.3.2. Şiddetin Niteliği

Şiddetin niteliği ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda çeşitli araştırma ve araştırmacılar ön plana çıkmaktadırlar. Kanada’da kurulan ve şiddet üzerine araştırmalar yapan, LaMarsh Komisyonu araştırmacılarına göre; şiddet: “kişilerin veya grupların

⁵⁰ Köknel, **a.g.e.**, s.54.

⁵¹ Buvinic, “Living in a More Violent World”, (11.06.2002)

fiziksel, psikolojik veya sosyal sağlığına acı veya zarar getiren” ve “felakete kadar varan” etkiler doğurabilen bir eylem olarak ifade edilmektedir. Onlara gore, Şiddet “gerçek veya sembolik, bariz veya gizli” olabileceği gibi “kendiliğinden veya insan eliyle, aniden veya yavaş yavaş” ortaya çıkabilmekte, “cana veya mala” kastedebilmekte, “haklı veya haksız” olabilmekte ya da “bazılarınca haklı, bazılarınca haksız” olarak algılanabilmektedir.⁵²

Şiddet konusunda sembolik yaklaşım, Şiddetin nesnel olduğu kadar zihinsel ozellikler taşıdığını da vurgulamaktadır. Bu bağlamda nesnel Şiddet; nesnelere çarpıtılması, hasara uğratılması veya yok etmek için zor uygulanması olarak ortaya çıkmaktadır. Zihinsel Şiddet ise kişisel kimliklerin saldırıya uğraması Şeklinde gerçekleşmektedir ki boyunce bireyin zihnindeki herhangi bir kavram herhangi bir kişi tarafından tehdide uğradığı zaman saldırı gerçekleşmiş olmaktadır.

Şiddetin yoğunluğu, hem tehdidin gucune hem de kavramın zihinde oluşturduğu oneme bağlıdır. Zihnindeki kavramın karşılık geldiği maddi nesneye uygulanan yıkıcı fiziksel gu, bir tehdit getirebilmektedir. Zihinde oluşan kavram, Şiddeti uygulayan, Şiddete maruz kalan veya Şiddet olayına tanık olan bir kişinin zihninde oluşabilmektedir. Bu bağlamda hem yumruk atan hem de yumruk yiyen boksorler hem uygulayan hem de maruz kalandır. DovuŐe tanık olan insanlar, fiziksel guce maruz kalmanın tecrubesini yaŐamazken, boksorlerin saldırganlığını yaŐayabilmektedirler.⁵³

Fiziksel Şiddet, zihinsel Şiddet ile birlikte var olmak zorunda değildir. Şiddet içermeyen saldırı Şeklinde oluşan zihinsel veya psikolojik Şiddetin varlığını buna ornek gostermek olasıdır. Şiddet evrensellik ozelliği de gostermemektedir. Bir Tamil gerillasının ya da bir intihar bombacısının uyguladığı Şiddetin kulturler arasında farklı olarak algılanması soz konusudur. Diğer bir konu da Şiddetin hangi olude saldırgan olduğudur. Saldırı amaç değil araç olabilmektedir. Kurmak için yıkmak uzere zora baŐvurulabilir. Zor kullananlar, duzene zarar vermeyi değil, duzeni arındırmayı,

⁵² Dyson, “The Lamarsh Commission Mandate”, (11.03.2003)

⁵³ John Corbin, “İspanya’da Ayaklanmalar: Casas Viejas 1933 ve Madrid 1981”, **Antropolojik Açıdan Şiddet**, Derleyen: David Riches, eviren: Dilek Hattaoğlu, (İstanbul: Ayrıntı yayımları, 1989), s.44-45.

düzeltilmeyi, frenlemeyi, yeniden kurmayı veya restore etmeyi istiyor olabilirler. Bunun en güzel örneğini savaşlar oluşturmaktadır. Bazı kültürler amaç olarak şiddeti kınar, ama araç olarak şiddeti mazur görebilir veya meşru bulabilir. Bir cerrahın kullandığı bıçak, bir katilin kullandığı bıçaktan daha az saldırgandır; polisin kullandığı zor, eşkıyanın kullandığı zordan daha az saldırgandır. Genellikle, “meşru” şiddetin, “gayrimeşru” şiddete göre daha sınırları belli, formel olarak daha organize ve düzenlenmiş olduğu söylenebilir.⁵⁴

Toplumsal yaşamdaki birçok davranış, farklı toplumların yorum ve inanç sistemleri tarafından kolaylıkla şiddet olarak algılanabilmektedir. Bu özelliği nedeniyle şiddetin iletişimsel, sembolik ve dışavurumsal boyutları önem kazanmakta ve tartışılmaktadır. Bununla birlikte, çoğunlukla fiziksel güç ya da maddi zarar verme davranışlarının (örneğin, suikastlar ya da bombalamalar) şiddet olarak tanınması yalnızca bir başlangıç noktası önerilmektedir. Bu noktada bu edimlerin nasıl yorumlanabilecekleri konusunda herhangi bir şey söylemek mümkün değildir. David Riches, bununla ilgili olarak şu gözlemede bulunmuştur: “Bir ayrışmanın (etnik ya da farklı şekillerde) bir tarafında bulunanların bakış açısından, diğer taraftaki insanların uyguladıkları ve sergiledikleri şiddet, alternatif bir yaşam biçiminin var oluşunu sembolleştiren bir biçime gelir”. Bir başka anlatımla şiddetin yorumlanması dünyayı “dostlar” ve “düşmanlar” halinde kodlamanın, “biz”i “onlar”dan, “ulusdaş”ı “el”den ayırmanın bir yolu olarak işleyebilir.⁵⁵

Toplumsal güdüler arasında saldırganlığın özel bir yeri olduğunu belirten Köknel, kimi ruhbilimcilerin saldırganlığı ayrı bir güdü olarak kabul ettiklerine dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra saldırganlık, kimine göre doğuştan var olan bir içgüdü, kimine göre cinsel içgüdünün bir parçası, kimine göre de sonradan öğrenilen, toplumsal bir niteliğe sahiptir.⁵⁶

Şiddet, kurumsal veya bireysel yaklaşımlar ile önlenemez ya da artırılabilir özelliğe sahiptir. Örneğin; ilk çocukluk dönemlerindeki duygusal aldırma ya da

⁵⁴ Corbin, **a.g.e.**, s.44-45.

⁵⁵ Schesinger, **a.g.e.**, s.24-25.

⁵⁶ Köknel, **a.g.e.**, s.54.

fiziksel istismar, çocuğun merkezi sinir siteminin gelişimini değiştirerek onda şiddet eğilimini artırabilmektedir. Her ne kadar çoğu zaman göz ardı edilse de, şiddet içeren davranışların ebeveynlerden çocuklara ve evlerden sokaklara taşınarak devam ettirilmesi suretiyle aileler çocuklarına agresif olmayı öğretebilmektedir. Latin Amerika'daki "maço ideali" ya da Asya'daki "Budist etkileri" gibi toplumsal gelenekler ve dinsel uygulamalar da şiddet içeren davranışları ya tetiklemekte ya da engellemektedir. Yine, mahkemeler gibi kurumlar ya da polisler, çalışmalarında doğruluğu esas aldıklarında şiddeti engelleyebilen bir unsur olarak karşımıza çıkabilmektedir. Aksine bir davranışta yani bu kurumun ya da görevlilerin toplum tarafından "etkisiz" olarak algılanması durumunda da şiddet beslenebilmektedir.⁵⁷

1.1.1.3.3. Şiddetin Sınırları

Toplumsal güdüler insanın doğup büyüdüğü, içinde yaşadığı toplumun kültüründen oluşur, kültürle sıkı sıkıya bağlıdırlar. Bu nedenle doğal güdülerden farklı olarak toplumsal güdüler ülkeden ülkeye, toplumdan topluma değişmektedir. Doğal ve toplumsal koşulları birbirine benzeyen çevrelerde yaşayan insanlarda benzer gereksinimler, ortak istek, amaç ve beklentiler oluşabilmektedir. Ancak doğal ve toplumsal çevredeki her değişme farklı gereksinimler, yeni istek, amaç ve beklentiler yaratabilmektedir. Bu nedenle, değişik toplum ve kültürlerde değişik gereksinimler, istek, amaç ve beklentiler görülebilir. Bu tip yaklaşımın sonucu olarak, toplum ve kültür farkları kadar toplumsal güdüler de oluşmaktadır. Bu açıdan değişik toplumlarda bugüne değin yapılan araştırmalar sonucu, her toplumun yapı ve kültür özelliklerine göre, birbirinden farklı yüzlerce toplumsal güdüsü olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında en sık görülenler, ortak olanlar, bütün toplumlar için geçerli temel güdü olarak kabul edilmiştir.⁵⁸

Genellikle öfke, kızgınlık ve saldırganlık birbirleriyle yakın bağlantısı olan kavramlardır. Saldırganlığa ilişkin öğretiler, kuramlar, varsayımlar, öfke ve kızgınlık için geçerli olduğu gibi, bunun tersi de doğrudur. Öte yandan öfkeli ve kızgın olmak,

⁵⁷ Buvinic, "Living in a More Violent World", (11.06.2002)

⁵⁸ Köknel, a.g.e., s.53.

saldırgan bir davranış için gerekli olan öznel haberdarlık ve hazırlık durumunun son aşaması olarak kabul edilmektedir. Ayrıca saldırgan davranışların duygusal düzeyinde, öfke ve kızgınlıktan başka, değişik derecelerde kin, nefret, düşmanlık, şiddet gibi bütün yok edici duygular da bulunabilmektedir. Bütün bu duygular da, öfke ve kızgınlık gibi saldırganlığı tetikleyerek, böyle bir davranışın başlamasını sağlamaktadır.⁵⁹

Son iki yüzyıl boyunca gelişen şiddeti konu alan bir incelemenin yazarı olan Alain Chesnais şunu önermektedir: “Dar anlamda, ölçülebilir ve tartışma götürmez tek şiddet fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet kişilere dolaysızca zarar verir ve üç karakteristiği vardır: Acımasız, dışsal ve acı vericidir. Sosyolog Robin Williams’ın formülü de bununla aynı çizgidedir. “Şiddetin en açık örnekleri fiziksel hasara neden olan, bilinçli olarak yapılan, pasif olmaktan ziyade aktif, sonuçları açısından dolaysız olanlardır.” Şiddet terimiyle ne denilmek istendiğinin sınırlarını çizme yönünde başka bir girişim de felsefeci Ted Honderich’den gelmektedir. “Bir şiddet edimi insanlara ya da şeylere karşı önemli ölçüde ya da imhaya yol açacak ölçüde güç kullanımınıdır”.⁶⁰

Şiddetin günümüzde “her yerde var” olduğu görülmektedir. Şiddet ilk olarak aile içinde kendini çocuğa ve kadına tanıtmaktadır. Sonra yaşanan çevrede karşımıza çıkmaktadır. Kaçınılmaz olarak da kitle iletişim araçlarında şiddetle sürekli ve düzenli olarak karşılaşmaktadır. Ailenin de, kitle iletişim araçlarının da şiddeti çocuklara, gençlere ve yetişkinlere tanıttığı, sergilediği ve onları şiddetle eğittiği yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Bunun gerekçesini tüketim toplumu olmanın bir gerekliliği olarak göstermek yanlış olmayacaktır. Aile içinde, günlük yaşamda, insan ilişkilerinin arasında şiddeti bulmak olasıdır. Aynı nedenden ötürü de, yani tüketim toplumunun özelliklerinin şiddeti giderek içermesine dayanarak insanların eğlence aracı olarak kullandıkları yollardan biri de “şiddet’tir. Şiddet, bir eğlence aracı olarak iyi satmaktadır.

Şiddet içeren filmler sinemada ve televizyonda iyi para kazandırdığı için, özellikle televizyonların haberlerinde, haber izlencelerinde ve “reality show” denilen ve

⁵⁹ Köknel, a.g.e., s.156-157.

⁶⁰ Schesinger, a.g.e., s.33.

sözde “haber izlencesi” olduğu ileri sürülen yapımlarında da şiddet’e gereken önem, özen, ilgi ve neredeyse saygı da gösterilmektedir. Kaçınılmaz bir sonuç olarak da yazılı basının her alanında bu gerçekliğin yaşanması söz konusudur.⁶¹

Bununla birlikte sınırları belirgin, yaygın kabul görmüş bir şiddet kavramı bulunmamaktadır. Tersine, günümüz yorumcularının birçoğunun işaret ettiği gibi, “şiddet”, kavramsal değersizleştirilme ya da anlamsal kargaşaya maruz kalan bir terimdir. Şiddet terimi, sürekli olarak çeşitli şekillerde tehdit edildiğimiz bir toplumda, telaşlandırıcı olmaktan da öte düpedüz felaket tellallığı yapan bir söylemin parçası olarak kullanılmaktadır.

Schesinger’in de söylediği gibi şiddet, dolaysız olarak trafik kazası biçiminde her yerde bulunmaktadır. Dolaylı olarak, kitle iletişim araçlarının ve eğlence programlarının her yerinde bulunmaktadır. Bir başka deyişle, huzur ve şiddet birlikte var olmaktadır.⁶²

Dünyanın her yerindeki toplumsal çevrede var olan şiddetten en fazla kadınlar etkilenmektedir. Zira şiddet bir taraftan güç gösterisi diğer taraftan da gücün korunması yöntemidir. Kadınlar yaşamlarının her alanında, şiddetin her biçimiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle kadına yönelik şiddet konusunu incelemek önem arz etmektedir.

⁶¹ Nalan Demirel ve diğerleri, **Sinema Bu Ne Şiddet**, (Ankara: Kitle Yayınları, 1994), s.3.

⁶² Schesinger, **a.g.e.**, s.31.

1.1.2. Şiddet ve Kadın

1.1.2.1. Kadına Yönelik Şiddet

Kadınların toplumsal yaşamdaki hak arama mücadelesi 1789'dan günümüze değin çeşitli boyutlarda sürmektedir. Bu mücadelenin önemli kilometre taşları vardır. Fransa'daki ekmek ayaklanmasından, sabun fiyatlarının geri alınmasına, grev hakkı elde edilmesinden seçme ve seçilme hakkına, sendikalarda yer almaya, kürtaj hakkı elde edilmesine kadınlar, kadın haklarının bir insan hakkı olduğunu kabul ettirme yolunda kadınlar önemli mücadeleler vermiştir. 1908'de Rusya'da Kadın Kongresinin toplanmasıyla başlayan kongreler süreci 70'li yıllarda hız kazanmıştır. Kadının insan haklarını savunanlar bu dönemden başlayarak, kadının uluslararası düzeyde birçok kazanımlar elde etmesini en önemlisi kadına yönelik şiddetin toplumsal yaşamda yoğun olarak var olduğunu küresel çapta kabul edilmesini sağlamışlardır.

Bu çalışmada kadına yönelik şiddet başlığı altında dünyada ve Türkiye'de kadına yönelik şiddet, türleri, bu konuda ortaya konulan kuramlar ve modeller ile uluslararası düzeyde alınan kararlar incelenecektir.

1.1.2.1.1. Dünyada Kadına Yönelik Şiddet

Kadınların toplumsal yaşamda özgürleşmesine katkı sağlayan uluslararası sözleşmeler 1940'lı yıllardan itibaren yürürlüğe konulmaya başlamıştır. Ancak kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını öngören uluslararası yasalaştırma çalışmaları 70'li yılların başında görülmektedir. Kadınlara yönelik ayrımcılık konusunda devletlerin üzerinde uzlaştıkları bir metnin ortaya çıkması 1979 yılını, yürürlüğe girmesi ise 1981 yılını bulmuştur. Birleşmiş Milletler "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme"⁶³ (CEDAW), Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun kararıyla kabul edilerek, kadınlara karşı ayrımcılığın toplumsal

⁶³ Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi-Türkiye, "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme", http://195.142.135.65/unic_tur/belgeler.asp, (05.08.2007). Ayrıca bkz. http://195.142.135.65/doc_pdf/metin136.pdf, (05.08.2007)

yaşamın her alanında kaldırılması karara bağlanmıştır. Türkiye ise bu sözleşmeyi 1985 yılında imzalamıştır.

Bu sözleşmenin birinci maddesinde kadınlara yönelik ayrımcılık,

“Siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama”

olarak tanımlanmaktadır.

Sözleşme hükümleri arasında, kadına yönelik şiddet, eş deyişle cinsiyete dayalı şiddet, herhangi bir biçimde yer almamaktadır. Ancak sözleşme açıkça cinsiyete dayalı şiddeti vurgulamasa da bir üye devlette cinsiyete dayalı şiddetin varlığı, sözleşmenin ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Bu tanıma göre ayrımcılık aynı zamanda cinsiyete dayalı şiddeti, bir anlamda kadının yalnızca kadın olması nedeniyle maruz kaldığı ve kadınları artan oranda etkileyen şiddeti de içermektedir. Cinsiyete dayalı şiddet, kadınlara fiziksel, zihinsel ya da cinsel yönden zarar veren, acıya neden olan davranışları, bu davranışlara ilişkin tehditleri, zorlamayı ve özgürlüklerin kaybedilmesine neden olan diğer davranışları da kapsamaktadır.⁶⁴

Cinsiyete dayalı şiddetin doğrudan ele alındığı belge ise, bu sözleşme kapsamında oluşturulan “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi”nin 1992 yılında aldığı tavsiye kararı olmuştur. Bu karar doğrultusunda cinsiyete dayalı şiddetin; kadınların, erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen bir ayrımcılık biçimi olduğu kabul edilmiştir. Komite ayrıca, cinsiyete dayalı şiddetin, kadınların uluslararası hukuk veya insan hakları sözleşmelerinin güvencesi altındaki insan haklarını ve temel özgürlükleri kullanmalarını engellediğini ve tehlikeye soktuğunu da belirlemiştir.

⁶⁴ Bkz. Ek 7.

Komite, cinsiyete dayalı şiddet nedeniyle kadınların; 1. Yaşam hakkı, 2. İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele ve cezaya maruz kalmama hakkı, 3. Uluslararası ve ülke içi silahlı çatışma durumlarında insani normlara göre eşit korunma hakkı, 4. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, 5. Hukukun korumasından eşit biçimde yararlanma hakkı, 6. Aile içinde eşitlik hakkı, 7. Elde edilmesi mümkün olan en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı, 8. Adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkının engelleneceğini belirtmiştir. Bu türden şiddet eylemlerinin ise imzalanan sözleşmenin ihlali ile birlikte, devletlerin uluslararası insan hakları hukuku ve diğer sözleşmeler altındaki yükümlülüklerinin ihlali anlamına geldiğini kesin bir dille vurgulamış ve kadına yönelik şiddet konusunda bir çerçeve oluşturmuştur.

Bu bilgiler ışığında kadına yönelik şiddet konusunda verilebilecek en doğru tanımlamalardan biri yine Birleşmiş Milletlere üye devletler tarafından 1993 yılında imzalanan “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”de yapılan tanımlamadır. Buna göre; “ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” kadınlara yönelik şiddet olarak tanımlanmaktadır.⁶⁵

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ise yaptığı tanımla kadına yönelik şiddetin kapsamını genişletmektedir. Komiteye göre kadına yönelik şiddet, “cinsiyete dayalı, kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar veya sıkıntı veren ya da vermeye yol açabilecek her türlü şiddet fiilini ya da tehdidini” ifade etmektedir. Komite bu tanımlamasıyla; kamusal alanda ya da özel yaşamda kadınların karşılaştığı baskı veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakmayı da kadına yönelik şiddet kapsamına almaktadır.

Konsey aynı zamanda; 1. Fiziksel ve ruhsal saldırganlık, duygusal ya da psikolojik istismar, ırza geçme ve cinsel istismar, ensest, evlilik içi veya evlilik dışı çiftler arası tecavüz, töre adına işlenen suçlar, kadın cinsel organlarının mütilasyonu ve

⁶⁵ Birleşmiş Milletler, **Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri**, http://undp.un.org.tr/doc_pdf/metin139.pdf, (05.07.2007). BM Genel Kurulunun 20 Aralık 1993 tarihli ve 44/104 sayılı kararıyla ilan edilmiştir. (Bkz. Ek 8.)

zorla evlilik gibi kadınlara zarar veren başka töresel uygulamalar dâhil, aile içinde ya da hanede karşılaşılan şiddeti, 2. ırza geçme, cinsel istismar, işyerinde, kurumlarda veya başka alanlarda cinsel taciz ve gözdağı dâhil, genel olarak toplumda, kurumlarda ya da başka alanlarda karşılaşılan şiddet, cinsel ve ekonomik sömürü amacıyla kadın ticareti ve seks turizmini, 3. devlet ya da devlet görevlileri tarafından işlenen veya göz yumulan şiddeti, 4. silahlı çatışma ve özellikle rehin alma, zorla iskan, sistematik ırza geçme, cinsel kölelik, zorla gebe bırakma ve cinsel ve ekonomik sömürü amacıyla insan ticareti durumlarında kadınların insan haklarının ihlalini⁶⁶ de kadınlara yöneltilmiş şiddet olarak algılamaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, kadınlara karşı şiddetin erkeklerle kadınlar arasındaki güç dengesizliğinden kaynaklandığı kanısındadır. Erkekler lehine olan bu dengesizliğin toplumda ve aile içinde kadınlara karşı ciddi bir ayrımcılığa neden olduğunu, kadınların temel hak ve özgürlüklerine zarar verdiğini, hatta hak ve özgürlüklerden yararlanma olanağını yok ettiğini, kadınların fiziksel, psikolojik ve/veya cinsel bütünlüklerine zarar verdiğini bildirmektedir. Komite ayrıca kadınların, geleneksel ya da töresel uygulamaların kurbanı olmaları da dâhil olmak üzere hem cinsiyet hem de kökenleri dolayısıyla çok yönlü ayrımcılığa uğradıklarını da saptamıştır. Barışın ve eşitliğin egemen kılınması ilkeleri çerçevesinde çalışmalarını yürüten Avrupa Konseyi toplumda ve aile içinde kadına yönelik şiddetin yaygın olduğunu, bunun ise Avrupa'da bireylerin güvenliğini tehdit ettiğini dolayısıyla demokrasinin varlığı önünde ciddi bir engel oluşturduğunu karar altına almıştır.

Gerek Birleşmiş Milletlerin gerekse Avrupa Konseyi'nin saptamaları ve aldıkları kararlar göz önünde bulundurulduğunda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın toplumsal ve özel yaşamın tüm katmanlarında, çeşitli boyutlarda, ülke ayırt etmeksizin ve pek çok nedenle yaşadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Çünkü her toplumda kadın ve erkeği birbirinden ayıran bir dizi toplumsal ve kültürel normlar bulunmaktadır. Bu normlar ise bir erkek ve kadın modelinin oluşmasına neden olmaktadır. Kadın ve erkek kimi

⁶⁶ Avrupa Konseyi, **Kadınlara Şiddete Karşı Korunması**, 30 Nisan 2002'de kabul edilen Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Kadınlara Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı, Rec(2002)5 ve İzahat Belgesi, [http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF_Rec\(2002\)5_Turkish.pdf](http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF_Rec(2002)5_Turkish.pdf), (07.08.2007)

toplumsal yapılanmalarda birbirinin karşıtı olarak sınıflandırılabilir. Bu karşıtlığın yoğunluğu ise kültürden kültüre değişimler gösterebilmekte ve Toplumsal cinsiyet olarak adlandırılmaktadır. Toplumsal cinsiyet insanı dişi ve erkek olarak ayıran cinsiyet kavramından daha kapsamlı olarak, kadın ve erkek arasındaki toplumsal, kültürel, ekonomik, politik ve davranışsal tüm farklılıkları ve toplumun görmek istediği kadın ve erkek rol modellerini içermektedir.⁶⁷ Oluşan bu modellerin ürettiği şey ise güç dengesizliği nedeniyle, kadına yönelik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin en sık görülen şekillerinden biri ise eş istismarıdır. Eş istismarı genel olarak yetişkin bir kişinin, yakın ilişkide olduğu kişi tarafından, fiziksel veya duygusal sorunlara yol açacak şekilde saldırıya uğraması ya da baskı altında tutulması olarak tanımlanmaktadır.⁶⁸

Dünya Sağlık Örgütü'nün, eşlerin uyguladığı şiddet konusunda yaptığı tanımlaya göre ise, “yakın bir ilişkide fiziksel, psikolojik ya da cinsel hasara yol açan her tür davranış” eşler arası şiddeti oluşturmaktadır. Bu tanımlama, “tokat atma, vurma, tekmeleme ve dövme gibi davranışları içeren fiziksel şiddet. Sindirme, sürekli küçük düşürme ve aşağılama ile tavırlarla psikolojik şiddet. Cinsel ilişkiye zorlama ve her türlü cinsel zor kullanma biçimleri ile cinsel şiddet. Bir kimseyi ailesinden ve arkadaşlarından uzaklaştırma, hareketlerini gözleme ve bilgi ya da yardıma ulaşmasını kısıtlama gibi çeşitli kontrol edici davranışlarla sosyal şiddet” de kapsamaktadır.⁶⁹

Her ne kadar tanım, eşlerden birine yönelik ise de şiddete maruz kalanlar büyük oranda kadınlar olmaktadır. Yapılan araştırmalar, dünyada her üç kadından birinin dövüldüğü, cinsel ilişkiye zorlandığı ya da başka şekilde şiddete maruz kaldığı ve en fazla birlikte oldukları erkeklerden şiddet gördüklerini ortaya koymaktadır. Günaydın'a

⁶⁷ N. Aysun Yüksel, “Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'deki Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Televizyon Dizilerindeki Yansımaları”, **Kurgu Dergisi**, Sayı: 16, 1999, s. 69-70.

⁶⁸ Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre, acil servise başvuran kadınların %17'si birlikte oldukları erkekten dayak yediği ve yaralandığı için hastaneye gelmek zorunda kaldığını bildirmiştir. Bkz. Oğuz Polat, “Şiddet”, <http://www.kriminoloji.com>, (09.08.2006)

⁶⁹ Uluslararası Af Örgütü-Türkiye, “Aile içi şiddete karşı mücadelede kadınlar”, <http://www.amnesty.org.tr/index.php3?index=ozdais0206200403#tt12>, (16.07.2007)

göre,⁷⁰ birlikte oldukları erkeklerden şiddet gören kadınlar daha çok fiziksel şiddete, cinsel zorlamaya, çeşitli sosyal kısıtlamalara, psikolojik saldırılara ya da ekonomik baskı gibi şiddet biçimlerine maruz kalmaktadırlar. Kadınların erkek partnerlerinden gördükleri şiddet konusunda ölçülebilen olaylarda dünya ortalaması gelişmişlik düzeyine bağlı olarak %3 ile %52 arasında değişmektedir. Bu oran Kanada'da %29 olurken, Mısır'da %35, Nikaragua'da %52, Kenya'da %58 olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar ikinci olarak tecavüz veya cinsel zorlama gibi cinsel şiddet olaylarına maruz kalmaktadır. Amerika'da bu oran %15 civarındadır. Küçük kızların cinsel obje olarak kullanılması olaylarında dünya ortalaması %7 ile %36 arasında değişmektedir. Avrupa'da da durum farklı değildir. Avrupa Konseyi'nin çalışma raporuna göre, Kıtadaki her ülkede kadınlara yönelik şiddet olayı yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Avrupa'da kadınların yaklaşık %25'i hayatında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalmış, %10'u ise cinsel tacize uğramıştır. Örneğin İspanyol hükümeti'nin açıklamasına göre, İspanya'da 2 milyon kadın eşleri tarafından kötü muamele görmektedir. Kadına yönelik şiddetin giderek arttığı İspanya'da, 2006 yılında 60 kadın, eşlerinin saldırısı sonucu hayatını kaybetmiştir.⁷¹

Kadınların fiziksel şiddete maruz kalması sonucunda oluşan yaralanmalar, en çok baş, yüz, boyun, göğüs ve karın bölgesinde olmaktadır. Şiddete maruz kalan kadında diş kırıkları, burun dudak yaralanmaları, vücudunda morluklar, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı ve depresyon gibi fiziksel sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Kadınlardaki alkol bağımlılığının pek çok nedeni olmakla birlikte %40'ının nedeni, yaşadıkları sürekli şiddettir. Kadın psikiyatri hastalarının %30 ile %50'sinde şiddete maruz kalma öyküsü bulunmaktadır. Kadınlardaki intihar girişimlerinin %50'sinde ise yaşanan bir dayak öyküsü bulunmaktadır.⁷²

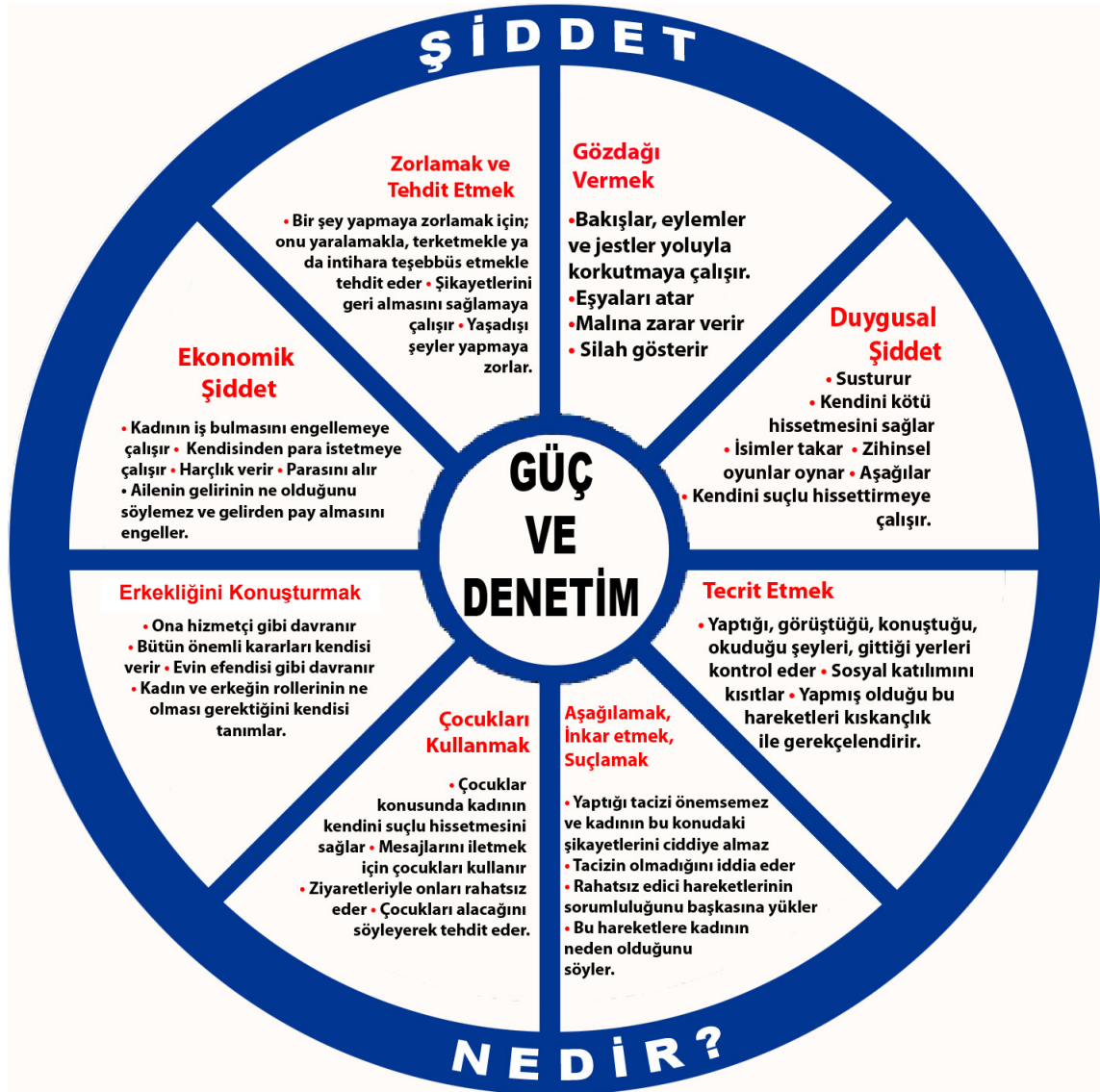
Şiddetin yıkıcı etkileri kadının fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilediği kadar üreme sağlığı üzerinde de kendini göstermektedir. Yaralanmalara neden

⁷⁰ Serdar Günaydın, "Kadınlara Yönelik Şiddet Artarak Devam Ediyor", **Hürriyet gazetesi**, http://www.hurriyet.com.tr/agora/article.asp?sid=8&aid=2120_15.10.2006, (19.04.2007)

⁷¹ "İspanya'da 2 milyon kadın kötü muamele görüyor", **Hürriyet gazetesi**, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/5497542.asp>, (24.11.2006)

⁷² Ümit Cihan Atman, **Kadına Yönelik Şiddet: Cinsel Taciz/İrza Geçme**, <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0903/kadin.pdf>, (16.08.2007)

olmasının dışında kadına yönelik şiddet, kadının uzun dönemde, kronik ağrı, fiziksel yetersizlik ve depresyon gibi bir dizi sağlık problemi oluşma riskini arttırmaktadır. Özellikle cinsel şiddet yaşayan kadınlar cinsel yolla bulaşan hastalıklar, planlanmamış hamilelik ve hamileliğin beklenmedik sonuçlar doğurması gibi ciddi bir risk altında bulunmaktadır.⁷³

Şekil 1. Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Mor Çatı Vakfı'nın Oluşturduğu Şiddet Tekerini.

Kaynak: http://www.morcati.org.tr/images/siddet_tekeri.jpg, (15.08.2007)

⁷³ Oğuz Polat, "Şiddet", <http://www.kriminoloji.com>, (09.08.2006)

Kadınların her ne şekilde olursa olsun şiddete maruz kalmalarının toplumsal sonuçları ağır olmakta, bu durumdan en çok da çocuklar etkilenmektedir. Şiddeti yaşayan kadınların çocuklarında istismar daha yüksek oranda gözlenmektedir. Araştırmalar istismara uğrayan çocukların %85'inin şiddetle çocukluk döneminde tanıştığını ortaya koymaktadır. Yine bu çocukların potansiyel şiddet uygulayıcıları veya kurbanları oldukları da saptanmıştır.⁷⁴

Uluslararası alanda yaygın bir sorun olarak görülen, uluslar arası örgütlerin yasal önlemler almasına neden olan, yalnızca kadınları değil, etki ve sonuçlarıyla tüm bireyleri hatta demokratik rejimlerin varlığını tehdit eden kadına yönelik şiddet Türkiye'nin de yüz yüze kaldığı temel hukuksal ve toplumsal sorunlardan biridir.

1.1.2.1.1. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet

Türkiye gecikmeli olarak 1985'de "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme"yi imzalamış, ardından "Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları", "Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri" ve "Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi'nin Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı" gibi bir dizi bağlayıcı kararı kabul etmiştir. Ancak, Türk hükümetinin 2006 yılında yayınladığı bir genelge bu bağlayıcı kararların bütün unsurlarıyla uygulamaya konulamadığını, bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de kadına yönelik şiddete son verilemediğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddet olgusunu özetleyen önemli belgelerden biri olan ve Başbakanlık tarafından yayınlanan genelgede şöyle denilmektedir:

"...Kadın ve çocuklara yönelik şiddet insanlığın gündemindeki yerini korumaktadır. Bu tür şiddetin en acımasız biçimi kamuoyunda "töre cinayeti" olarak tanımlanan kadına yönelik öldürme olaylarıdır. Kadın ve çocuklara yönelik şiddetin ülkemizde de devam ediyor olması yeni

⁷⁴ Şebnem Fincancı, "Kadına Yönelik Şiddet", http://www.tr.net/saglik/kadin_sagligi_kys.shtml, (01.05.2007)

ve acil önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Ekonomik kalkınma ve gelişme ile birlikte eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesiyle giderek ortadan kalkacak olan bu sorunların çözümü için kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte sivil toplum örgütleri ve vatandaşlarımıza büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir....”⁷⁵

Türkiye’de yönetim mekanizması olarak yüzeysel bir demokrasi bulunmaktadır. Temel hak ve özgürlükler hem sınırlı hem de güvenceden yoksundur.⁷⁶ Bu nedenle kadına yönelik şiddet yaygın biçimde devam etmektedir. Çünkü Türkiye’de var olan kadın-erkek eşitsizliğinin ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın kökleri toplumsal yaşamın getirdiği normlara bağlı olarak çok derinlere gitmektedir ve bu ayrımcılığı sorgulama ve hak arama kimi kadınlar tarafından yapılmamaktadır.⁷⁷ Üstelik var olan şiddet kültürü nedeniyle, kadınlar, hem şiddete maruz kalmakta hem de adalete erişim mekanizmalarından yoksun bırakılma olasılığının yüksek olması nedeniyle ciddi bir tehlike altında kalmaktadır. Genelge; daha çok töre cinayetlerine dikkat çekmekle birlikte kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin acil önlem alınmasını gerektirecek kadar yaygın bir şekilde sürdüğünü kabul etmektedir. Ancak çözüm önerileri olarak verilen ekonomik kalkınma ile eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi uzun dönemde sağlanabilecek tedbirlerdir. Oysa kadına yönelik şiddet konusunda acil önlemler almak gerekmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadınlar çoğunlukla aile bireyleri tarafından uygulanan şiddete maruz kalmaktadırlar. Aile içinde uygulanan şiddet biçimleri ise fiziksel, cinsel, sözel ve psikolojik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların dışında ekonomik ve sosyal şiddetle de karıştı karşıya kalmaktadır. Türkiye’de kadınlara uygulanan şiddetin bir bölümü de töre cinayetleri, küçük yaşta evlendirilme, zorla evlendirme gibi geleneksel uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

⁷⁵ Başbakanlık Genelgesi, “Kadınlara Yönelik Şiddet, Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Genelge”, **Resmî Gazete**, Tarih: 04.07.2006, Sayı: 26218, <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=5846>, (03.09.2007)

⁷⁶ Nejdət Atabek ve Erdal Dağtaş, **Kamoyu ve iletışim**, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, No: 139, 1998), s. 135.

⁷⁷ Şirin Tekeli ve Meryem Koray, **Devlet Kadın Siyaset**, (Ankara: Türkiye Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Vakfı, 1991), s.101.

Bu nedenle yalnızca fiziksel şiddete odaklanmak şiddetin boyutlarının tam algılanmasını engellemektedir. Örneğin, yalnız “töre cinayetleri”ne yoğunlaşma dikkatleri birçok kadının her gün maruz kaldığı rutin şiddetten uzaklaştırmakta, kadınlara karşı uygulanan diğer şiddet biçimlerinin gündeme gelmesini engellemektedir. Üstelik toplumun ve ailelerinin beklentilerine uygun davranan pek çok kadın, fiziksel şiddete maruz kalmadıkları halde, sürekli olarak bu tehdit altında yaşamaktadır. Zira çevrelerinden dışlanmış, dövülmüş ya da öldürülmüş olan diğer kadınlar, onları, davranışlarını kısıtlamaya ve yaşam tercihlerini sınırlamaya iten bir uyarı görevi görmektedir.⁷⁸

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin tüm ülkede yaşanan şiddet olaylarını yansıtan toplu istatistiksel verileri bulmak oldukça güçtür. Bununla birlikte 2003 yılında gerçekleştirilen Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması tüm ülkeyi temsil edebilecek nitelikte bir çalışmadır. Araştırma’da aile içi şiddet biçimlerinden, özellikle fiziksel şiddete ilişkin tutumların ne kadar içselleştirildiğinin belirlenmesi amaçlanmış, bu amaç doğrultusunda kadınlara ekonomik ve cinsel nedenlere dayalı olarak kocanın fiziksel şiddet uygulamasını haklı bulup bulmadıklarını saptayacak sorular yöneltilmiştir. Araştırma kapsamında bulunan 15-49 yaş grubundaki kadınların %39’u, belirtilen nedenlerden en az birini kocasının kendisini dövmesi için haklı bir neden olarak göstermiştir.

Araştırmanın bulgularına göre; 15-19 yaş grubunda bulunan kadınların %63’ü, 45-49 yaş grubunda bulunanların %39’u, eğitimi olmayan ya da ilkökul bitirmemiş kadınların %62’si, lise ve üzeri eğitim almış kadınların %8,8’i, Batı bölgelerinde yaşayan kadınların %32,5’i, Doğu bölgelerinde yaşayan kadınların %49’u, işi olmayan kadınların %38’i, gelir getiren bir işte çalışanların %30’u gelir getirmeyen bir işte çalışanların %61’i şiddeti bir nedenle haklı bulmaktadır.⁷⁹

Sonuçlardan da anlaşılacağı gibi, kadınların şiddeti kabullenerek içselleştirmesi yaş, eğitim durumu, yaşadığı bölge ve çalışma durumuna göre

⁷⁸ Uluslararası Af Örgütü-Türkiye, “Aile içi şiddete karşı mücadelede kadınlar”, (16.07.2007)

⁷⁹ Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, “Kadına Yönelik Şiddet”, <http://www.ksgm.gov.tr/>, (22.08.2007)

değişmektedir. İlkaracan'ın yaptığı araştırma ise, Türkiye'de yaşanan kadına yönelik şiddetin boyutlarını ortaya koymaktadır.⁸⁰ Araştırmaya katılan kadınların dörtte üçü eşinin sözel şiddetine, yarısından fazlası ise fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddetine maruz kalmaktadır. Kırsal alanda yaşayan kadınlar kentte yaşayanlara oranla daha fazla şiddete maruz kalmakta, fakat kır-kent arasındaki farklar hiçbir şiddet türü için %15'i geçmemektedir. Kadının ve eşinin eğitim düzeyi yükseldikçe maruz kalınan şiddet azalmaktadır. Buna rağmen, ortaokul ve üstü eğitim almış kadınlarda dahi eşinin kendisine bağırdığını, hakaret ya da küfür ettiğini, aşağıladığını söyleyenlerin oranı %66,4, manevi eziyete uğradığını söyleyenlerin oranı %32,5, dayak, tekme, yumruk, tokat gibi fiziksel şiddete maruz kalanların oranı %31,0, eşinin kendisine tecavüz ettiğini belirtenlerin oranı ise %25,1'dir.

Araştırmaya katılan kadınların dörtte üçü eşinin şiddete yönelik davranışlarını hiçbir zaman haklı görmediklerini belirtmişlerdir. Buna rağmen, şiddeti doğal olarak gören kültürel ortam, ekonomik yoksunluk, kadının boşanmasının kabul görmemesi, polise karşı duyulan korku ve çekingenlik gibi çeşitli nedenler çoğu kadının kendilerini eşlerinin şiddetine karşı savunmasız hissetmektedir. Kadınların yalnızca %22,1'i yaşadığı şiddet nedeniyle evden bir süre için ayrılmış olduğunu, %14,7'si ise ailesi, arkadaş ya da komşularından yardım istediğini belirtmiştir. Evi tamamıyla terk edenlerin oranı %2,9'da kalmaktadır. Karakola (%1,2) ya da bir sağlık kurumuna (%1,3) başvuranların ya da şikayet dilekçesi verenlerin (%0,2) oranı yok denecek kadar azdır.

Türkiye'de kadınların hamileliklerinde dahi şiddete maruz kaldıklarını ortaya koyması bakımından önemli iki çalışma, Ayrancı ve arkadaşları tarafından 2001 yılında Eskişehir'de,⁸¹ Giray ve arkadaşları tarafından 2005'de İzmir'de⁸² yaptıkları araştırmalardır. Ayrancı ve arkadaşlarına göre; 154 kadından 110'u (%71.4) şu an ya da geçmişteki hamilelik dönemlerinden birinde sözel, fiziksel ya da cinsel şiddetten birine

⁸⁰ Pınar İlkaracan, **Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile**, (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998), s.173

⁸¹ Ünal Ayrancı, Yasemin Günay ve İlhami Ünlüoğlu, "Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti: Birinci Basamak Sağlık Kurumuna Başvuran Kadınlar Arasında Bir Araştırma", **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, (Cilt:3, 2002), s. 75-87., <http://lokman.cu.edu.tr/psikiyatri/derindex/apd/fulltext/2002/75.pdf>, (03.08.2007)

⁸² Hatice Giray ve diğerleri, **Gebelikte Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Etkileyen Etmenler**, <http://www.ttb.org.tr/STED/sted1005/gebelik.pdf>, (03.09.2007)

ya da daha fazlasına maruz kalmıştır. Benzer şekilde Giray ve arkadaşlarına göre ise, araştırmaya katılan hamile kadınların %63,1'i sözel, %20,0'si fiziksel şiddet görmüşlerdir. Şiddet, en fazla eş tarafından uygulanmaktadır. En fazla görülen fiziksel şiddet şekli ise tekme, tokat, yumruk atma, sarsma, hırpalama ve itme şeklinde oluşmaktadır.

Kadın Dayanışma Vakfı'nın Ankara'daki gecekondu bölgelerinde yaşayan kadınlar arasında yaptığı araştırma, kadınların % 97'sinin kocalarının saldırısına uğradığını göstermektedir. Başka bir araştırma, kadınların %58'inin yalnızca kocalarından, nişanlılarından, erkek arkadaşlarından ve erkek kardeşlerinden değil, kadın akrabalar da dahil olmak üzere kocalarının aileleri tarafından aile içi şiddete maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır.⁸³ Mor Çatı Vakfı'nın yürüttüğü bir başka araştırma da kadınların % 88,2'sinin bir şiddet ortamında yaşadığını ve % 68'inin kocaları tarafından dövüldüğünü göstermiştir.⁸⁴

Genel olarak bakıldığında 2004 yılı verilerine göre⁸⁵ Türkiye'de tüm kadınların % 25'i fiziksel şiddete uğramaktadır. Şiddete maruz kalan kadınların %75'ine eşleri tarafından şiddet uygulanmaktadır. Cinayet sonucu ölen kadınların %40 ile %70 eşleri tarafından öldürülmektedir. Türkiye'de her 4 kız çocuktan biri cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Cinsel saldırganların %75'i tanıdık birisidir. Ensest olaylarında failer %50 oranında öz baba ve sırasıyla amcalar, enişterler, ağabeyler, dedeler ve dayılardan oluşmaktadır.

KA-MER Vakfı'nın Diyarbakır, Acil Yardım Hattı'na, 1 Ağustos 1997–30 Haziran 2007 tarihleri arasında başvuran 2526 kadınla yaptığı görüşmelerin sonuçları, kadınların yaşadığı şiddet türlerini ve oranlarını vermesi bakımından önemlidir. Bir kadının aynı anda birden fazla şiddet türünü yaşayabildiğini göz önünde tutarak, Vakfa

⁸³ “Yanlış İnanış: Aile içi şiddet sanıldığı kadar yaygın değildir”, **Hürriyet Gazetesi Aile İçinde Şiddet Son Kampanyası**, <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet2.asp>, (13.08.2007)

⁸⁴ Kadına Yönelik Şiddet, **İstanbul Kadıköy Belediyesi, Demokrasi ve İnsan Hakları için Toplumsal İşbirliği Projesi**, http://insanca.kadikoy.bel.tr/kl_kadina_yonelik_siddet.html, (21.07.2006)

⁸⁵ Kadın Adayları Eğitime ve Destekleme Derneği (KA.DER), **Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultay Kitabı**, (İstanbul: 2004), s.57-58. Ayrıca bkz. <http://www.kader.org.tr>, İstanbul Kadıköy Belediyesi, **aynı**, (21.07.2006), Uluslararası Af Örgütü-Türkiye, “Türkiye: Aile içi şiddete karşı mücadelede kadınlar”, (16.07.2007)

başvuran 2526 kadının tamamı (%100,0) psikolojik şiddet gördüğünü bildirmektedir. Söz konusu kadınların 1961'i (%77,6) sözel şiddete maruz kalmaktadır. Araştırma kapsamındaki 1521 kadının (%60,2) fiziksel şiddet gördüğü belirlenmiştir. Ekonomik şiddete maruz kalan kadınların sayısı 1925 (% 76,2)'dir. Cinsel şiddete maruz kalan kadınların sayısı 1249 (% 49,4)'dir. Enseste maruz kalan kadın sayısı 357 (%14,1) ve tecavüz edilenlerin sayısı 307 (% 12,2)'dir.⁸⁶

Araştırma sonuçlarından da görüldüğü gibi Türkiye'de kadına yönelik şiddet tüm biçimleriyle ve yaygın olarak sürmektedir. Bu genel açıklamalardan sonra kadına yönelik şiddetin türlerini incelemek yerinde olacaktır.

⁸⁶ KA-MER Vakfı, "Acil Yardım Hattı İstatistikleri", <http://www.kamer.org.tr/istatistik/AYH%2097-07%20İSTATİSTİKLER.doc>, (08.10.2007)

1.1.2.2. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri

Uluslararası sözleşme ve deklarasyonlar ile kadına yönelik şiddet konusunda yapılan araştırmalar, kadına uygulanan şiddetin biçimlerini toplumsal ve özel yaşamın bütün unsurlarını göz önünde bulundurarak ve üzerinde uzlaşma sağlanan metinler halinde ortaya koymaktadır. Bu çalışmada kadına yönelik şiddet türleri, fiziksel, sözel, ekonomik, cinsel, psikolojik, sosyal, kamusal şiddet olmak üzere yedi ana başlık altında ele alınmaktadır.

1.1.2.2.1. Fiziksel Şiddet

Genel anlamıyla fiziksel şiddet, bir kişiye ya da bir gruba karşı fiziksel, psikolojik ya da cinsel zarar vermeyle sonuçlanabilen fiziksel güç kullanımı olarak tanımlanmaktadır.⁸⁷ Dar anlamda fiziksel şiddet kişiyi yaralamak, bedeninde yara, bere, yanık, kesik morarma gibi izler bırakmak eş deyişle, gözle görülür, kolay tanılanabilir bir belirti bulunması durumudur. Ancak, bedene zarar versin vermesin, bireyi her türlü baskı altında tutan davranışlar da geniş anlamıyla fiziksel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, korku salma, tehdit etme, aç bırakma, hapsederek özgürlüğünden yoksun kılma, vb. davranışlar gibi.⁸⁸

Alain Chesnais'e göre; ölçülebilir ve tartışma götürmez tek şiddet, fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet kişilere dolaysız olarak zarar verir ve üç karakteristiği bulunmaktadır: Acımasızdır, dışsaldır ve acı vericidir. Maddi güç kullanımıyla tanımlanmaktadır. Robin Williams'ın fiziksel şiddet tanımlaması da benzer şekildedir. Williams a göre “şiddetin en açık örnekleri fiziksel hasara neden olan, kasdi, pasif olmaktan ziyade aktif, sonuçları açısından dolaysız olanlardır.”⁸⁹

⁸⁷ Nuray Yeşildal, “Sağlık Hizmetlerinde İş Kazaları ve Şiddetin Değerlendirilmesi”, **TSK Koruyucu Hekimlik Dergisi**, 4(5), 2005, s. 290. http://www.korhek.org/khb/khb_004_05-280.pdf, (13.04.2006)

⁸⁸ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CEDAT), **Seks Ticareti**, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, (Editörler: Esin Küntay ve Muhtar Çokar), http://www.cetad.org.tr/doc/bilgilendirme_dosyasi_8.pdf, (15.07.2007)

⁸⁹ Schesinger, **age.**, s. 33.

Kadınlara yönelik fiziksel şiddet söz konusu olduğunda, şiddet itmek, tokat atmak, tekmelemek, tükürmek, yumruklamak, kol kıvrırmak, kol-bacak kırmak, saçından sürüklemek, temel ihtiyaçlarını karşılamasına engel olmak, silahla yaralamak, öldürmek gibi⁹⁰ farklı biçimlerde uygulandığı bildirilmektedir.

1.1.2.2.2. Sözel Şiddet

Sözel şiddet, bir kişinin karşısındakine küçük düşürücü, kırıcı, alay edici sözler söylemesi, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde karşısındakini aşağılaması, kötölemesi, kişiliğine saldırması, umudunu, beklentisini kırması, türlü söylentiler çıkarması, sert, kaba konuşmalarla sürekli engellemeler yapması olarak açıklamaktadır.⁹¹ Ayrıca, sözlü tehdit de sözel şiddet içinde yer almaktadır. Bir kişinin fiziksel, psikolojik ya da cinsel zarar görme korkusuyla çeşitli yönlerden negatif etkilenmesiyle sonuçlanabilen sözel saldırı da sözel şiddet olarak kabul edilmektedir.⁹²

Türkiye’de en yaygın sözel şiddet biçimleri, sürekli eleştirmek, küfür etmek, hakaret etmek, aşağılayıcı sözler söylemek, zaafı ile alay etmek, küçük düşürmek, tehdit etmek, yüksek sesle bağırarak, aşağılayıcı isim takmak, görüşlerini ve çalışmalarını küçümsemek, suçlamak, aşırı genellemeler yapmak (sen hep böylesin, bunu her zaman yaparsın gibi) olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹³

1.1.2.2.3. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet “ekonomik kaynakların ve paranın, kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak sistematik bir şekilde kullanılması” olarak tanımlanmaktadır. Kadının çalışmasına ya da işinde ilerlemesine engel olmak, maaşına, gelirine veya mal varlıklarına el koymak, hiç para vermemek, çalışmayı reddedip

⁹⁰ GATA(Gülhane Askeri Tıp Akademisi), Üreme sağlığı ve Aile Planlaması Projesi, “Toplumsal Cinsiyet”, http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.htm, (06.09.2007)

⁹¹ Türkan Kuzu, “Masalarda Üvey Anne Şiddeti”, Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü ve Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, **Çocuk Edebiyatında ve Çocuk Hekimliğinde Şiddet Sempozyumu**, (Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları No: 84, 2003), s.23.

⁹² Yeşildal, “Sağlık Hizmetlerinde İş Kazaları ve Şiddetin Değerlendirilmesi”, (13.04.2006)

⁹³ KA.DER a.g.e., s.55, Ayrıca bkz. GATA, aynı, (06.09.2007)

kadının gelirini harcamak, gelirini içkiye kumara yatırmak, ailenin geçimini sadece kadının kazandıklarıyla sürdürmeyi istemek, kadın istediği halde çalıştırmamak/işe yollamamak, kadının istemediği bir işte zorla çalıştırmak, ailenin geliri konusunda kadına bilgi vermemek ekonomik şiddet biçimleri arasında sayılabilir.⁹⁴

Kadın üzerinden rant elde etmek, ekonomik bakımdan sömürmek ve kadına etkisi ne olursa olsun, kadın cinselliği üzerinden para kazanmak amacıyla uygulanan kadına yönelik şiddet biçimleri de bulunmaktadır. Bunları da ekonomik şiddet biçimleri arasında incelemek yerinde olacaktır. Pekin+5 sonuç belgesinde aile içi şiddet başlığı altında, cinsel kölelik ve zorla fahişelik yaptırma da yer almaktadır. Bunlara aile içi şiddet biçimi olmayan insan ticaretini de eklemek gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 57. oturumunda, “kadın ve kız çocuklarının cinsel şiddet ve ticarete maruz kalmasının, fahişelik yoluyla cinsel sömürünün ve cinsel sömürünün diğer biçimleri ile köleliğin çağdaş formlarının” ekonomik sömürü amacıyla yapıldığını ve ciddi insan hakları ihlalleri oluşturduğunu bildirmektedir.⁹⁵ Uluslararası Ceza Mahkemesi’ni oluşturan Roma Statüsü,⁹⁶ cinsel kölelik ve zorla fahişelik yaptırma ve insan ticaretini insanlığa karşı suç kapsamında değerlendirmektedir.

Ankara Ticaret Odasının 2004 yılında hazırladığı bir rapora göre,⁹⁷ Türkiye genelinde çalışan hayat kadınlarının sayısı 100 bine yaklaşmakta, fuhuş yapma yaşı 15 ila 40 arasında değişmektedir. Fahişeliği bir sektör olarak kabul eden raporda bir yılda en az 3 ila 4 milyar dolar seviyesinde rant oluştuğu belirtilmektedir. Oluşan bu rant ise, patron, bar, pavyon, disko, gece kulüplerinin çalışanları ile otelci, taksici gibi on binlerce kişiye gelir yaratmaktadır. Ekonomik rantın bu kadar büyük olması nedeniyle

⁹⁴ Gülbahar Köker, “Şiddetin Dayandığı Kapı: Kadın”, http://www.keditor.com/yazilar_15.html, (07.09.2007) Ayrıca bkz. Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı, “Manevi Şiddet”, http://www.wvhr.org/id_402, (07.02.2003), GATA, “Toplumsal Cinsiyet”, (06.09.2007)

⁹⁵ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, **Kadın ve Kız Çocuk Ticareti**, Genel Kurul Kararı, 57. Oturum, 18 Aralık 2002, <http://www.kssgm.gov.tr/belgeler/uaibm57-181.pdf>, (19.07.2007)

⁹⁶ Uluslararası Ceza Mahkemesi Türkiye Koalisyonu, Uluslararası Ceza Mahkemesi Temel Belgeler Derlemesi, **Roma Statüsü**, (Ankara: Kapasite Geliştirme Derneği, Çeviren: Hivren Özkol ve Gülay Arslan, 2006), s. 87 vd., <http://www.ihop.org.tr/dosya/ucm/ucm.pdf>, (16.08.2007)

⁹⁷ Ankara Ticaret Odası (ATO), “Hayatsız Kadınlar Dosyası 2004”, <http://www.atonet.org.tr/turkce/bulten/bulten.php3?sira=250>, (22.04.2006)

fuhuş mafyası küçük kız çocuklarını kaçırmaktan, zorla fuhuş yaptırmaya kadar her yola başvurmaktadır.

Bu nedenlerle, kadına yönelik olarak “cinsel kölelik, insan ticareti, fahişeliğe zorlamak/yaptırmak (ticari cinsel sömürü yapmak)” olan şiddet biçimleri bu çalışmada ekonomik şiddet içinde değerlendirilmektedir. Ayrıca yukarıda değinilmeyen yine ekonomik çıkar sağlamak amacıyla yapılan “haraca bağlamak, şantaj yoluyla parasını almak, istemi dışında görüntülerini alarak porno yayıncılarına veya internet sitelerine satmak, uyuşturucu hap satışına zorlamak, suç işlemeye zorlamak, fahişeliğe zorlamak (ticari cinsel sömürü yapmak), evin masraflarını karşılamamak, aile bireylerine gerekli olan harçlığı vermemek, paranın ve mal/mülkün kontrolünü elinde bulundurmak, eşin (kadının) para istemesini beklemek, paranın nereye harcandığını kontrol etmek, para yönetimi konusunda eleştirmek ve etiketlemek (müsrif kadın, aptal kadın doğru dürüst parayı harcamayı bile bilmezsin vb.)” gibi davranışlar da kadına yönelik ekonomik şiddet biçimleri arasında yer almaktadır.⁹⁸

1.1.2.2.4. Cinsel Şiddet

Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri'nin ikinci maddesi; aile içinde yaşanan kız çocuklarının cinsel istismarını, evlilik içi tecavüz, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamaları, eş olmayanlar arasında sömürmek için uygulanan şiddet de dâhil cinsel şiddet uygulanmasını, toplum içinde meydana gelen tecavüz ve cinsel istismarı, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel tacizi, nerede meydana gelirse gelsin, devlet tarafından işlenen veya hoş görülen cinsel şiddeti kadına yönelik cinsel şiddet biçimleri arasında kabul etmektedir.⁹⁹ Ancak, söz konusu bildiri kadınlara yönelik şiddetin yalnızca burada konu edilen şiddet biçimleriyle sınırlı olmadığını da belirtmektedir.

⁹⁸ KA.DER, a.g.e., s.55.

⁹⁹ Birleşmiş Milletler, “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”, (05.07.2007). Ayrıca bkz. Ek. 8.

Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi kadına yönelik şiddet, kadını zorlayarak, herhangi bir baskı ile cinsel yönden istismar etmek anlamına gelmektedir. Cinsel şiddet, cinsiyete dayalı şiddetin bir türüdür. Bu tip şiddet, temel insan haklarının ihlali; silahlı çatışma ortamında gerçekleştirildiğinde ise savaş hukukunun ciddi biçimde çiğnenmesidir.¹⁰⁰

Cinsel şiddet konusunda ayırıcı olan nokta kadına karşı zor kullanmadır. Zor kullanma tecavülden, el ile cinsel amaçlı dokunma ve göz ile kadını soyma, söz ile taciz etmeye kadar değişen çeşitli davranışları kapsamaktadır. Cinsel zor kullanmadaki en önemli unsur, erkeklik gücünün kötüye kullanımı veya baskı tehdidi ya da toplumsal çevreden kaynaklanan tehditler nedeniyle kadının seçim hakkının olmayışıdır. Kadına yönelik cinsel şiddet ve zor kullanmada kadının rızası yoktur.

Polat'a göre,¹⁰¹ kadının kabulü olmadan cinsel şiddet en çok birbirini tanıyan kişiler, eşler, aile bireyleri, flört eden partnerler ya da tanıdıklar arasında gerçekleşmektedir. Kadına yönelik cinsel şiddetin en yaygın, psikolojik bakımdan ağır ve travmatik biçimi tecavüzdür. Son yirmi yılda tecavüzün yasal tanımlamalarında çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Günümüzde tecavüz “fiziksel zorlama, vücuda zarar verme, yaralama ya da kurbanı öldürme tehdidi ile veya ruhsal hastalık, zihinsel gerilik ve ilaç etkisi nedeniyle rıza gösterme (kabul edebilme) yetisinin olmadığı durumlarda bir çocuğa, ergene ya da yetişkine cinsel saldırı girişimi” olarak tanımlanmaktadır.¹⁰²

Cinsel şiddetin bir başka şekli de işyerinde cinsel tacizdir. Aydemir'e göre, cinsiyete dayalı bir ayrımcılık türü olan işyerindeki cinsel taciz, bir işgörenin işyerindeki konumunu koruması, yükselmesi veya maaşının düzeyi, patronuna ya da herhangi bir üstüne karşı istemediği cinsel tavizler vermesine bağlanmasına işyerinde cinsel tacize

¹⁰⁰ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD), **Kadın Cinselliği**, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, (Editörler: Şahika Yüksel, Dilek Cindoğlu), s.54., http://www.cetad.org.tr/doc/bilgilendirme_dosyasi_5.pdf, (15.07.2007)

¹⁰¹ Polat, “Şiddet”, (09.08.2006). Ayrıca bkz. CETAD, **aynı**, s.53. (15.07.2007), Cinsel Tıp Derneği, “Cinsel Şiddet Anketi Sonuçları”, <http://www.cinseltip.org/>, (22.08.2007)

¹⁰² CETAD, **aynı**, s.54. (15.07.2007). Ayrıca bkz. Ümit Cihan Atman, “Kadına Yönelik Şiddet: Cinsel Taciz/ırza Geçme”, (22.08.2007)

adı verilmektedir.¹⁰³ İşvereninin veya yukarı konumundakilerin yönelttiği taciz, işyeri dışında gerçekleşen cinsel tacizlerle benzerlikler göstermektedir. Bununla birlikte, mağdur kadının çalışma hakkını ve özgürlüğünü ihlal ettiği için işyeri dışında gerçekleşen cinsel tacizden ayrılmaktadır. Bu nedenle buna “Ekonomik Tecavüz” diyen yazarlar da bulunmaktadır.¹⁰⁴

Cinsel şiddet, diğer şiddet türlerinde olduğu gibi toplumsal yaşamın her alanında kadınların baş etmek zorunda kaldığı bir olgu olarak yaşanmaktadır. Kadın en yakınında bulunan eşlerinden, kan bağı olan veya olmayan akrabalarından, birlikte çalıştığı iş arkadaşlarından ya da sokaktaki hiç tanımadığı erkeklerden cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Cinsel şiddet bir kadının yaşamındaki herhangi bir zamanda gerçekleşebilmektedir. Yaşını doldurmamış bebekler dahi tecavüze ya da başka cinsel saldırıya maruz kalabilmektedir. İleri yaşlarında bile kadınların tecavüze uğrama riski bulunmaktadır.

Bu çalışma bağlamında kadına yönelik cinsel şiddetin ev içi ve ev dışı olarak iki bölümde incelenmesi ön görülmüştür. Buna göre, haberlerde yer alması olasılığı da göz önünde bulundurularak, cinsel şiddetin alt kategorileri şöyle oluşturulmuştur. Ev içinde: ensest ilişkiye girmek, ensest ilişkiye girmeye zorlamak, eşin (kadının) kabul edemeyeceği şekilde cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz etmek (ev içinde- kadın istemediği halde cinsel ilişkiye zorlamak/girmek). Ev dışında: tecavüz etmek, zorla kapatmak/alıkoymak, kadının kabul edemeyeceği şekilde cinsel ilişkiye zorlamak (evlilik dışı ilişkilerde), cinsel içerikli imalar yapmak, cinsel içerikli sözcükler söylemek, cinsel tacizde bulunmak, şantaj yaparak cinsel ilişkiye girmesini sağlamak, ilişkiye girmeye zorlamak (kendisi- başkalarıyla), kadının fark edeceği biçimde cinsel organlarına bakmak “özellikle işyerinde” (bacaklar da dahil), cinsel imalarda bulunmak, cep telefonu kullanarak cinsel içerikli mesajlar göndermek, el atmak, elle taciz etmek, parmak atmak, çimdiklemek. v.b.

¹⁰³ Muzaffer Aydemir, **İşyerinde Cinsel Taciz Davranışı**, (Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2007), s.6-7.

¹⁰⁴ CEDAT, “Kadın Cinselliği”, s.55., (15.07.2007)

1.1.2.2.5. Psikolojik Şiddet

Ruhsal açıdan kişiye acı ve zarar veren her türlü söz ve davranış psikolojik şiddet olarak açıklanmaktadır. Psikolojik şiddet, ev içinde, kadın (eş) ile doğrudan iletişimi ret etmek, onunla konuşmamak, surat asmak, eşin (kadının) kendisini ifade etmesini, görüş ve düşüncelerini açıklamasını engellemek, duygusal sömürü yapmak, imalı konuşarak yanlış anlamalara meydan vermek, eşin (kadının) kendisine olan güvenini ve saygısını yitirmesini sağlamak, eşin (kadının) karar verme sürecinde şüphe etmesini sağlamak, eşin (kadının) mantık sürecinden şüphe etmesine sağlamak, kadını sürekli eleştirmek, katı kurallar ve sınırlar koyarak psikolojik baskı kurmak, eşinin (kadının) hareket özgürlüğünü kısıtlamak, aşırı kontrol etmek şekillerinde ortaya çıkabilmektedir.

Ev dışında ise, kadının yapamayacağı görevler yüklemek, bilerek görevi dışında sorumluluklar vermek/yüklemek, alt görevdeki kadını haksız yere sürekli eleştirmek/taciz etmek, alt görevdeki kadının zaaflarıyla alay etmek, düzenli olarak takip etmek (uygun saatleri bekleyerek fark edeceği şekilde arkasından gitmek), telefon kullanarak sürekli olarak rahatsız etmek biçimlerinde gerçekleşebilmektedir.¹⁰⁵

1.1.2.2.6. Sosyal Şiddet

Sosyal şiddet, toplumsal yaşamda kadının sosyal ilişkilerinin sınırlanmasıdır. Örf, âdet, gelenek, görenek, töre gibi geleneksel ve dini kurallar nedeniyle kadının toplumsal çevresiyle bağlarını koparmaya yönelik kişiye acı ve zarar veren her türlü söz ve davranış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal şiddet: Kadının evden çıkmasına izin vermemek, gittiği her yeri takip etmek, sosyal ilişkilerini kısıtlayarak yalnız ve desteksiz bırakmak, kadını başkaları önünde sürekli küçük düşürmek, başkaları önünde kadının zaaflarıyla alay etmek, sık sık sözünü kesmek, başkaları önünde kıskançlık gösterilerinde bulunarak kadının davranışlarını kontrol etmek, kadının sosyal hayatını katı kurallarla sınırlamak, eşin

¹⁰⁵ KA.DER, a.g.e., s.56.

(kadının) çevresiyle bağlarını koparmak, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, ailesi, arkadaşları veya komşularıyla görüşmesine izin vermemek, istemediği biriyle evlendirmek, zorla evlendirmek, küçük yaşta evlendirmek, namus ve töre nedeniyle baskı uygulamak şeklinde gelişmektedir.¹⁰⁶

1.1.2.2.7. Kamusal Şiddet

Kamusal şiddet, kadına yönelik olarak gözaltında, hapislik koşullarında veya mahkeme sürecinde, görevi başındaki kamu görevlilerinden özellikle devlet güvenlik güçlerinden cinsiyet ayrımcılığı bağlamında (kadın olması nedeniyle) gördükleri, kişiye acı ve zarar veren her türlü fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet içeren söz ve davranışı kapsamaktadır.

İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü)¹⁰⁷ kadına yönelik kamusal şiddetin unsurlarını da belirlemektedir. Buna göre; cinsel işkence, zorla çıplak bırakmakla başlar ve birçok ülkede işkence uygulamasının değişmez bir parçasıdır. Kişi çıplak ve yardıma muhtaç /çaresiz iken çok zayıftır. Çıplaklık, işkencenin psikolojik şiddetini her yönüyle artırırken arka planda her zaman tecavüz potansiyelini beraberinde getirmektedir. Sözlü cinsel tehdit ve tacizler, yalancı tecavüz girişimleri de kişiyi utandırdığı ve aşağıladığı için cinsel kadına yönelik şiddetin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Kadınlara elle dokunmak da her zaman travmatiktir ve işkence olarak kabul edilmektedir.

Kadınlar için genel olarak tecavüze maruz kalma endişesi ve tecavüzle ilgili kültürel damgalanma korkusu bu şiddet türünün bir parçasını oluşturmaktadır. Erkeklerde olmayan hamile kalma riski, bakireliği kaybetme korkusu, çocuk sahibi olamama endişesi (tecavüz muhtemel kocadan ve toplumdan saklanabilse bile) gibi çok açık travma olasılığı da gözden kaçırılmamalıdır.

¹⁰⁶ KA.DER, **a.g.e.**, s.56. Ayrıca bkz. GATA, "Toplumsal Cinsiyet", (06.09.2007)

¹⁰⁷ İstanbul Tabip Odası, "İstanbul Protokolü", <http://www.istabip.org.tr/YASA/istprot.doc>, (13.06.2007). Ayrıca bkz. http://www.ttb.org.tr/eweb/istanbul_prot/ist_protokolu.html, (13.06.2007)

Türkiye’de kadına yönelik kamusal şiddet konusunda görüşülen polis ve adliye yetkilileri 1992 ve 2004 yılında yürürlüğe giren Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) ile Ceza Muhakemeleri Kanunları’nın (CMK) uygulamaya konulmasıyla birlikte çok büyük oranda azaldığını bildirmişlerdir. Ancak bu konuda münferit gelişen olaylar ve kimi durumlarda farklı uygulamaların olabileceği olasılığını göz ardı etmemek gereklidir.

Bu çalışmada gündelik yaşamda gerçekleşmesi ve gazetelerde haber yapılması olası kadına yönelik kamusal şiddet biçimleri şöyle sıralanmaktadır: Gözaltında tecavüz, gözaltında işkence, gözaltında eşine, yakınlarına haber vermesine engel olmak, gösteri/eylem sırasında dayak, elle cinsel taciz, sözle cinsel taciz, kötü muamele, tehdit, kadın olduğu için aşağılamak, kadının kendisine zarar vermesini engellemek, ev dışında kadına kötü muamele/şiddet uygulanırken engel olmamak, ev içinde savcılık iznine rağmen kadına kötü muamele/şiddet uygulanırken engel olmamak, avukat istemesine engel olmak/gelmesini geciktirmek, çeşitli hareketler yaptırarak yormak, dayanamayacağı ölçüde uykusuz bırakmak, dayanamayacağı süre ayakta bekletmek, su vermemek, aç bırakmak, tiryakiye sigara vermemek, siyasi görüşlerine tacizde bulunmak, hijyenik ped’e ihtiyacı olmasına rağmen vermemek/sağlamamak, doğumu gelmiş kadını hastaneye götürmemek/götürülmesini geciktirmek, sağlığı açısından kullandığı yasal ilaçları emanette tutarak vermemek, hayat kadınlarına/bar-pavyon çalışanlarına diğer kadınlardan farklı olarak kötü davranmak, gerek olmadığı halde, bekâret kontrolü yapılmasını istemek/adli tabipliğe göndermek olarak öngörülmüştür.

1.1.2.3. Kadın ve Şiddet Konusunda Kuramsal Yaklaşımlar

Şiddete maruz kalan kadınların bu ilişkiyi neden sürdürdükleri, kimi erkeklerin neden kadınlara karşı şiddet davranışına yöneldikleri, aile içinde neden şiddet olayları yaşandığı konularına ilişkin farklı kuramlar ve modeller geliştirilmiştir. Bunlar kişisel düzey kuramları, aile düzeyi kuramları ve makro düzey kuramları olarak ve ekolojik, cinsel politika, kişilerarası şiddet ve aile şiddet modelleri olarak sınıflandırılmaktadır.¹⁰⁸

1.1.2.3.1. Kişisel düzey kuramları

1.1.2.3.1.1. Psikopatolojik ve Anormal Davranış Kuramı

Kişilik, biyolojik olgunlaşmanın sonucunda gelişerek çocukluk döneminde gelişen olaylar, aile ve sosyal çevre ile yaşanan ilişkilerden etkilenir. Ayrıca cinsel ve saldırgan dürtüler de bireyin kişiliğini, büyük ölçüde etkilemektedir. Psikopatoloji, bireylerde ortaya çıkan kişilik bozuklukları ve anormal zihinsel işleyişlerle ilgilenmektedir.¹⁰⁹

Psikopatoloji, psikolojik yaşamdaki bütün hastalık ve anormallikleri kapsayacak şekilde değerlendirilmektedir. Psikopatolojik suç düşüncesi bu yüzden, suçu psikolojik hastalıklar ve psikolojik anormalliklerle birlikte değerlendirmeye çalışmaktadır. Alman psikiyatrist Kurt Schneider, klinik deneyimlerinden yararlanarak on psikopat tipi belirlemiştir. Schneider, psikopat kişilikleri, anormal kişilikler olarak tanımlamakta ve psikopatların, yaşamın her alanında ve yaşadıkları tüm sosyal ilişkilerde az ya da çok anormal davranış sergilediklerini belirtmektedir.¹¹⁰

¹⁰⁸ Ayşe Karaduman, Taş Deniz Uyanık ve Zehra Karakaya, **Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili: Türkiye İçin Nicel Bir Yaklaşım, 1993**, DİE Toplumsal Yapı ve Kadın İstatistikleri Şubesi, www.die.gov.tr/tkba/paper1_5rev.pdf, (06.07.2007)

¹⁰⁹ Rehberlik Portalı, PDR Ders Notları, "Kişilik Kuramları", <http://www.rehberlikportali.com/Yazi.asp?ID=29>, (12.04.2007)

¹¹⁰ Timur Demirbaş, "Suçun Nedenleri-Suç Etolojisi", <http://www.kriminoloji.com/>, (11.04.2007)

Şiddete başvuran erkeğin psikolojik olarak dengesiz, anormal ve hatta psikopat olması onu saldırganlığa itebilir ve kızgınlığını çevresine ve özellikle eş veya çocuklarına yöneltebilir. Aile içi şiddetin nedeninin genetik ve psikolojik faktörler olduğu, en azından bu faktörlerle ilişkili olduğu bildirilmektedir. Şiddet uygulayan erkekler genellikle kıskanç, sinirli, asosyal, bağımlı, sahiplenici ve güvensiz olarak gözlenmiştir.¹¹¹

Şiddet uygulayan kişilerin %85’inde saldırgan kişilik özellikleri, öfke denetiminde sorunlar, dürtü denetimi bozuklukları gözlenmektedir. Şiddet davranışı sonucunda öfkenin bir şekilde bastırılması ile ortaya çıkan depresyon, bu kişilerde intihar girişimine kadar varan çeşitli sonuçlar ortaya çıkartmaktadır.¹¹²

1.1.2.3.1.2. Alkol ve Uyuşturucu Kullanımı

Alkol ve uyuşturucu kullanımı, saldırgan davranış özelliği gösteren erkek modelinde önemli bir faktördür. Pek çok bulgu, şiddet uygulayan erkek için alkol kullanımının, önlenemeyen bir mekanizma olduğu fikrini desteklemektedir. Alkol kullanımı ile birlikte şiddetin uygulanması kolaylaşmaktadır. Alkol veya uyuşturucu kullanımı tek başına bir sebep değil, var olan bir eğilimin ortaya çıkmasını kolaylaştırıcı bir etkidir. Erkek şiddeti alkolün arkasına sığınarak açıklayabilir.¹¹³ Eş istismarının oluşmasında en güçlü uyarıcılardan birinin erkeğin alkol bağımlılığı olduğu bildirilmektedir.¹¹⁴ Şiddet uygulayan kişilerin %60-72’sinde, alkol ve madde kullanımı gözlenmektedir.¹¹⁵ Cinsel Tıp Derneği’nin “Cinsel Şiddet Anketi” sonuçlarına göre; cinsel şiddet uygulayan kişinin alkol veya diğer uyuşturucu maddeleri kullanma oranı %80’i bulmaktadır.¹¹⁶

¹¹¹ Karaduman ve diğerleri, “Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili”, (06.07.2007)

¹¹² Gülseren Ünal, “Aile İçi Şiddet”, **Aile ve Toplum Dergisi**, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü, (Ankara: Ocak-Şubat-Mart 2005), <http://www.aile.gov.tr/dergi/?Id=12>, (13.07.2007)

¹¹³ Karaduman ve diğerleri, “Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili”, (06.07.2007)

¹¹⁴ Polat, “şiddet”, (09.08.2006)

¹¹⁵ Ünal, **aynı**, (13.07.2007)

¹¹⁶ Cinsel Tıp Derneği, “Cinsel Şiddet Anketi Sonuçları”, (22.08.2007)

1.1.2.3.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramcıları, saldırganlığın nedenlerini sosyal çevrede saldırgan davranışlara neden olan uyarıcılar üzerinde yoğunlaştırmışlardır. Sosyal öğrenme kuramında insan davranışları sürekli olarak çevre koşullarıyla etkileşim içindedir. Davranışlar çevreyi etkileyip farklılaştırdığı gibi çevre de davranışları etkisi altına alıp, değiştirmektedir. Sosyal öğrenme kuramını savunanlar, saldırganlığa neden olan tüm uyarıcıların çevreden geldiğini öne sürerek insanlarda saldırgan davranışların öğrenilmiş olduğunu,¹¹⁷ insanların çevrelerindeki kişilerin davranışlarını gözlediklerini, model alınan, gözlenen davranışların bireyin belleğine kodlandığını ve gerektiği zaman hatırlandığını ve uygulandığını belirtmektedirler.¹¹⁸

Şiddetin aktarılması ya da gözlem yoluyla öğrenme olarak da bilinen sosyal öğrenme kuramı, şiddetin çocuklukta öğrenildiğini ve kuşaklar arasında geçişe neden olduğunu savunmaktadır. Kurama göre; ailesinde şiddeti gören veya yaşayan çocuk şiddeti öğrenmekte ve içselleştirmektedir. Bu nedenle şiddetin yaşandığı ailelerin çocukları, anne-babalarının davranışlarını öğrenip uygulama eğilimi göstermektedir. Ailede yaşanan şiddet olgusuyla çocuk ve gençlerin şiddet eğilimleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Şiddetin yaşandığı ailelerin %80'inde çocuk vardır. Bunların en az %50'sinde ise çocuklar doğrudan şiddete maruz kalmakta, şiddetin olduğu ailelerde büyüyen çocukların en az % 30'u başkalarına şiddet uygulamaktadır.¹¹⁹

Şiddet uygulayan yetişkinlerin büyük bölümünde çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma öyküsü saptanmıştır. Burada kuşaktan kuşağa aktarılan yalnızca şiddetin kendisi değildir. Aynı zamanda şiddetin oluştuğu duygusal atmosfer de aktarılmaktadır. Bu nedenle içselleştirilen öfke, korku ve çökkünlük duyguları, kişinin tutum ve davranışlarını yaşamı boyunca etkileyebilmektedir. Son yıllarda, aile içi şiddet uygulayanların büyük bölümünün, kendisi doğrudan şiddet gören çocuklar değil, ana

¹¹⁷ Evren Evrim Önal, "Saldırganlığın Kuramsal Analizi", <http://www.psikologum.com/editor.asp?aid=121>, (21.06.2007)

¹¹⁸ Mustafa Ergün, "Gözlem Yoluyla Öğrenme", **Öğrenme ve Öğretmenin Kuramsal Temelleri**, <http://www.egitim.aku.edu.tr/kuramsal.htm>, (27.06.2007)

¹¹⁹ Karaduman ve diğerleri, "Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili", (06.07.2007)

babaları arasında şiddete tanık olan çocuklar arasından çıktığı öne sürülmektedir. Erkek çocuk aile içinde öğrendiği şiddeti ileride eşine veya çocuklarına uygulamakta, kız çocuk ise baba evinde gördüğü ve içselleştirdiği şiddeti eşi ile yaşadığında olağan karşılamaktadır.¹²⁰

1.1.2.3.2. Aile Düzeyi Kuramları

1.1.2.3.2.1. Kaynak Kuramı

Kadına yönelik şiddet güç faktörü ile de ilişkilendirilmektedir. Kuramcılar, aile içinde kadına yönelik şiddetin oluşmasını ekonomik ve sosyal gücün varlığı ile açıklanmaktadır. Ekonomik ve sosyal faktörün şiddet ilişkisindeki etkinliği iki yönlü olabilir. Kadın ya ekonomik açıdan erkeğe bağımlıdır ya da meslek statüsü ve ekonomik gelir bakımından erkekten üstündür. İkinci durum, onu erkeğin otoritesi ve aile içindeki gücü bakımından bir tehdit unsuru haline getirebilmektedir. Genel olarak erkek ev içinde ekonomik ve sosyal açıdan kendini güçlü hissediyorsa şiddet uygulamamaktadır. Eşler arasındaki ekonomik gelir düzeyi ve statü farkı kadının lehine ise erkek evde şiddete başvurmaktadır. Erkeğin ekonomik açıdan zor durumda olması, iş stresi, işsizlik aile içinde erkek eşin kendini güçsüz hissetmesine yol açmakta ve aile içindeki gücünü şiddet kullanarak korumaya çalışmasına neden olmaktadır.¹²¹

Ancak kadına yönelik şiddet konusunda ortaya çıkan veriler bunun tersini bildirmektedir. Bunlara göre; gerçek yaşamda ekonomik zorluk içinde bulunan ailelerde, daha iyi durumdaki ailelere göre daha fazla aile içi şiddet olayı gerçekleşmektedir. Fakirlik nedeniyle ortaya çıkan sorunlar nedeniyle birey tepkisini ailesine karşı göstermektedir. Örneğin Türkiye’de yapılan bir araştırmada,¹²² şiddet gören kadınların açıklamalarına göre, kadınların %75’i işsiz, erkeklerin %60’ı iş sahibi iken yine de aile içinde kadına şiddet uygulamaktadır.

¹²⁰ Ünal, “Aile İçi Şiddet”, (13.07.2007)

¹²¹ Karaduman ve diğerleri, “Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili”, (06.07.2007). Ayrıca bkz. Ünal, **aynı**, (13.07.2007)

¹²² Cinsel Tıp Derneği, “Cinsel Şiddet Anketi Sonuçları”, (22.08.2007)

1.1.2.3.2.2. Değişim Kuramı

Değişim kuramında şiddet kişisel ve sosyal fayda ve maliyet ilişkisi bağlamında ele alınmakta ve özellikle aile içinde, kadına karşı şiddet kullanımında fayda-maliyet ilişkisi olduğu savunulmaktadır. Erkek için kadına yönelteceği şiddet kullanımının maliyeti, faydadan daha ağır basıyorsa şiddet oluşmamaktadır. Kurama göre; şiddetin faydası, bir insan üzerinde fiziksel, ekonomik, sosyal gücünü kullanarak istediğini elde etme (cinsel birliktelik, kadının sosyal ilişkilerini kısıtlama töresel kaygıların yerine getirilmesi vb.), maliyeti ise şiddet uygulama sonucunda oluşabilecek toplumsal dışlanma, tutuklanma, hapis yatma vb. şekilde cezalandırmadır. Eğer erkek bu sonuçlara katlanmayı göze alıyorsa, kadına veya eşine karşı şiddet uygulamakta ya da uyguladığı şiddeti devam ettirmekte, eğer göze alamıyorsa azaltabilmekte ya da ortadan kaldırebilmektedir.¹²³

1.1.2.3.3. Makro Düzey Kuramları

1.1.2.3.3.1. Stres ve Sistem Kuramı

Bazı kuramcılar ev içi şiddet olaylarını stresin nedeni olarak gösterirken, işsizlik, yoksulluk veya modernleşme gibi nedenlerle de stresin sosyo-ekonomik boyutlarına dikkat çekmektedirler. Bazı araştırmacılar gündelik yaşamda stresin en çok erkekleri etkilediğini bildirmektedirler. Ancak bu tür yaklaşımlar, aile içinde kadının maruz kaldığı şiddetin doğasını toplumsal cinsiyet açısından açıklamamaktadır.¹²⁴

1.1.2.3.3.2. Kültür ve Alt Kültür Kuramı

Kültür, tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak

¹²³ Karaduman ve diğerleri, “Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili”, (06.07.2007)

¹²⁴ Karaduman ve diğerleri, aynı, (06.07.2007)

tanımlanmaktadır¹²⁵. Genel olarak kültür, toplumsal yaşamın ekonomik, sosyal ve politik olarak farklı coğrafyalarda, farklı şekillerde üretilmesi anlamına da gelmektedir. Bu nedenle kültür tüm dünyada farklılığın temel kaynağını oluşturmaktadır. Dünya genelinde kültür uluslararası toplum tarafından paylaşılan değerler, uluslararası insan hakları hukuku, deklarasyonlar ve politikalar gibi diğer araçlarla şekillendirilmiştir. Temel değer olarak kadın erkek eşitliğini de içeren bu standartlar evrensel olarak uygulanabilir ve yasal olarak bağlayıcı olsa da uygun şekilde uygulanmamaktadır.¹²⁶

Bu bilgiler ışığında kültür ve alt kültür kuramına göre; kadına yönelik şiddet, toplumsal kültürün getirdiği yoruma göre farklı düzeylerde yaşanmaktadır. Özel nitelikteki alt grupların norm olarak, şiddeti teşvik ettiği veya teşvik etmediği de göz önünde bulundurulmaktadır.¹²⁷

Günümüzde şiddetin dünya genelindeki yaygınlığı, korkutucu boyutlara ulaşmıştır. Ancak, kadına yönelik şiddetin evrenselliği nedeniyle, insan hakları hareketi evrensel boyutta bir değerler sistemi kurmak üzere uzun soluklu bir mücadele içine girmiştir. Bu mücadele kadının insan haklarını, kadın ve erkek eşitliği bağlamında, eşitliği sağlamak ve kadınlar lehine kazanımlar elde etmek amacıyla yürütülmektedir.¹²⁸ Bununla birlikte töre ve namus cinayetleri, başlık parası, kadın sünneti, kadınların kapanmaya zorlanması, bekâret kontrolü, recm uygulamaları, drahoma nedeniyle kız çocuğu durmaması için kadınlara kürtaj uygulanması, hatta nüfus planlaması amacıyla kız çocuklarının doğduğunda öldürülmesi gibi uygulamalar kültür ve alt kültür normlarının baskısıyla devam etmektedir.¹²⁹

Genel olarak bütün dünyada çeşitli kültürel normlar kadınların ve kız çocuklarının fiziksel, cinsel ve ekonomik istismarına izin vermektedir. Kadınlara yönelik şiddetin algılanması ve tanımlanması çoğunlukla toplumun ve bireylerin

¹²⁵ Türk Dil Kurumu, “Güncel Türkçe Sözlük”, <http://www.tdk.gov.tr>, (18.07.2007)

¹²⁶ Yakın Ertürk, “Kültür ve Kadına Karşı Şiddet Arasındaki Kesişimler”, Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Konseyi 4. Oturumu, **Özel Raportör Yakın Ertürk’ün Raporu**, Ocak 2007, http://www.ihop.org.tr/dosya/YE/ye_raportr.doc, (18.07.2007)

¹²⁷ Karaduman ve diğerleri, “Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili”, (06.07.2007)

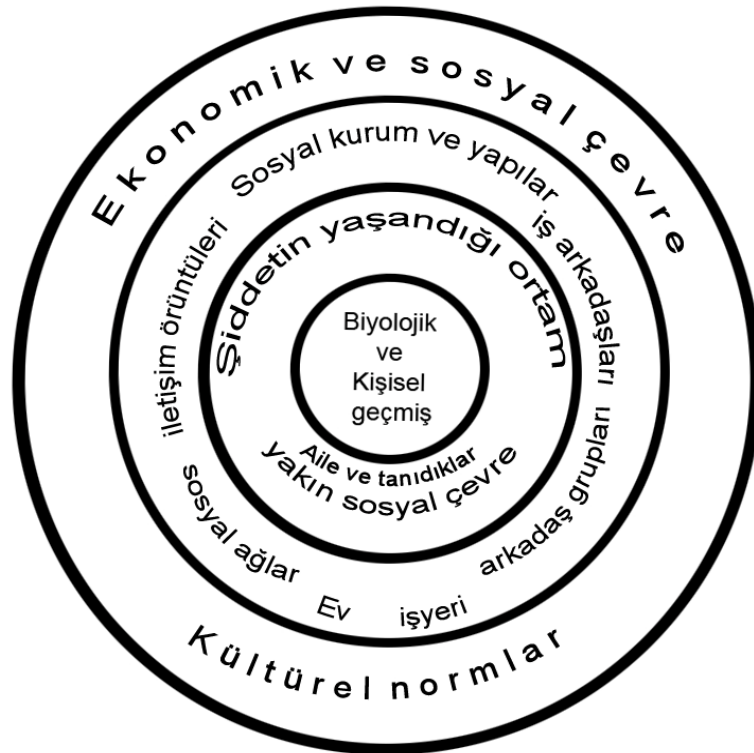
¹²⁸ Ertürk, **aynı**, (18.07.2007)

¹²⁹ Ünal, “Aile İçi Şiddet”, (13.07.2007)

kültürel değerleri üzerinde şekillenmektedir. Bu yüzden, şiddet kullanımı toplumun benimsediği ve meşru gördüğü bir amaç olarak gündeme gelmesi nedeniyle, o davranışın şiddet olarak algılanıp tanımlanması da oldukça güç hale gelerek, toplumsal yaşam düzeyinde içselleştirilmektedir.

1.1.2.3.4. Kadın ve Şiddet Konusundaki Modeller

Kadına yönelik şiddet konusunda oluşturulan modellerden biri ekolojik modeldir. Bu model merkezleri aynı olan dört daire ile açıklanmaktadır. En içteki daire herkesin ilişkilerindeki davranışlarına taşıdığı biyolojik ve kişisel geçmişi temsil etmektedir. İkinci dairede çoğunlukla aile veya diğer tanıdıkları içine alan, şiddetin yaşandığı ortamı temsil etmektedir. Üçüncü daire ise yaşanılan çevre, işyeri, sosyal ağlar ve arkadaş grupları gibi iletişim örüntülerini içeren hem resmî hem de resmî olmayan kurum ve sosyal yapıları temsil eder. Dördüncü ve en dıştaki daireyi ise kültürel normların da içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal çevre oluşturmaktadır.¹³⁰

Şekil 2. Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Ekolojik Model

¹³⁰ Polat, “şiddet”, (09.08.2006)

Bir diğer model olan cinsel politika modeline gre erkekler, kadınlar zerindeki haklarının tehdit altında olduğunu dşndklerinde ya da kadınların evdeki sorumluluklarını yerine getirmemeleri durumunda şiddete başvurmaktadırlar.¹³¹

Kişilerarası şiddet modeline gre insanlar, anlaşmazlıklarını konuşarak çözme yeteneğinden yoksun oldukları için şiddete ynelmektedirler.¹³²

Aile şiddet modelinde ise, evde ve okulda disiplini sağlamak zere şiddet kullanımına tanık olan ocuk, yetişkinliğinde bunu sorun çözmede doğal bir seçenek olarak grmektedir. Toplumun da şiddeti bir sorun çözme yntemi olarak benimsemesinin bunda nemli rol oynadığı dşnlmektedir.¹³³

¹³¹ Polat, “şiddet”, (09.08.2006)

¹³² Polat, **aynı**, (09.08.2006)

¹³³ Polat, **aynı**, (09.08.2006)

1.1.2.4. Kadın ve Şiddet Konusunda Uluslararası Karar Süreci ve Medya

Kadınlar, 1970'lerin başında uluslararası toplantıların kadınların günlük yaşamlarını iyileştiren somut sonuçlar üretmediğini ve kadınları ilgilendiren konularda uluslararası alanda yeni bir bilinçlilik oluşturulması gerektiğini savunarak, dünyanın dikkatini kadınların sorunlarına çekmek için bir mücadeleye girmiştir. Birleşmiş Milletler'den (BM) 1975 yılının "Uluslararası Kadın Yılı" ilan edilmesini talep etmiştir. Bu talep BM Kadının Statüsü Komisyonu tarafından kabul edilmiş, amaç ise: "Kadın erkek eşitliğini geliştirmeye yönelik faaliyetleri yoğunlaştırmak ve kadınların ulusal ve uluslararası kalkınmaya katkısını artırmak" olarak ifade edilmiştir. Aynı yıl, Meksika'da "Birinci Dünya Kadın Konferansı" düzenlenmiştir.

Kadına karşı ayrımcılığın ve şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik uluslararası süreç şöyle işlemiştir: Meksika'nın başkenti Mexico Kenti'nde 1975 yılında toplanan ve sadece kadın sorunlarını görüşmek üzere dünya devletleri düzeyinde yapılan ilk uluslararası toplantı olan Birinci Dünya Kadın Konferansı'nda, kadınlar, ulusal, ekonomik ve kültürel sınırları aşarak ortak sorunlarını BM platformunda tartıştılar. Durum değerlendirmesi yapmak üzere, 1980 yılında Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da toplanan İkinci Dünya Kadın Konferansı'nda, kadının statüsünün iyileştirilmesi konusunda oldukça yavaş ilerleme kaydedildiği saptanmıştır. Kopenhag Konferansı'nda eşitlik, sadece yasal eşitlik değil, haklarda, sorumluluklarda eşitlik ve kalkınmadan yararlanma ve kalkınmaya aktif birer aktör olarak katılma fırsatlarında eşitlik olarak yorumlanmıştır. Karşılaşılan engelleri aşmak ve öngörülen adımları hızlandırmak ve derinleştirmek amacıyla da bir Eylem Programı hazırlanmıştır.

İkinci Dünya Kadın Konferansı, dünya devletlerini kadınların eşitliği açısından çok önemli bir belge olan "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" CEDAW, 1981 yılında imzaya açıldı. Türkiye, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni 1985'te imzalamıştır.

Birinci Dünya Konferansında belirlenen ama gerçekleştirilemeyen hedeflere 2000 yılına kadar ulaşılmasını sağlamaya yönelik bir eylem planı hazırlamak üzere, 1985 yılında Üçüncü Dünya Konferansı Kenya'nın başkenti Nairobi'de toplanmıştır. 1990'lı yıllarda ise Rio ve Kahire'de Konferanslar düzenlenmiştir. Haziran 1993'te Viyana'da toplanan Dünya İnsan Hakları Konferansı ile birlikte 90'lı yıllar kadın haklarının sağlanmasında bir dönüm noktası olmuştur.

İkinci Dünya Kadın Konferansına dayalı olarak kurulan “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi”nin 1992 yılında aldığı tavsiye kararı doğrultusunda, Birleşmiş Milletlere üye devletler tarafından 1993 yılında imzalanan, “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”de cinsiyete dayalı şiddetin; kadınların, erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen bir ayrımcılık biçimi olduğu kabul edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1999 yılında, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne ek olarak benimsenen İhtiyari Protokol, hakları çiğnenen, uğradığı haksızlığı düzeltmek, gördüğü zararı gidermek için kendi ülkesinin hukuk sistemi içerisinde bütün yolları denediği halde başarı elde edemeyen kadınlara, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne başvurma hakkı tanımaktadır.

Sonuç olarak yürütülen çabalarla Birleşmiş Milletler, kadınların devletlerin gözetmek ve tanımakla yükümlü olduğu ve uluslararası alanda korunması gereken hakları olduğunu ve bu hakların insan haklarının ayrılmaz bir parçası olarak ele alınması gerektiğini kabul etmiştir.¹³⁴

¹³⁴ Ela Anıl ve diğerleri, **Pekin+5: Birleşmiş Milletler'de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri**, (İstanbul: Kadının İnsan Hakları Projesi-Yeni Çözümler Vakfı, 2001), <http://www.kadinininsanhaklari.org/files/pekin5.pdf>, (19.06.2007)

1.1.2.4.1. BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 1979 yılında kabul edilmiştir. Sözleşme, devletleri, hem kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için somut adımlar atmakla yükümlü kılmakta hem de bütün diğer kişi, örgüt ya da kuruluşların kadınlara karşı ayrımcılık yapmasını önlemekle görevlendirmektedir. Sözleşme imzalayan devletleri bağlayıcı niteliktedir. Bu nedenle devletler, yasal sistemlerini sözleşme hükümleriyle uyumlu hale getirmek ve kadınlara karşı ayrımcılığı önleyecek politikalar izlemekle yükümlüdürler. Sözleşmenin uygulanmasını izlemek amacıyla 23 üyeli bir Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi kurulmuştur. Belgede imzası bulunan devletler, sözleşmeyi onayladıktan sonraki bir yıl içinde ve ondan sonra her dört yılda bir bu komiteye rapor vermek zorundadırlar.¹³⁵

Ancak sözleşme hükümleri imzası üzerinden 20 yıl geçmesine rağmen imzalayan bütün devletlerce yaşama kolayca geçirilememiştir. Bu nedenle 1999 yılında Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi İhtiyari Protokolü asıl sözleşmeye ek olarak benimsenip kabul edilmiştir. İhtiyari Protokol, hakları çiğnenen, uğradığı haksızlığı düzeltmek, gördüğü zararı gidermek için kendi ülkesinin hukuk sistemi içerisinde bütün yolları denediği halde başarı elde edemeyen kadınlara, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne başvurma hakkı tanımaktadır.

Komite ayrıca, 1992 yılında aldığı 19 No'lu Tavsiye Kararı ile “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”nin 1993 yılında imzalanarak yaşama geçirilmesini sağlamıştır.¹³⁶ Buna göre; “ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” kadınlara yönelik şiddet olarak algılanmalıdır.

¹³⁵ Ela Anıl ve diğerleri, “Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri”, (19.06.2007)

¹³⁶ Birleşmiş Milletler, “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”, (05.07.2007). Ayrıca bkz. Ek. 8.

Bildiriye göre, 1- Aile içinde meydana gelen dövme, kız çocukların cinsel istismarı, evlenirken verilen başlıkla ilgili şiddet, evlilik içi tecavüz, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar, eş olmayanlar arasındaki şiddet ve sömürmek için uygulanan şiddet de dâhil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulanması; 2- Toplum içinde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel taciz, kadın satışı ve zorla fahişleştirilme de dahil, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet; 3- Nerede meydana gelirse gelsin, devlet tarafından işlenen veya hoş görülen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet kadına yönelik şiddet olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca bildiri devletlere şu görevleri yüklemektedir:

“Kadınların her türlü şiddete karşı korunmalarını artırıcı nitelikte engelleyici yaklaşımlar geliştirir ve en geniş şekilde yasal, siyasal, idari ve kültürel tedbirleri alır; cinsiyet konusunda duyarlı yasalar, yürürlükteki uygulamalar ve diğer müdahaleler yoluyla kadınların yeniden mağdur olmalarına meydan verilmemesini sağlar.”¹³⁷

Görüldüğü gibi Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, 1970’li yıllardan bu yana süren bir mücadelenin ürünü olarak kadınların diğer insan haklarıyla birlikte şiddet konusunda da kadınlar lehine çok önemli düzenlemeler ve yaptırımlar getirmektedir.

1.1.2.4.2. Pekin Deklarasyonları

1.1.2.4.2.1. Pekin 1995

Pekin’de 1995 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı toplandığı güne kadar yapılan kadın konferanslarının en büyüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. Konferansta, kadın sorunlarının evrensel olduğu mesajı verilmiştir. Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu, kadın haklarının insan hakları

¹³⁷ Birleşmiş Milletler, “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”, (05.07.2007). Ayrıca bkz. Ek. 8.

olduğunun altını çizerek, hükümetlere, kadına karşı şiddeti önleme ve yeryüzünden silme çağrısında bulunmuştur. Silahlı çatışma ortamlarında kadınlara uygulanan yoğun şiddetin bir insanlık suçu olduğu vurgulanmıştır ve Nairobi’de 2000 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere koyulmuş hedeflerin çoğuna henüz ulaşamadığı saptanmıştır.¹³⁸

Konferansta 12 adet stratejik hedef belirlenmiştir. Bunlar: 1- Kadınlar ve Yoksulluk 2- Kadınların Eğitim ve Öğrenimi 3- Kadınlar ve Sağlık 4- Kadınlara Yönelik Şiddet 5- Kadınlar ve Silahlı Çatışma 6- Kadınlar ve Ekonomi 7- Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar 8- Kadınların İlerlemesinde Kurumsal Mekanizmalar 9- Kadınların İnsan Hakları 10- Kadınlar ve Medya 11- Kadınlar ve Çevre 12- Kız Çocuk.¹³⁹

Belirlenen bu stratejik hedefler arasında yer alan kadına yönelik şiddet konusunda çeşitli saptamalar yapılmış ve yapılması gerekenler belirlenmiştir:

“Kadınlara yönelik şiddet, erkeklerin hâkimiyetine ve kadınlara yönelik ayrımcılığa yol açan, kadınların ilerlemesini engelleyen, kadınlara erkek arasında çağlar boyunca sürmüş eşit olmayan güç ilişkilerinin görünürdeki yüzüdür. Hayat boyunca devam eden kadına yönelik şiddet, temelde kültürel modellerden, özellikle de belirli geleneksel veya âdet olmuş uygulamaların zararlı etkilerinden kaynaklanır ve ırk, cinsiyet, dil veya dinle bağlantılı bütün aşırı hareketler, ailede, iş yerinde, toplulukta ve toplumda kadına uygun görülen düşük statüyü devamlı hale getirir. Sosyal baskı, özellikle aşağıda verilen, kadınların aleyhine olan bazı icraat ve faaliyetleri açıklamaktan duyulan utanç, kadınlara yönelik şiddeti artırmaktadır. Kadının yasalara ilişkin bilgiye, yardım veya korunmaya ulaşabilirliğinin olmaması, kadınlara yönelik şiddeti etkin bir biçimde önleyecek yasaların olmaması, mevcut yasaların reformunda başarısızlık, kamu yetkililerinin, halihazırdaki yasaları uygulama ve tanıtma çabalarının yetersiz olması ve şiddetin nedenleri ile sonuçlarını ele alacak eğitimsel ve diğer türden araçların yokluğu, kadınlara yönelik şiddetin medyadaki görüntüsü, özellikle tecavüz veya cinsel köleliğin yanı sıra pornografi gibi, kız çocukların ve kadınların cinsel nesne olarak kullanılmasını ayrıntılarıyla betimleyen

¹³⁸ Ela Anıl ve diğerleri, “Kadının İnsan Hakları ve Türkiye’nin Taahhütleri”, (19.06.2007)

¹³⁹ Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, “Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Kabul Edilen Kararlar”, http://www.die.gov.tr/tkba/u_sozlesmeler.htm, (19.06.2007)

görüntülere yer verilmesi, bu tür şiddetin devam etmesine katkıda bulunmakla kalmamakta, başta çocuklar ve gençler olmak üzere bütün toplumu derinden ve olumsuz olarak etkilemektedir.”¹⁴⁰

Yapılması gerekenler konusunda en önemli görev doğal olarak hükümetlere verilmiştir. Buna göre hükümetlerin yapması gerekenler maddeler haline getirilerek sıralanmıştır. Birleşmiş Milletlere üye devletlerin bu hükümleri yerine getirmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Bu görevlerden bazıları hükümetlerin yapması zorunlu görevler olarak belirlenmiştir:

“Kadına yönelik şiddeti kınamak ve Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu'nda yer aldığı şekliyle şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik taahhütlerinden vazgeçmek için herhangi bir adet, gelenek ya da dini düşünceyi ileri sürmekten kaçınmak; Kadına yönelik şiddete dahil olmaktan kaçınmak ve ister Devlet ister şahıslar tarafından yapılmış olsun, kadına yönelik şiddeti önlemek, araştırmak ve ulusal yasalara uygun olarak şiddet hareketlerini cezalandırmak için gerekli dikkat ve çabayı göstermek; Evde, işyerinde, toplulukta veya toplumda herhangi bir tür şiddete maruz kalmış kadın ve kız çocuklarına yönelik olarak yapılmış yanlışları düzeltmek ve cezalandırmak için, ulusal yasaların cezai, medeni, çalışma hayatıyla ilgili ve idari yaptırımlarını uygulamak ve/veya pekiştirmek; Şiddetin önlenmesine ve suçluların kanuni takibine önem vererek, kadınlara yönelik şiddetin yok edilmesinde etkin olmalarını sağlamak amacıyla yasaları kabul etmek ve/veya uygulamak, düzenli olarak gözden geçirmek ve incelemek; şiddete maruz kalan kadınların korunmasını, telafi, tazminat ve kurbanların tedavisi dahil hızlı ve etkili çarelere ulaşmalarını sağlayacak önlemler almak ve şiddete başvuranların rehabilitasyonunu sağlamak.”¹⁴¹

Kadınlar ve Medya başlığı altında ise; medyanın her yerde, kadının ilerlemesine çok daha büyük katkıda bulunma potansiyelinin olduğu, kamu ve özel, yerel, ulusal ve uluslararası medya örgütlerinde sıkça rastlanan cinsiyete dayalı klişeleştirme tutumunun ortadan kaldırılmasına ilişkin başarısızlık, medyanın cinsiyete duyarlı olmadığını kanıtladığı, tüketim eğiliminin dünya çapında yaygınlaşması, reklamların ve ticari mesajların kadınları çoğu kez asıl tüketiciler olarak gösterdiği ve uygun olmayan bir

¹⁴⁰ Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Uluslararası Belgeler, **Dördüncü Kadın Dünya Konferansı Sonuçları: Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı Ek I**, <http://www.kssgm.gov.tr/belgeler/pekin.pdf>, (15.06.2007)

¹⁴¹ Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, **aynı**, (15.06.2007)

biçimde kız çocuklarını ve her yaştan kadınları hedef aldığı bir ortamın doğmasına yol açtığı belirlenmiştir.

Kadın ve medya konusunda, medya ve yeni iletişim teknolojileri içinde kadınların karar alma ve kendilerini ifade etme konularına katılımını ve ulaşabilirliğini artırmak ve medyada kadınların dengeli ve klişeleşmiş olmayan görüntülerini yaygınlaştırmak şeklinde iki stratejik hedef belirlenerek, medya ve uluslararası iletişim sistemlerine, kadınlara ilişkin dengeli ve farklı imajlar yaymasını sağlayacak ve kadınlarla erkeklerin prodüksiyon ve karar alma süreçlerine katılımlarını artıracak, ifade özgürlüğüne uygun, gönüllü ve diğer türden düzenleyici mekanizmalar geliştirme görevi verilmiştir.

1.1.2.4.2.2. Pekin+5 2000

Birleşmiş Milletlerin NewYork'ta Haziran 2000'de gerçekleştirilen toplantısı "Kadın 2000: 21.Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" (PEKİN+5) başlığını taşımaktadır. Genel Kurul Özel Oturumunda biri "Siyasi Bildirge", diğeri de "Sonuç Belgesi" olmak üzere iki belge oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Siyasi Bildirgede hükümetler, Pekin ve Nairobi Konferansları belgelerine attıkları imzaların ve acilen çözüm bekleyen 12 kritik alana ilişkin taahhütlerinin arkasında durduklarını bildirmişlerdir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının sadece kadınların değil, erkeklerin de sorunu olduğu ve onların da bu çabaya katılıp sorumluluk üstlenmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Bildirgenin son bölümde ise hem dünya ölçeğindeki yeni gelişmelerden, hem de mevcut koşullardan kaynaklanan engellerin üstesinden gelmek, Pekin Eylem Platformu'nu tam ve hızlı bir şekilde uygulamak için yapılacak eylem ve girişimler belirlenmiştir.¹⁴²

¹⁴² Ela Anıl ve diğerleri, "Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri", (19.06.2007)

Pekin+5 Sonuç Belgesi, Pekin Konferansı'nda yapılan kadına karşı şiddet tanımını genişleterek, hükümetler “evlilik içi tecavüz dâhil olmak üzere, aile içi şiddetin her türüne karşı” tedbirler almaya ve “zorla evlendirme” ve “namus suçları” gibi gelenekleri yeryüzünden silmeye yönelik stratejiler geliştirmeye çağrılmıştır. Namus suçları ve zorla evlendirmenin kadına karşı şiddet kapsamı içinde değerlendirilmesi önerisini yapan ülke Türkiye olmuştur. Genel kurulda alınan bu kararlar “namus suçları” ve “zorla evlendirme” ilk kez uluslararası bir anlaşma metnine girmiş ve kadına karşı şiddet olarak isimlendirilmiştir.¹⁴³

Sonuç belgesinde ayrıca daha önce belirlenen 12 stratejik hedef konusunda değerlendirmeler de yapılmaktadır. Bu bölümde yer alan belirlemeler diğerlerinden farklı bir konu ortaya koymamaktadır.¹⁴⁴ Ancak belgenin dördüncü bölümünde yer alan, kadına yönelik şiddet konusunda diğer belgelerden farklı olarak, namus suçları ve zorla evlendirmenin kadına karşı şiddet kapsamında ele alınması karara bağlanmıştır. Ayrıca, hükümetler bu gelenek ve göreneklerin uygulanmasına son vermek için yasalar, politikalar ve eğitim programları gibi önlemleri geliştirmek, benimsemek ve eksiksiz uygulamakla görevlendirilmiştir. Aynı zamanda hükümetler, yerel kadın sivil toplum kuruluşlarıyla da işbirliği yaparak, toplumsal ve bireysel bilinci yükseltmekten sorumlu tutulmuştur. Evlilik içi tecavüz ve aile içi şiddetin her biçimini ortadan kaldırmak amacıyla hükümetlerin gerekli yasal önlemler alması ve daha güçlü mekanizmalar oluşturulmasına karar verilmiştir. Kadınlara uygulanan şiddete karşı uluslararası planda bir “sıfır hoşgörü” kampanyası açılması, kezzap ve benzeri yakıcı maddelerle yapılan saldırıların kadına karşı şiddet kapsamında ele alınması ve ayrımcılığa dayalı şiddet de dâhil olmak üzere, şiddetin her türünün suç sayılması gerektiği karar altına alınmıştır.¹⁴⁵

Kadın ve medya konusu söz konusu olduğunda Sonuç Belgesi'ne göre; yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kadın iletişim ağları kurulmuştur. İletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişiminin kadınların bilişim ve iletişim olanaklarını artırmıştır.

¹⁴³ Ela Anıl ve diğerleri, “Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri”, (19.06.2007)

¹⁴⁴ Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Uluslararası Belgeler, **Pekin+5'in Sonuçları**, <http://www.kssgm.gov.tr/belgeler/pekin-5.pdf>, (17.04.2007)

¹⁴⁵ Ela Anıl ve diğerleri, “Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri”, (19.06.2007)

Kadınlar tarafından çok sayıda medya organı kurulmuş ve işletilmektedir. Bu kuruluşlar medyada pozitif kadın imajı yaratılmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca rehber ve gönüllüler etik kodları benimsenmiştir. Ancak tüm yapılanlara rağmen, kadının medyada negatif ve onur kırıcı tanıtımı tam olarak engellenememektedir. Kadını aşağılayan ve şiddet unsurları içeren pornografik materyaller oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Belirli kadın klişeleri medyadaki varlığını sürdürmektedir. Ayrıca yoksulluk, ekonomik olanaksızlıklar, bilgisayar eğitiminden yoksunluk ve diğer nedenlerle kadınların internet'e ulaşmaları da sınırlı kalmaktadır.¹⁴⁶

¹⁴⁶ Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, "Pekin+5'in Sonuçları", (17.04.2007)

1.1.3. Medyada Şiddet ve Kadın

İletişim araştırmalarında şiddet gösterimini konu alan çalışmaların büyük bir bölümü televizyonların üzerinde yoğunlaşmıştır. Diğer taraftan birçok yazılı basın organı televizyonu taklit etme çabası nedeniyle, televizyon yayınlarına benzer özelliklerdeki yayıncılık anlayışını benimsemektedir. Bu nedenle yazılı basında şiddet ve kadın olgusuna değinmeden önce genel olarak medyada yer alan şiddeti irdelemek yerinde olacaktır.

1.1.3.1. Medya ve Şiddet

Şiddetin toplumsal yaşamdaki varlığı, kaçınılmaz olarak medyanın bu konuyu işlemesine neden olmaktadır. Milyarlarca insana ulaşabilen özel veya kamu iletişim araçlarının kullanılmasıyla medya, toplumdaki şiddetin artışına az ya da çok katkı sağlamaktadır. Bu katkının az ya da çok olmasını belirleyen unsur modern toplumdaki bireyin iletişim hakkı ve özgürlüğüdür. Modern toplumlarda iletişim özgürlüğünün varlığı, başkalarına yönelik şiddetin çoğunlukla eğlenceye dönüştürülmesine neden olmaktadır. Eş değışle şiddet, kitle iletişim araçları kullanılarak kitle merakının, heyecanının ve eğlencesinin bir nesnesi durumuna getirilmektedir.¹⁴⁷

Günümüzde medyada şiddet gösterimine karşı çeşitli kampanyalar düzenleyen aktivistlerin ortaya attığı iddiaların aksine, şiddetin eğlencelik olarak pazarlanması, kökleri 18. yüzyıl ortalarına kadar uzanan eski bir alışkanlıktır. Televizyondaki seks cinayetleri, “Ölümcül Kavga” (Mortal Kombat) türü video oyunları, kusturacak kadar kanlı filmler, kanlı burunlarına sıkıştırılmış çengelli iğnelerle ölümlle dalga geçen ve felaket şarkıları söyleyen müzisyenler, gece serserileri ve sapık katiller, çağdaş popüler kültürün geçmişten miras aldığı temalardır. Eğlendiren şiddet geleneği, Zombilerin Gecesi (Night of the Living Dead) ve Sapık (Psycho) gibi filmlere dergilerdeki hayalet hikâyelerine, berbat melodramlara, gazete duygusallığına, Gotik edebiyata ve

¹⁴⁷ Keane, a.g.e., s.163.

aydınlanma döneminin mezarlık şairlerine kadar geriye götürülecek kadar uzun bir geçmişe sahiptir.¹⁴⁸

Medyada şiddet konusu, en yaygın kitle iletişim araçlarından biri olması gerekçe gösterilerek daha çok televizyon içeriklerinin incelenmesi yöntemiyle ele alınmaktadır. Televizyon geniş kitlelere en kolay biçimlerde ulaşmaktadır. Günümüzde çocuklar daha okuma yazmayı öğrenmeden televizyon yayınlarını ve video CD'lerini izleyebilmenin yanı sıra internetten de filmlerin demolarını ücretsiz olarak indirme olanağına sahiptir. Yetişkinlerin de film ve televizyon izleyebilmeleri için okuma yazma öğrenme gereksinimleri bulunmamaktadır. Üstelik çoğunlukla yalnızca bir kez ücret ödeyerek sahip olunan televizyon, video CD'leri ve bilgisayarlar evlerin içinde bulunmaktadır.¹⁴⁹

Bununla birlikte, kimi araştırmacılar şiddetin salt televizyon gibi en yaygın kitle iletişim araçlarıyla bireylere ulaşmadığını, çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin aynı şiddet ile okulda, yazılı basında, trafikte, kitapta, video oyunlarında, internette, sokakta ve evde de karşı karşıya kaldıklarını savunmaktadırlar. Onlara göre, televizyondaki imgesel şiddet ile gerçek yaşamdaki şiddet artık birbirinden ayıramayacak biçimde iç içe geçmiş durumdadır. Hangisi imgesel şiddet, hangisi gerçek şiddet günümüzde ayırt etmek pek mümkün görülmemektedir. Ancak, kimi zaman gazetelerde özellikle çocukların diğer çocuklara filmlerde ya da televizyonda izledikleri bir şiddet olayından esinlenerek zarar verdiği haberlerine sıkça rastlanmaktadır.¹⁵⁰ Şiddetin yaygınlaşması ve bu artıştaki medyanın rolü günümüzde yadsınamaz bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

Medya organları herhangi bir olayı ulusal ya da uluslar ötesi ölçekte kullanıcılarına aktararak, farklı sosyal katmanlara ulaşma gücüne sahiptir. Değişen hızlı teknoloji ve medyanın küreselleşmesiyle ticari rekabet, medyada ki standartların düşüşüne yol açmıştır. Aynı zamanda hükümetler ve kamu yetkilileri halkın ihtiyaçlarını karşılama veya çocukların haklarını korumaktan çok, sık sık dar politik amaçları karışlamak için çeşitli şekillerde bilgileri sansür ederek değiştirmektedir. Ticari amaçlar ya da politik

¹⁴⁸ Keane, **a.g.e.**, s.112

¹⁴⁹ Demirergi ve diğerleri, **a.g.e.**, s.14.

¹⁵⁰ Demirergi ve diğerleri, **a.g.e.**, s.15.

kontroller nedeniyle gazeteciler ve medya profesyonelleri gittikçe artan bir baskı altında kalmaktadır.¹⁵¹ Ayrıca, şiddetin ilgi çekiciliği nedeniyle gazetelerin şiddet gerçeğini yansıtmaya potansiyeli fazladır. Bu nedenle medya profesyonelleri, haberlerin dikkat çekmesi için haber yapmaya değer bir konu bulmak, habere değer katmak için okuyucuyu konunun bir parçası haline getirilmek, okuyucuların aklından çıkmayan haberler yapmak üzerine yoğunlaşmaktadırlar. Ancak daha önce de söylendiği gibi gazete haberlerinin çeşitli nedenlerle gerçekte yaşanan şiddeti eksik ve yanıltıcı olarak yansıtmaları olasıdır her zaman bulunmaktadır.¹⁵²

Bu noktada medyada yer alan şiddeti tanımlamak yerinde olacaktır. Araştırmacılar medyadaki şiddeti doğal ve yapay, gerçek ve varsayıma dayalı olmak üzere dörde ayırmaktadır. Gerçek şiddet, çoğunlukla fiziksel ve psikolojik zarar verme amacına yöneliktir ya da böyle bir zarar vermenin yarattığı etkilerin medya tarafından halka gösterilmesi olarak tanımlanmaktadır. Varsayıma dayalı şiddet, bu tür davranışların bir ön koşul olarak medya tarafından halka sunulması anlamına gelmektedir. Doğal şiddet, gerçek şiddet olaylarının medya tarafından gösterilmesi, yapay şiddet ise örneğin çizgi filmlerle gösterilen, gerçek dışı şiddet türleridir.

Psikologlar, medyanın sunduğu şiddet sahnelerinin insanları psikolojik yönden etkileyerek, toplum içinde şiddet olaylarının artmasına yol açtığını ileri sürmektedirler. Buna karşın sosyologlar ise olayı daha geniş kapsamda ele alarak, sadece psikolojinin değil, aynı zamanda aile, yaşam koşulları, konut durumu gibi birçok faktörle birlikte ele alındığı takdirde medya ve şiddet arasındaki bağlantıların daha doğru bir şekilde açıklanabileceğine inanmaktadırlar.

Televizyonun şiddet etkisi üzerine yapılanmış olan psikolojik, sosyolojik ve tıbbi araştırmada, şiddet davranışının çocukları da içeren pek çok izleyiciyi etkilediğini saptanmıştır. Dünyanın birçok ülkesinde, şiddet içeren edebiyat eserlerinin ve yayınların

¹⁵¹ Aidan White, "Introduction", **Child Rights and the Media: Putting Children in the Right Guidelines for Journalists and Media Professionals**, Editör: Peter McIntyre, (International Federation of Journalists, 2002), s.3-4, http://www.unicef.org/magic/resources/childrights_and_media_coverage.pdf, (12.06.2003)

¹⁵² Deanna Rohlinger, "Countermovement and Media Coverage Outcomes: A Case Study of the Abortion Debate", <http://repositories.cdlib.org/csd/01-06>, (12.06.2003)

suça yol açan bir etken olduğu, kanlı katilleri betimleyen, müstehcen öykü ve resimler içeren eserlerin, polisiye romanların, suçluların tavır ve hareketlerini öven yayınların suç işlemede önemli rol oynadığı ileri sürülmektedir.¹⁵³ Şiddet içeren çizgi filmleri, polisiye haberleri, yüksek oranda şiddet içeren cinayet filmlerini her gün izleyen genç izleyicilerle ilgili çalışmalar, bu tür yayınlara maruz kalan bireylerin uzun dönemde olumsuz etkilendiğini belirtmektedir. Bu bağlamda medya, şiddeti yansıtarak alevlendirmekte, tanımlayarak boyutlarını genişletmekte, vurgulayarak abartmakta ve tekrar tekrar yer vererek özendirilmektedir. Yani medya, şiddetin doğrudan nedeni olmasa da şiddete yönelik davranışların ortadan kalkmaması için bir neden olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁵⁴

Medyada şiddet gösteriminin toplumsal ilişkiler üzerinde olumsuz etkisi olmadığı yolundaki iddialar günümüzde önemini yitirmiş gözükmektedir. Her ne kadar iletişim araçlarında şiddet gösteriminin toplum içinde saldırganlığa ve şiddete katkısının olması ülkeden ülkeye ve bir ülkede yaşanan farklı zamanlara göre büyük değişiklikler gösteriyorsa da; 1970’li yılların başından itibaren yapılan araştırmalar, iletişim araçlarında şiddet gösteriminin kentsel toplumlarda şiddetin yaygınlaşmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Giderek daha çok sayıda yetişkin ve çocuğun şiddet eylemlerine maruz kalması şiddet kaynaklarının ve dolaşımının yeniden tanımlanmasını ve önlemler geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.¹⁵⁵

Genel olarak kitle iletişim araçlarından yapılan yayınlar öncelikle çocukları ve gençleri, daha sonra bilgi ve kültür düzeyine göre erişkinleri etkilemektedir. Başka bir deyişle, insanlar geliştikçe, bilgi ve kültür düzeyi yükseldikçe etkilenme de azalmaktadır.¹⁵⁶

Bilgi ve kültür düzeyi yayınlardan etkilenme oranını belirlemektedir. Ancak, medya kullanımı üzerine yapılan araştırmalar, kitle iletişim araçları kullanımına ayrılan

¹⁵³ Haluk Yavuzer, **Çocuk ve Suç**, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2001), s.243.

¹⁵⁴ Nurşen Adak, “Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet Öğrenme Süreci Olarak Sosyalleşme”, **Çocuk Edebiyatında ve Çocuk Hekimliğinde Şiddet Sempozyumu**, (Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları Yayın No: 84, 2003), s.173-174.

¹⁵⁵ Aziz, **a.g.e.**, s.7.

¹⁵⁶ Köknel, **a.g.e.**, s.106.

zamanın fazlalığından hareketle medyaya maruz kalmanın olumsuz etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Medyaya maruz kalmanın başlıca etkileri olarak bireylerin şiddet içeren saldırgan davranışlardaki artış ve bireylerin cinsel faaliyetlere daha erken başlanması olarak gösterilmektedir.¹⁵⁷

Gazete okuyarak, radyo dinleyerek, televizyon izleyerek medyadan yararlanmanın psikolojik bir tiryakilik olduğu yönünde görüşler ortaya atılmaktadır. Bu görüşe göre; uyuşturucu, tütün, alkol tiryakileri gibi bu tiryakilikten de ancak gönüllü bir çaba ile kurtulmak mümkündür. Bu durumdan kurtulmak istemiyorsa kişiler, cinayet ve boşanmaları okumaya, şiddet içeren resimli romanlara göz gezdirmeye, ya da radyo oyunlarını ve müzikleri dinlemeye boyun eğdikçe, bu alışkanlık doğuran dürtülerle birlikte gelen propagandanın etkisinde kalmayı da göze almaları gerekmektedir.¹⁵⁸

Ancak, bireylerin kitle iletişim araçlarıyla ilişkileri her zaman bilinçli olarak gerçekleşmeyebilir. Kitle iletişiminde maruz kalma sürekli üzerinde düşünülen ya da bilinçli olarak yapılan bir davranış olmayabilir. Çoğu zaman insanlar kitle iletişim araçlarını kullanmayı “otomatik pilot”a bağlı olarak sürdürmektedirler. Bunun sıkça görülen örneklerini işyerinde radyo çalarken çalışan kişiler, bulaşıkları yıkarken aynı zamanda televizyon haberlerini dinleyen kişiler, herhangi bir toplu ulaşım aracında yanındaki kişinin dergisine veya gazetesine göz atan kişiler olarak görmek mümkündür. Bu tip olaylar medyaya otomatik olarak maruz kalma sürecinin yaşandığı belirgin örneklerdir.

Otomatik maruz kalma sürecinin tanımına göre; genelde bilişsel sistem herhangi bir zamanda, yapılacak bir işin gerekli dikkat miktarı neyse onu tahsise hazır olabilmektedir. Eğer kişide açıkta kalan dikkat varsa, sistem bu açıkta kalan dikkati, düşlemek ya da sorun çözmek için kullanabilmektedir. Eğer uyarıdaki bir değişiklik durumu (hareket, renk, ses yüksekliği gibi) daha fazla dikkatin uygun olacağını

¹⁵⁷ Susan Villani, “Impact of Media on Children and Adolescents: A 10-Year Review of the Research”, **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**, (Cilt: 40, Sayı: 4), s.392-401, http://www.lionlamb.org/research_articles/01C392.pdf, (18.07.2007)

¹⁵⁸ Nabi Avcı, **Kitle Kültürü Enformatik Cehalet**, (Ankara: Rehber Yayıncılık, 1990), s.93.

gösteriyorsa, sistem çok hızlı bir şekilde tam işlem kapasitesini kullanabileceği daha uyanık bir duruma gelmektedir.

Bu görüşe göre kitle iletişiminin çoğu kullanımının düşük dikkat seviyesinde gerçekleştiği ileri sürülmekte ve bu durum alışkanlık ya da törensellik olarak isimlendirilmektedir. Söz konusu düşük dikkat sürecinde, kitle iletişim araçlarından gelen iletilerle ilgili seçimlerimizin çoğu (söz gelişi belirli bir haberi okuma kararı) bir iletiye maruz kalmanın hoşluğunu ya da hoşnutsuzluğunu akla getiren çok küçük başlama işaretlerince yönlendirilebilmektedir.¹⁵⁹ Bu işaretlerin başında ise daha önce belirtildiği gibi en fazla ilgi çeken şiddet haberleri gelmektedir.

1.1.3.1.1. Medyada Şiddet Konusunda Kuramsal Yaklaşımlar

Medya kuramcıları genel olarak medyada şiddet gösterimi ve saldırgan tutum ve davranışlar arasındaki ilişkiyi ele almakta ve davranış üzerindeki doğrudan ya da dolaylı etkilere dikkat çekmektedirler. Kuramcılar, şiddet gösteriminin insan davranışı üzerindeki etkileriyle ilgili olarak arındırma, taklit ve engellememe hipotezlerini öne sürmektedir.¹⁶⁰ Kitle iletişim araçlarında yer alan kurgusal veya gerçek şiddetin saldırgan tutum ve davranışlarla ilişkisinin ele alındığı araştırmalarda ulaşılan sonuçlar, gerek yöntem, gerekse farklı kuramsal yaklaşımlar açısından tartışılmaktadır.¹⁶¹

Medyada şiddet gösterimine ilişkin ortaya atılan hipotezlerden birincisi arındırma hipotezi olarak da bilinen katarsis hipotezdir. Buna göre, kitle iletişim araçlarında özellikle televizyonda şiddet maruz kalmak, saldırgan davranışın bir başkası tarafından açığa vurulması yoluyla, saldırganlığı azaltmaktadır. Eş deyişle izleyenler

¹⁵⁹ Sevrin ve Tankard, **a.g.e.**, s.115-116

¹⁶⁰ Severin ve Tankard, **a.g.e.**, s. 448-449. Ayrıca bkz. Erkan Yüksel, "Medya Şiddet Doğurur mu?", <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/dkm/article.php?sid=7230>, (03.11.2006)

¹⁶¹ Şehnaz Köksal, "Yakın Dönem Literatürdeki Bazı Bulgular Işığında Pornografi ve Kadınlara Yönelik Şiddet", **Türk Psikoloji Bülteni**, (Cilt: 4, Sayı: 9, 1999), s. 83.

televizyonda şiddet görüntülerini izledikçe, içlerindeki saldırganlık başkası tarafından açığa vurulduğu için bu tür davranışlar saldırganlığı azaltmaktadır.¹⁶²

Bununla birlikte kadına yönelik şiddet konusunda yapılan araştırmalarda kadınların kimi şiddet davranışlarını içselleştirerek onayladıkları görülmektedir. Bunun kimi nedenleri kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusundaki kuramsal yaklaşımlarda ele alınarak incelenmektedir. Ayrıca uluslararası uzlaşma sağlanan tüm kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik metinlerde medya etkisine atıflar yapılmaktadır.

İkinci ve üçüncü türde olan taklit ve engellememe hipotezlerinde ise bu görüşün tam tersi savunulmakta ve televizyonda şiddete maruz kalmanın gerçekte saldırgan davranışların artmasına neden olduğu ileri sürülmektedir. Taklit hipotezine göre, insanlar saldırgan davranışları televizyondan öğrenmekte ve daha sonra kendi yaşamlarında yeni saldırgan davranışlar üretmektedir. Eş deyişle bireyler televizyondan gördükleri şiddet davranışlarını gerçek yaşamda taklit etmekte ve uygulamaktadır. Taklit hipotezi yazılı basındaki intihar haberleri için de bir dayanak noktası oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar intihar eden kişilerin bir bölümünün gazetelerde yer alan haberden öğrendikleri yöntemleri uygulayarak intihar ettiklerini ortaya koymaktadır. Engellememe hipotezinde ise medyanın insanların diğer kişilere karşı yapılan saldırganca davranışlarına engel olmasını azalttığı savunulmaktadır.¹⁶³

Kadına yönelik şiddet konusunda yapılan araştırmalarda da kadınların kimi şiddeti davranışlarını içselleştirerek onayladıkları görülmektedir. Bunun nedenleri kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusundaki kuramsal yaklaşımlarda ele alınarak incelenmektedir. Ayrıca uluslararası uzlaşma sağlanan tüm kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik metinlerde medya etkisine atıflar yapıldığını göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

¹⁶² Severin ve Tankard, **a.g.e.**, s. 449.

¹⁶³ Yüksel, "Medya Şiddet Doğurur mu?", (03.11.2006)

Medyada yer alan şiddet, kimi kuramsal yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmaktadır. Araştırmacılardan bazıları saldırganlık ve medyanın saldırganlığa neden olma ve şekillendirmesine yönelik kuramları değerlendirerek dört bölüme ayırmaktadır. Bunlar; biyolojik kuramlar, ekolojik kuramlar, bilişsel kuramlar ve etkileşimsel kuramlardır.¹⁶⁴ Bunları sırasıyla incelemek yerinde olacaktır.

1.1.3.1.1.1. Biyolojik Kuramlar

Biyolojik kuramı savunanlar, bireylerde oluşan saldırgan davranışların doğuştan gelerek şekillendiğini açıklamak amacıyla, insanın psikolojik özelliklerine odaklanmaktadır. Bu kuramcılara göre, saldırganlık, biyolojik temelli içgüdüler ve hormonlardan kaynaklanmaktadır.

1.1.3.1.1.2. Bilişsel Kuramlar

Bilişsel kuramlar, insan düşüncesiyle ilgilidir. Oluşturulan kuramlar, bilişsel yetenekle ve rızanın oluşturulması unsurlarını incelemektedirler. Bilişsel kuramcılar, bilişsel yetenekler ve bireyin gelişme seviyesinin, alınan mesajların bilişsel süreçte nasıl değerlendirildiği ve bu sürecin etkiye açık olup olmadığı konusu ile ilgilenmektedir. Bu süreçlerde rızanın oluşturulması ise, belleğin her algıladığı değil, algıladığı kimi mesajları sakladığını ve medyanın mesajları iletmesi bakımından bir araç olduğunu savunmaktadır.¹⁶⁵

Bilişsel kuramların önemlilerinden biri olan yetiştirme kuramı televizyon izleyicilerinin bilinçsizce, televizyon dünyasının gerçeklerini görmesi, rastlantısal ve kasıtsız olarak öğrenmesi olarak tanımlanmaktadır.¹⁶⁶ Ekme kuramı olarak da bilinen yetiştirme kuramı bilişsel etkiler yönelimi nedeniyle insanların medya şiddetini oluşturdukları inançlar, inanç değerleri ve tutumlarındaki değişiklikleri ifade etmektedir. Yetiştirme yöneliminin, insanların televizyonu çok seyretmesinin, onların

¹⁶⁴ Ömer ÖZER, **Yetiştirme Kuramı: Televizyonun Kültürel İşlevlerinin İncelenmesi**, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.1578, 2004), s.143.

¹⁶⁵ Özer, **a.g.e.**, s.143-144.

¹⁶⁶ Ömer Özer, **Televizyonun Yetiştirme Rolü: Ankara Çevik Kuvvet Örneği**, http://www.ilet.gazi.edu.tr/iletisim_dergi/20/omerozer.pdf, (10.03.2007)

sosyal gerçeklik algılamasına etkisini sorgulaması nedeniyle, bilişsel kuramlar kapsamında yer almaktadır. Yetiştirme kuramına göre, televizyonda yer verilen şiddet görüntülerine maruz kalmak, “tehlikeli dünya” algılamasına yol açmaktadır.¹⁶⁷

1.1.3.1.1.3. Ekolojik Kuramlar

Şiddetin çevresel faktörlerden kaynaklandığını savunan ekolojik kuramlar, bireylerin uzun süre boyunca etkisinde kaldıkları ve çevreden gelen etkileri incelemektedir. Kimi kuramcılar şiddetin oluşumunda katkısı olan çevreyi fiziksel ve sosyal ekolojiler olarak gruplandırmaktadır. Kuramcılara göre, özellikle televizyon şiddetin oluşması yönünde yüklü miktarda ileti üretmektedir.¹⁶⁸

1.1.3.1.1.4. Etkileşimsel Kuramlar

Medyanın şiddetle ilişkisini açıklamaya çalışan etki kuramları, kişilerarası nitelikler ve kişinin çevresine uygun özelliklerini dikkate almaktadır. Etki kuramlarının kapsamına, güdüleme, heyecan transferi, katarsis (arınma), sosyal öğrenme, sosyal algılayış yönelimleri girmektedir.

Medyada şiddet gösterimi ve saldırganlık arasındaki ilişki üzerine çalışan kuramcılar, davranış üzerindeki doğrudan ya da dolaylı etkilere dikkat çekmektedirler. Doğrudan etkiyi öne sürenler, bazı şiddet gösterimlerinin belirli davranışlar için gerekçe oluşturduğuna işaret etmektedir. Gerçekten de şiddet içeren suç olaylarıyla televizyon programlarında sunulan bazı kurgusal olaylar arasında önemli ölçüde benzerlikler görülebilmekte, hatta bunların açıkça model alındığı saldırılara ve cinayetlere rastlanmaktadır.¹⁶⁹

Medyada şiddete maruz kalmanın etkileri kısa dönem için altı başlık altında toplanmaktadır. Bunlar: 1. Medyadaki şiddet görüntülerinden etkilenme, izleyicide bir

¹⁶⁷ Özer, aynı, (10.03.2007).

¹⁶⁸ Ömer ÖZER, **Yetiştirme Kuramı: Televizyonun Kültürel İşlevlerinin İncelenmesi**, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.1578, 2004), s. 144.

¹⁶⁹ Köksal, **a.g.m.**, s.83.

saldırganlığa yol açabilmektedir. Ancak bu hoşnutsuzluk etkisi yaratmaktadır. 2. Hemen oluşan hoşnutsuzluk, izleyicinin kendi demografik özellikleri, izlediklerinin özellikleri, izleyicinin özellikleri ve yönlendirmelerden etkilenmektedir. 3. Medyadaki şiddetten etkilenme, korku şeklinde gelişen etkilere yol açabilmektedir. 4. Hemen oluşan korku etkisi, izleyenler ve izledikleriyle ilgili bir dizi etken tarafından etkilenebilmektedir. 5. Medyada şiddetten maruz kalarak etkilenme ise duyarsızlığa neden olabilmektedir. 6. Hemen oluşan duyarsızlık, izleyenler ve maruz kalınan şiddet görüntüleri hakkındaki bir dizi etken tarafından etkilenebilmektedir.¹⁷⁰ Kadına yönelik şiddet kuramcılarının göre ise oluşabilen bu duyarsızlık etkisi erkeklerde şiddeti normal ve hoşgörme, kadınlarda ise kabullenme ve içselleştirme şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Ancak, şiddet sahneleri izlemekle saldırgan davranış arasında doğrudan bir ilişki ortaya konulamamıştır. Bu nedenle bulguların yorumlanmasında dolaylı etkiler modeli daha açıklayıcı olmaktadır. Dolaylı etkiler modeline göre, kitle medyasının da içinde yer aldığı belli kültürel faktörlerin ve bireysel değişkenlerin, bazı kişilerin düşünce kalıplarında değişikliklere; saldırganlık da dâhil olmak üzere kimi davranışlarla sonuçlanabilecek davranışsal değişikliklere neden olabileceği düşünülmektedir.¹⁷¹

1.1.3.2.Yazılı Basında Şiddet ve Kadın

Kitle iletişim araçlarının hızla yayılması, bunlarla seyirci, dinleyici ve okuyucuya şiddet eylemleri ve suçlu davranış biçimlerinin sunulması, suçlu davranışla kitle iletişim araçları arasındaki ilişki sorununu ön plâna çıkarmıştır. Dünya kamuoyu son 50 yılda ortaya çıkan köklü toplumsal değişmelerin etkisini bir yana bırakarak, suçluluğun artmasıyla kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması arasında bir ilişki kurmak eğilimi içindedir.¹⁷²

Gazeteler şiddet haberlerine verdikleri önem ve sayfalarında şiddete ayırdıkları yer nedeniyle genel olarak suç işlemeyi özendirmeyle ve övmekle suçlanmıştır. Suçu

¹⁷⁰ Özer, **a.g.e.**, s.148-149.

¹⁷¹ Köksal, **a.g.m.**, s.83.

¹⁷² Yavuzer, **a.g.e.**, s.244.

sürekli överek gazeteler, çok olasıdır ki kültürümüzü bir suç merkezi çevresinde gelişen bir kültür haline sokmaktadırlar. Bunun sonucu olarak da suç, çoğu kez gerçekte olduğundan daha sık görülmektedir.¹⁷³

Bütün dünyada suç ve şiddet hakkındaki haberler gazetelerin ve dergilerin sayfalarında geniş biçimde yer almaktadır. Şiddet içeren suçların alarm verici boyutlara ulaşmadığı ülkelerde bile, sansasyonel habercilikten körüklenen güvensizlik algılaması artmaktadır.¹⁷⁴ Mark Fisherman 1970'lerin başlarında gençlerin yaşlılara saldırmasının bir "suç dalgası" olarak görüldüğünü anlatmaktadır. Bu görüşe uygun biçimde, çeşitli tarihlerde James Fox, John Dilulio ve Franklin Zimring ile beraber çeşitli siyaset adamları Amerika'da "yeni yetişmiş" süper vahşi bir gençliğin geldiğine ve bunların hiç de küçümsenmeyecek sayıda olacaklarına işaret etmişlerdir. Bunlara Newsweek, New York Times gibi yazılı basın organları da katılmıştır. "Dalga" haberleri yapmaya başlayan diğer yayın organları, "bu şey gerçekten de şu anda meydana gelen bir suç çeşididir" yargısına varmışlardır. Gerçekte de basın gençliği tutuklanmadan sorguya, iddianamelere, duruşmalara, cezalandırılmaya ve en sonunda da hapse yollanmalarına kadar takip ederken, diğer şiddet çeşitlerinden farklı bir biçimde bu olaylar daha fazla haber yapılarak suç dalgasının temasını beslemeye başlamıştır. Buna; kurbanlar, "potansiyel" kurbanlar ve ilgi duyan diğerleriyle yapılan röportajlar eşlik etmiştir.¹⁷⁵

Gazete ve dergilerin suçluluğu yaygınlaştırmak konusundaki etkileri şöyle özetlenebilir: Suç tekniğini öğretmek; suçu olağan, çekici, hatta heyecanlı, yararlı bir faaliyet olarak göstermek; suçluya saygın bir kişilik vermek; suçluyu cana yakın, sempatik bir kişi olarak sunmak; adaletten kurtulmanın kolay olduğunu telkin etmek; adalet mekanizmasını ve polisi gülünç şekillerde göstermek; suçun âdeta reklamını yapmak ve gelir sağlayıcı bir unsur haline getirmek.¹⁷⁶

¹⁷³ Aziz, a.g.e., s.14-15.

¹⁷⁴ Martin Edwin Andersen, "Keeping it covered: violence and the media", (15.11.2002)

¹⁷⁵ Jerome Miller, "Riding the Crime Wave: Why Words We Use Matter So Much", **Nieman Reports**, The Nieman Foundation For Journalism At Harvard University, Cambridge, (Cilt: 52, No. 4, 1998), s.47-49. <http://www.nieman.harvard.edu/reports/98-4NRwint98/NRWinter98.pdf>, (26.10.2005)

¹⁷⁶ Yavuzer, a.g.e., s.243.

Basının bu yönlendirici tutumu nedeniyle gerçek yaşamda gençlerin işlediği suçlardaki keskin düşüşe rağmen Amerikan kamuoyu genç insanlardan büyük korku duyduğunu ifade etmiştir. Amerika’da 1998’de suça kurban gitme ulusal anketinin 25 yıllık tarihinde gençlerin işlediği suçlar, en düşük noktada olmasına rağmen, ankete yanıt verenlerin %62 si gençlik suçlarının yükselişte olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir. 1998-1999 eğitim döneminde Amerika’ da bir okulda öldürülme olasılığı milyonda 1’den daha az olmasına rağmen NBC/WallStreet Dergisi’nin anketine katılanların %71’i okulda vurulma ihtimali olduğunu bildirmiştir. 1998-1999 yılları arasında okulda yaşanan şiddet nedeniyle ölümlerin ve gençliğin yol açtığı şiddetin diğer alanlarındaki düşüşüne rağmen USA Today anketine katılanların %49’u 1999’da okullarında bir önceki yıla göre daha fazla korktuklarını ifade etmişlerdir.¹⁷⁷

Gazeteler temel olarak gazete satma amacındadırlar. Bir yayım organının tiraj ya da reytingini arttırmanın en kestirme yolu şiddet haberlerine yönelmektir. Haberciler için şiddet olayları arasında cinayetin kendine özgü bir cazibesi bulunmaktadır. Tutuklanan çete üyelerinin peşine sayısız gazeteci takılmakta, hemen tüm televizyon kanallarının kameraları onlara yönelerek en son röportajı ya da özel haberi yakalamaya çalışmaktadır. Çete gençleri birer “medya yıldızı” durumuna gelerek, gayet soğukkanlı bir biçimde, sakat bıraktıkları, öldürdükleri rakiplerden ve düşmanlarından söz etmeye başlamaktadırlar. Kitle iletişim araçlarını kullananların önüne gelen öyküler bunlardır ve bu öykülere dayanarak kendi özel alanlarında huzur içinde yaşan sıradan insanlar gece haberlerinde izledikleri, gazetelerde gördükleri çatışma ve cinayet görüntüleri karşısında haklı olarak şoka uğramaktadırlar.¹⁷⁸

Genel olarak gazeteler sorumlu bir şekilde konuları aydınlatmaya çalıştıklarını iddia ederlerken, bazı gazeteler ise uydurulmuş aşırı heyecan veren olaylara sayfalarında yer vermektedirler. Bu nedenle olayları çarpıtma ve yanlış haber verme tehlikeleri bulunmaktadır. Dolayısıyla medyanın halkın cinayet genel kültürü üzerinde

¹⁷⁷ Lori Dorfman ve Vincent Schiraldi, **Off Balance: Youth, Race & Crime in the News, Youth Law Center**, <http://www.buildingblocksfor youth.org/media/mediaexec.pdf>, (26.10.2005)

¹⁷⁸ Barry Sanders, **Öküzün A’sı Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi**, Çeviren: Şehnaz Tahir, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999), s.169.

önemli bir rol oynadığını fark etmek gerekmektedir. Soothill ve arkadaşlarının yaptıkları araştırma halkın bundan yanlış dersler aldığını ortaya koymaktadır.

Soothill ve arkadaşlarının yaptıkları araştırmada The Times ve Sunday Times; The Daily Mail ve Mail On Sunday; The Daily Mirror ve Sunday Mirror gazetelerini incelemişlerdir. The Times ve Sunday Times’da zaman içinde olan değişiklikleri dikkate almak amacıyla 23 yıllık (1977-1999 dahil) bir süreçteki gazeteleri taramıştır.¹⁷⁹ Toplam 15000 cinayet haberinde sadece 13 adet cinayet olayı 2,680 kez haber yapılmıştır. Söz konusu 13 cinayet haberi genellikle yabancılar tarafından öldürülen çocuk ve genç kadınları kapsayan, halk arasında korku yaratan sansasyonel olaylardır. Ancak bu korkular yersizdir çünkü çok az çocuk ve kadın gerçekte yabancılar tarafından öldürülmüştür.

Gerçek rakamlarla insanların zihninde oluşan izlenim arasındaki fark bir şekilde açıklanabilir. Tutuklananlar bir suç işleyen; soygun, tecavüz ya da cinayet olaylarına karışanlardır. Kitle iletişim araçları da dikkatini onlara çevirir. Bu tür haberler iyi satmaktadır. Diğer çete üyeleri, sesi en çok çıkan gençlerin sağladığı güçten beslenir, onlarla aynı pozları verir, aynı dili konuşurlar. Böylece kitle iletişim araçları suçun yaygınlaşmasına katkıda bulunmuş olur.¹⁸⁰

Olayları farklı ele alış nedeniyle Amerika’da yaşanan okul basma, keskin nişancıların ve seri katillerin işledikleri cinayet olayları tüm dünya basınında geniş yer bulurken, şiddetin kimi türleri toplumlarda son derece yaygın durumda olmalarına rağmen haber yapılmayarak gündeme gelmediğinden fark edilmemektedir. Bu durum diğer şiddet türlerinde yaşanan sorunun büyüklüğünün hafife alınmasına yol açmaktadır. Örneğin, kadınların en çok şiddete maruz kaldıkları suç şekli aile içi şiddet olmasına rağmen abu olaylar basında çok az yer almaktadır.¹⁸¹

¹⁷⁹ Keith Soothill, “Homicide in the Media: What you're afraid of is not what's really going on”, (23.03.2003)

¹⁸⁰ Sanders, **a.g.e.**, s.170.

¹⁸¹ Jane Ellen Stevens, Esther Thorson ve Lori Dorfman, **Reporting on Violence: Instructor’s Guide, A College Mini-Course on Reporting Violence to Include a Public Health Perspective**, The California Wellness Foundation, (Berkeley Media Studies Group, 2001), <http://www.bmsg.org/pdfs/TeachingViolenceReporting.pdf>, (14.11.2002)

Kadınlara yönelik bu ayrımcılık Türkiye’de de sürmektedir. 1990 yılında ulusal gazetelerdeki kadın imajı konusunda yapılan araştırmaya göre¹⁸²; Gazetelerde kadınlara en fazla magazin haberlerinde yer verilmektedir. Kadılar “karar alan, görüş bildiren” konumda değil, fiziki görünüşleri bağlamında değerlendirilmektedir. Gazeteler kadını genel geçer toplumsal normların getirdiği kadın imajıyla haberlerinde yansıtarak, pekiştirmekle yetinmektedir. 1990’lı yıllarda kadının flaş haber olabilmesi ancak toplumsal normların dışına çıktığı, aykırı davrandığı zaman mümkün olmaktadır.

Bu sonuçlar günümüzün televizyon programları ve yazılı basınındaki haberlerin kadına cinsiyetçi bakış açısıyla örtüşmektedir. Kadınlara yönelik egemen cinsiyetçi bakış açısının kadın ideal tipi (ya da tipleri), zaman ve mekan değiştirilerek yeniden yaratılmaktadır. Kız çocuklarının iyi eş ve iyi anne olarak koşullandırılmaları, erkeklerin aktif hayata hazırlanmaları konusundaki kalıplaşmış roller yeniden üretilerek tekrar okuyuculara, izleyicilere aktarılmaktadır. İyi kadın kötü kadın kalıp rolü süregitmektedir. Bu kalıp roller üzerine cinsiyetçi bakış açısı, dini, toplumsal baskı ve normlar, namus ve töre anlayışının toplumsal düzeyde yerleşmiş olması,¹⁸³ kadına yüklenen kalıp rollerinin yok edilmesini neredeyse olanaksız duruma getirmektedir. Zira 1970’lerden günümüze süren ve 40 yıla yaklaşan uluslararası kadının insan hakları savaşımının (kadınlara kazandırdığı hak ve özgürlükler saklı kalmak üzere) her alanda sürmesi bunun en iyi kanıtını oluşturmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının kadınları konu aldığı en ağırlıklı alanlardan biri de şiddettir. Kadınlar fiziksel şiddet başta olmak üzere, tecavüz, cinsel şiddet, aile içi şiddet, zorla evlilik, kaçırma, kaldırma, kapama, fahişelik ve pornografik sömürü gibi çok yönlü şiddetle karşı karşıya kalmaktadırlar. Son yirmi yıldır yapılan çalışmalar, yazılı ve görsel araçlarında şiddetin medya profesyonelleri tarafından (çarpıtılması, farklılaştırılması, habercilik tekniği açısından farklı yazılması, yazı dilinin kasıtlı

¹⁸² Gürsel Yaktıl, ve diğerleri, “Ulusal Gazetelerde Kadın İmajı”, **Kurgu Dergisi**, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sayı: 8, 1990), s.237-238.

¹⁸³ Sema Ulus, “Türkiye’de Cinsiyet Eşitsizliğinin Feodal Örneği Olarak Güldünya Tören ve Kadriye Demirel Töre Cinayeti Haberlerine Eleştirel Bakış”, **Medya Eleştirileri Toplumsal Etkiler**, Derleyen: Can Bilgili, (İstanbul: Beta, 2005), s. 207.

seçilmesi bakımından vb.) bir “magazin haberi” şeklinde algılandığını¹⁸⁴ ortaya koyarak çeşitli eleştiriler getirmektedir. Ancak araştırmacıların yazılı basında kadına yönelik şiddete ilgisi sınırlı kalmaktadır. Bu bakımdan Yazılı basında şiddet konusundaki araştırmaları incelemek yerinde olacaktır.

1.1.3.3.Yazılı Basında Şiddeti Konu Alan Araştırmalar

Genel olarak medyada yer alan şiddet üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, Kennedy Suikasti’nden aile içi şiddet olaylarına ve Körfez Savaşı’na, gençlik suçlarından,¹⁸⁵ nefret suçlarına,¹⁸⁶ kampus suçlarından,¹⁸⁷ terörist eylemlere ve 11 Eylül saldırısına,¹⁸⁸ bireysel silahlarla işlenen öldürme olaylarından, ırkçı şiddet¹⁸⁹ ve uçak kaçırma olaylarına¹⁹⁰ kadar basında yer alan pek çok şiddet konusu üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaları üç grup altında sınıflandırmak mümkündür.¹⁹¹

Birinci grup şiddet üzerine yapılan haberleri neden sonuç ilişkisine dayandırmaktadır. Bunlara Wermann ve Winn, Eliot, Murdock ve Schlesinger, Schlesinger, Murdock ve Elliott, Grober, Eribo’nun yaptığı çalışmalar örnek olarak verilmektedir. Bu çalışmalar medyadaki şiddet içeriğinin yapısal ve ideolojik nedenlerini irdelemektedir. Elliott, Murdock ve Schlesinger’e göre uluslararası terörizm sorununda “resmi, alternatif ve muhalif” şeklinde üç tip içerik bulunmasına rağmen haber medyası genellikle ‘resmi’ ideolojinin görüşleri doğrultusunda içerik

¹⁸⁴ Ulus, aynı, s. 208.

¹⁸⁵ John McManus, Lori Dorfman, “Youth Violence Stories Focus on Events, Not Causes”, **Newspaper Research Journal**, (Cilt: 23, No: 4, 2002). s.6-20.

¹⁸⁶ Jennifer Hatcher, “Hate Crime in the Media: A Content Analysis of the Washington Post and the New York Times”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, West Virginia Üniversitesi, Sosyoloji ve Antropoloji Bölümü, 2002), https://eidr.wvu.edu/files/2417/hatcher_jennifer_thesis.pdf, (20.01.2003)

¹⁸⁷ U.S.Department of Education Office of Postsecondary Education, **The Handbook for Campus Crime Reporting**, 2005, <http://www.ed.gov/admins/lead/safety/handbook.pdf>, (08.06.2006)

¹⁸⁸ Thomas J. Leonette, “When Bombs Explode: Mass Print Media’s Construction of the Terrorist Bombings of US Targets”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, West Virginia Üniversitesi, Sosyoloji ve Antropoloji Bölümü, 2002), https://eidr.wvu.edu/files/2328/Leonette_Thomas_Thesis.pdf, (20.01.2003)

¹⁸⁹ Ruud Koopmans ve Susan Olzak, **Right-Wing Violence and the Public Sphere in Germany: The Dynamics of Discursive Opportunities**, <http://www.princeton.edu/~artspol/conferences/Olzak.pdf>, (04.07.2002)

¹⁹⁰ Jack Lule, “Victimage in Times Coverage of the KAL Flight 007 Shooting”, **Journalism Quarterly**, (Cilt: 66, Sayı: 3, 1989)

¹⁹¹ Joohoan Kim, “Killing and Dying in the Newspapers: A Content Analysis on New York Times and New York Newsday”, <http://www.cis.upenn.edu/~sjokim/killing.txt>, (10.03.2003)

belirlemektedir. Ayrıca Weimann ve Winn'in yaptığı çalışma terörün neden hem haberi üretenler, hem de haberi tüketenler tarafından sevilen ticari bir haber nesnesi olduğu hakkında bilgiler vermektedir. Onlara göre bir tür medya olayı olan “terörizm”; haber değeri taşımaktadır. Bundan dolayı da terörizm ve şiddetle ilgili olaylar gazetelerde çok sık yer almaktadır.

İkinci grup çalışmalar şiddet ile ilgili olarak haberlerde kullanılan dil ve söylem üzerinde durmaktadır. Bu konuyla ilgilenen bazı araştırmacılar medyanın “dramatizasyon” yoluyla şiddet olaylarının ve olayların gerçek anlamlarının nasıl değiştirildiğini ve bozulduğunu araştırmaktadır. Bazıları ölüm ve öldürme ile ilgili haberlerde, örneğin Körfez Savaşını konu alan haberlerde belirli retorik araçlar kullanıldığını ve bu tür haberlerde anlaşılabilirlik olduğunu iddia etmektedirler. Diğerleri terörist eylemlerin haber yapılmasında ulusların aralarındaki terörist ve kurbanların tasvirleri, kullanılan dil ve üsluplar arasındaki farklılıkları bulmaya çalışmaktadırlar. Berezin, Lichter, Lichter ve Amundsen gibi diğer araştırmacılar gazetelerin tecavüz olaylarını nasıl duyurdukları, olayların hangi özelliklerinin öne çıkarılarak, ne tür retorik araçlar kullanıldığı üzerinde çalışmaktadırlar. Simmons ve Lowry ise daha mikro bir yaklaşım ortaya koyarak, terörizm ile ilgili haberlerde kullanılan dil modellerini araştırmaktadır.

Son grup çalışmalar ise konuya riskin ve zararın duyurulması açısından yaklaşmaktadır. Bu konuda Singer ve Endreny tarafından gerçekleştirilen çalışma önemlidir. Onlara göre risk, öncelikle bireysel tecrübe, yani diğer insanlarla doğrudan temas ya da medya aracılığıyla dolaylı temas yoluyla algılanmaktadır. Günlük yaşamında bireyler şiddetin içinde barındırdığı riskin büyük bölümünü medyadan öğrendikleriyle algılamaktadır.

Yapılan çalışmaların çoğu ölüme neden olan olaylara yoğunlaşmaktadır. Bu yüzden çalışmalarda, terör, savaş, suç, şiddet gibi gerçekleşen olayların sonucu ortaya çıkan ölüm gerçeği olayla birlikte gelen medyatik bir ürün olarak değerlendirilmektedir.

Yapılan araştırmaların belirli bir kısmı da toplumlarda yaşanan suç olayları üzerinde durmaktadır. Haberlerdeki şiddet içeren suç ile ilgili olarak 1910-2001 yılları arasında yapılan çalışmalar suç haberlerinin gerçek yaşamda yaşanan suç olaylarının, şiddet içeren suçların, girişimde bulunulan suçların ya da kadına yönelik işlenen suçların oranını tam anlamıyla yansıtmadığını göstermektedir. Bu durum yayınlanan haberlerin doğru olup olmadığı ile ilgili değil, haberlerin neyi içerip neyi iermediğiyle ilgilidir. Ortaya çıkan bu çarpıklığın nedenini, haberlerin gerçek olaydan daha çok söz konusu olayın sansasyonel yönlerini yayınlanması oluşturmaktadır.

şiddet olayları gazeteciliğin başlangıcından bu yana gazetecilerin ilgi duyduğu haberlere malzeme olmaktadır. Yapılan araştırmalar haberlerde yer alan suç içerikleriyle ilgili olarak  temel olgu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlardan birincisi şiddet içeren suç haberleri çoğunlukla televizyon ve gazetelerde yayınlanmaktadır. İkinçisi, suç ne kadar sıra dışı ise yayınlanma ihtimali o lde yükselmektedir. ncüsü, gerçek yaşamdaki suç oranları ile medyada yayınlanan şiddet içeren suç haberleri arasında doğrudan bir ilişki yoktur.¹⁹²

Suçun yayınlanma oranının artması bu noktada önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Çünkü suç ve şiddet ile ilgili olayların haberlerde yoğun şekilde konu edilmesiyle suç ve şiddetin yükselişte olduğu algısı ortaya çıkmaktadır. Örneğin, yapılan anketlerin ortaya çıkardığı sonuçlara göre günümüzde Amerika’da suç oransal olarak azalma eğilimi gösterirken, on Amerikalıdan yedisi Amerika’da şiddet içeren suçların yükselişte olduğunu söylemektedir. Buna karşın, anketlere katılanların sadece dörtte biri Amerika’nın suça karşı savaşta ilerleme kaydettiğini belirtmektedir. şiddeti kurban veya şahit olarak yaşayanlar dışındaki bireylerin suç ve şiddet hakkındaki bilgilerinin çoğu haberlerden gelir ve son araştırmalar okurların suç ve şiddet hakkındaki haberlere verdikleri tepkilerin “yaşadıkları dünyadan korkmak ve suç ile

¹⁹² Jane Ellen Stevens, **Reporting on Violence: New Ideas for Television, Print and Web**, Editör: Lori Dorfman, The California Wellness Foundation, (Berkeley Media Studies Group, 2001), <http://www.bmsg.org/content/handbook2ndEd.pdf>, (14.11.2002)

şiddete karşı geliştirilebilecek eylemlere duyarsız olma veya kararsız davranma” şeklinde oluştuğunu ortaya koymaktadır.¹⁹³

Bu durum gazetecilerin suç ve şiddet konusuna yaklaşımlarıyla yakından ilgilidir. Amerikan gazete editörleri arasında yapılan bir ankete katılanlardan %95’inin “editöryal karar verme” ile ilgili okur araştırması yaptığını ortaya koymuştur. Ancak bu gibi araştırmalar okurluk araştırması niteliği taşımakta ve genellikle okuyucuların en fazla ne okumayı sevdikleri ve ne okudukları üzerine odaklanmaktadır. Bu gibi araştırmaların çok azı okurların, okudukları haberin işlevi hakkında neye inandıkları ya da ne bildiklerini sorgulamaktadır. Okurların suç ve şiddet haberlerini nasıl yorumladıklarını anlayabilmek için gazetelere yönelik içerik analizi ve okur araştırmalarının yapılması gerekmektedir.

1.1.3.3.1. Dünyada Yazılı Basında Şiddeti

Konu Alan Araştırmalar

Missouri Üniversitesi, Gazetecilik Okulunun araştırma birimi olan Gelişmiş Sosyal Araştırmalar Merkezi’nde araştırmalar bu doğrultuda yürütülmektedir. Yapılan içerik analizlerinde, bir gazetenin suç ve şiddet hakkında yayınladığı haber türleri incelenip katalog haline getirilmektedir. Haber analizleri yapılarak, kendi belirledikleri modellerle uygunluğu kontrol edilmektedir. Bunun sonucunda yapılan haberler şiddet hakkında olası nedenlere ışık tutuyor mu? Yoksa habercilik açıkça ‘rasgele’ mi yapılmaktadır? Ölüye saygısızlık gibi sosyal normların ihlali var mı? Eğer varsa bunun haber yapılması olayı ne kadar sansasyonel hale getirmektedir? Gazetelerde diğer haberlere göre, ne kadar suç haberi bulunmaktadır? Şiddet haberleri kentin belirli bir bölümü üzerinde yoğunlaşmakta mıdır? gibi konular araştırılmakta, gerçek suç ve şiddet istatistikleri ile bu suçların haber yapılma şekilleri karşılaştırılmaktadır.

¹⁹³ Lori Dorfman ve Esther Thorson, “Measuring The Effects Of Changing The Way Violence is Reported”, **Nieman Reports**, The Nieman Foundation For Journalism At Harvard University, Cambridge, (Cilt: 52, Sayı: 4, 1998,) s.42-43. <http://www.nieman.harvard.edu/reports/98-4NRwint98/NRWinter98.pdf>, (26.10.2005)

Yapılan bazı araştırmalarda, adam öldürme suçunun çok fazla haber yapılırken ev içi şiddet, tecavüz, soygun ve hırsızlık suçlarının az haber yapıldığını ortaya koymaktadır. Örneğın UCLA Üniversitesi'nde Los Angeles Times üzerine gerçekleştirilen bir araştırmada; belirli suçların, gerçekleşme oranından daha fazla haber yapıldıklarını ortaya koymuştur. Bu haberler; kadınların, çocukların ve yaşlıların öldürülmesini, kurbanların birden fazla olduğu halleri, şüphelilerin kurbanlar tarafından tanınmayan insanlardan olduğu durumları ve zengin semtlerde yaşanan suç olaylarını kapsamaktadır.¹⁹⁴

Birçok araştırmacıya göre suç ve şiddet içeren haberler, rahatsız edici ve kabul edilemez boyutlarda, küçük düşürücü ve saptırıcı bir şekil almıştır. David Krajicek, suç ve şiddet içeren haberlerle ilgili olarak “medya; seks, pislik ve sosyetenin peşinde koşarken gerçek haberleri kaçırmaktadır” demektedir. Westfeldt ve Wicker da suç ve şiddetin haberlerde kapladığı yeri eleştirmektedirler. Dorfman ve Thorson'a göre suç ve şiddetle ilgili haberler, kalitesiz basının öteden beri başlıca konusunu oluşturmaktadır. Ancak, en azından 1950'den bu güne suç ve şiddetle ilgili haberler üzerine araştırmalar yapılarak bu tür haberler eleştirilmektedir. Bu eleştiriler beş başlık altında özetlenmektedir.¹⁹⁵

Bunlardan birincisi “suç ve şiddet olayları arasında yayınlanma sıklığı bakımından farklılık ve yanlış bilgilendirme bulunduğu” eleştirisidir. Örneğın Los Angeles Times Dergisi üzerine Dorfman, Thorson ve Stevens'in 2001'de yaptıkları araştırmalarda günlük yaşamda yaşanan cinayetlerin %80'inin basında yer aldığı, ancak tecavüz ve kadına yönelik şiddet olaylarının sadece %2'sinin haber yapıldığı bildirilmektedir. Miller'in 1998'de yaptığı bir araştırmada ise Baltimore'daki televizyon yayınlarının %38'inin suçla ilgili olduğunu belirtilmiştir. Buna karşılık, basında yerel yönetim ve siyaset sadece %8, eğitim %4, sağlık %4 ve iş hayatı da sadece %1 oranında yer bulabilmektedir.

¹⁹⁴ Dorfman ve Thorson, **a.g.m.**, s.42-43.

¹⁹⁵ Stevens, Thorson ve Dorfman, “Reporting on Violence: Instructor's Guide, A Colege Mini-Course on Reporting Violence to Include a Public Health Perspective”, (14.11.2002)

İkinci eleştiri ise “yayınlanan haberlerde şiddetin abartılarak, heyecan yaratıcı bir olay haline getirildiği” yönündedir. Barlow ve arkadaşları’nın yaptıkları bir içerik analizinde, Amerika’da yayınlanan Time Dergisi’nde yer alan 144 haberin %73’ü şiddet içeren suçlara odaklanırken, aynı dönemde polis kayıtlarındaki suçların sadece %10’u şiddet içermektedir. Araştırmacıların dikkat çektikleri bir başka konu da suçların çoğunluğu hırsızlık olmasına karşın şiddet içeren suçların medyada daha çok yer almış olmasıdır.

Basında yer alan suç haberlerine getirilen üçüncü eleştiri ise “haberlerde suç şekillerini oluşturan olağan ve birbiriyle bağlantılı süreçlerin göz ardı edildiği” yönündedir. Barlow ve Chiricos’un 1995 yılında yaptığı bir araştırmaya göre; özellikle işsizlik ile suç büyük oranda birbiriyle bağlantılıdır. Ancak yapılan haberlerde bu bağlantıdan genellikle söz edilmemesi nedeniyle ekonomi ve suç arasındaki olağan bağlantı gözlerden kaçmaktadır. Aynı yazarlar, inceledikleri Times Dergisi’ndeki makalelerin %82’si suç ve cinayetlerle ilgili iken sadece %17’sinin adli yargıyla ilgili olduğunu bildirmektedirler. Stevens ise suçların büyük bir bölümünün alkolün etkisi ile işlendiğini ancak bu sıradan faktörün haberlerde çok az vurgulandığını yazmaktadır. Son olarak, Miller, Baltimore televizyonundaki suç haberlerinde, yer verilen haberlerin hüzünlü röportajlar ve tüyler ürpertici bilgilerle dolu, ancak suçların nedenlerini ve hangi yoğunlukta olduklarını belirlenebilmesine yönelik bilgi içermediğini bildirmektedir.

Dördüncü eleştiri ise “suç ve şiddet haberlerinin belirli nitelikteki, cinsiyet grubu, maruz kalanın yaşı ve suçlular üzerine yoğunlaşarak klişeleştiği” yönündedir. Johnstone, Hawkins, ve Michener’in 1994 yılında hazırladığı raporda, 1987 yılında Chicago’da yayınlanan iki günlük gazetede gerçekte yaşanan cinayetlerin üçte birine yakını yayınlanmasına ve haberlere konu edilen cinayetlerde farklı etnik kökenden kurbanlar yer almasına rağmen, Afro-Amerikalı veya Hispanik kurbanların öldürüldüğü cinayetlerin daha az yer aldığı bildirilmektedir. Ayrıca Los Angeles Times’da 1990-1994 arası yayınlanan tüm cinayet haberlerini analiz eden Sorenson ve arkadaşlarının

yaptıkları çalışmaya göre,¹⁹⁶ haberlerde Afro-Amerikalı ve Latin Amerikalıların ya da daha düşük düzeyde eğitimlilerin cinayetleri ile ateşli silahlardan farklı bir silah kullanılan veya kurbanın yakını olan şüpheliler daha az ele alınırken; kadınlara, çocuklara, yaşlılara yönelik şiddet olayları, kurbanı tanımayan zanlılar ve varlıklı kişilerin oturdukları semtlerdeki cinayetlerin haberleri gazetelerde daha çok yer almaktadır.

Beşinci eleştiri Weimann ve Gabor ile Dorfman ve Schiraldi'nin “haberlerde suçun dürüst ve doğru bir şekilde ifade edilmediği” yönündeki görüşleridir. Miller, haberlerde suçun ifade edilme şeklinin, “şeytanca, keyfi, rastlantısal ve çılgınlık dolu” olduğunu belirtmektedir. Miller aynı zamanda, suçun medyada aldığı yerin büyük bir bölümünün de “kentleşme karşıtı propaganda” adı altında yansıtıldığını vurgulamaktadır. Örneğin büyük bir kent olan Baltimore'da işlenen suçların üzerinde durulurken varoşlardaki suçlar göz ardı edilmektedir. Weimann ve Gabor, Kanada'daki günlük gazetelerde, suçla ilgili haberlerin çoğunda bir “sorumlu tutma ifadesi” bulunduğunu yazmaktadır. Haberlerin %25'inde kurbanın suça teşvikte bulunduğu belirtilmiştir. Sorumlu tutma ifadesinin en çok yer aldığı olaylar kurbanın kadın, suçu işleyenin erkek ve suçun vahşice işlendiği olaylardır. Gilliam, Iyengar, Simon ve Wright suçun, izleyici ve okuyucuların belirli azınlık ya da grupları fark etmelerine yol açan belirli toplumsal konularla ilişkili olarak ifade edildiğini göstermişlerdir.

Bu eleştiriler farklı araştırmalar bağlamında ele alındığında ortaya atılan görüşleri destekleyen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Amerika'nın Kaliforniya kentinde Ocak 1998'den Mart 1998'e kadar San Jose Emniyet Müdürlüğü tarafından 966 şiddet içeren saldırı kaydedilmiştir. Bu saldırıların çoğu aile içi şiddetten oluşmaktadır. Aynı tarihler arasında San Jose Mercury News gazetesinde ise beş adet şiddet içeren saldırı haberi yayınlanmıştır. Yayınlanan haberlerin hiçbirinin aile içi şiddet içerikli haber olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Mart 1998'de Los Angeles Eyalet'inde en az 67 cinayet, 175 tecavüz ve 4.042 şiddet içeren saldırı olayı gerçekleşmiştir. Aynı süre içinde Los

¹⁹⁶ Susan B.Sorenson, Julie G.Peterson Manz, ve Richard A.Berk, “News Media Coverage and the Epidemiology of Homicide”, **American Journal of Public Health**, (Cilt: 88, No: 10, 1998), <http://www.cas.lancs.ac.uk/papers/hommedb.pdf>, (03.05.2003)

Angeles Times gazetesinde 24 cinayet, 3 tecavüz ve 39 şiddet içeren saldırı haberi verilmiştir. Benzer şekilde yine Amerika, San Francisco'da 1997'de üç aylık dönem boyunca 19 cinayet, 955 şiddet içeren saldırı ve 55 tecavüz olayı yaşanmıştır. Examiner gazetesi tecavüzlerin hiçbirine yer vermeyip, 8 adam öldürme ve 7 şiddet içeren saldırı haberi yayınlamıştır.¹⁹⁷

İngiltere'de "kayıt gazetesi" olarak kabul edilen The Times gazetesinde 1977'den 1999'a kadar yayınlanan tüm haberler ile İngiltere ve Galler'deki İçişleri Bakanlığı'nın yaşanan tüm cinayetlerin bilgisayarlı veri tabanı olan Cinayet Arşivi'ni (Homicide Index) karşılaştıran Soothill ve arkadaşlarının yaptığı araştırma¹⁹⁸ sonuçlarına göre; The Times'da yayınlanan haberlerin hiç biri 22 yıllık süreç boyunca en önemli 6 olayın çok fazla haber yapılma düzeyine ulaşamamıştır. Bununla birlikte araştırmacılar tarafından "mega olaylar" olarak adlandırılan ve çok fazla haber yapılan en önemli 6 olayın hepsi birbirinden farklıdır.

Onların araştırmalarında mega olaylar (en fazla haber yapılan) ve orta dereceli olaylar (daha az haber yapılan) olarak tanımlanan en önemli olaylar incelenmektedir. Araştırmada tanımlanan bütün olaylar dikkate alındığında ve mega olaylar ile orta dereceli olaylar karşılaştırıldığında tüm mega olayların ya birbirini tanımayan kişilerin işlediği cinayet haberlerini ya da iş bağlantılı cinayet haberlerini içerdiğini göstermektedir. Orta dereceli olaylar ise ya aile içi cinayet ya da aşk cinayeti haberlerinden oluşmaktadır. Sonuçta Stevens ve Dorfman'ın da benzer şekilde ortaya koyduğu biçimde aile ya da aşk cinayetlerinin mega olaylar olma ihtimalinin olmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Farklı gazetelerin kendine özgü farklılıkları vardır. Örneğin, The Times gazetesi, silahla işlenen suçlara sayfalarında daha fazla yer verirken, The Mail gazetesi homoseksüel ilişki nedeniyle işlenen suçlara en az yeri vermekte ve Miror gazetesi de kundakçılık haberlerine diğer göre daha çok yer ayırmaktadır.

¹⁹⁷ Stevens, "Reporting on Violence: New Ideas for Television, Print and Web", (14.11.2002)

¹⁹⁸ Keith Soothill ve diğerleri, **Homicide and The Media Identifying The Top Cases in The Times**, <http://www.cas.lancs.ac.uk/papers/hommedb.pdf>, (23.03.2003)

Cinayetlerin yaygınlığıyla, gazetelerdeki kapsam arasındaki bağlantıyı değerlendiren bir başka araştırmada Sorenson ve arkadaşları ise Los Angeles Times gazetesinde cinayet haberleri ile Amerikanın Los Angeles kentinde 1990 ile 1994 yılları arasında yaşanan cinayetleri karşılaştırmıştır.¹⁹⁹

İncelenen 9442 cinayet olayında kurbanların %85'i erkek, %67,7'si 15-34 yaşları arasında ve %85'i azınlık gruplardan olduğu ortaya çıkmıştır. Gazetede yer alan 1241 cinayet haberinden %72,4'ü birden fazla yayınlanmıştır. İlk haber genellikle suç işlendiğinde (%78,3) ya da bir tutuklama yapıldığında (%16,9) yayınlanmıştır.

Cinayetlerin %52,1'inde bir şüpheli teşhis edilmiştir. Herhangi bir şüphelinin yakalanmadığı olaylar %15,1 oranındadır ve bir şüphelinin bulunduğu olaylardan biraz daha fazla haber yapılmaktadır. Şüphelilerin özellikleri genelde haberlerde yer almalarıyla ilişkili değildir. Bununla birlikte istisnai olarak Latin şüpheliler diğerlerine göre daha az haber konusu yapılmaktadır. Ayrıca liseden daha yüksek eğitim görmüş olanlar da az eğitilmiş kişilere göre daha fazla habere konu olmaktadır. Cinayetlerin %88,1 gibi büyük birçoğunda tek kurban bulunmaktadır. Olaylar %54,1'i sokakta gerçekleşmiş ve %75'inde ateşli bir silah kullanılmıştır. Kurbanla sanık arasındaki ilişkinin bilindiği olayların %36,3'ünde kurbanla sanık birbirlerini tanımamaktadır. Los Angeles Times, daha çok özel koşullar taşıyan, birden fazla kurbanın olduğu ve çözüme ulaşmış cinayetlere daha fazla yer vermektedir.

Araştırmaya şiddet gören kadınlar bağlamında bakıldığında ise Amerika'daki Los Angeles Times gazetesinde kadınların öldürüldüğü olayların haberlerde yer alma olasılığı erkeklerin öldürüldüğü olayların iki katıdır.

Yazılı basında şiddet üzerine bir başka araştırma da Kasım 1992 ile Ekim 1993 tarihleri arasında Amerika'da yayınlanan ulusal bir gazete olan New York Times ile

¹⁹⁹ Sorenson ve Manz, "News Media Coverage and the Epidemiology of Homicide", (03.05.2003)

yerel bir gazete olan New York Newsday'i inceleyen Joohoan Kim tarafından gerçekleştirilmiştir.²⁰⁰

Her iki gazeteden 312 haberi inceleyen ve ölümlü sonuçlanan olayları gazetelerin ele alma modellerini belirlemeye çalışan Kim araştırmasında, gazetelerdeki haberlerde yüksek sosyetenin insanların öldürülmekten ziyade öldüklerini; gazetelerin, ünlü ve zengin insanlar katil oldukları zaman onlara kurbanlardan daha fazla yer verme eğiliminde olduklarını; manşetlerde, kurbanların en çok vurgulanan öge olduğunu belirlemiştir.

Birçok araştırmadan farklı olarak Derek J. Paulsen, Houston Polis Müdürlüğü'nde 1986'dan 1994'e kadar tutulan 4,980 cinayetin kayıtları ile Houston Chronicle gazetesinde 1986–1995 yılları arasında yayınlanan bütün cinayet haberlerinin cinayetin işlendiği yer bakımından konumsal tutarlılığını karşılaştırmıştır.²⁰¹

Paulsen'in araştırmasına göre Huston kentindeki gerçek cinayet merkezleri konumsal olarak bir araya getirildiğinde merkezde yoğunlaşan bir küme varken, yayınlanan gazete haberlerinde cinayet merkezlerinin bu kümenin etrafında dağıldığı ve gerçek cinayet yerleri ile gazete haberlerindeki yerlerde bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşanan gerçek olaylara göre gazetelerde yayınlanan cinayet olaylarının yerleri haber tipine göre değişmekle birlikte cinayetin işlendiği yer bakımından konumsal olarak daha çeşitlidir. Araştırmaya göre daha az ilgi çeken olayların yerleri gerçek olaylarla daha tutarlı iken, çok ilgi çeken olaylar gerçekte örtüşmemektedir. Genel olarak gazete haberi ne kadar ilgi çekiyorsa, olay o kadar şehir merkezine yakın, olay şehre ne kadar uzaksa haber o kadar az ilgi çekmektedir.

Yazılı basında şiddet konusunu alan araştırmaların bir diğeri de Bullock ve Cubert'in Amerika'nın Washington Eyaleti'nde 1998 yılında yayınlanan tüm gazeteleri

²⁰⁰ Kim, "Killing and Dying in the Newspapers: A Content Analysis on New York Times and New York Newsday" (10.03.2003)

²⁰¹ Derek J. Paulsen, "Wrong Side of the Tracks: Exploring the Role of Newspaper Coverage of Homicide in Socially Constructing Dangerous Places", **Journal of Criminal Justice and Popular Culture**, (Cilt: 9, No: 3, 2002), <http://www.albany.edu/scj/jcipc/vol9is3/paulsen.html>, (16.02.2003)

inceledikleri, aile içi şiddet sonucu ölümleri içerik analizi yöntemiyle inceledikleri araştırmadır.²⁰²

Araştırmaya göre, Adalet Bakanlığı, İstatistik Bürosu'ndan alınan rakamlara göre 1998 yılında 1,830 kişi o anki ya da önceki eşleri tarafından öldürülmüştür. Bunların %72'sini kadınlar oluşturmaktadır. Gazetelerde aile içi şiddet ve şiddete maruz kalanların başından geçen olaylar yanlış anlamalara neden olacak şekilde çarpıtılarak okurlarına sunulmaktadır. Gazete haberlerinde aile içi şiddet, geniş bir sosyal problem olarak tasvir edilmekten çok genellikle olaylardan soyutlanarak sunulmaktadır.

Araştırmada incelenen haberlerle polis kayıtları da karşılaştırılmıştır. Polis kayıtları suçlu ile kurban arasındaki ilişkiyi gerçeğe uygun olarak; cinayetin kim tarafından, nerede, ne zaman ve nasıl işlendiğini anlatmaktadır. Oysa gazeteciler bunları farklı şekilde ele almakta aile içi şiddeti sadece belirli tip insanların başına gelen bir olay olarak göstermektedir. Suçlu ve kurbanların farklı kültürlerden, farklı etnik gruplardan ve alt tabakadan ortaya çıktıklarına vurgu yapılmaktadır. Bu insanların suç dosyaları ile alkol ve uyuşturucuyla olan bağlantıları abartılarak aile içinde şiddet yaratanların zaten önceden de problem çıkarıcı tipler olduğu vurgulanmaktadır.²⁰³

Bullock ve Cubert'e göre kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak kurbanın suçlandığı haberlerde, çoğunlukla iyi kızların sorun yaratabilecek ortam ve durumlardan uzak durduğu, kötü kızların ise başına gelen her şeyi hak ettikleri savunulmaktadır. Bu nedenle söz konusu haberleri okuyan okurların aile içi şiddet konusunda tepkisiz kalmalarının söz konusu olduğu vurgulanmaktadır. Okurların bu tür haberler nedeniyle böyle bir olayın kendi başlarına gelmeyeceği ve bu nedenle de bu tartışmanın ve önlem almanın gereksiz olacağını düşündüklerine belirtmektedir.

²⁰² Bullock ve Cubert, **a.g.m.**, s.475-494

²⁰³ Bullock ve Cubert , **a.g.m.**, s. 483

1.1.3.3.2. Türkiye’de Yazılı Basında Şiddeti Konu Alan Araştırmalar

Türkiye’de genel olarak şiddet üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Yazılı basında şiddet konusu ise 1990’lı yıllardan itibaren araştırmacıların ilgisini çekmeye başlanmıştır. Dolayısıyla Türkiye’de bu konuda yapılan araştırmalar son derece sınırlıdır.²⁰⁴

Yazılı basında şiddet konusundaki öncü araştırma Aysel Aziz’in 1993 yılında yaptığı çalışmadır. Yazılı basında kadına yönelik şiddeti konu alan Aziz’in araştırmasında,²⁰⁵ Hürriyet, Sabah, Milliyet, Türkiye, Meydan, Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri incelenmiştir. Araştırmada, 1993 yılına ait 392 gazete sayısında kadını konu alan 121 haber incelenmiştir.

Aziz’e göre, yayınlanan haberlerde yer alan şiddetin türü ile ilgili olarak gazeteler arasında önemli ayrımlar söz konusudur. Magazin sayfalarının yer aldığı gazetelerde şiddet olayları, magazin sayfalarında verilmekte ve daha çok ev içi şiddet olaylarını kapsamaktadır. Magazin sayfalarına yer verilmeyen (Cumhuriyet gazetesi gibi) gazetelerde kadına yönelik şiddet haberleri siyasal şiddet üzerine yoğunlaşmaktadır. Yayıncılık politikası bakımından İslâmi bir çizgide olduğu kabul edilen Zaman gazetesinde ise kadına yönelik şiddet olayları hiç yer almamaktadır.

Kadına yönelik şiddet haberlerinin yer verildiği gazetelerde, %41 ile en fazla kadınların öldürüldüğü haberler yer almaktadır. Aziz’e göre yayınlanma sıklığı bakımından öldürme haberlerinin fazla çıkması, dayak, cinsel taciz gibi olayların gazetelere yansıtılmamasından ya da bu tür olayların gazeteciler tarafından sıradan olay olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

²⁰⁴ Yazılı basında şiddet konusu üzerine yapılan araştırmalar için bkz. Galip Bengü İsen, “Saldırganlık Kuramları ve Basında Cinayet Haberleri” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995), Ömer Özer, “Krizin engellenmesi ve Haber Söylemi: Türkiye’deki İranlı Muhaliflere Yönelik Şiddet Haberleri (1985-1996)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997), Gönül Demez, “Basında Yer Alan Cinayet Haberlerinin İçerik Çözümlemesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998), Fatih Balcı, “Yazılı Basında Yer Alan Şiddet İçerikli Haberlerin Polis Üzerindeki Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003).

²⁰⁵ Aziz, a.g.e., s.21.

Araştırmada kadına yönelik şiddet olaylarının haberleştirilmesinde haber yazma tekniği bakımından klasikleşmiş kurallara bile uyulmadığı ortaya çıkarılmıştır. Haber içeriğinde saldırıya uğrayanın ve saldırganın cinsiyetlerinin ve şiddetin biçiminin verilmesi (yaralama, tecavüz, öldürme gibi) yeterli görüldüğü, olayın diğer öğelerinin göz ardı edildiği ve kadına yönelik şiddet olaylarının çoğunlukla bir “magazin haberi” şeklinde algılandığı belirlenmiştir.

Genel olarak Türk yazılı basınında kadınların yer alış biçimini konu alan, ancak kadına yönelik şiddet konusunu da kapsayan diğer bir araştırma ise Leyla Şimşek ‘in Hürriyet, Cumhuriyet, Yeni Yüzyıl, Yeni Şafak ve Türkiye gazetelerinin 1997 Eylül, Ekim ve Kasım aylarını kapsayan araştırmasıdır.²⁰⁶

Şimşek’e göre kadınlar, en çok mağdur ve kurban olarak haber değeri taşımaktadırlar. Kadınlar, hem özel hem de kamusal alanlarda yaygın olarak çeşitli şiddet biçimlerine maruz kalmaktadırlar. Suçun zanlısı olmaları bu durumu değiştirmemektedir.

Şimşek’in çalışmasında, kadınların yer aldığı haberler konularına göre incelenmiş ve gazeteler arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Bu, Türk yazılı basınında kadın söz konusu olduğunda hangi konulara ağırlık verildiği hakkında bir fikir vermesi bakımından önemlidir.

Araştırmada kadınların yer aldıkları haberler (siyaset, mağdur, meslek, erkeğin yakını, geleneksel rol, hayır işleri, yasalar, eğitim, din, spor, cinsellik, ünlü kadınlar, moda, sağlık-güzellik, kültür-sanat, ürün tanıtımı) gibi çeşitli konu başlıklarına ayrılmaktadır. Şimşek, kadınların mağdur olarak gösterildiği haberlerin, Hürriyet gazetesinde yer alan toplam 1387 haberde 256 (%18), Cumhuriyet gazetesindeki 543 haberde 54 (%10), Yeni Yüzyıl gazetesinde 801 haberde 128 (%16), Yeni Şafak

²⁰⁶ Leyla Şimşek, **Günümüz Basınında Kadınlar**, Editör: Nazan Aksoy, (Altkitap, 2000), <http://www.altkitap.com/kitap.asp?kitapid=5>, (23.11.2003)

gazetesinde 403 haberde 58 (%14), Türkiye gazetesinde 597 haberde 203 (%34) kez yer aldığını belirlemiştir.

İncelenen haberlerde yer alan şiddet en fazla öldürme, dayak ve yaralama, kaçırma gibi fiziksel şiddet biçimlerini içermektedir. Kadınların, şiddete maruz kalan taraf olarak yer aldığı haberler %33 oranıyla en çok Hürriyet ve Türkiye gazetelerinde yer almaktadır. Bu oran Yeni Yüzyıl'da %24, Cumhuriyette %9 ve Yeni Şafakta %7'dir.

Türk yazılı basında şiddet konusunu inceleyen bir başka araştırma ise Zeynep Alat'ın yaptığı "Haberlerde kadına yönelik şiddet: Türkiye Örneği" başlıklı çalışmadır.²⁰⁷ Alat'ın araştırmasında Kasım 2002 ile Şubat 2003 tarihleri arasında, İnternet üzerinden de yayın yapan Hürriyet, Milliyet, Akşam ve Sabah gazetelerinin on-line versiyonlarından toplanan kadına yönelik şiddet haberlerinin analizi yapılmıştır.

Alat'a göre söz konusu gazetelerde kadınlara yönelik şiddet içeren haberler genellikle kurbanı suçlayıcı bir tutum almaktadır. Bu tutum başlıklarda ve metin içerisinde görülebilmektedir. Haber metinlerinde kurbanın toplumsal normlara bağlılığı, yaşam tarzları, kışkırtıcı veya dikkatsiz davranışları sorgulanmaktadır. Haberlerde yer alan cinsel suçlar söz konusu olduğunda kadınlar, önce sekse rıza gösterip daha sonra bunu intikam amacıyla tecavüz olarak nitelendirdikleri için suçlanmaktadır.

Araştırmada gazetelerde yer alan haberlerin başlıklarında kullanılan dilbilimsel biçim seçimleri incelenmektedir. Alat'a göre gazeteler şiddet eylemini olumlayarak yaklaşıyorsa, haber başlıklarında kurbandan herhangi bir biçimde bahsedilmemektedir. Bir başka anlatımla gazetelerin saldırganın sorumluluğunu azaltmak için, haber dillerinde edilgen fiil kullanarak suçu bir başkasına atma eğilimi göstermekte ve saldırgandan, kurbandan ya da bazı durumlarda suçun doğasından bile bahsetmediği görülmektedir. Böylece saldırganın sorumluluğu, saldırgan görünmez kılımarak,

²⁰⁷ Zeynep Alat, "News Coverage of Violence Against Women, The Turkish Case", **Feminist Media Studies**, (Cilt: 6, No:3, 2006).

azaltılmaktadır. Metnin ilerleyen bölümlerinde şiddeti uygulayanın eski erkek arkadaş veya eski koca olduğu açıklansa da edilgen fiil kullanılarak, saldırgan tanınmaz veya yabancı yapılmaktadır. Haberlerde saldırganların kimliklerinin gizlenmesi ise toplumda erkek şiddetinin ciddiyetini zayıflatmakta ve ailenin kadınlar için kutsal ve güvenilir bir yer olduğu efsanesini korumaktadır.

Alat, araştırmasında yaptığı metinler arası analiz ile haberlerdeki kimi kalıpları ortaya çıkarmıştır. Bu kalıplar kurbanı suçlayan tavır, suçlunun akli durumunun ve kadınların cinsiyet normlarına sadakatinin sorgulanması, kurbanın suçu bildirme amacının sorgulanması ve cinsel saldırı haberlerinin pornografik hikâyelere dönüştürülmesidir. Bu stratejilerin tümü suçlu erkeği temize çıkarmaya yöneliktir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, gazetelerde yer alan kadınlara yönelik şiddet haberlerinde, başlıklar her zaman suçun nedenini kapsamaktadır ve haberin başında, işlenen suçla ilgili diğer unsurlardan önce suçun nedeni yer almaktadır. Bu nedenle, suça nedenin yol açtığı nosyonunu tekrar tekrar okumak zorunda bırakılan sadık okuyucular “erkeklerin bu suçu işlemesinin nedeni kadınlar tarafından kışkırtılmalarıdır” ve “kadınlar cezalandırılmayı hak etmektedirler” yargılarına inanmaya başlamakta ve böylelikle erkek şiddeti haklı çıkartılmaktadır.

Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre suç ve şiddet olayları arasında yayınlanma sıklığı bakımından farklılık ve yanlış bilgilendirmeler bulunduğu, yayınlanan haberlerde şiddetin abartılarak, heyecan yaratıcı bir olay haline getirildiği, haberlerde suç şekillerini oluşturan olağan ve birbiriyle bağlantılı süreçlerin göz ardı edildiği, suç ve şiddet haberlerinin belirli nitelikteki, cinsiyet grubu, maruz kalanın yaşı ve suçlular üzerine yoğunlaşarak klişeleştiği, ve haberlerde suçun dürüst ve doğru bir şekilde ifade edilmediği ortaya çıkarılmıştır. Bu bilgiler ışığında yazılı basında şiddet konusunda yapılan tartışmaları incelik yerinde olacaktır.

1.1.3.4.Yazılı Basında Şiddet İçeriğine Yönelik Tartışmalar

Şiddet ile kitle iletişim araçları arasındaki ilişki ulusal ve uluslar arası düzeyde pek çok araştırmaya konu olmaktadır. Yapılan çalışmalar, hem gelişmiş ülkelerde hem de şiddet olaylarından zarar gören gelişmekte olan ülkelerde sürdürülürken, şiddet ile kitle iletişim araçları arasındaki dolaylı veya dolaysız ilişkinin varlığını araştırmak amaçlanmaktadır. Üzerinde önemle durulanlar arasında “elektronik ve yazılı iletişim araçlarındaki şiddet biçimleri, kitle iletişim araçlarının şiddet olaylarını meşrulaştırıp, meşrulaştırmadığı ve iletişim araçlarında şiddet olaylarına ne ölçüde yer verildiği konusu yer almaktadır.²⁰⁸ Yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu televizyon üzerine odaklanmakta, yazılı basın üzerine yapılan araştırmalar ise sınırlı kalmaktadır.

Bunun temel nedenlerinden biri televizyonun ulaştığı kişi sayısının ve etki alanının yaygınlığıdır. Ancak, Ramonett’e göre²⁰⁹; günümüzde televizyon medya hiyerarşisinde en üst noktada bulunurken, diğer iletişim araçlarına kendi olumsuz yanlarını dayatmaktadır. Televizyoncuların dayattığı temel nokta, yalnızca görülebilir olanın haber niteliği olduğu üzerine kurgulanmaktadır. Görülebilir olmayan, görüntüsü olmayan bir olayın televizyonda kullanılması mümkün olmamaktadır. Bu nedenle medyatik olarak varlığı söz konusu değildir. Bu nedenle, çarpıcı görüntü sağlayan şiddet olayları, savaşlar, felaketler, acılar günlük haber listesinde hemen başı çekmektedir. Televizyon görüntülerindeki derin üzüntüler, acılar ve ölümlerin uyandırdığı heyecan şoku, etki bakımından diğer araçların, hatta fotoğrafların bile yaratabileceği etkiyle kıyaslanması mümkün değildir.

Diğer taraftan birçok yazılı basın organı, televizyonu taklit etme çabası nedeniyle, televizyon yayınlarına benzer özelliklerdeki yayıncılık anlayışını benimsemektedir. Birinci sayfanın televizyon ekranı gibi tasarlanması, metinlerin giderek kısalması, kimi gazete yazarlarının aşırı biçimde ön plana çıkması, uluslararası

²⁰⁸ Oya Tokgöz, “Türk Gazetelerinde Siyasal Şiddet (1975-1980)”, **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet**, UNESCO 1985 Yılı 8. Seminer Tutanakları,(İstanbul: Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:8, İstanbul: 1985), s.43 vd.

²⁰⁹ Ignacio Ramonet, **Medyanın Zorbalığı**, Çeviren: Aykut Derman (İstanbul: Om Yayınevi, 2000), s.30-31. Ayrıca bkz. Sue Carter, “Media Insensitivity to Victims of Violence”, **USA Today**, (Cilt: 128, Sayı: 2650, 1999), s.26 vd.

olandan çok, yerel olanın ön plana çıkarılması, heyecan uyandırıcı manşetlerin aşırı biçimde kullanılması, güncelliğini yitiren haberin hızla gündemden düşürülmesi, belleklerden silinmeye terk edilmesi gibi konular bunun en iyi örneklerini oluşturmaktadır.

Günümüzde gazeteler, söylemlerini basitleştirmek ve televizyonla rekabet koşullarını oluşturabilmek amacıyla haberlerin; “kolay anlaşılabilirlik, sürat ve eğlendiricilik” gibi üç temel özelliğini kullanmaya başlamışlardır. Bununla birlikte haber alma, modern eğlence olgusunun bir unsuru değildir. Amacı vatandaşların yetişmesini sağlamak olan bir uygarlık disiplindir.

Lynch haber içeriklerinin üç temel etki ile şekillendiğini belirtmektedir.²¹⁰ Birinci etkiyi devlet tarafından getirilen kanunlar, haber üzerindeki sansür ve bilgiye ulaşmaya konulan yasaklar şeklindeki sınırlamalar oluşturmaktadır. İkinci etki sivil toplumdan kaynaklanan etkilerdir. Bu bağlamda gazeteciler toplumlarda var olan, hiç kimseye ve herkese ait değerlerin koruyucusu ve yorumlayıcısıdır. Bu değerler okuyucular ve kamuoyu ile birlikte oluşturulmuştur. Ancak özellikle batılı toplumlarda en çok üzerinde durulması gereken etki, medya sahipliğinin kimliği ve şekli de dâhil olmak üzere piyasa güçlerinin etkileridir. Vahşi rekabetçi küresel pazar şartları bu etkiyi giderek artırmaktadır.

Bu etkiler temelde haber içeriklerini yönlendirmeye yönelik olarak yapılmaktadır. Bir anlamda haber içeriklerinin kötüye kullanması için yapılmaktadır. Ancak, haber içeriklerini sayılan bu üç unsur dışında, farklı gerekçelerle kötüye kullanmaya çalışan farklı gruplar da bulunmaktadır. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının kötüye kullanılmasının büyük toplumsal zararlar oluşturması olasıdır. Okuyucu ve izleyiciler üzerinde tek yönlü etkiye sahip olan bu araçların yol açtığı toplumsal zararların giderilmesinin maliyeti ise yüksektir. Bu nedenle, özellikle şiddet eylemcileri, çeteler vb. bu araçlardan olabildiğince yararlanmak istemektedirler.

²¹⁰ Jake Lynch, “Using Conflict Analysis in Reporting”, The Peace Journalism Option 3, **Conflict and Peace Forums**, The Transnational Foundation of Peace and Future Research, <http://www.transnational.org/features/2000/LynchPart1.html>, (25.02.2003)

Kitle iletişim araçlarının bu yönüyle kötüye kullanılmasını engellemek için büyük özen gösterilmesi gerekliliği ortaya çıkardığı olumsuz sonuçların öneminden ileri gelmektedir. Kitle iletişim araçlarının şiddet olaylarına geniş ölçüde yer vermesinin zararlı sonuçları giderilmeye çalışılırken, bireyler ve toplum açısından farklı çıkarlar hesaba katılmak zorundadır. Bu çıkarların sağlanması için ortaya atılan öneriler şöyle özetlenmektedir.²¹¹

- 1- Özgür basın, halkı aydınlatma, halka doğru haber verme sorumluluğunun olması.
- 2- Şiddet kurbanlarının can güvenliğinin sağlanması.
- 3- Güvenlik güçlerinin işinin zorlaştırılmaması.
- 4- Anlatım özgürlüğüne ve insan haklarına saygının sağlanması.
- 5- Şiddet eylemlerinin özendirilmesinden kaçınılması.
- 6- Rehinelerin ve ailelerin özel yaşamlarının gizliliğine saygının sağlanması.

Keleş, bütün bu amaçlar arasında denge kurmanın, özellikle, demokrasiyi ve anlatım özgürlüğünü ortadan kaldırmadan şiddet ile baş etme yolunda başarı sağlamanın güç olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre, bu alanda başlıca iki yol izlenmektedir. Ancak bu yollar, yukarıda saydığımız haber içeriklerini etkileme çabalarını da beraberinde getirmektedir. Ya kitle iletişim araçları, iç denetimlerini kendiliklerinden sağlayarak zararlı sonuçların artmasını önleyecek önlemleri almakta ya da hükümetler basın ve yayın etkinlikleri üzerinde, onları daha sorumlu davranmaya zorlayacak denetimler uygulamaktadırlar. İkinci yolun yeğlenmesi durumunda şiddet olayları medyadaki haberlerin sansür edilmesine istekli olan yönetimler için önemli bir “mazeret” oluşturmaktadır.

Kitle iletişim araçlarında verilen haberlerde toplumsal çıkarlar söz konusu olduğunda, salt terör olayları ve teröristlerin medyayı kullanma amaçları değil, cinayet

²¹¹ Ruşen Keleş, “Kent Yaşamı ve Kitle İletişim Araçları ”, **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet**, UNESCO 1985 Yılı 8. Seminer Tutanakları, (İstanbul: Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:8), s.113.

ve suç haberleri, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet gibi şiddetin farklı türlerinin de tartışmaya katılması gerekmektedir. Örneğin, eğer farklı türlerdeki cinayetler, haberlerde, meydana gelme oranına göre medyada yer buluyorlarsa halk kendi toplumlarında yaşanan cinayetlerin yerleri ve oluşumu ile ilgili doğru bir kaniya sahip olacaktır. Ancak, bazı araştırmalar medya tarafından yayınlanan olayların, istatistiki normların dışında olmasından dolayı seçildiklerini öne sürmektedirler.

Bu bağlamda, Amerika'da yayınlanan Los Angeles Times'ı inceleyen Sorenson ve arkadaşlarının yaptıkları araştırma²¹² sonrasında açtıkları tartışmaya göre, özel koşullar taşıyan ve birden fazla kurbanın yer aldığı cinayetlerin sürekli olarak haberlerde yer almalarına rağmen, Los Angeles Times'ın haber yapmadaki asıl kriteri "haber yapmaya değer kurbanlar"a odaklıdır. Bu nedenle de haberlerde şiddete maruz kalanları yaş gruplarındaki en gençler ve en yaşlılar ile yabancılar tarafından öldürülmüş yüksek sosyo-ekonomik statülerdeki²¹³ kadınlar oluşturmaktadır.

Benzer bir sonuç da The Times gazetesini inceleyen Soothill ve arkadaşlarının yaptığı araştırmadan elde edilmiştir. The Times gazetesinde yayınlanan en önemli olaylar yabancılar tarafından işlenen, çoğunlukla çocukları ve kadınları içeren birden fazla kurbanın olduğu cinayetler olma eğilimindedir. Gazetelerde yayınlanma sıklığı bakımından en önemli olaylar, (onların tanımıyla mega olaylar) gündelik yaşamda gerçekleşen sıra dışı şiddet olaylarıdır. Bu nedenle okurların daha fazla dikkatini çekerek, habere gösterilen ilginin artmasını sağlamaktadır.²¹⁴

Soothill ve arkadaşlarına göre; herhangi bir suçun haberlerde yer alması, yapılan yayını önemli ve çarpıcı hale getirerek halk arasındaki önemini artırmakta, sosyal bir sorunu tanımlayabilmekte, şiddetin toplum içinde değerlendirilmesini şekillendirmekte, halkın suçun ve suçlunun cezalandırılmasıyla ilgili görüşlerini etkileyebilmektedir. Aynı zamanda halkın kişisel güvenliği ile ilgili duyduğu korkuları, yasal yaptırımlara karşı

²¹² Sorenson ve Manz, "News Media Coverage and the Epidemiology of Homicide", (03.05.2003)

²¹³ Kim, "Killing and Dying in the Newspapers: A Content Analysis on New York Times and New York Newsday" (10.03.2003)

²¹⁴ Keith Soothill ve diğerleri, "Homicide in the Media: What you're afraid of is not what's really going on", (23.03.2003)

hissettikleri memnuniyeti ve diğer kişilere karşı hissettikleri güveni artırıp azaltabilmektedir. Bu nedenle de şiddeti önleyici ve kontrol edici birçok bireysel ve politik olayları etkileyebilme özelliği bulunmaktadır.

Ancak Stevens ve arkadaşlarına göre;²¹⁵ suç haberlerinin suç ve içerdiği şiddetle ilgili doğruları yansıtamadığı apaçık görülmektedir. Bu nedenle onlara göre; eğer gerçekten varsa, suç haberlerinin izleyici ya da okuyucular üzerindeki olumsuz etkilerini incelemek gerekmektedir. Araştırmalar olumsuz etkileri; suç ve şiddetin farklı sınıflardaki sıklıklarının insanlar tarafından abartılması, korku seviyelerinin yükselmesi, suçların son birkaç yılda azaldığının belirtilememesi ve acımasız davranış biçimleri desteklenirken koruyucu davranış biçimlerinin engellenmesi olarak dört kategoride sınıflandırmaktadır. Bu sınıflamada da görüldüğü gibi suçla ilgili haberlerin yapılma şekilleri izleyici ve okurlar üzerinde bazı önemli etki ve farklı algılamalar yaratmaktadır.

Okurlar üzerindeki bu etkileri ve farklı algılamaları, Dupre ve Mackey'in,²¹⁶ suç ve adalete karşı toplumun ilgisini belirlemek üzere, beş gazetenin editörlerine gönderilen, 1655 okur mektubunu analiz ettiği çalışmasında görmek mümkündür. Herhangi bir gazeteye gönderilen mektuplar kamuoyunun görüşünü tam anlamıyla temsil etmese de toplumsal ilgi ve algılamaların ipuçlarını vermesi bakımından önemlidir.

Üzerinde çalışılan beş gazeteye yazılan mektupların çoğunun suç ve adalet konuları dışındaki genel toplumsal endişeler, siyasi sorunlar ve hükümet üzerine olduğu görülmektedir. Ancak gazetelerde mektup seçiminden sorumlu editörler ile yapılan telefon görüşmelerinde, editörler suç ve adalet mektuplarının düşük bir yüzdelerde olmasının kendilerinden kaynaklandığını ve kasıtlı seçimin sonucu olduğunu belirtmişlerdir. Editörler uzunlukları nedeniyle mektupların düzeltilebildiğini ve iftira

²¹⁵ Stevens, Thorson ve Dorfman, "Reporting on Violence: Instructor's Guide, A Colege Mini-Course on Reporting Violence to Include a Public Health Perspective", (14.11.2002)

²¹⁶ Michael E. Dupre ve David A. Mackey, "Crime in the Public Mind: Letters to the Editor as a Measure of Crime Saliency", **Journal of Criminal Justice and Popular Culture**, (Cilt: 8, No: 1, 2001), <http://www.albany.edu/scj/cjpc/vol8is1/dupre.pdf>, (13.06.2002)

atan ve nefret içeren mektupların tasnif dışı bırakılarak, yayınlanmadığını bildirmişlerdir. Bununla birlikte editörler yayınlanabilecek nitelikte olan mektupların içeriğinin değiştirilmediğini de açıklamıştır.

Araştırma bulgularına göre; Amerikalıların ulusal seviyede suç hakkındaki inanışları kendi semtlerindeki suç hakkında inandıkları şey ile farklı özellikler göstermektedir. Sonuçta okurların suç ve şiddet içeren haberlere ilgisinin düşük oranlarda olması, gazetelere mektup gönderenlerin suçun riskleri konusunda iyi bilgilenmiş, suçtan daha az etkilenmiş, eş deyişle medyanın suçu tasvirinden daha az etkilenmiş insanların temsilinden kaynaklanmış olma olasılığını beraberinde getirmektedir.

Aile içinde ve genel olarak suç olaylarında kadına yönelik şiddet kategorisi tartışma kapsamına alındığında, kadınlara yönelik şiddet olaylarının basında yer alma sıklığı bakımından tartışmasız önceliği olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınlar ve erkekler tarafından gerçekleştirilen şiddet olaylarını içeren haberleri inceleyen Naylor'a göre²¹⁷ haberleri üretenler, kadına yönelik şiddet haberlerini daha sıra dışı, endişe verici ve erkeklerin birbirine uyguladığı şiddetten daha ilginç bulmaktadır. Bu nedenle de yayınlanan haberlerde erkekler tarafından uygulanan şiddet olaylarının büyük çoğunluğunda görülen temel neden kadına karşı uygulanan cinsel şiddettir. Diğer araştırmalarda da ortaya konulduğu gibi, Naylor'un çalışmasında da çoğu olayda şiddete maruz kalan kişi şiddeti uygulayan tarafından tanınmamaktadır. Ayrıca kadına yönelik şiddet olaylarıyla ilgili yapılan haberler artma eğilimindedir.

Naylor'un İngiltere'de yaptığı araştırmanın bulgularına ve ortaya koyduğu tartışmaya paralel olarak Amerika'da McManus ve Dorfman tarafından yapılan araştırma sonuçları da bu bulguları desteklemektedir. Araştırmalar şiddete maruz kalan kurbanların, özellikle de cinsel taciz kurbanı kadınların, medyanın özel haklarına daha saygılı davranması durumunda, adalete başvurma konusunda daha rahat davranacaklarını ileri sürmektedirler. Medyada kişilik haklarına saygı gösterilmeyeceği

²¹⁷ Brown Naylor, "Reporting Violence in the British Print Media: Gendered Stories", **The Howard Journal**, (Cilt: 40, No: 2, Oxford, Blackwell Publishers Ltd., 2000), s.27 vd.

endişesi kadınların adalete başvurmaktan çekindiklerini göstermektedir. Zira elde edilen veriler doğrultusunda Amerika’da tecavüz kurbanlarının % 84’ünün bu suçu polise bildirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Amerika’daki Birleşik Devletler Adalet Bölümü’ne göre,²¹⁸ yapılan araştırmalarda tecavüz kurbanlarının % 50’si basın yayın organlarının kendilerinin isimlerinin ve adreslerinin yayınlamasını engelleyecek bir kanun olması durumunda tecavüzü polise “büyük ihtimalle” bildireceklerini; yüzde 16’sı ise “belli bir yere kadar” bildireceklerini belirtmektedirler. 10 kadından yaklaşık 9’u (%86) kurbanların, isimlerinin medya tarafından açıklanacağını düşünerek tecavüzü “az bir ihtimalle” bildireceklerini belirtmektedirler.

Bununla birlikte Amerikan gazete editörlerine uygulanan anketlerde, birçok gazetenin genel kural olarak tecavüz kurbanının ismini yazmadıkları ortaya çıkmaktadır. 1982’de yapılan bir araştırmada, editörlerin %68’inin tecavüz kurbanlarının isimlerinin yazılmaması gerektiğini düşündükleri bulunmuştur. 1990’da yapılan bir diğer araştırma editörlerin %10’unun tecavüz kurbanlarının isimlerinin hiçbir koşulda yazılmaması gerektiğini, %44’ünün tecavüz kurbanlarının izinleri olursa yazılması gerektiğini ve %44’ünün de tecavüz kurbanlarının isimlerinin yalnızca istisnai koşullarda yazılması gerektiğini düşündüğünü ortaya koymuştur.

1994’te gazete editörlerine uygulanan bir araştırmada, tecavüzün haber yapılması konusunda, editörlerin %60’ı tecavüze uğrayan kişinin kimliğinin gizlenmesi ile ilgili gazete politikalarının büyük bir ciddiyetle yeniden düzenlendiğini söylemiş, %55’i genel olarak tecavüz olaylarının haber yapılma şeklinin yeniden düzenlendiğini belirtmiştir. Editörlerin %40’ı, gazetelerinin tecavüz olayına maruz kalanlara beş yıl öncesinden daha duyarlı olduğuna inandıklarını bildirmiştir.

Görüldüğü gibi yazılı basında şiddet üzerine yapılan tartışmalar, televizyonla yazılı basın arasında yaşanan vahşi rekabetçi pazar şartlarının haber içeriklerini

²¹⁸ Tommy Thomason, “Victims Rights and Services for the 21st Century News Media Community”, **OVC (Office for Victims of Crime), Bulletin**, U.S.Department of Justice Office of Justice Programs, <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/new/directions/pdfxt/bulletins/bltn14.pdf>, (16.11.2002), <http://www.ovc.gov/new/directions/pdfxt/bulletins/bltn14.pdf>, (11.06.2007)

yönlendirmeye yönelik etkiyi giderek attığı; bu nedenle gazetelerin haber yapmaya değer kurban ve olaylar aradığı; editörlerin ise şiddet olaylarını haberleştirirken kasıtlı seçim yaptıklarını kabul ettikleri; yapılan seçimlerin gündelik yaşamda gerçekleşen sıra dışı şiddet olayları olduğu ve kadınlara yönelik şiddet olaylarının basında yer alma sıklığı bakımından tartışmasız önceliği bulunduğu; Bununla birlikte medyanın kişinin özel haklarına özellikle şiddete maruz kalmış tecavüze uğramış kadınlara daha saygılı davranması, örneğin tecavüze uğrayan kişinin kimliğinin gizlenmesi gerekliliği konuları tartışılmaktadır.

Sonuç olarak, suç ve şiddet haberlerinin izleyici ya da okuyucular üzerindeki olumsuz etkilerini tüm boyutlarıyla ortaya çıkarabilmek için etki araştırmalarının daha fazla yapılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

1.1.4. Türk Medyasının Genel Görünümü

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kitle iletişim araçları toplumun bilgilendirilmesi bakımından önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla Türk basınında yer alan haberlerin özelliklerini anlayabilmek bakımından, Türk medyasının genel yapısını belirlemek önem arz etmektedir.

Türkiye’de basın yaşamı 19. yüzyılın ilk yarısında başlamış, ikinci yarısından itibaren yayımlanmaya başlanan özel gazetelerle de hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. Ancak tarihinin büyük bir bölümünde Türk basını, devletin denetiminde tutulmuştur. Ülkede yaşanan iç ve dış politik gelişmeler basına da yansımış, özellikle bunalım ve savaş dönemlerinde devletin basın üzerindeki denetim ve sansürü artmıştır. Bununla birlikte her dönem Türk basının ilerleyerek biraz daha özgürleşmesi çabalarına katkı sağlamıştır. Tokgöz’e göre; Türk basınındaki asıl gelişme II. Dünya Savaşı sonrası dönemde yaşanmıştır. Ekonomik gelişmeler, yeni teknolojilerin Türkiye’ye getirilmesi ve yapılan yasal düzenlemeler böylesine bir gelişime olanak tanımış, Hürriyet ve Milliyet gibi gazeteler bu dönemde yayın hayatına başlamıştır.

1950 yılında çıkarılan Basın Kanunu’nun liberal ilkeler üzerine kurulması, basına ve basında çalışanlara pek çok özgürlük tanımıştır. 1950-1970 yılları arasında yaşanan gelişmeler, çoğunlukla gazeteci ailelerden gelen gazete sahiplerinin de değişim geçirmesine neden olmuştur. Benzer bir değişim basın çalışanlarına yeni haklar getiren 212 Sayılı Kanun’un, 1961 yılında kabul edilmesiyle gazeteciler arasında da yaşanmıştır. 1970’li yıllarda ise Türkiye’de yazılı basında yeni ve renkli gazetecilik teknolojisine yatırım yapılmaya başlanmıştır. Basın teknolojilerinde yaşanan gelişmeyle birlikte tirajlar artarken, gazetelerin içeriği ve kalitesi de önceki dönemlere göre iyileştirilmiştir. Aynı zamanda reklamlardan elde edilen gelir de büyümüş, haberleşme ve ulaştırma altyapıları gelişirken, gazetecilikten para kazanma yolları da açılmıştır. Bununla birlikte çalışan insan faktörüne yatırım yapılması çoğunlukla göz ardı edilmiş, basında tekelleşmeye zemin hazırlanmasına neden

olmuştur.²¹⁹ 1970’li yıllarda başlayan teknolojik yatırımların devam ettirilmesi nedeniyle sektörün son derece pahalı ve karmaşık bir hale gelmesi, geleneksel medya sahiplerinin basın sektöründe tutunmasını olanaksız hale getirmiştir.²²⁰

Türkiye 1980’li yıllarda radyo ve televizyonculuk alanında çok hızlı bir libelleşme dönemine girmiştir. Türkiye’de yazılı basın, televizyon ve radyo kendisini çok çekişmeli bir rekabet ortamı içinde bulmuştur. Ancak o dönemde toplumsal ve ekonomik alanlarda liberalleşme süreci aynı hızda bir gelişme gösterememiştir.²²¹ Koloğlu’na göre, gazetelerin 1980’li yıllardan itibaren ticari oluşumların yan kuruluşları haline dönüştüğü görülmektedir.²²² Bu dönemde Abdi İpekçi’nin 1979 yılında vurulması ardından Ali Naci Karacan’ın ölümü Milliyet gazetesinin el değiştirmesine neden olmuştur. Aydın Doğan’ın 1980 yılında Milliyet gazetesini satın almasıyla²²³ başlayan süreç, yeni patronların basın sektörüne girmesi dönemini başlatmıştır.

Bu yıllardan başlayarak gazete patronajı, gazeteci ailelerin elinden çıkarak Türk ekonomisinin büyük sermaye kuruluşlarının eline geçmeye başlamıştır. 1982 yılında Hisarbank ve Odibank’ın sahibi olan ve yurt dışında, inşaat sektöründe faaliyet gösteren Kozanoğlu-Çavuşoğlu grubunun, Güneş gazetesiyle medya sektörüne girdiği görülmektedir.

Bir diğer önemli gelişme ise İzmir’de yayınlanan, bölgesel Yeni Asır gazetesinin sahibi olan Dinç Bilgin’in yaygın basın alanına geçmesiyle yaşanmıştır. Dinç Bilgin, 1985 yılında bilgisayar teknolojisiyle donatılmış, ancak içerik bakımından magazin ağırlıklı gazete anlayışıyla yayın yapan Sabah gazetesini İstanbul’da kurmuştur. 1980’li yılların sonuna doğru ise tekelleşme olgusunun dillendirilmeye başlandığı görülmektedir. Uluslararası düzeyde ticari faaliyetleri bulunan Kıbrıslı işadamı Asil Nadir’in, İstanbul’a gelerek Mehmet Ali Yılmaz’dan Güneş, Haldun Simavi’den Günaydın gazetelerini ve Ercan Arıklı’dan da Gelişim Yayın Grubu’nu satın alması

²¹⁹ Tokgöz, **a.g.e.**, s.39.

²²⁰ Atilla Özsever, **Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci** (Ankara: İmge Kitabevi, 2004), s.114-115.

²²¹ Atabek ve Dağtaş, **a.g.e.**, s.139.

²²² Orhan Koloğlu, “Medya, Devlet ve Sermaye” **Birikim**, (Sayı 117, Ocak 1999), s.75.

²²³ Hıfzı Topuz, **II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi** (I. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, İstanbul: 2003), s.266.

tekelleşme eğiliminin ve uluslararası sermaye gruplarının Türk basınına ilgisinin ilk örneklerinden birini oluşturmuştur.²²⁴

Bu örnekler 1990'lı yıllarda giderek yaygınlaşarak, Uzan Grubu, Çukurova Grubu, Park Holding, Doğu Grubu, Aksoy Holding, İhlas Holding gibi büyük sermayelere sahip grup ve holdinglerin medya sektörüne girmesiyle artmıştır. Bu dönem; Türk basınının, endüstriye dönüşmesi olarak tanımlanmaktadır. Medya işletmeleri; gazete, dergi, kitap, radyo, televizyon gibi farklı mecraları ile birlikte, medya sektörü dışındaki şirketlerini de işleten holdinglere dönüşmüştür. Yatay ve dikey birleşmelerle ürün çeşitlenmesine gidilmiştir. Pazarlama ve dağıtım örgütlenmeleri yeniden yapılandırılarak, reklam payını artırma mücadelesi artmıştır.

Medya işletmeciliğinin de diğer işletmeler gibi kârlılık ve verimlilik esası üzerinde yaşıyor olmasının yanı sıra teknolojik ve tecimsel rekabet ortamının da etkisiyle Türk basınında tekelleşme çabaları giderek artmıştır.

Medyada tekelleşme farklı yayın kuruluşlarının aynı grup veya şirket bünyesinde birikmesini ifade etmektedir. Medyadaki tekelleşme Demir'e göre birden çok yayın organının yönetsel kontrolünün bir kişi veya bir grup eline geçmesi şeklinde gerçekleşmektedir.²²⁵ Çapraz sahiplik olarak da ifade edilen bu durum gazete, dergi, radyo ve televizyonlardan herhangi birinin ya da hepsinin hisselerinin alımı, satımı, devredilmesinin yanında yatay birleşme yapılarak bir şirket veya grubun aynı alanda birden çok yayın organını kontrol etmesi veya dikey birleşme ile bir şirketin veya grubun sektörde dağıtımdan, üretim sürecine kadar değişik bölümleri kontrol etmesi ya da çok taraflı birleşme yaparak bir şirket veya grubun bir çok yayın organında pay (söz) sahibi olması biçiminde gerçekleşebilmektedir.

Türkiye'de yaşanan medyada tekelleşme çabaları, yayın gruplarının yayıncılıktan farklı iş alanlarına, özellikle de bankacılık sektörüne girmesine neden

²²⁴ Tokgöz, **a.g.e.**, s.40 vd.

²²⁵ Vedat DEMİR, "Medya ve Etik", Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Adıyaman seminerinde verilen tebliğ, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, (19.08.2007)

olmuştur. Ancak tekelleşme girişimleri, 2000’li yılların başında yaşanan ekonomik krizle birlikte, paradoksal olarak, bir çok yayın kuruluşunun sonunu da hazırlamıştır.

2000-2002 yılları arasında medya sektöründe Bilgin Grubu’na ait Etibank’ın, Erol Aksoy’a ait İktisat Bankası’nın, İhlas Holding’in İhlas Finans’ının, Bayındır Holding’e ait Bayındırbank’ın, Ceylan Holding’e ait Bank Kapital ile Çukurova Grubu’na ait olan Pamukbank’ın, dolaylı olarak da Yapı ve Kredi Bankası’nın, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) alınması, Türk medya sektöründeki pay oranları ve sahiplik bakımından önemli değişikliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.²²⁶

Bununla birlikte, devletin bankalara el koyma uygulaması ve medya organları–banka ilişkisi 1990’lı ve 2000’li yıllara özgü bir uygulama değildir. Zira Aksoy’un, hazırladığı liste 1980 yılından bu yana bankalara el koyma işleminin yapıldığını göstermektedir.²²⁷ 1980-2003 yılları arasında kalan dönemde el konulan 28 bankadan, 11’inin herhangi bir medya organı ile sahiplik ilişkisi olmaması da dikkat çekicidir.²²⁸

Bu arada farklı zamanlarda farklı sayılarda olmakla birlikte TMSF ve BDDK’nın birçok yayın organının sahibi olduğunu da göz ardı etmemek gerekir. Özellikle Türkiye’de yaşanan ekonomik krizlerin ardından el konulan bankalarla birlikte çeşitli yayın organları da BDDK’nın yönetimine geçmiştir. Bunun en çarpıcı örneği 2000’li yılların başlarındaki ekonomik kriz sonrası yaşanmıştır. Eylül 2004 itibariyle TMSF’nin elinde Uzan Grubu’ndan devralınan 5 ulusal, 5 dijital ve 1 kablolu olmak üzere 11 televizyon kanalı, 10 radyo, 1 gazete ve 1 spor kulübü, Aksoy grubundan ise 4 ulusal, 2 dijital olmak üzere 6 televizyon kanalı ile 5 radyo ve 6 dergi bulunduğu²²⁹ kayıtlara geçmiştir. Bu durum, yayın kuruluşları için banka sahibi olmanın ne denli riskler

²²⁶ Tokgöz, a.g.e., s.49

²²⁷ Metin AKSOY, “Holdinglerin Bankamedyası (III)- Holding-banka-medya ve Medyakit”, http://www.sansursuz.com/haberler/templates/sansursuz_yazar.asp?articleid=2182&zoneid=7&y=15, (15.10.200).

²²⁸ Metin Aksoy’un 2004 yılında yayınladığı 1980-2003 yılları arasında devlet tarafından el konulan bankalar, bu bankaların sahipleri ile yayın organlarının ilişkilerini gösteren liste için Bkz. Ek 6.

²²⁹ http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=10420, (29.09.2004)

taşıdığını ortaya koymaktadır. Kimi yayın holdinglerinin bankacılık sektöründen çekilmesi de ortaya çıkan risklerin kanıtını oluşturmaktadır.

Türkiye'deki medya sektöründe yaygın ve yerel olmak üzere 4 bin 208 gazete ve dergi, 20'si yaygın, 15'i bölgesel ve 229'u yerel olmak üzere 264 televizyon kanalı (53'ü kablolu), 30'u yaygın 108'i bölgesel ve 1.062'si yerel olmak üzere 1.200 radyo istasyon ve 16 haber ajansı yer almaktadır.²³⁰ Türk basınının günümüzdeki durumunu ortaya koyabilmek amacıyla, Türkiye'de ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde yayımlanan gazetelerin ve dergilerin genel durumlarını, kurumsal yapı ve içerik yönünden değerlendirmek, sunulan hizmetin niteliği, süresi ve sıklığı bakımından incelemek yerinde olacaktır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TUIK) 2005 yılına ait "Yazılı Medya İstatistikleri"²³¹ verilerine göre Türkiye'de yayınlanan 4.208 yayının 1.848'i gazete, 2.360'ı dergidir. Yaygın gazetelerin sayısı 88, yerel gazetelerin ise 1.713'tür. Yerel olarak yayınlanan dergilerin sayısı 936, yaygın dergilerin sayısı ise 1.261'dir. Tüm gazete ve dergilerin yıllık tirajı, 1 milyar 616 milyon 814 bin 401 adettir. Bunun yüzde 94,6'sını gazetelerin tirajı oluşturmaktadır. Yıllık toplam tirajın yüzde 16,5'ini yerel, yüzde 2,6'sını bölgesel ve yüzde 80,9'unu ulusal gazete ve dergilerin satışlarından gelmektedir. Gazete tirajlarının yüzde 93,1'ini günlük gazeteler, dergi tirajlarının ise yüzde 52,4'ünü aylık dergiler oluşturmaktadır.

Gazetelerin yıllık toplam tirajının yüzde 93,1'ini günlük gazetelerin tirajı oluşturmuştur. Dergilerin yıllık toplam tirajının yüzde 52,4'ü aylık, yüzde 22,7'si ise haftalıktır. Aynı dönemde yayımlanan gazetelerin yüzde 77,8'i siyasi/haber içerikli yayınlar olup, dergilerin ise yüzde 26,2'si sektörel/mesleki içerikli yayın yapmıştır.

Gazete ve dergilerde toplam 38 bin 55 kişi çalışmaktadır. Çalışanların yüzde 27,7'si kadınlardan oluşmaktadır. Tüm çalışanların yüzde 76'sı yayın, yüzde 13,7'si

²³⁰ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1894>, (27.07.2007), Ayrıca bkz. Sibel Özbudun, Gökçer Özgür ve Temel Demir, **İmparatorun Soyтарыsı Egemen Medya**, (İstanbul: Ütopya Yayınevi, 2007), s.133-134., <http://www.byegm.gov.tr/>, (27.07.2007)

²³¹ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1894>, (27.07.2007)

basım, yüzde 10,3'ü ise dağıtım bölümünde çalışmaktadır. Yayın bölümünde çalışanlardan 13 bin 545 çalışan üniversitelerin çeşitli lisans bölümlerinden, 8 bin 606 çalışan ise lise mezunlarından oluşmaktadır.

Gazetelerde çalışanlardan 3 bin 849 kişi muhabir ve foto muhabiri olarak görev yaparken, yazar ve başyazarların sayısı 1882 kişidir. Dergilerde çalışanların 935'i muhabir ve foto muhabiri, 3 bin 366'sı yazar ve başyazar olarak görev almaktadır. Tüm çalışanların 1940'ı mesleği ile ilgili bölümlerden mezun olmuştur.

Türk basınında kimileri bu gün sektörden çekilmiş olsalar da yakın geçmişte öne çıkan yayın grupları arasında; Doğan, Ciner, Doğuş, Çukurova, Bilgin ve Uzan grupları yer almaktadır. Bu grupların yanı sıra, çalışanlarının sahibi olduğu, okurlarının destek verdiği Cumhuriyet gazetesi ve çeşitli şekillerde İslâmi sermaye tarafından desteklenen gazeteler de Türk basınında yer almaktadır. Bunların yanı sıra mülkiyeti BBDK'ya geçen yayın kuruluşlarının satışıyla yabancı şirketlerin eline geçen yayın organları da bulunmaktadır.

1.1.4.1. Doğan Grubu

Ayrın Doğan'ın Milliyet gazetesine ortak olarak başladığı gazete patronluğu serüveni, 2000'li yıllarda geniş bir sanayi kompleksi haline gelmiş medya grubu ile devam etmektedir. Türkiye mediasındaki ilk büyük holdingleşmeyi Aydın Doğan gerçekleştirmiştir.²³² On yıl süre ile Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası'nın başkanlığını da yürüten ve The Economist Dergisi tarafından "Türk Rupert Murdoch'u" olarak isimlendirilen Aydın Doğan'ın kontrolündeki medya grubu, rakiplerinden farklı olarak yatay ve dikey bütünleşmeyi başaran Türkiye'deki en önemli örnektir. Holding, gazete-dergi yayıncılığı ve dağıtımı, haber ajansı, radyo ve televizyon yayıncılığı, kitap yayıncılığı, internet üzerinden on-line yayıncılık, TV ve reklam yapımcılığı, müzik yapımı gibi medya sektörünün hemen tüm alanlarında büyük bir pazar payına sahiptir.²³³

²³² Topuz, **a.g.e.**, s.334.

²³³ Gülseren Adaklı, **Türkiye'de Medya Endüstrisi Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri**, (Ankara: Ütopya Yayınevi, 2006) s. 263 vd.

Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazetelerini çıkaran ve 1990 sonrasında ülkenin en önemli medya gruplarından olan Doğan Grubu'nun medya alanı dışındaki şirketleri faktoring, sigorta, enerji, turizm, sanayi, ticaret gibi sektörlerde çalışmalarını sürdürmektedir. Daha önce bankacılık sektöründe de yer alan Doğan Holding'in Dışbank'ı 11 Nisan 2005 itibariyle Fortis Bank'a satmasıyla herhangi bir bankayla sahiplik ilişkisi kalmamıştır.

Günümüzde grubun 11.000'i aşkın çalışanı bulunmaktadır. Uluslararası şirketlerle çeşitli ortaklıklar yapmıştır (OMV, AOL-Time Warner, the Universal Music Group, Burda GmbH, Egmont Publications, Trader Media East) Medya sektöründe günlük olarak yayınlanan 7 yaygın gazete, 3 yaygın ulusal, 1 uluslararası ve 2 kablolu televizyon kanalının sahibidir.

İş Bankası ile birlikte, kamu kuruluşu olan Petrol Ofisi A.Ş.'yi satın alan Doğan Grubu, Doğan Haber Ajansı'nı da bünyesinde bulundurmaktadır. Ocak 2000'de ise ülkenin ilk İngilizce gazetesi olan Turkish Daily News'i de bünyesine katmıştır.

Doğan Holding'in internet sitesinden alınan bilgilere göre;²³⁴ Doğan Grubu yayıncılık sektöründe en büyük pazar payına sahiptir. Medya grubunda da holdingleşen grup, Doğan Yayın Holding adıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Doğan Yayın Holding (DYH) gazetecilik, televizyon ve radyo yayıncılığı, basım ve on-line medya alanlarında faaliyet göstermektedir. Doğan Yayın Holding, Hürriyet, Milliyet ve Doğan Burda hisseleri İMKB'de işlem görmektedir.

Holdingin yönetim modelinde, holding iki ana bölüme ayrılmıştır. "İçerik üreticileri" ve "servis sağlayıcılar". İçerik üreticileri, gazeteler, dergiler, kitap yayıncıları, televizyon kanalları, radyo istasyonları ve müzik şirketinden oluşmaktadır. Servis sağlayıcılar ise, dağıtım, perakendecilik, prodüksiyon, kablolu televizyon, internet ve basım şirketleri ile factoring şirketinden oluşmaktadır.

²³⁴ <http://www.doganholding.com.tr/index.asp>, (11.08.2007)

Gazete yayıncılığı, geleneksel olarak holdingin temel çalışma alanını oluşturmaktadır. Hürriyet, Milliyet, Radikal, Posta, Fanatik, Referans ile Turkish Daily News olmak üzere yedi günlük gazete yayınlamaktadır. Kanal D, DYH ve AOL Time Warner ortak girişimi olan haber kanalı CNN TÜRK, müzik kanalı Dream TV, spor kanalları BJK TV ve Fenerbahçe TV'nin yanı sıra 2005 yılının son aylarında Star TV'yi de satın almıştır. DSmart dijital yayıncılık alanında, e-kolay.net ise internet yayıncılığı konusunda çalışmaktadır.

Doğan Burda (DB) bünyesinde toplam 24 dergi yayınlanmaktadır. DB, dünyanın önde gelen gazete ve dergilerinin ithalatı ve yurtiçi dağıtımını da yapmaktadır. Şirket aynı zamanda, DYH'in uluslararası iki ayrı ortaklığını da temsil etmektedir. Doğan Music Company, dünyanın en büyük medya şirketlerinden Bertelsmann AG'nin bir kuruluşu olan Bertelsmann Music International Service GmbH ile bir lisans sözleşmesi imzalamıştır.

Doğan Yayın Holding, yayınladığı yedi günlük gazete ile Türkiye'de gazete pazarında %40'luk paya sahiptir. Ayrıca 2007 Nisan ayında Doğan Yayın Holding'in gazetesi Hürriyet, Doğu Avrupa ülkeleri ve Rusya'nın en büyük reklam yayıncılığı şirketi olan Trader Media East'in (TME) yüzde 67,3'ünü satın almıştır. Hürriyet gazetesi İcra Kurulu Başkanı, Vuslat Doğan Sabancı bu hisse için Londra Borsası'ndan çağrı yoluyla 500 milyon dolar üzerinden yüzde 67,3 hisse için 336,5 milyon dolar ödendiğini bildirmiştir.²³⁵

Doğan Medya Yayın Holding'in yayınladığı günlük gazetelerin 03 Eylül 2007-09 Eylül 2007 Tarihleri arasındaki bir haftalık dönemde tirajları şöyledir.²³⁶

Posta	648.997
Hürriyet	593.355
Milliyet	210.323
Radikal	36.477

²³⁵ "Hürriyet, Trader Media East'in yüzde 67.3'ünü satın aldı", **Hürriyet gazetesi**, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=6252783&tarih=2007-04-02>, (07.05.2007)

²³⁶ Medya Tava, <http://medyatava.com/tiraj.asp>, (20.08.2007)

Fanatik	248.949
Referans	13.452
<u>Daily News</u>	<u>2.461</u>
Toplam	1.753.994

1.1.4.2. Ciner Grubu

Park Holding'in sahibi Turgay Ciner'in, 20 Ekim 2000 tarihinde Sabah gazetesini devir almasıyla birlikte, Sabah Yayıncılık, Birleşik Basın Dağıtım, ATV Televizyonculuk, 1 Numaralı Yayıncılık, Sabah Pazarlama'nın sahibi olduğu Medya Holding'in yönetim kuruluna girmiştir.²³⁷

Sabah Grubu'nun kontrolünü ele geçiren Turgay Ciner, 2000 yılına kadar medya dünyasında adı duyulmamış, madencilik ve çeşitli alanlarda yatırımları olan bir iş adamı olarak karşımıza çıkmaktadır.²³⁸ 1970'li yıllarda başladığı ticari hayatını tekstil, enerji, madencilik, turizm, otelcilik gibi çeşitli sektörlerde yürüttüğü faaliyetlerle devam etmiştir. Almanya'dan Mercedes otomobillerini 1984'te ithal etmeye başlamış, Anadolu Endüstri Holding'in ortaklarından Osman Yazıcı ile birlikte 1988 yılında Yazeks'i kurmuş ve asıl ününü 1990'larda girdiği büyük çaplı özelleştirme ihaleleriyle sağlamıştır. 1993'te İş Bankası'ndan satın aldığı Ceyhan'daki Ceytaş İplik fabrikasıyla tekstil sektörüne girmiş, 1994'te ise Mensucat Santral'i alıp adını Taç Santral olarak değiştirmiştir. 1995 yılında Havaalanları Yer Hizmetleri AŞ'nin (Havaş) %60'ını, 1998'de ise kalan %40'ını satın alarak havacılık sektörüne giren Ciner, 2000 yılında devir sözleşmesinde usulsüzlük yapıldığı iddialarıyla gündeme gelen Çayırhan Termik Santrali'ni alarak madencilik ve enerji alanında önemli bir adım atmıştır. Ciner, ticari faaliyetlerini Park Holding şemsiyesi altında sürdürmektedir. Turgay Ciner, Sabah Grubu'nun yanı sıra %40 oranında hisse sahibi olduğu Cumhuriyet Gazetesi ile de sektörün önemli bir bileşeni durumuna gelmiştir.²³⁹

Ciner, Sabah Grubu'nu devraldıktan sonra yeni şirketler kurarak, grubu yeniden yapılandırmaya başlamış, bir medya holdingi kurmuştur. Ciner Grubu, enerji ve

²³⁷ Adaklı, a.g.e., s.171.

²³⁸ Topuz, a.g.e., s.344.

²³⁹ Adaklı, a.g.e., s.173-174.

madencilik sektöründe, havacılık, makine yedek parça, sağlık, turizm, denizcilik, sigortacılık ve inşaat alanlarında ticaret ve sanayi hizmetleri sektöründe yatırımlara, petrol-gaz, havacılık ve hava yer hizmetleri sektörlerinde iştiraklere girmiştir.²⁴⁰

Ciner Grubu, medya alanındaki şirketlerini Merkez Holding bünyesinde toplamıştır. Bunlar,²⁴¹

Merkez Gazete Dergi Basım Yayıncılık; Sabah Gazetesi ve eklerini yayınlamaya devam etmiştir. İstanbul'da matbaa tesisleri bulunmaktadır. Merkez İzmir Gazete: Ege Bölgesi'nde yayınlanan Yeniasır'ı çıkarmıştır. Merkez Süreli Yayınlar: Yayıncılık işleri ile ilgili olarak gazete, mecmua, dergi, kitap ve benzeri yayınların içeriğinin hazırlanmasını, yayınlanmasını, baskıya hazırlanmasını, basılmasını, bastırılmasını, dağıtılmasını, dağıtımının yaptırılması, ithal ve ihracının yapılmasını sağlamıştır. Takvim ve PasFotomaç gazeteleri ve eklerini yayınlamıştır.

Gd Gazete Dergi: En büyük hissedarı Park Enerji Yatırım Holding A.Ş.'dir. Şirket, erkek dergisi FHM, kadın dergisi Marie Claire, dekorasyon ve tasarım dergisi Marie Claire Maison, alışveriş dergisi Süper Alışveriş'in de sahibidir. Gurubun dergi yayıncılığı yapan bir diğer şirketi ise, Merkez Dergi'dir. Şirket 2006 yılının ilk yarısı itibarıyla, 18'i aylık, 5'i haftalık ve 3'ü yarı-yıllık olmak üzere toplam 26 dergi yayınlamaktadır.

Aylık Dergiler: Forbes, Harper's Bazaar, Cosmogirl, Cosmopolitan, House Beautiful, Homa Art, Hülya, Sofra, Geo, Sinema, Jet Life, Transport, Global Enerji, Esquire, Bebeğim & Biz, Hukuki Perspektifler, Seventeen (Mayıs 2006), Rolling Stones (Haz. 2006). Haftalık Dergiler: Yeni Aktüel, Oto Haber, Yeni Para, Şamdan Plus, Feminen. Yarı-yıllık Dergiler: Cosmo Fit & Light, Cosmo Style ve Cosmo Bride olarak sıralanmaktadır.

²⁴⁰ Ciner Grup, "Sektörler", <http://www.parkgroup.com.tr/tr/grcom.htm>, (22.08.2007)

²⁴¹ Ciner Grup, aynı, (22.08.2007)

Grubun kendine ait bir de haber ajansı bulunmaktadır. Merkez Haber Ajansı, Merkez Yayın Holding A.Ş. tarafından 2003 yılında, yazılı ve görsel basına habercilik hizmeti sunmak amacıyla kurulmuştur.

Merkez ATV, Merkez Yayın Holding A.Ş. tarafından görsel medya sektöründe faaliyet göstermek amacıyla 2002 yılında kurulmuştur. Merkez Televizyon; bölgesel bazda TV yayıncılığı faaliyeti yürüten Merkez Televizyon, Merkez Yayın Holding A.Ş. tarafından 2003 yılında satın alınmıştır. 2004 yılında ise yatırımların tamamlanmasıyla Kanal 1 Televizyonu ulusal düzeyde yayın yapmaya başlamıştır. Ciner Televizyon ve Radyo, Merkez Yayın Holding A.Ş. tarafından TV ve radyo işletmeciliği konularında faaliyet göstermesi amacıyla 2005 yılında kurulmuştur.

Merkez Dağıtım Pazarlama, faaliyete geçtiği ilk günden itibaren Sabah, Takvim, Pas Fotomaç, Yeni Asır gazeteleri ve Merkez dergilerinin dağıtım ve pazarlama faaliyetlerini üstlenmiştir.

Diğer medya şirketleri ise; Merkez Filmcilik, Merkez Prodüksiyon, Merkez Pazarlama, Merkez Kitapçılık, Merkez Matbaacılık, Ciner Görsel İşitsel, Merkez Reklam, Merkez Teknik Hizmetler ve Ciner Mobil Hizmetleri olarak sıralanmaktadır.

Turgay Ciner'in Yayıncılık dünyasına girmesiyle birlikte sektördeki rekabet artmıştır. Bu ortam içinde Ciner'in ticari yaşamındaki kriminal olaylar, Hürriyet Gazetesi tarafından adeta tefrika biçiminde yayınlanmıştır.²⁴²

Ciner Grubu'nun son dönemdeki medya serüveni inişli çıkışlı geçmiştir. Bilindiği gibi TMSF, 27 Ekim 2000 tarihinde Dinç Bilgin'in de ortağı olduğu Etibank'a el koymuş, Sabah gazetesi ve ATV'nin sahibi Dinç Bilgin'e TMSF 880 milyon dolarlık borç çıkartmıştır. Turgay Ciner'in sahibi olduğu Merkez Yayıncılık, 17 Kasım 2003'te Dinç Bilgin ile 15 yıllık bir lisans sözleşmesi imzalayarak, Sabah gazetesi ve ATV televizyonunun marka ve imtiyaz haklarını 10 milyon dolara yıllık olarak kiralamıştır.

²⁴² Bkz. Adaklı, a.g.e., "dipnot 76", s.174.

Mayıs 2005’de Merkez Yayıncılık, Dinç Bilgin’den Sabah ve ATV’yi kira süresi dolmadan 10 yıl vade ve toplam 433 milyon dolara satın almıştır. Ancak TMSF, Bilgin ve Ciner arasındaki gizli sözleşme ve protokollerin varlığını gerekçe göstererek 1 Nisan 2007’de Sabah ve ATV’nin de içinde bulunduğu 63 şirkete el koymuştur.²⁴³

Bu konuda TMSF’nin yaptığı açıklama şöyledir.

“Etibank A.Ş. hakim ortağı Dinç Bilgin ile Turgay Ciner arasında imzalanmış olan gizli sözleşmelerin yeni ortaya çıkması sonucunda, Bilgin ve Merkez Grubu’nun medya sektöründe faaliyet gösteren 63 adet şirketinin yönetim ve denetimleri 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun ilgili hükümleri uyarınca TMSF tarafından devralınmıştır. Etibank A.Ş.’nin hakim ortağı Dinç Bilgin ile Merkez Grubu’nun doğrudan veya dolaylı hakim ortağı Turgay Ciner arasında imzalanan 1 Ekim 2002 tarihli lisans sözleşmeleri, Fon ile medya grubu arasında imzalanan 17 Kasım 2003 tarihli ve Fon, Medya ve Merkez Grubu firmaları arasında imzalanan 3 Mayıs 2005 tarihli protokollerin imzası aşamasında mevcut olduğu halde protokol taraflarınca Fon’un bilgisinden gizlenen 12 Haziran 2002 tarihli protokol ve 8 Ağustos 2002 tarihli sözleşmeler, Fon tarafından muvafakat verilen satış ve devir protokollerini geçersiz hale getirmiştir. Bu hukuki durum karşısında, Dinç Bilgin’in Merkez Grubu da dâhil olmak üzere yukarıda zikredilen protokollere konu mal, hak ve varlıklardan oluşan tüm medya sektöründe Turgay Ciner ile ortak olduğu, 1 Ekim 2002 tarihli ilk lisans sözleşmelerinden itibaren başlayan bu sürecin tamamında ortak hareket ettikleri, hileye dayalı ve muvazaalı işlemlerle Fon’u yanılttıkları belgelenmiştir. Bu nedenle, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun ilgili hükümleri gereğince Medya Grubu (Dinç Bilgin Grubu) ve Merkez Grubu şirketlerinin temettü hariç ortaklık haklarıyla yönetim ve denetimleri Fon tarafından devralındı”²⁴⁴

TMSF’nin, 1 Nisan’da 2007’de Bankalar Yasası’nı gerekçe göstererek Ciner ve Bilgin’e ait toplam 63 şirkete el koymasının nedenleri, Dinç Bilgin’in, “Turgay Ciner’le aramızda sizden gizlenen sözleşme var” itirafında bulunması ve belgeyi TMSF’ye teslim etmesi olmuştur. Ciner, belgeyi başlangıçta yalanlamıştır. Ancak “İnanç Sözleşmesi” olarak adlandırılan belgelerin ortaya çıkmasıyla bunların geçersiz olduğunu savunmuştur.

²⁴³ “TMSF atv ve Sabah'a el koydu”, **Hürriyet gazetesi**,
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=6248828&tarikh=2007-04-02>, (13.05.2007)

²⁴⁴ “TMSF atv ve Sabah'a el koydu” **Radikal gazetesi**,
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=217246>, (3.04. 2007)

El koymanın ardından başta Sabah gazetesi ve ATV televizyonu olmak üzere 63 şirketin yönetimine atamalar yapan TMSF, diğer taraftan 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsiline İlişkin Yasa'yı işleme koymuştur. Böylece şirketlerin tüm mali hareketlerini kontrol altına almıştır. Ciner Grubu ise, el koyma kararına karşı İdare Mahkemesi'nden "yürütmeyi durdurma" talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine TMSF, Bilgin Medya Grubu'nun Ciner'e satışını içeren 3 Haziran 2005 tarihli protokolü de, "Belge gizlediniz, kamu alacağımı tehlikeye soktunuz" gerekçesiyle tek taraflı olarak iptal etmiştir.

TMSF, daha sonra Bankalar Yasası'nın 134'üncü maddesindeki hükümleri işleterek, Merkez Yayın Holding'in hisselerini devralıp, tüm yayın şirketlerinin patronu durumuna gelmiştir. Son olarak İdari Mahkeme'den çıkan karar da, TMSF'nin yaptığı işlemleri hukuka uygun bulmuştur.²⁴⁵ Ancak Ciner İdare Mahkemesine dava açmıştır. Bunun üzerine davayı görüşen İstanbul 6'ncı İdare Mahkemesi, Ciner Grubu'na ait, aralarında Sabah ve ATV televizyonun da bulunduğu 63 şirkete el konulmasına karar vermiştir.

TMSF'nin el koyduğu, ATV-Sabah ticari bütünlüğü içinde ATV televizyonu, Radyo City, Sabah, Takvim, Günaydın, Yeni Asır ve Pas Fotomaç gazeteleri ile Bebeğim ve Biz Merkez, Sinema Merkez, Sofra Merkez, Home Art Merkez, Şamdan Plus, Yeni Aktüel, Para, Global Enerji Merkez, Transport, Hukuki Perspektifler dergilerinin faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini sağlayan ve hacedilen RTÜK'le ilgili haklar, markalar, Telekomünikasyon Kurumu ile ilgili haklar, isim hakları, internet alan adları, yayın ekipman, cihaz ve araçları, demirbaşlar gibi varlıklarla İzmir Matbaa ve Gazete Merkezi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü içerisinde yer alan menkul mallar da yer almaktadır.²⁴⁶

²⁴⁵ Esma ÇAKIR, "Mahkeme TMSF'yi haklı buldu, Ciner'e vize vermedi", **Hürriyet gazetesi**, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/6777958.asp?m=1>, (03.04.2007)

²⁴⁶ "5 yabancı firma şartname aldı", **Sabah gazetesi**, <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/09/24/haber,D3CBCE4AFA9E4A71AE95115459CEB704.html>, (26.09.2007)

El konulan şirketlerin TMSF tarafından yapılacak ihalesinde kapalı zarfların son teslim tarihi 4 Aralık 2007, yeni ihale tarihi ise 5 Aralık 2007 olarak açıklanmıştır.

1.1.4.3. Doğu Grubu

Son yıllarda medyadaki yatırımlarıyla dikkati çeken diğer bir grup da Doğu Grubu'dur. Ayhan Şahenk'in ölümünden sonra holdingin yönetimin oğlu Ferit Şahenk üstlenmiştir.

Bankacılık ve finans, inşaat, otomotiv, turizm ve hizmet, gayrimenkul, sigortacılık ve enerji sektörlerinde şirketleri bulunan Doğu Holding'in medya grubunda çeşitli televizyon, radyo ve dergiler bulunmaktadır. Medya Sektöründeki yatırımları şöyle sıralanmaktadır:²⁴⁷

Televizyonculuk alanında 1998 yılında Cavit Çağlar'dan satın alınan NTV televizyonu, CNBC ve Kanal E işbirliği ile 16 Ekim 2000'de kurulan CNBC-e, Ocak 2007'de yayına başlayan ve dijital platform ile Türksat uydusundan izlenebilen eğlence kanalı e2 televizyonu, Türkiye'de yayına 1 Ağustos 2004'de başlayan basketbol televizyonu NBA TV, 15 Mayıs 2000 tarihinde yayına başlayan ve internet ile televizyon haberciliğinin bir arada uygulandığı haber portalı NTVMSNBC'dir.

Doğu Holding'in bünyesinde çeşitli radyolar da bulunmaktadır. Bunlar: NTV Radyo, Radyo Eksen, Radio N101, Rokket FM, radyolarıdır.

Doğu Yayın Grubu bünyesinde Nisan 2001'de yayınlanmaya başlayan National Geographic, çocuklara yönelik National Geographic Kids, ekonomi dergisi CNBC-e Business, müzik dergisi Billboard, basketbol dergisi Slam, motor sporları dergisi F1 Racing ve Dennis Publishing Ltd. tarafından yayınlanan otomobil dergisi Evo grubun dergilerini oluşturmaktadır.

²⁴⁷ Doğu Holding, http://www.dogusgrubu.com.tr/tr/icerik/47/2/web_sektorler/medya/, (18.07.2007)

1.1.4.4. Çukurova Grubu

Çalışma yaşamına başlaması 1923 yılının başlarına dayanan Çukurova Grubu, günümüzde otomotiv, kağıt, kimyevi maddeler, tekstil ürünleri, inşaat, telekomünikasyon, bankacılık, sigorta, medya ve hizmetlerden deniz taşımacılığı ve bilişim teknolojisi hizmetlerine kadar pek çok endüstri kolunda yer almaktadır.²⁴⁸

Çukurova Grubu medya piyasasındaki tekelleşme eğiliminin giderek yaygınlaştığı 1990'lı yıllarda sektördeki yatırımlarını genişletmeye başlamıştır. Mehmet Emin Karamehmet'in başkanı olduğu Çukurova Grubu, basın piyasasına olan ilgisini ilk kez, 1977 yılında küçük bir ilan gazetesi niteliğindeki Akşam Gazetesi'ni satın alarak göstermiştir. Ancak Çukurova Grubu, o günün koşullarında gazeteyi uzun süre elinde tutmamıştır.²⁴⁹

Çukurova Grubu, bankacılık sektöründe de çalışmalar yürütmüştür. Ayhan Şahenk'ten Yapı ve Kredi Bankası'nın hisselerini 1979'da almıştır. 1980 Mart'ında da diğer hisseleri toplayarak bankayı yönetmeye başlamıştır. Grup ayrıca İnterbank'ın da önce % 13'ünü, sonra da tamamını satın almıştır.

Çukurova Grubu bilişim sektörüne de girerek günümüzde Türkiye'nin en fazla abonesi olan Turkcell'i kurmuştur. Bununla birlikte Mehmet Emin Karamehmet, 1989'dan başlayarak taze para koymadığı Pamukbank 2002 yılında BDDK'nın yönetimine, yani TMSF'ye devretmek zorunda kalmıştır. O günlerde Pamukbank ile ilgili olara grup yöneticileri, Çukurova Grubu'nun diğer bankası Yapı ve Kredi Bankası ile birleşmek için BDDK'ya başvurduysa da bu istek olumlu karşılanmamıştır.²⁵⁰

Pamukbank'a 19 Haziran 2002 tarihinde el konulması ve Yapı Kredi Bankası'nın ise 31 Ocak 2005'de Koç ve İtalyan Unicredito ortaklığına satılması ile Çukurova Grubu'nun herhangi bir banka ile sahiplik ilişkisi kalmamıştır.

²⁴⁸ Çukurova Grubu, <http://www.cukurovaholding.com.tr/turkce/index2.htm>, (22.08.2007)

²⁴⁹ Adaklı, **a.g.e.**, s.195.

²⁵⁰ Topuz, **a.g.e.**, s.340.

Çukurova Grubu'nun medya alanında: Akşam, Güneş, Tercüman ve Cumhuriyet (%40 hisse) gazeteleri, Show TV, Show Plus, Show Türk, Showmax, Digiturk, Sky Türk, Lig TV televizyonları, Show Radyo, Lig Radyo, Alem FM radyoları, Platin&World Bussiness, Four Four Two, Autocar, Stuff, Alem ve Total Film dergileri ile Mepaş ve Zetpaş medya pazarlama ve Eksen Yayıncılık şirketleri bulunmaktadır.

1.1.4.5. Bilgin Grubu

Türk basının önemli gruplarından olan Sabah Grubu'nun sahibi Dinç Bilgin ve ailesi için 2000 yılı, büyük bir sarsıntı ve yıkım dönemi olmuştur. Bu yılda Dinç Bilgin'in sahibi olduğu ve grubun finans kuruluşu olan Etibank'ı kişisel menfaatleri doğrultusunda kullandığı belirlenerek, Etibank'a TMSF'nin başvurusu üzerine, Ankara Asliye 3. Ticaret Mahkemesi'nce el konulmuş, bu nedenle Bilgin, hakkında açılan dava nedeniyle tutuklanarak cezaevine girmiştir. Bunun sonucunda Sabah Grubu'nun çoğunluk hisseleri, 20 Ekim 2000 tarihinde Park Holding'in sahibi Turgay Ciner'e devredilmiştir. Böylece Ciner, Sabah Yayıncılık, Birleşik Basın Dağıtım (BBD), ATV, 1 Numara Yayıncılık ve Sabah Pazarlama'yı bünyesinde barındıran Medya Holding Yönetim Kurulu'na girmiştir.²⁵¹

Dinç Bilgin, 2000 yılı Kasım sonu itibariyle Sabah gazetesini Çukurova Grubundan Mehmet Emin Karamahmet, Park Holding'ten Turgay Ciner ve MV Holding'ten Murat Vargı'ya bırakarak, Sabah gazetesinden kendi deyimiyle "çeketini alarak" ayrılmıştır. Çalışanlarının ve Aydın Doğan'ın desteğiyle Bilgin, Ocak 2001'de tekrar Sabah gazetesine geri dönmüştür. Ancak Şubat 2001'de tüm sektörlerde yaşandığı gibi basın sektöründe de yaşanan ekonomik krizin ardından Bilgin, medya sektöründen tamamen kopmuştur.²⁵²

²⁵¹ Adaklı, **a.g.e.**, s.171 vd. Ayrıca bkz. Topuz, **aynı**, s.342 vd.

²⁵² Tokgöz, **a.g.e.**, s.50.

1.1.4.6. Uzan Grubu

Uzan Grubu'nun Özel dönemiyle başlayan ekonomik yükselişi, AKP Hükümeti'nin 2003 ortalarında gerçekleştirdiği bir müdahaleyle engellenmiştir. Bu süreç, Haziran 2003'de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından Çukurova Elektrik ve Kepez Elektrik'in imtiyaz sözleşmeleri iptal edilmesiyle başlamış ve hızla gelişmiştir. AKP Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın bundan bir süre önce partisinin en yakın rakibinin Genç Parti olduğunu belirtmesi, Cem Uzan tarafından şirketlerine el konulma gerekçesi olarak yorumlanmıştır. Çukurova ve Kepez'e el konulmasının ardından Uzan Grubu'yla ilgili bir dizi devlet müdahalesi gerçekleştirilmiştir. En kârlı yatırım alanları olan elektrik şirketlerinden sonra, grubun finans kuruluşlarına da el konulmuş, İmar Bankası'nın mevduat kabul etme ve bankacılık işlemleri yapma izni kaldırılarak bankanın yönetim ve denetimi TMSF'ye devir edilmiştir. Bu operasyonlarla Uzan Grubu'na ait tüm mal varlığı ile birlikte Star TV, Kanal 6, Star 6, Star 8 (Futgol) ve Star Max'a (Kral TV), Star 4, Star 5, Star 7 ve Nev Tv, Star gazetesi ve diğer gazete ve dergilere el konulmuştur.²⁵³

Grubun sahiplerinden Kemal Uzan ile oğlu Hakan Uzan hakkında, İmar Bankası'nda yolsuzluk ve usulsüzlük iddiaları ile dava açılmış, gıyaplarında yapılan yargılamalar sonucu mahkeme her ikisini de suçlu bulmuştur. Kemal ve Hakan Uzan'ın Yurt dışında oldukları ileri sürülmektedir.

1.1.4.7. Türk Basınındaki Diğer Oluşumlar

Türk medya sektöründe sermayeleri bakımından büyük holdinglerin yanı sıra, sahiplik bakımından daha az sayıda yayın organını bünyesinde bulunduran sermaye grupları ile sermayeleri bakımından daha küçük ya da bir gruba bağlı olmadan yayın yaşamını sürdüren irili ufaklı yayın organları yer almaktadır. Örneğin, Sadettin Saran'ın sahibi olduğu Saran Holding'i (Uluslararası Spor Pazarlama ve Organizasyon Hizmetleri, Televizyonlar için Program Pazarlama ve Dağıtım, Dijital Stüdyo

²⁵³ Adaklı, a.g.e., s.185 vd.

Hizmetleri-SDS, Reklamcılık-S Reklam, Radyo Spor, Radyo Time, Radyo Pink, Radyo Tatlıses),²⁵⁴ MNG Holding'e bağlı TV 8'i, Ömer Göktuğ'un sahibi olduğu Flash TV'yi, Demirkent ailesinin sahibi olduğu Dünya'yı (gazete, dağıtım, kitapevi, on-line yayıncılık), İşçi Partisinin yayın organlarını (Aydınlık, Ulusal TV, Kaynak yayınları vb.), Sabah Grubu'ndan ayrılan Zafer Mutlu ve ekibini (Vatan gazetesi, Haftalık dergisi), Ufuk Güldemir'in kurduğu Habertürk'ü, Haber ajanslarından ANKA'yı²⁵⁵ bu grup içinde değerlendirmek mümkündür. Ayrıca herhangi bir medya grubu bünyesinde olmamasına rağmen Radyo Televizyon Üst Kurulu'ndan (RTÜK) frekans tahsisi alamadığı için Kablolu TV, Cine5, DigiTürk, DSmart gibi ücretli yayın mecralarına katılmak zorunda kalan Kerimcan Kamal ve Tuncay Özkan'ın sahibi olduğu KanalTürk, Mehmet Haberal'ın kurduğu KanalB gibi bir çok yayın organı da bu kategoride yer almaktadır. Ayrıca Türkiye'nin çeşitli coğrafi bölgelerinde yayın yaşamını sürdüren 2649 yerel, 210 bölgesel gazete ve dergi ile sayıları binleri bulan yerel radyo ve 144 bölgesel ve yerel televizyon kuruluşundan oluşan bağımsız medya organları da söz konusudur. Bunlara ek olarak her ne kadar sermaye birikimi, yapıları ve yapılanmaları bakımından diğerlerinden farklı olsalar da kimi dini gruplar ile yabancı kuruluşların sahibi olduğu yayın organları da bulunmaktadır.

Ayrıca tek bir gazete ile varlık gösterse de bağımsız olarak yayın yaşamını sürdüren ve Cumhuriyet Dönemi'nde kurulan ilk gazetelerden olması, kurulduğu günden günümüze yaptığı ses getiren habercilik nedeniyle büyük sermaye gruplarının her zaman ilgi odağı olan Cumhuriyet gazetesi de yayın holdinglerinden farklı bir oluşumdur.

Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesini iki ortakla (Nebizâde Hamdi ve Zekeriya Sertel) birlikte, 7 Mayıs 1924'te kurmuştur.²⁵⁶ Gazeteyi yönetmesi için Zekeriya Sertel

²⁵⁴ <http://www.sarangroup.com/default.asp?lng=>, (12.07.2007)

²⁵⁵ Adaklı, **a.g.e.**, s.203.

²⁵⁶ Gazete Kurtuluş Savaşı sonrasında "Anadoluda Yeni Gün" adı ile Ankara'da yayımlanıyordu. Cumhuriyetin İlânıyla birlikte İstanbul'da yeni bir gazete olarak "Cumhuriyet" adıyla günümüze değin basın sektöründeki yaşamını sürdürmektedir. Bkz. Zekeriya Sertel, **Hatırladıklarım**, (İstanbul: Gözlem Yayınları, 3. Basım, 1977), M. Nuri İnuğur, **Türk Basın Tarihi 1919-1989**, (İstanbul:Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No:37, 1992), Koloğlu, **a.g.e.**, Topuz, **a.g.e.**, Aysun Köktener, **Bir gazetenin Tarihi: Cumhuriyet**, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları-2119, Cogito-134, 2004), <http://www.cumok.org/html/vakif/vakif.htm>, (12.07.2007)

görevlendirilmiştir. Hüseyin Cahit'in Tanin'ine, Velid Ebüzziya'nın Tasviri Efkâr'ına, Ahmet Emin Yalman'ın Vatan'ına karşılık olarak yayın yaşamına başlayan Cumhuriyet gazetesi, Türk siyasal yaşamında etkin bir rol üstlendiği gibi, Türk basının önemli kalemlerine de sütun ve köşelerini açmıştır. Öyle ki bu kalemlerden dökülen bazı düşünceler ancak suikastler sonucu susturulabilmiştir. 1970'lerin sağ sol çatışmalarında Cavit Orhan Tütengil ve Ümit Kaftancıoğlu silahlı suikaste kurban verilmiş, 31 Ocak 1990'da Muammer Aksoy katledilmiş, 6 Ekim 1990'da Bahriye Üçok terör saldırısıyla, 24 Ocak 1993'de Uğur Mumcu Ankara'da otomobiline bindikten hemen sonra patlayan bombayla yaşamlarını yitirmiştir. Onat Kutlar, 30 Aralık 1994'te bir pastanede gerçekleşen bombalı saldırıda, 21 Ekim 1999'da ise Ahmet Taner Kışlalı, tıpkı Uğur Mumcu gibi arabasına konulan bombayla öldürülmüşlerdir.²⁵⁷

Bu kayıplarına karşın Cumhuriyet gazetesi, okuyucularından aldığı destekle yayın yaşamını güçlenerek sürdürmüş, hatta Türkiye'de bir ilki gerçekleştirerek vakfedilmiştir. Gazetenin sahibi aynı zamanda okuyucularından meydana gelen CUMOK örgütlenmeleridir.²⁵⁸ Gazetenin Genel Yayın Yönetmeni İbrahim Yıldız'ın belirttiğine göre haziran 2003 tarihi itibarıyla Cumhuriyet Vakfı'na bağlı dört şirket vardır: Yeni Gün A.Ş., Çağ Pazarlama A.Ş., Yeni Gün Holding A.Ş., Yapım-C A.Ş.

Holding'in ortakları arasında Ali Haydar Veziroğlu, Gülizar Cengiz, Turgay Ciner, M. Emin Karamehmet, Günay Çapan bulunmaktadır. Gazetenin künyesine göre imtiyaz sahibi Cumhuriyet Vakfı adına İlhan Selçuk'tur. Gazeteyi yayınlayan Yeni Gün Haber Ajansı ve Yayıncılık A.Ş.'dir.²⁵⁹

Yayıncılık sektöründe sermaye birikimi, yapıları ve yapılanmaları bakımından diğer tüm yayın kuruluşlardan farklı özellikleri olan bir oluşum da dini gurupların kurdukları yayın kuruluş ve organlarıdır. Bu kuruluşları diğerlerinden

²⁵⁷ Köktener, **a.g.e.**, s.314. vd.

²⁵⁸ <http://www.cumok.org/html/vakif/vakif.htm>, (12.07.2007). Ayrıca bkz. Emre Kongar, "Medya Yeniden Yapılanabilecek mi? VII",

http://www.kongar.org/medyanotu/249_Medya_Yeniden_Yapılanabilecek_mi_VII.php, (12.07.2007)

²⁵⁹ Topuz, **a.g.e.**, s.217, 290, 346.

farklı kılan özelliği yayıncılığı, İslami görüşlerine katkı sağlayan bir alan olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır.²⁶⁰

Türk medya sektöründe İslami yayın organı olarak tanımlanan kuruluşlar arasında, Zaman, Vakit, Yeni Şafak, Yeni Asya, Türkiye, Milli Gazete²⁶¹ gibi gazeteler ile Samanyolu TV, Kanal-7, Kanal a, Mesaj TV ve Meltem TV gibi televizyonlar, radyolar ve internet üzerinden yayın yapan haber kanalları ve internet portalları bulunmaktadır.

Bu yayın kuruluşları farklı İslami yaklaşım biçimine sahip, cemaatler tarafından kurulmuş ve yönetilmektedir. Fethullahçılar olarak bilinen cemaat medya sektöründe önemli yatırımlara sahiptir. Günümüzde ortalama 500-600 bin seviyesinde²⁶² tirajı olan Zaman Gazetesi, Samanyolu TV ve Aksiyon Dergisi; cemaatin ruhani lideri Fethullah Gülen'in kontrolündedir.²⁶³ Onun takipçisi olduğun kabul eden ASYA Finans²⁶⁴, tarafından finanse edilmektedir. 3 Kasım 1986 günü Ankara'da yayınlanmaya başlayan Zaman gazetesinin ilk imtiyaz sahibi Gaye Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. adına Alaeddin Kaya'dır.²⁶⁵ Sonrasında gazete el değiştirmiştir.²⁶⁶ Günümüzde gazete, Feza Gazetecilik ve Yayıncılık adına Ali Akbulut'a tescillidir.²⁶⁷

²⁶⁰ Bu konuda bkz. Mehmet Şevket Eygi, "İslami Medya Etiği", <http://www.tumgazeteler.com/?a=943582>, (04.11.2007)

²⁶¹ Minare İslam Portalı, <http://www.minare.net/forum/anketler/en-iyi-islami-gazete-t1052.15.html>, (11.08.2007)

²⁶² Business Publications Audit of Circulations (BPA) "Zaman gazetesi Mart 2007 Tiraj Denetim Raporu", <http://medya.zaman.com.tr/2007/07/13/bpa.pdf>, (22.10.2007) Ayrıca bkz. Medya Tava, "Gazete Net Satışları-15.10.2007-21.10.2007", <http://www.medyatava.com/tiraj.asp?TARİH=15.10.2007-21.10.2007>, (22.10.2007)

²⁶³ Adaklı, **a.g.e.**, s.203.

²⁶⁴ Fethullah Gülen cemaatinin ekonomik alt yapısını oluşturan Asya Finans 1996'da kurulmuştur. Bkz. <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/hur/turk/99/06/22/gundem/02gun.htm>, (13.08.2006)

²⁶⁵ İnuğur, **a.g.e.**, s.495. Zaman gazetesi Ağustos 1986'da Fethullah Gülen Cemaati tarafından satın alınmış, gazeteye göre ise kurulmuştur. Bkz. "Yazarlar/Biyografi- Hasan Sutay", <http://arsiv.zaman.com.tr/argit2/ssayfa/yazar/biyografi3.htm>, (11.07.2007)

²⁶⁶ Merdan Yanardağ, **Fethullah Gülen Hareketinin Perde Arkası Türkiye Nasıl Kuşatıldı?**, (İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları, 7. Baskı, 2007), s.35-36. Ayrıca bkz. "Bilimle Donanmış Süper Müslüman", **Sabah gazetesi**, <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/12/30/gnd109.html>, (17.06.2007)

²⁶⁷ <http://www.byegm.gov.tr/TURKBASINI/gazete-turkce.htm>, (17.06.2007)

Zaman Gazetesi, dünyanın çeşitli ülkelerinde ülkelerin kendi dillerinde de yayınlanmaktadır. Zaman 1994 yılından bu yana Amerika'da yayımlanmaktadır.²⁶⁸ 1993 yılında Azerbaycan, Özbekistan ve Bulgaristan'da da yayınlanmaya başlamıştır. Asya'dan Balkanlara, Amerika'dan Avustralya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada o ülkelerin kendi dillerinde yayınlanmaktadır. 1997'de ise yayın alanına bütün Orta Asya ülkelerini, Rusya ve Avustralya'yı da katmıştır. Grubun Amerika'da yayın yapan ebruTV adıyla bir televizyon kanalı bulunmaktadır. Ayrıca tüm yayınlarının internet üzerinden yayın yapmasını sağlayan internet siteleri ve Fethullah Gülen ve yazdıkları ile ilgili yüzlerce internet sitesi ve forumu bulunmaktadır.

Türkiye'deki yayın organları Samanyolu TV, Samanyoluhaber TV, Mehtap TV, Zaman Gazetesi, Today's Zaman, Aksiyon Dergisi, Burç FM, Zaman Kitap, Cihan Haber Ajansı'ndan oluşmaktadır.

Bir diğer İslami grup olan İhlas, medyadaki İslamcı kesimin temsilcilerinden biridir. Enver Ören'in sahibi olduğu İhlas Otomobil Pazarlama, İhlas Finans, İhlas Dış Ticaret, İhlas Gıda, İhlas Ev Araçları, İhlas Fuarçılık gibi bir çok şirketi bünyesinde bulundurmaktadır. 2001 krizinde ağır bir sarsıntı geçiren grubun medya yatırımları olarak, TGRT TV, TGRT FM Radyo, Türkiye Gazetesi, İhlas Net, İhlas Haber Ajansı (İHA) gibi kuruluşlar dikkati çekmektedir. TGRT televizyonu Rupert Murdoch tarafından satın alınarak el değiştirmiş ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK), 1 Kasım 2006 tarihinde onaylamasıyla yayın içeriği değiştirilerek adı Fox TV olmuştur.

Türk medya sektöründe yatırımları olan bir diğer İslami cemaat de kamuoyunda Yeni Asyacılar olarak bilinen gruptur. Mehmet Kutlular'ın yönetimindeki grup, Yeni Asya Vakfı adı altında vakıflaşmıştır. Merkezi İstanbul Süleymaniye'de Risale-i Nur Enstitüsü adı altında bir eğitim birimi bulunmaktadır. Risale-i Nur'un ve Bediüzzaman Said Nursi'nin tanıtılması için çalışmaktadır.²⁶⁹

²⁶⁸ <http://www.zamanus.com/us/>, (14.07.2007)

²⁶⁹ <http://www.risaleinurenstitusu.org/>, (14.07.2007)

Grubun Sadi Nursi'nin kitapları ve diğer dini içerikli kitapların basımını ve dağıtımını yaptığı Yeni Asya Neşriyat adıyla bir yayıncılık şirketi bulunmaktadır. Ayrıca Yeni Asya Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. şirketi bünyesinde, Mehmet Kutlular'ın sahibi olduğu, günlük olarak yayınlanan Yeni Asya gazetesi²⁷⁰, üç aylık Genç Yaklaşım²⁷¹ ile Köprü, aylık olarak da Bizim Aile²⁷² ve Can Kardeş²⁷³ çocuk dergileri bulunmaktadır. Grubun Bizim Radyo adını taşıyan bir yaygın radyo istasyonu vardır. Grup internet yayıncılığı alanında, bir internet haber sitesi Sentez Haber'i²⁷⁴ ve nur sitelerinin ortak internet forumu olduğunu bildirdikleri Yeni Asya İnternet Forum Portalı²⁷⁵ adıyla bir de internet portalını bünyesinde bulundurmaktadır. Grubun ayrıca Yeni Asya Matbaacılık, Yeni Asya Takvim Promosyon, Yeni Asya Prodüksiyon, Aspaş Yayınları, Yeni Asya Sürekli Eğitim Merkezi (YASEM) gibi kuruluşları bulunmaktadır.

Yayın organı sahibi İslami cemaatler arasında Milli Görüş hareketi de bulunmaktadır. Hareketin gazetesi Yeni Neşriyat A.Ş. adına Ömer Yüksel Özek'in sahibi olduğu Milli Gazete'dir. Refah Partisi'nin kapatılmasının ardından çeşitli anlaşmazlıklar yaşansa da Yeni Dünya iletişim A.Ş.'nin sahibi olduğu, Kanal7 ve Kanal7int, uydu ve ücretli servislerden yayın yapan Haber7 televizyonları, Nokta Elektronik Medya Ltd. Şti.'ne ait Haber7com ve Cafe Siyaset haber sitelerini de bu grupta değerlendirmek mümkündür.

Nuri Aykon'un sahibi olduğu Anadolu'da Vakit,²⁷⁶ Diyalog Gazetecilik San. ve Tic. Ltd. Şti. Adına Ahmet Albayrak'ın sahibi olduğu²⁷⁷ Yeni Şafak gazeteleri ile

²⁷⁰ <http://www.yeniasya.com.tr/ss/kunye.htm>, (14.07.2007)

²⁷¹ <http://www.gencyaklasim.com/>, (14.07.2007)

²⁷² <http://www.bizimaile.com/>, (14.07.2007)

²⁷³ <http://www.yeniasya.de/cankardes/>, (14.07.2007)

²⁷⁴ <http://www.sentezhaber.com/>, (14.07.2007)

²⁷⁵ <http://www.yeniasyaforum.com/>, (14.07.2007)

²⁷⁶ <http://www.vakit.com.tr/Kunye.aspx>, (14.07.2007), Vakit önceleri Akit adıyla yayın yaşamını sürdürmekte idi. Ancak haklarında açılan tazminat davasının sonucunda Anadolu'da Vakit adını almıştır.

²⁷⁷ <http://www.yenisafak.com.tr/mesaj/?m=kunye>, (14.07.2007), Yeni Şafak gazetesinin künyesinde İmtiyaz sahibi olarak Diyalog gazetecilik şirketi görülmüyorsa da, gazetesinin sahibi Albayrak Şirketler grubudur. Albayrak grubu inşaat, tekstil, sanayi, hizmet, medya, gemi ve liman işletmeciliği alanlarında 20'den fazla şirketi bünyesinde barındırmaktadır. Grubun internet sitesinde Yenişafak gazetesi ve Yeni Şafak on-line haber portalının grup bünyesinde bulunduğu görülmektedir. Bkz. <http://www.albayrak.com.tr/medya.htm>, (14.07.2007)

Haydar Başı'nın İcmal, Öğüt ve Mesaj dergileri²⁷⁸ ile Meltem TV'si²⁷⁹ de İslami yayın organları arasında yer almaktadır.

Türk medya sektöründe milliyetçi (ülkücü) grupların yayın organları da bulunmaktadır. Bular irili ufaklı gazete ve dergilerden oluşmaktadır. Ortadoğu gazetesi, Yeniçağ gazetesi ve Yeni Çağ televizyonu ile Ata Tv, Bengü Türk Tv, Radyo Bozok, Radyo Turan, Radyo Ülkü, Radyo Ergenekon, Radyo Üç Hilal, Radyo Alperence, Radyo Ülkümüz ve 40'a yakın internet sitesi bu gurup içinde yer almaktadır.²⁸⁰

Ayrıca sektörde radikal sol çizgideki Evrensel ve etnik temelde yayıncılık yapan Özgür Gündem gazeteleri de yer almaktadır.

Türk medya sektöründe uluslararası medya kuruluşları da yer almaktadır. Amerika merkezli AOL Time Warner, Doğan Yayın ortaklığı sonucu 1999 yılında kurulan CNNTürk ile Türk medya sektörüne girmiştir. Kanada'nın en önemli medya kuruluşlarından CanWest medya şirketi, Metro FM'i Süper FM'i, JoyFm'i JoyTürkFm'i TMSF'nin yaptığı ihale sonucu satın alarak CanWest Medya Türkiye adlı bir firma kurmuştur. Rupert Murdoch'un News Corporation'ı ise TGRT'yi satın alarak FOX TV adıyla Türk yayıncılık sektörüne girmiştir. Merkezi Almanya'da bulunan medya grubu Axel Springer AG, Doğan TV Holding A.Ş.'nin %25'ini satın alarak²⁸¹ Türk medya sektöründe yer almıştır.

²⁷⁸ <http://www.haydarbaskimdir.com/index.php?icerik=10>, (14.07.2007)

²⁷⁹ <http://www.milliyet.com.tr/2002/04/07/guncel/gun01.html>, (14.07.2007)

²⁸⁰ <http://www.ulkucugenclik.biz/>, (16.07.2007)

²⁸¹ <http://www.dmg.com.tr/tr/download/DYHOL-Kons-31032007.pdf>, (22.09.2007)

1.2. Amaç

Posta ve Takvim gazeteleri üzerine yapılan araştırmayla; kadının konu alındığı şiddet içerikli haberlerde, kadınların ne tür şiddet olaylarına maruz kaldıkları incelenerek, kadının yer aldığı şiddet içerikli haberlerin nasıl verildiği ortaya çıkarılacaktır. Bu çalışmanın amacı, Posta ve Takvim gazetelerinde yayınlanan haberlerde;

- Haberlerin biçimsel ve sayısal özelliklerini,
- Haberlerin daha çok hangi sayfalarda yer aldığını,
- Kullanılan görsel malzemenin biçim, içerik ve sayısal özelliklerini,
- Haberin sağlandığı ajanslardaki muhabirler ve haberi gazetede hazırlayan muhabirler hakkındaki cinsiyet bilgisinin sayısal dağılımlarını,
- Kadınlara hangi şiddet türlerinin uygulandığını,
- Kadınlara uygulanan şiddetin hangi nedenlere dayandırıldığını,
- Kadınlara şiddet uygulanırken daha çok hangi araçların kullanıldığını,
- Kadınlara şiddetin daha çok nerelerde uygulandığını,
- Kadınlara şiddetin daha çok ne zaman uygulandığını,
- Şiddete maruz kalan kadınlara ait bilgilerin sayısal dağılımlarını,
- Şiddeti uygulayan aktörlere ait bilgilerin sayısal dağılımlarını ortaya çıkarmaktır.

1.3. Önem

Kadına yönelik şiddet, dünyanın hemen her ülkesinde birbirlerine görece farklı oranlarda uygulanmaktadır. Uluslararası Af Örgütü'nün internet sitesinde yayınladığı 2004 yılı bilgilerine²⁸² göre; dünya genelinde her üç kadından biri yaşamları boyunca en az bir kez dayak yemekte, seks yapmaya zorlanmakta ya da farklı bir biçimde tacize uğramaktadır. Şiddeti uygulayanların çoğunu kadınların yakınları oluşturmaktadır.

²⁸² <http://www.amnesty.org.tr/v0503200402.si>, (22.10.2006)

Dünyanın çeşitli ülkeleri ele alındığında, Kenya'da haftada birden fazla, Zambiya'da haftada beş, Britanya'da haftada yaklaşık iki, İspanya'da her beş günde bir kadın, erkek partneri tarafından öldürülmektedir. Mısır'da kadınların %35'i, Yeni Zelanda'da %20'si, Rusya Federasyonu'nda günde 36,000 kadın, ABD'de ise her 15 saniyede bir kadın kocalarından veya partnerlerinden dayak yemekte ya da fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Dünya genelinde kadına yönelik şiddet bu kadar yaygın durumda iken kitle iletişim araçlarının bu duruma kayıtsız kalması, bu olayları okuyucularına bildirmemesi beklenemez. Bu durum kadınların %25'inin fiziksel şiddete uğradığı Türkiye'deki medya profesyonelleri için de geçerlidir. Ancak, bu bildirimde; ulusal ve uluslararası mesleki etik kodları, ülkelerin imzaladıkları anlaşmalar ve yazılı olmayan meslek kuralları çerçevesinde yapılması; izleyen, okuyan, dinleyen bireyleri manipüle etmemesi; zaten toplumlarda gereğinden fazla yaşanan şiddeti bireylerin içselleştirmelerine neden olmaması; şiddet uygulayanlara yeni yöntemler öğretmeyecek sınırlarda yapılması beklenir.

Çeşitli ülkelerde bu sınırların zorlandığı ve hatta sıklıkla aşıldığı anlaşılmış ve kimi koruyucu önlemler geliştirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada gibi ülkelerde izleyicilerin televizyon izlerken şiddet ve kanlı görüntülere maruz kalmalarını engellemek amacıyla V-chip (Violence-Chip: Şiddet Kovar) uygulaması yürürlüğe konulmuştur. Çeşitli ülkelerde özdenetim kurumları oluşturulmuş, medya gözleme (media monitoring) sistemleri geliştirilmiş, aile bireylerinin internet üzerinden gelen şiddet ve pornografik görüntülerden etkilenmemesi için bu görüntülere erişimi engelleyici özel bilgisayar yazılımları hazırlanmıştır.

Bu uygulamalar bir anlamda kitle iletişim araçlarında şiddet gösteriminin toplumlar üzerinde olumsuz etkiler yaratmadığı iddialarını geçersiz kılmaktadır. Bu nedenle medyada şiddet konusu çeşitli yönleriyle araştırılmış ve araştırılmaktadır. Yapılan araştırmalar daha çok televizyon ve internet üzerine yapılmaktadır. Yazılı basını konu alan araştırmalar görece daha azdır.

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerini inceleyen bu araştırma, medyada kadına yönelik şiddet olgusunun güncelliğini her dönemde korumasından ve Türkiye’de doktora düzeyinde yapılan ilk çalışma olması bakımından büyük bir öneme sahiptir.

1.4. Varsayımlar

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet konusunu araştıran bu çalışmada varsayım olarak kabul edilen noktalar şunlardır:

- Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerdeki haberlerde kadına yönelik şiddetin yer alış biçiminin niceliksel olarak çözümlenmesinde kullanılan içerik analizi yöntemi geçerli ve güvenilirlerdir.

- Gazetelerin satış rakamlarına ilişkin olarak farklı kaynaklardan alınan sayısal veriler güvenilirlerdir.

- Araştırma kapsamında incelenen dönemler ve gazete sayıları evreni temsil etmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Her araştırmada olduğu gibi bu çalışmada da zaman en önemli sınırlılıktır. Bu durumun üstesinden gelebilmek için Posta ve Takvim gazetelerinden örneklem alınarak araştırma yürütülmüştür. Ayrıca araştırma aşamasında, haberlerde incelenecek değişkenler sınırlı tutulmuştur.

Bir başka sınırlılık da belirlenen örneklem çerçevesinde incelenecek Posta ve Takvim gazetelerinin ilgili sayılarına ulaşmakta yaşanmıştır. Örnekleme yer alan gazete sayılarının incelenmesinde Milli Kütüphane’den ve Eskişehir Büyükşehir Belediyesi gazete arşivinden yararlanılmıştır. Bu nedenle çalışma bu kütüphane ve arşivde bulunabilen nüshalarla sınırlıdır. Araştırma sırasında, Posta gazetesinin 9 Haziran 1998 tarihli sayısı ile Takvim gazetesinin 3 Mart 1995, 4 Haziran 1998, 09 Haziran 1998, 27 Ocak 2005 tarihli sayıları olmak üzere toplam beş gazete sayısına ulaşamamıştır.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul ve Ankara'daki üniversite kütüphaneleri ve kimi özel kütüphaneler ve İstanbul'daki Basın Müzesi Arşivi'nde her iki gazetenin koleksiyonları oluşturulmamaktadır. İstanbul'daki Cumhuriyet Arşivi'nde ise söz konusu gazete koleksiyonlarının tasnifte olması nedeniyle koleksiyon, araştırma yapıldığı süre boyunca, okuyucu ve araştırmacıların kullanımına açılmamıştır. Her iki gazetenin kendi arşivlerinde bulunan nüshalara ulaşmak ise mümkün olmamıştır. Bu nedenler, araştırmanın her iki gazetenin yayın yaşamına başlamasından itibaren ele alınması nedeniyle örneklemin büyüklüğü ve beş adet günlük gazetede yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinin sayısal olarak örnekleme etkisinin olmayacağı düşüncesinden hareketle, ulaşılamayan günlük gazete sayıları değerlendirme dışı tutularak bir sınırlılık olarak kabul edilmiştir.

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerini inceleyen bu araştırmadan elde edilecek bulgular; ele alınan dönemler ve incelenen gazeteler ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bilimsel yöntemin en önemli ve vazgeçilmez özelliklerinden biri; yapılan araştırmanın aynı çalışma yöntemi kullanılarak, bir başkası tarafından tekrarlandığında aynı sonuçlar alınabilecek kadar denetime açık olmasıdır.

Bilimsel yöntem; açık seçiktir, denetlenebilir, yansızdır; eleştirici ve düzelticidir, seçicidir, akla uygundur, duyarlılığı yüksektir, olgusal düzeyde bilinen en güvenli problem çözme yöntemidir.²⁸³

Bu çalışmada, bilimsel yöntemin özelliklerinden yararlanılarak şiddet, kadın ve şiddet, medya ve kadın, şiddet ve kitle iletişim gibi kuramsal bilgilerin verildiği bölümlere ilişkin olarak literatür taraması yapılmıştır. Posta ve Takvim gazetelerinde

²⁸³ Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, (12. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2003), s.17.

kadına yönelik şiddet kapsamının ortaya konulması ile ilgili olarak da içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Yazılı basında yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddet içeriğinin kapsamını ve yer alış biçimini ortaya çıkarmayı hedefleyen bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır.

Çalışmada ilk olarak; evren ve bu evren içinden, seçilen araştırma tekniğinin kuralları çerçevesinde, örneklem belirlenmesi yoluna gidilmiştir. İkinci olarak; sırasıyla veri toplayabilmek amacıyla bir kodlama formu ve kodlama yönergesi oluşturulmuş, kodlayıcılar eğitilmiş, veriler kodlama formuna işaretlenmiştir. Toplanan veriler, sosyal bilimler için bir istatistik programı olan SPSS bilgisayar programına işlenmiş ve bu programdan sayısal veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında ortaya çıkan bulgular yorumlanarak bir sonuca ulaşılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Kadına yönelik şiddet içerikli haberleri inceleyen bu araştırmanın evrenini Türkiye'deki yaygın yazılı basın içinde yer alan gazeteler oluşturmaktadır. Söz konusu evrenin büyüklüğü nedeniyle örneklem kuramı ilkeleri doğrultusunda örneklem oluşturulmuştur. Buna göre; a) araştırma yapılacak gazeteler, b) araştırma yapılacak zaman aralığı ve c) araştırma yapılacak gazete sayfaları belirlenmiştir.

a) Araştırma yapılacak gazetelerin belirlenmesi: Ulusal gazeteler içinden seçilen örneklemdeki Posta ve Takvim gazeteleri, Basın İlan Kurumu verilerine göre Türkiye genelinde dağıtımı yapılan ve resmi ilân ve reklam yayınlama hakkına sahip gazetelerin yıllara göre aylık ortalama tirajları bağlamında (bkz. Ek 1.) ilk on içinde yer alan; sahiplik bakımından farklı yayın gruplarına ait olan, yayıncılık tarzları bakımından ilk on sıra içindeki diğer gazetelerden magazine ağırlık vermeleri bakımından farklılıklar

gösteren gazetelerden oluşturulmuştur. Ayrıca yapılan ön incelemede, Posta ve Takvim gazetelerinin “kadın ve şiddet” konulu haberlere en fazla yer verdiği gözlemlenmiştir.

Örnekleme için seçilen gazeteler, sahiplik bakımından da farklıdır. Posta gazetesi Doğan Grubu’na aittir. Takvim gazetesi ise Sabah Grubu tarafından kurulmuştur. Gazete’ye 2000 yılında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından el konularak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) mülkiyetine geçirilmiştir. Ciner Grubu - Merkez Basın ve Yayın A.Ş. ile yapılan bir anlaşmayla Sabah ve ATV ile birlikte Takvim gazetesini de almıştır. Araştırma yapıldığı dönemde Takvim gazetesi Ciner Grubunun elinde bulunurken, 1 Nisan 2007 tarihi itibarıyla el konularak yeniden TMSF’nin tüzel kişiliğine geçmiştir.

b) Araştırma yapılacak zaman aralığının belirlenmesi: Araştırmada örneklemin zaman aralığı, gazetelerin kuruluş tarihleri göz önünde bulundurularak, örnekleme alma kuralları çerçevesindeki sistematik rastlantısal örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Yöntem, seçme işleminin rastlantısal, ancak belirli bir sisteme göre yapılmasına, rastlantısal olarak bir hareket noktası bulunmasına ve bu hareket noktasından yola çıkarak zaman dilimleri belirlenmesine dayanır.

Takvim gazetesinin kuruluş tarihinin 27 Aralık 1994, Posta gazetesinin ise 23 Ocak 1995 olması nedeniyle, çalışmada zamanın başlangıcı 1995 yılı olarak belirlenmiştir. Yıllar ve aylar yazılarak bir kura torbası oluşturulmuş, yapılan kura çekimi sonrası 1995 Mart ayından başlanarak, izleyen her yıla, izleyen ay karşılık gelecek şekilde araştırma kapsamında incelenecek dönemler belirlenmiştir. Böylece, verilerin toplanması ve yorumlanması sırasında ortaya çıkabilecek dönemsel ve mevsimsel farklılıklardan kaynaklanacak sapmalar en aza indirilmiştir.

Sonuçta yıllar itibarıyla söz konusu gazetelerde incelenecek zaman dilimleri şu şekilde oluşturulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Kapsamında Ele Alınan Gazeteler ve Dönemler

Yıl	Ay	Gazete
		Posta ve Takvim
1995	Mart	Tümü
1996	Nisan	Tümü
1997	Mayıs	Tümü
1998	Haziran	Tümü
1999	Temmuz	Tümü
2000	Ağustos	Tümü
2001	Eylül	Tümü
2002	Ekim	Tümü
2003	Kasım	Tümü
2004	Aralık	Tümü
2005	Ocak	Tümü
2006	Şubat	Tümü

Araştırma kapsamında 1995 – 2006 yılları arasında her bir gazete için her yıla bir ay gelecek şekilde 12 ay, bir başka deyişle bir yıl (365 gün) incelenmiştir. Her iki gazetenin kütüphanelerde ulaşılamayan sayıları çıkarıldığında; iki gazeteden toplam 725 sayıda yer alan kadına yönelik şiddet haberleri içerik çözümlemesi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir.

c) Araştırma yapılacak gazete sayfalarının belirlenmesi: Türkiye’de yayınlanan ulusal yaygın basında, şiddet veya trafik kazası gibi kanlı olayların gazetenin üçüncü sayfasında yer verilmesi gibi bir gelenek söz konusudur. Araştırmayı da bu noktadan hareketle bir ve üçüncü sayfalar ile sınırlandırmak olasıdır. Ancak, yapılan ön incelemede şiddet içeren haberlerin 1. ve 3. sayfalara ek olarak 5., 7., 13., 16. ve 19. gibi, diğer sayfalarda da yer aldığı görülmüştür.

Ayrıca, magazinel içerikteki gazetelerde sıkça rastlanan haberin devam sayfasına gönderilmeyerek bulunduğu sayfada tamamlanması, devam sayfasına gönderildi ise haberin farklı başlık ve fotoğraflarla, farklı bir haber gibi sunulması söz konusudur.

Bir ve üçüncü sayfa dışındaki sayfalarda da örneğin; spor sayfasında, kadın hakeme, kadın olması nedeniyle hakaret edilmesi ya da ekonomi sayfasında bir kadın çalışanın kadın olduğu için işine son verilmesi gibi kadına yönelik şiddet haberi yer alabileceği olasılığı göz önünde bulundurulmuştur.

Bu nedenlerle daha gerçekçi sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacağı düşüncesinden hareketle, gazetelerin tüm sayfaları örnekleme dâhil edilmiştir. Gazetelerin verdikleri haftalık veya günlük ekler ile köşe yazıları ise inceleme dışında tutulmuştur.

2.3. Veriler ve Toplanması

Amaç bölümünde belirlenen araştırma sorularına yanıt bulmak, örneklemedeki gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinin içeriğini ortaya çıkarmak ve bu bilgileri sayısal hale dönüştürmek amacıyla bir kodlama formu (bkz. Ek 2.) oluşturulmuştur. Araştırmada kodlayıcı kullanılacağı için bir kodlama yönergesi hazırlanmış ve 4 adet kodlayıcı belirlenmiştir. Kodlayıcıların eğitimleri tamamlandıktan sonra verilerin toplanması süreci ise içerik analizi tekniği ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

2.3.1. Kodlama Formunun Oluşturulması

Gazeteler üzerine içerik çözümlemesi tekniğiyle yapılan araştırmalarda verilerin toplanması, amaca uygun olarak hazırlanmış soruların kodlayıcı(lar) tarafından haberlere uygulandığı bir anket niteliği taşımaktadır. Ancak bu yöntemde, verilerin kişilere anket uygulanarak toplandığı uygulamalardan farklı olarak, sorular kişilere değil, haberlere sorulur ve kodlayıcı(lar) tarafından kodlama formuna işaretleme yapılır. Bu nedenle kodlama formunun hazırlanması ile birlikte, birden fazla kodlayıcı kullanılıyorsa onların eğitimleri ayrı bir önem kazanmaktadır.

Bu araştırmada incelenen gazetelerde yer alan haberlere sorulan sorulara karşılık kodlama formuna işaretlenen her yanıt birer veri oluşturmaktadır. Verilerin toplanması aşamasında biri sayısal (kategorileştirilebilir), diğeri ise sözel (kategorileştirilmesi olanaklı olmayan) olmak üzere birden fazla veri tipi ile karşılaşılacağı düşünülerek, kodlama formu bu olası duruma göre; sorular ise yanıtların açık veya kapalı uçlu olma olasılığı göz önünde bulundurularak düzenlemiştir.

Formun hazırlanması aşamasında araştırma maliyetinin en aza düşürülmesi hedeflenmiştir. Bu nedenle kodlama formu bir sayfada yer alacak biçimde (bkz. Ek 2.) ve kodlayıcılar tarafından kolayca anlaşılabilir şekilde tasarlanmıştır. Bunu sağlayabilmek amacıyla kodlama formu hazırlanırken sorularda çeşitli kısaltmalar yapılmıştır. Bu kısaltmalar, kodlama yönergesinde açık bir şekilde yazılmış ve sorulara ilişkin gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Kodlama formuna ilişkin bir başka gereklilik de kolay ve hatasız kodlama yapılabilir olmasıdır. Bu amaçla form belirli bir düzen içinde hazırlanmıştır. Formun ilk üç sorusu, incelenen gazete sayısına ait gazete adı, tarihi ve kadına yönelik şiddet haberi içerip içermediği bilgisini toplamaya yöneliktir. Haberin biçimsel, haberdeki fotoğrafların ise hem biçimsel hem de içeriksel özelliklerini belirlemek üzere hazırlanan sorular 4’den 16’ya kadar olanlardır. Haber sağlayıcılara ait bilgiler 17 ve 18. sorularla toplanmaktadır. Kadına uygulanan şiddet türleri ve bu türlerin alt kategorileri 19’dan 26’ya kadar olan sorularla belirlenmektedir. Haberde yer alan aktörlerden, şiddete maruz kalan kadına ait bilgiler 27’den 32’ye kadar olan sorularla toplanmaktadır. Sorulardan 33’den 40’a kadar olanlar ise şiddeti uygulayan aktörün bilgilerini toplayacak şekilde düzenlemiştir.

Kodlama formu oluşturulurken, içerik çözümlemesi ve bilimsel araştırma yöntemleri kitaplarından yararlanılmıştır. Özellikle kadına uygulanan şiddetin kategorileri ile alt kategorileri belirlenirken daha önce konuyla ilgili yapılmış araştırmalarda yer verilen unsurlar göz önünde bulundurulmuştur. Bu konuda, Türkiye’de öncül araştırma olan, Aysel Aziz’in proje yürütücüsü olduğu “Medya, Şiddet ve Kadın”²⁸⁴ araştırmasından ve Kadın Adayları Destekleme Derneği’nin (KA-DER) “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Çalışma Grubu Raporu”ndan²⁸⁵ yararlanılmıştır. Kamusal şiddet kategorisinin alt kategorileri belirlenirken ise diğer kaynaklarla birlikte Emniyet Müdürlüğü yetkililerinin görüşlerine de başvurulmuştur.

²⁸⁴ Aziz, **a.g.e.**, s.23 vd.

²⁸⁵ KA.DER, **a.g.e.**, s.54 vd.

Sonuçta oluşturulan kodlama formunda aşağıdaki sorulara yer verilmiştir.

- İncelenen gazetenin adı nedir?
- İncelenen gazete sayısının tarihi nedir?
- Bu sayıda kadına yönelik şiddet haberi var mı?
- Kadına yönelik şiddet haberinin başlığı nedir?
- Haberin gazetede bulunduğu sayfa numarası nedir?
- Haber devam sayfasına gönderilmiş mi?
- Haberin sayfadaki sırası nedir?
- Haberin sayfadaki konumu neresidir?
- Haberin sunum şekli nasıldır?
- Haber hangi biçimde hazırlanmıştır?
- Haberle birlikte verilen görsel malzeme(ler) hangisidir?
- Fotoğraf neleri içermektedir?
- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın olaydan hemen sonraki fotoğrafı kullanılmış ise; neleri içermektedir?
- Haberde kullanılan fotoğraf/görsel malzemenin adedi nedir?
- Fotoğraf(lar)ın/görsel malzemenin sayfada kapladığı toplam alan nedir?
- Haberin sayfada kapladığı toplam alan nedir?
- Haber kim tarafından hazırlanmıştır?
- Haberi yazan/hazırlayanın cinsiyeti nedir?
- Haberde şiddet türlerinden hangisi konu edilmiştir?
- Haberde şiddetin alt kategorilerinden hangisi yer almaktadır?
- Uygulanan şiddetin nedeni hangisidir?
- Şiddet uygulanırken hangi araç(lar) kullanılmıştır?
- Şiddet nerede uygulanmıştır?
- Şiddet ne zaman uygulanmıştır?
- Haberde hangi aktörler yer almaktadır?
- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın adedi kaçtır?
- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın yaşı nedir?
- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın eğitim durumu nedir?

- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın mesleği nedir?
- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın medeni durumu nedir?
- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın şiddeti uygulayana yakınlık derecesi nedir?
- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın uyuşu nedir?
- Şiddete maruz kalan kadın(lar) nasıl tanımlanmaktadır?
- Şiddeti uygulayan(lar)ın adedi kaçtır?
- Şiddeti uygulayan(lar)ın yaşı nedir?
- Şiddeti uygulayan(lar)ın eğitim durumu nedir?
- Şiddeti uygulayan(lar)ın mesleği nedir?
- Şiddeti uygulayan(lar)ın medeni durumu nedir?
- Şiddeti uygulayan(lar)ın şiddete maruz kalan kadın(lar)a yakınlık derecesi nedir?
- Şiddeti uygulayan(lar)ın uyuşu nedir?
- Şiddeti uygulayan(lar)ın cinsiyeti nedir?
- Şiddeti uygulayan(lar) haberde nasıl tanımlanmaktadır?
- Gazete sayısının/nüşhasının sayfa adedi kaçtır?

2.3.2. Kodlama Yönergesinin Hazırlanması

Araştırmada birden fazla kodlayıcı kullanılacağı için, kodlayıcılar arasında kavrama birliğini sağlamak ve aralarındaki bireysel anlayış farklılıklarını ortadan kaldırmak amacıyla bir kodlama yönergesi hazırlanmıştır. Kodlama yönergesi, kodlama formu ile birlikte kodlayıcılara eğitim öncesi dağıtılmıştır. Kodlama yönergesi, kodlayıcıların bireysel kodlama süreci başlayıncağa değin yeniden düzenlenmiştir.

Kodlama formunun oluşturulması bölümünde açıklandığı üzere araştırmayı daha ekonomik bir şekilde gerçekleştirmek amacıyla kısaltılan sorular burada açık olarak yazılmış, sorulara verilecek olası yanıtlar için kategorileştirmeye gidilmiştir. Sayısallaştırılabilen, kapalı uçlu sorulara alınan yanıtlara karşılık, kodlama yönergesinde bulunan kategori numaralarının kodlama formuna işaretlenmesi, sayısallaştırılamayan açık uçlu sorular için ise cevabın ilgili boşluğa yazılması sağlanmıştır.

Kolama yönergesinde önceden öngörülemeyen kategorilerin işaretlenebilmesi için, kategoriler arasına “Diğer” şıkkı da konularak kodlayıcıların bu yanıtları kodlama formuna yazmaları sağlanmıştır. Bu yanıtlar verilerin çözümlenmesi sırasında, bilgisayara veri girişi yapılırken kategori haline getirilmiş, sayısal olarak anlamlı hale gelmişler ise bulgular ve yorum kısmındaki ilgili tablolar hazırlanırken değerlendirmeye alınmıştır.

Kodlama yönergesi araştırmanın amaç kısmında belirlenen, kodlama formunda geliştirilen ve haberlere sorulan soruların yanıtlanmasında sürekli ve zorunlu bir başvuru kılavuzu olarak kodlayıcılar tarafından kullanılmıştır. Yönergede yer alan sorular ve kategorileri ile kategorilere karşılık gelen numaralar Ek. 3’deki gibi oluşturulmuştur.

2.3.2.1. Kodlayıcılara Kodlama Formu ve Yönergesiyle İlgili Verilen Bilgiler

Kodlayıcı kullanılan araştırmalarda kodlayıcıların eğitimi ve bilgilendirilmesi, kodlayıcıların yapacaklarını iyi anlayıp, aynı şekilde değerlendirme yapmaları bakımından önemlidir. Kodlayıcıların bilgilendirilmesi için kodlama formu ve yönergesiyle ilgili bir doküman dağıtılmış ayrıca sorularla ilgili açıklamalar yapılmıştır. Verilen bilgiler ise şöyledir:

1- İncelenen gazetenin adı nedir?

İncelenen gazete Posta gazetesi ise kodlama formunda 1, Takvim gazetesi ise 2 işaretlenmelidir.

2- İncelenen gazete sayısının tarihi nedir?

İncelenen gazete sayısının tarihini gün, ay ve yıl olarak yazılmalıdır.

3- Bu sayıda kadına yönelik şiddet haberi var mı?

İncelenen sayıda kadına yönelik şiddet haberi tespit edilmiş ise 1 (var), incelenen sayıda kadına yönelik şiddet haberi yer almamış ise 2 (yok) işaretlenecektir. Eğer cevap 2 ise diğer sorulara herhangi bir işaretleme yapılmadan 41. soruya geçilmelidir.

4- Kadına yönelik şiddet haberinin başlığı nedir?

İncelenen haberin başlığı, ilgili satıra, gazetede yer aldığı şekliyle yazılmalıdır.

5- Haberin gazetede bulunduğu sayfa numarası nedir?

Haberin gazetenin hangi sayfasında yer aldığı o haberin “önemlilik sıralaması”ndaki yerini belirleyen önemli unsurlardan birisidir. Gazetelerde önemli haberler genellikle ilk sayfalarda verilmektedir. Fakat unutulmaması gereken nokta; bu önem bazen konunun toplumsal boyutundan değil, gazetenin yayın politikasındaki önceliklerinden de kaynaklanabilmektedir. Neden hangisi olursa olsun, gazetenin birinci sayfasındaki bir haberin okuyucu üzerindeki etkisi, iç sayfadakilerden daha fazladır. Bu nedenle, bu çalışmada haberin gazetelerin hangi sayfalarında yer aldığı da kodlama formunda ilgili yere işaretlenmelidir.

6- Haber devam sayfasına gönderilmiş mi?

Haberler genellikle sayfalardaki yer darlığı nedeniyle iç sayfalara ya da daha arkadaki sayfalara yönlendirilir. Yerleşmiş bir meslek geleneği olarak daha çok birinci sayfadaki haberler, genellikle içerideki aynı numaralı sayfaya yönlendirilir. Ancak incelenen gazetelerin magazinelle ağırlıklı bir içeriğe sahip olması nedeniyle çok az haberin devamına gönderileceği, devam sayfalarının da aynı olmayıp günden güne değişeceği öngörülmüştür. İncelenen haber devam sayfasına gönderildi ise kodlama formuna 1, gönderilmedi ise 2 işaretlenecektir. Yanıt 2 (hayır) ise kodlamaya bir sonraki sorudan devam edilmelidir.

7- Haberin sayfadaki sırası nedir?

Haberin sayfadaki sırası, habere verilen önemin bir göstergesidir. Gazete sayfasında ilk bakışta göze çarpan haber genellikle 1. haberdur. Zira, kapladığı alan, başlığında kullanılan yazı karakteri ve puntosu özellikle göze çarpsın diye tasarlanmıştır. Haberin sayfadaki sırası kapladığı alan, kullanılan başlığın büyüklüğü ve yukarıdan aşağı doğru konumlandırılmasıyla belirlenir. Örnekte bir sıralama verilmiştir. Burada 3. sıradaki habere dikkat edilirse daha üstte olmasına rağmen 2. habere göre

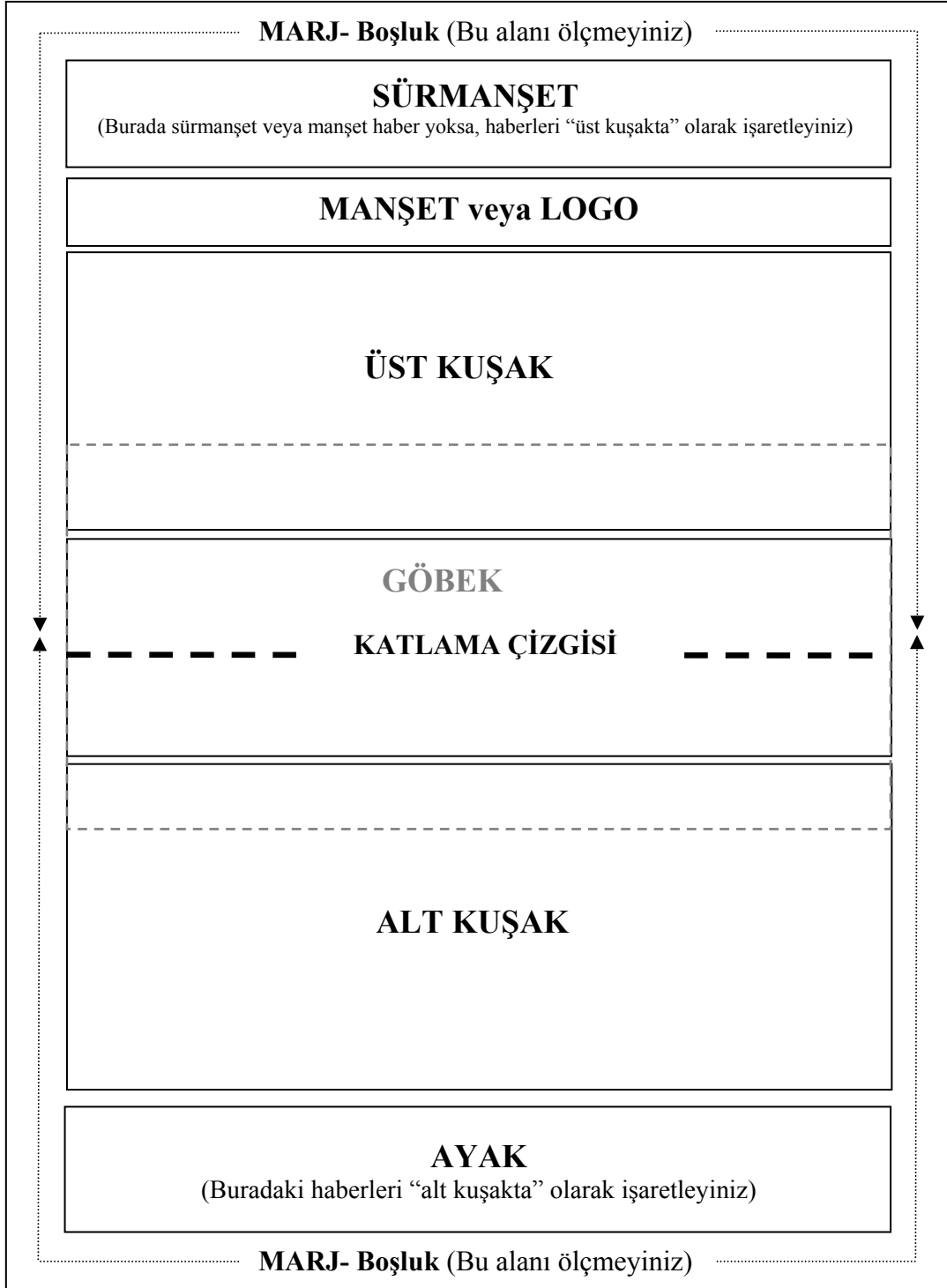
kapladığı alan, başlık ve fotoğraf bakımından daha küçük olması nedeniyle üçüncü sırada yer almalıdır.

Şekil 3. Haberin Sayfadaki Konumuna Bir Örnek

8- Haberin sayfadaki konumu neresidir?

Haberin sayfadaki konumunu belirlemenin çeşitli yolları vardır. Bunlardan biri, gazete sayfasını dört eşit parçaya bölerek sol üstten başlayarak yapılan konumlamadır. Araştırmada bu yöntem yerine gazetecilik jargonunda haberin aslında önem sırasını da belirlemek üzere kullanılan konumlandırma yöntemi kullanılmıştır. Şekil 4. bu konuda bir örnek teşkil etmektedir. Bu yöntemde kullanılan terimler ve açıklamaları şöyledir.

Şekil 4: Gazete Sayfasında Sürmanşet, Manşet, Üst Kuşak, Göbek ve Alt Kuşak Bölümlerinin Şematik Görünümü

Kaynak: Nevzat Dağlı, **Gazete Yayımlama Teknikleri**, (Ankara: İmaj Yayınevi, 1995), s.165.

a) Sürmanşet

Haberlerin en önemlisi “sürmanşet” haberdır. Bir haberin sürmanşet olarak gazetede yer alması için savaş, çok büyük deprem, Amerika’da yaşanan 11 Eylül saldırıları gibi toplumu derinden etkileyecek bir olayın gerçekleşmesi gereklidir. Bir gazetenin birinci sayfasında ve logonun üzerine başlığı büyük ve dolgun harflerle ve sekiz sütun (başlığın bir bant halinde soldan sağa bütün alanı kaplayacak şekilde) yerleştirilen habere sürmanşet haber denilmektedir.

b) Manşet

Gazete logosunun hemen altında ya da sayfa tasarımına göre yanında, başlığı büyük ve dolgun harflerden oluşan habere manşet haber denir. Manşet haber gazetenin o gün hangi konuyu en önemli gördüğünü, gazetenin konu hakkındaki görüşlerini ortaya koyması açısından önem taşır.²⁸⁶ Bir haberin manşet haber olması için logonun hemen altında olması zorunluluğu yoktur. Gerçekte sayfada kapladığı alan, başlığının büyüklüğü ve kullanılan fotoğraflar göz önünde bulundurulduğunda sayfanın ilk sırasındaki haberler manşet haberdır.

c) Üst kuşak

Sayfada manşet ile göbek bölümü arasında kalan bölgedir. Bununla birlikte tasarım kaygıları nedeniyle, küçük olarak işlenmiş, kutucuk içine alınmış haberler bazen hem sürmanşet hem de manşet bölümünde yer alabilirler. Böyle haberlerin konumu üst kuşak olarak işaretlenmelidir.

d) Göbek

Katlama çizgisinin olduğu bölümdür. Üst ve alt kuşak arasında yer alır. Haberin bu bölümün tamamını kaplamasına gerek yoktur. Göbekte iki, üç veya daha fazla haber yer alabilir ya da bir haber üst kuşaktan başlayıp alt kuşağa sarkabilir. Böyle durumlarda haberin başlığının nerede yer aldığına dikkat ederek işaretleme yapılmıştır.

²⁸⁶ Erkan Yüksel ve Halil İbrahim Gürcan, **Habercinin El Rehberi**, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1263, 2001), s.37.

e) Alt kuşak

Sayfanın göbek bölümünden başlayarak alt tarafta bittiği yere kadar olan bölümü, alt kuşak olarak nitelendirilmektedir.

f) Tam sayfa

Haberin sayfanın bütününe yayılarak verilmesidir

9- Haberin sunum şekli nasıldır?

Gazetelerde yer verilen yazılar farklı türlerde okurlara sunulmaktadır. Bu sadece bir olayı anlatan haber olabileceği gibi, başyazı, köşe yazısı, röportaj, araştırma-inceleme şeklinde de olabilir. Aşağıda sıralananlar dışında bir biçimde hazırlanmış yazıya rastlandığında “diğer” şıkkı işaretlenmelidir.

9.1- Haber

Haberle ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. “Haber zamana uygun her şeydir”, “Zamana uygun rapor haberdur”, “Haber bir olayın raporudur”, “Haber yarının tarihidir”, “Haber acele yapılmış edebiyattır” gibi genel tanımların yanı sıra “haber herhangi bir zamanda geçen olay, fikir ya da sorunun özetidir.”²⁸⁷ “Haber, gerçek dünya da bir yerlerde meydana gelen olaylar, kişiler ya da şeyler hakkındaki en son, en yeni ve ilgi çekici bilgidir.”²⁸⁸ gibi daha somut olarak da tanımlanabilmektedir.

Habercilikte, halkı, doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendirecek, yaşama ilişkin konuları işleyen ve bir olayı betimleyen yazılar; haber yazı türü olarak nitelendirilmektedir.²⁸⁹

Toplumsal yaşamda gelişen olay ve olguların haber haline gelebilmesi için haber metninde bazı temel değerlerin yer alması gerekmektedir. Bir haberde bu temel değerlerin kısmen ya da tümünün birden yer alması habercilik ilkelerine uyulup

²⁸⁷ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, (5. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2003), s.191.

²⁸⁸ Çiler Dursun, “Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek” **Gazetecilik ve Habercilik**, Derleyen: Sevda Alankuş, (2. Baskı, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları: 7 Habercinin El Kitabı Dizisi: 4), s.69.

²⁸⁹ Yüksel ve Gürcan, **a.g.e.**, s.47.

uyulmadığını göstermektedir. Gazetelerde yer alan bir haberde zamanlılık, yakınlık, sonuç, önemlilik, insanın ilgisini çekme gibi unsurlar yer alıyorsa, o haberin habercilik ilkelerine uyduğunu söylemek mümkündür. Bir haberde olması gereken en temel kural 5 N ve 1 K kuralıdır. Bu kural; “Ne, Nerede, Ne Zaman, Niçin, Nasıl ve Kim” sorularına verilen yanıtları içermektedir. Bu nedenle haberi tanımamıza yardımcı olur.

Bu araştırma bağlamında incelenen gazetelerde yer alan yazıların haber olarak tanımlanabilmesi için habercilik ilkelerine ve temel kurala uyup uymadığına bakarak işaretleme yapılmalıdır.

9.2- Röportaj

“Bir gazetecinin soru sormak için kişiye resmi olarak yaklaşması”, “Haberin fazlasıyla kişisel görüşlere dayanan kısmı” olarak tanımlanmaktadır²⁹⁰. Bir başka deyişle, röportaj, belirlenen bir konuda ön çalışma yaparak, örneğin gazetecinin görüşme yapılacak kişi hakkında bilgi sahibi olarak, arşivlerden yararlanarak, konu hakkında bilgi toplayarak, önceden düzenlenmiş sorularla bir kişiyle yapılan görüşmenin gazetede yayınlanmasıdır.

9.3- Haber-Röportaj

Haber ile röportaj tekniklerinin birleştirildiği bir yazı tekniğidir. Belirli bir haber konusunda ön hazırlık yaparak, yetkili ya da ilgililerle görüşerek bunları, haberden daha uzun olarak, ancak soru cevap şeklinde değil de haber anlatım üslubuyla verildiği haberlerdir.

9.4- Araştırma-İnceleme

Belirli bir konuyu açığa kavuşturmak ya da olayların arkasında kalan durumları ortaya çıkarmak için yapılan haber türüdür. Araştırma-incelemede ele alınan konu her yönüyle incelenerek okuyucuya sunulur. Böylelikle okur, konu hakkında detaylı bilgi sahibi olabilir. Ayrıca, araştırma-inceleme özellikle gazeteciye kaynak bağımlılığından

²⁹⁰ Tokgöz, a.g.e., s.229 vd.

ve haber kaynaklarının durum tanımlarını yeniden kurmaktan kurtararak; kendi durum tanımlarını oluşturmasına olanak tanıyan en önemli yazım türüdür.

10- Haber hangi biçimde hazırlanmıştır?

1) Olay haber; haberin oluşabilmesi için mutlaka bir olay veya olayların meydana gelmesi gerekmektedir. Olay haber nitelemesinin özü budur. Bu haberlerin içeriğinde sıcak gelişmeler bulunduğu gibi daha önceden düzenlenmiş, planlanmış etkinlikler de yer almaktadır. Eğer kadına yönelik şiddet olayı olayın ortaya çıkmasının hemen ardından ya da geçmişte gerçekleşmiş, yaşanmış, ancak ilk kez gün yüzüne çıkıyorsa bu tür konuların ele alındığı haberler olay haber olarak değerlendirilmektedir.

2) Öykü haber; Habere konu olan olay/olayların dramatize edilerek kaleme alınması bu türe girmektedir. Özellikle son yıllarda; okur, dinler ve izler kitle bağlamında daha geniş alanları etki alanına almak için haberi dramatize ederek vermek eğilimi güç kazanmıştır. Geçmişte yaşanmış, gerçekleşmiş kadına yönelik şiddet olayı daha sonra çeşitli vesilelerle Örneğin; mahkeme süreci, miras davaları, geride kalan mağdurlar vb. nedeniyle basına yansıdı ise ve söz konusu ana olay arka plan bir bilgilendirme olarak sunuluyor ise bu tür haberler öykü haber türü içerisinde yer almaktadır.

3) Spot haber; Bir başlık ve kısa bir metinden oluşan haber olarak tanımlayabileceğimiz spot haber, kısa kısa, yurttan, faks, alt yazı gibi bir ana başlık altında verilen bir, iki cümlelik haberlerden oluşur. Daha çok gazete sayfasının alt kısımlarında yer alır.

4) Foto haber; Gazete sayfalarından bir fotoğraf altına yazılmış spot şeklinde haber olarak yayımlanan haberlerdir. Fotoğraf ve haber bazen bir kare çizgi ile ilişkilendirilir. Çoğunlukla başlık yer almaz.

5) Araştırma haber; Belirli bir konuyu açıklığa kavuşturmak ya da olayların arkasında kalan durumları ortaya çıkarmak için yapılan haber türüdür. Araştırma haber özel bir çalışma ve çabayı öngörmektedir. Bu nedenle kimi araştırmacılar araştırma haberlerin özel haberlerle eş değer olduğu görüşündedirler. Araştırmayı gerektiren haberler çoğu zaman üstü kapalı kalmış olayları içine almaktadır. Bu nedenle olaylar ya üstü kapalı bulunduğundan fark edilmemiş ya da çeşitli baskı gruplarının ve taşıdığı risk unsurları bağlamında üzerine gidilmemiştir.

6) Derleme haber; Değişik zamanlarda oluşmuş olayları, çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler ve belgeler ışığında sentezleyerek bütünleştiren haberlere verilen addır.. Derleme haberlerde belgesel anlayışı egemendir. Örneğin töre cinayetleri konusunda farklı zamanlarda gelişmiş olayların alınarak sonuçta bir başlık altında toplanması derleme habere örnek oluşturmaktadır.

11-Haberle ilgili aşağıdaki görsel malzeme(ler)den hangileri kullanılmıştır?

Haberde kullanılan görsel malzeme bir haberin daha net olarak anlaşılmasını sağlamakta, ona anlam kazandırmaktadır. Okurun dikkatinin haber üzerine yoğunlaşmasına yardımcı olmaktadır. Gazete sayfaları tasarlanırken yazı, fotoğraf, karikatür, info-grafik, çizgi, boşluk gibi görsel malzemeler kullanılır. Haberi desteklemek üzere genellikle fotoğraf, fotoğrafın bulunmadığı haberlerde ya da fotoğrafla birlikte info-grafik, karikatür gibi görsel malzemeler de kullanılmaktadır.

1) Fotoğraf: Gazetelerde yer alan haberle ilgili olayı gösteren fotoğraflara basın fotoğrafı adı verilmektedir. Ülkemizde kullanıldığı biçimiyle basın fotoğrafı sadece gösteren ve yazılı haberi destekleyen yan unsurlardan biridir. Haber metninde anlatılanları doğrulamak ve sadece “bu olay”, “orada”, “o zaman”, “oldu” gibi unsurların sadece birini içerecek biçimde bir yan öge olarak değerlendirilir²⁹¹ Basın fotoğrafı; a) Bir olayın duyulmasına tanıklık eder, olayı belgeler, b) Yansıtılan bir görüşü, bir olguyu, bir durumu ya da bir davranışı destekler, c) Bir iletinin somutlaşmasını, inandırıcılığını sağlar²⁹². Örneğin bir adamın eşini sokak ortasında bıçaklarken çekilmiş fotoğrafı, okurun dikkatini o habere çeker, bu olayı belgeler ve kaydeder, haberde verilen bilgileri destekler.

2) Info-grafik: Çoğunlukla fotoğraf kullanılmayan ya da fotoğrafı olmayan haberde verilen bilgileri görsel öğelerle desteklenmek amacıyla kullanılan, olayın geçtiği yer ve konunun kolay anlaşılmasını sağlayan, görsel malzeme türüdür. Örneğin

²⁹¹ Özcan Yurdalan, “Haber Fotoğrafçılığı”, **Gazetecilik ve Habercilik**, Derleyen: Sevda Alankuş, (2. Baskı, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları: 7 Habercinin El Kitabı Dizisi: 4), s.173.

²⁹² A. Rıdvan Bülbül, **Genel Gazetecilik Bilgileri**, (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000), s.64.

olay yerinin krokisi, haritası, bir savaş durumunda uçakların, tankların, gemilerin sayılarının illüstrasyonlarla verilmesi gibi.

3) Karikatür: Haberde yer alan çeşitli unsurların karikatür yoluyla desteklenerek okuyucuya aktarılmasıdır. Karikatürün mizah içermesi çok alışıldık bir konu olmasına rağmen, gazetelerde yayınlanan karikatürlerin bazıları sadece düşündürmek işlevini yerine getirir.

12- Fotoğraf aşağıdakilerden hangisini/hangilerini içermektedir?

Bu soruda haberle ilgili olarak kullanılan fotoğrafların neyin fotoğrafı olduğuna ulaşılmaya çalışılmaktadır. Kodlama yönergesinde bulunan kategorilerden uygun olan şıklar işaretlenmelidir. Fotoğrafta belirlenen kategoriler dışında bir unsur yer alıyorsa “Diğer” şıkkı işaretlenerek uygun boşluğa fotoğrafta görüntülenen şekliyle yazılmalıdır. Özellikle magazin sayfalarında şiddete maruz kalan kadının olayla ilgisi olmayan fotoğrafı kullanılabilir. Örneğin, mankenlerin önceden çekilmiş dekolte fotoğrafları.

Haberde kullanılan vesikalık fotoğraf, olayla ilgisi olmayan fotoğraf olmasına karşın, vesikalık fotoğraf ayrı bir şık olarak işaretlenmelidir.

Kodlama yönergesinde belirlenen kategoriler dışındaki fotoğraflar için “Diğer” şıkkını işaretlenmiş, fotoğrafta görüntülenen şekliyle yazılmıştır.

Fotoğrafta birden fazla kategori yer alıyorsa olanların tümünü işaretlenmelidir.

13-Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın olaydan hemen sonraki fotoğrafı kullanılmış ise; aşağıdakilerden hangisini/hangilerini içermektedir?

Fotoğrafta kadına yönelik şiddetin dozunu ölçmeyi hedefleyen bu soru 12. soruyla bağlantılıdır. Şiddetin dozu görece bir kavram olmakla birlikte, buradaki ölçü fotoğrafta kan görülüp görülmemesi, şiddete maruz kalan kadında, uygulanan şiddete ait izlerin bulunup bulunmaması, incelenen gazetelerde şiddete fotoğraf yoluyla yapılan vurguyla doğru orantılıdır. Kadının kanlar içindeki cansız bedeninin açıkça verilmesi daha vurucu olmasını, daha fazla ilgi çekmesini sağlamakla birlikte bir anlamda arka planda haberi okuyan kadınlara verilen mesajları da belirlemektedir. Şiddete maruz

kalan kadınlardaki şişmiş, morarmış, yaralanmış çeşitli organlar gibi şiddet izlerinin fotoğrafta yer alması “kocana karşı gelirsen sen de böyle olursun” düşüncesini beslemektedir. Ancak fotoğrafta kan ve şiddet izlerinin kapatılması ya da hiç yer verilmemesi şiddet dozunu görsel anlamda azaltmak anlamına gelir ki olayın iğrençliğini bir miktar azaltmaktadır.

Kodlama sırasında Kodlama yönergesinde belirlenen kategoriler dışındaki unsurlar için “diğer” şıkkı işaretleyerek fotoğrafta görüntülenen aynen yazılmalıdır.

14- Haberde kullanılan fotoğraf/görsel malzemenin adedi nedir?

Haberle ilgili Fotoğraf ve diğer görsel malzeme malzemelerin sayısal ağırlığını belirlemek üzere hazırlanan bu soruda, fotoğraf ve görsel malzemeler tek tek sayılarak kodlama formundaki kutucuğa yazılmalıdır.

15- Fotoğraf(lar)ın/diğer görsel malzemenin sayfada kapladığı toplam alan nedir?

Kodlama formunda bu soru altında iki farklı kutucuk bulunmaktadır. Bunlardan birincisi fotoğraf, ikincisi ise diğer görsel malzemelerin santimetre kare olarak yazılacağı kutucuktur. Bu alanı bulmak için incelenen haberle ilgili fotoğraf veya görsel malzemelerin ölçümlerinin cm^2 cinsinden sonucu kodlama formundaki ilgili kutucuğa yazılmalıdır. Birden fazla fotoğraf veya görsel malzeme kullanılmış ise her biri için ayrı ayrı işlem yapılarak çıkan sonuç toplam olarak yazılmalıdır.

16- Haberin sayfada kapladığı toplam alan nedir?

Haberin sayfada kapladığı alan, incelenen haberin başlık, metin ve görsel malzemeler dahil sayfada kapladığı alandır. Fotoğrafları ölçerken yapıldığı gibi haberin sınırlarından ölçüp hesaplayarak toplam alanı cm^2 cinsinden bulunacaktır.. Bu alan bulunduktan sonra fotoğraf alanını düşerek kutucuğa aynen yazınız. Burada fotoğraf ve yazı alanının ayrılmasının nedeni, fotoğraf veya diğer görsel malzeme ile metinlere toplam alan içinden ne kadar yer ayrıldığını görebilmektir. Her iki alan toplanarak haberin toplam alanının hesaplanması ayrıca yapılmalıdır.

17- Haber kim tarafından hazırlanmıştır?

Haberin kim tarafından hazırlandığı sorusu haberin kimden sağlandığıyla özdeşdir. Basın yayın organlarına haberler ya muhabir tarafından doğrudan toplanarak hazırlanır ya da haber ajansları, fotoğraf ajansları gibi haber satarak para kazanan kurumlardan elde edilir.²⁹³ Diğer yayın organları ile birlikte kendi başına, herhangi bir gazeteden düzenli ücret almadan (free-lance) çalışan gazeteciler de birer haber sağlayıcıdır.

Birinci el olarak sınıflanabilecek haber kaynakları

Muhabirin bizzat olayların içinde yaşayarak elde ettiği verilerle haberi düzenlemesi

Muhabirin tören sempozyum, konferans, basın toplantısı, açık oturum gibi sosyal, sanatsal ve kültürel etkinlikte hazır bulunarak kendi gözlemleri sonucu topladığı bilgi ve belgelerle haberi düzenlemesi

Haber hakkında telefonla bilgi alması

Haberi röportaj yaparak elde etmesi²⁹⁴

Bir başka deyişle gazetenin kendi çalışan muhabirini haber sağlayıcı olarak kullanmasıdır.

İkinci el olarak sınıflanabilecek kaynaklar ise haber ajansları, basın bildiri ve bültenleri, kamuoyu özel sektör kuruluşlarından gelen bilgiler sivil toplum kuruluşları (STK) veya kişilerden gelen bilgi ve belgeler olarak tanımlanmaktadır.

Gazete ve gazeteciler için haberlerin alındıkları kaynakları açıkça belirtmek zorunluluğu olmamakla birlikte haberin kim tarafından hazırlandığı ve nereden edinildiği haber metnine başlamadan ya da haber metninin sonunda gösterilir.

Bu soruda haberin nereden sağlandığı sorgulanmaktadır. Eğer haber muhabir tarafından hazırlandıysa sadece muhabirin adı, haber ajansı tarafından sağlandıysa ajansın kısa adı yazılır. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü internet sitesinde yer alan haber ajansları ve kısaltmaları şöyledir:

²⁹³ Bülbül, **a.g.e.**, s.119.

²⁹⁴ Bülbül, **a.g.e.**, s.120.

Ajans TÜBA
 Anadolu Ajansı: AA
 Anka Haber Ajansı: ANKA
 Doğan Haber Ajansı: DHA
 Cihan Haber Ajansı: CİHA
 İhlas Haber Ajansı: İHA
 Merkez Haber Ajansı: Merkez
 Sabah Haber Ajansı: SHA
 Elektronik Bilgi Merkezi Haber Ajansı: EHA
 FTN Haber Ajansı
 Magazin ve Aktüel Haber Ajansı: MAK
 Türk Ekonomik Basın Ajansı: TEBA
 Türk Haberler Ajansı: THA

Haberde muhabirin adı yer alıyorsa kodlama formuna muhabir, bir ajansın kısaltması yer alıyorsa, ajans adı kısaltmasıyla birlikte yazılmalıdır.

18- Haberi yazan/hazırlayanın cinsiyeti nedir?

Bu soruda haberi hazırlayan muhabirin cinsiyetini belirlemek hedeflenmektedir. Bu konuda uygulanabilecek yöntem, muhabirin adından cinsiyetini belirlemektir. Aynı anda hem kadın hem erkeklere verilebilen isimler için daha çok ve yaygın olarak hangi cinsiyete verildiğine göre işaretleme yapılmalıdır.

19- Haberde aşağıdaki şiddet türlerinden hangisi konu edilmiştir?

İncelenen haberde hangi tür şiddet yer alıyorsa kodlama yönergesinden ilgili şık yazılmıştır. Bir haberde birden fazla şiddet türü yer alması olası bir durumdur. Örneğin sokaktaki bir adam, bir kadını önce dövüp, sonra arabasıyla kaçırarak tecavüz etmiş olabilir bu gibi durumlarda haberde verilen tüm şiddet türlerinin şıkları kodlama formuna yazılmalıdır.

20- Haberde şiddetin alt kategorilerinden hangisi yer almaktadır?

Kodlama yönergesinde her bir şiddet türü için alt kategoriler şıklar halinde yer almaktadır. 19. soruda hangi şiddet türünü işaretledi ise kodlama yönergesinden onun alt kategorisini bulunarak ilgili şık kodlama formuna yazılmalıdır.

Kamusal şiddetin oluşabilmesi için kadının, gözaltında, hapislik koşullarında veya mahkeme sürecinde, görevi başındaki kamu görevlilerinden şiddet görmesi veya güvenlik görevlisinin görevi olmasına rağmen kadına uygulanan şiddete engel olmaması gerekmektedir.

21- Uygulanan şiddetin nedeni hangisidir?

İncelenen haberde şiddet olayının hangi nedene dayandırıldığı araştırılmaktadır. Bu nedenle gazete haberinde hangi neden veriliyorsa aynen yazılmalıdır.

22- Şiddet uygulanırken aşağıdaki araçlardan hangisi kullanılmıştır?

Şiddet uygulanırken kullanılan araç şiddetin boyutlarını ve olumsuz etkisini artırıcı veya azaltıcı bir özellik taşır. Kadının vücudunun bıçakla delik deşik edildiği bir şiddet olayı ile kadına bağırılarak küfür edilen bir şiddet olayının okur üzerinde yarattığı etki aynı olmayacaktır. Kullanılan araç bu bakımdan önem taşımaktadır.

23- Şiddet nerede uygulanmıştır?

Bu soruda kodlama yönergesinde verilen listeye ek olarak, haberde verilen ilin veya yerleşim biriminin adını açık olarak, (örneğin, Ankara) yazılmalıdır.

24- Şiddet ne zaman uygulanmıştır?

Haberde veriliyorsa şiddetin uygulandığı zamanın kodlama yönergesinde verilen şık, “1” gece, “2” gündüz olarak yazılmalıdır. Burada ayrıca haber metni içinde belirtilmiş ise şiddetin uygulandığı saat bilgisi de toplanmalıdır.

25- Haberde hangi aktörler yer almaktadır?

Haberde yer alan,

“1” şiddete maruz kalan(lar); şiddet uygulanan kadın,

“2” şiddeti uygulayan(lar); şiddetin geldiği erkek veya kadın,

“3” şiddete neden olan(lar); örneğin, erkeğin veya kadının sevgilisi vb.,

“4” Şiddet olayından mağdur olan(lar) -örneğin çocuklar, kadının annesi, erkeğin imam nikahlı eşi vb.- aktörler olarak nitelendirilmektedir.

Kodlama formuna işaretleme yapmak için haberde bu kişilerin isimlerinin açık olarak yazılması gerekmektedir. “Z. T”., “Ö. J”., zavallı yavrucak “J. Z”., gibi kısaltmalar, hamile kadınlar, alkollü koca gibi tanımlamalar, 21 yaşındaki genç kadın, işsiz koca gibi ifadeler aktörleri tanımlamak için yeterlidir.

26- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın yaşı nedir?

Kodlama formu ve yönergesinde yer alan 26’dan 32’ye kadar olan sorular, şiddete maruz kalan kadına ait haberde yer alan bilgileri toplamaya yönelik olarak tasarlanmıştır.

Ancak her haberde birden fazla şiddete maruz kalan kadın olması olasılığından hareketle, kodlama formunda şiddete maruz kalan(lar)ın 26- “Yaşı” kutucuğundan önce şiddete maruz kalan(lar)ın “Adedi” adıyla bir kutucuk oluşturulmuştur. Bu kutucuğa haberlerde şiddete maruz kalan kaç aktöre yer verildiğinin sayısı yazılmalıdır.

Benzer şekilde yaş kutucuğuna, haberde 2000 kadından bahsedilse dâhi, yaşları verilen kadınların yaşlarını yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılmalıdır.

27- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın eğitim durumu nedir?

Şiddete maruz kalan kadınların eğitim durumuna ait şıklara kodlama yönergesinden bakarak, her bir kadının şikkı yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılmalıdır. Burada haberde eğitim durumları verilen kadınlara ait veriler kodlanmalıdır.

28- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın mesleği nedir?

Şiddete maruz kalan kadınların mesleklerini haberde verildiği şekliyle açık bir biçimde, örneğin; doktor, öğretmen, her bir kadının şikkı yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılmıştır. Burada haberde meslekleri verilen kadınlara ait veriler kodlanmalıdır.

29- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın medeni durumu nedir?

Şiddete maruz kalan kadınların medeni durumunu her bir kadının şikkı yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılacaktır. Burada haberde medeni durumları verilen kadınlara ait veriler kodlanmalıdır.

30- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın şiddeti uygulayana yakınlık derecesi nedir?

Yakınlık kişilerin birbirlerine olan bağlarını göstermektedir. Haberde verilen bir kişi bir kişiye akrabalık ile bağlı olabileceği gibi diğerini hiç tanımıyor olabilir. Yani, onun için sokaktaki kişi olabilir.

Şiddete maruz kalan kadınların şiddeti uygulayana yakınlığı, şiddetin kime uygulandığını göstermektedir. Haberde kodlama yönergesinde olmayan bir bağ veriliyorsa “Diğer” şikkını işaretleyerek kurulan bağ açıkça yazılmalıdır. Listede yer alan yakınlık şıkları, kodlama yönergesinden bakılarak, her bir kadının şikkı yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılmalıdır. Burada haberde yakınlıkları verilen kadınlara ait veriler kodlanmalıdır.

31- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın uyruğu nedir?

Buradaki veriler haberde şiddete maruz kalan kadınla ilgili bir uyruk veriliyorsa, kodlama yönergesinin son sayfasında bulunan ülke listesindeki numarasını kodlama formuna yazılarak toplanacaktır.

Listede yer alan ülke numaraları her bir kadının uyruk kodu yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılmalıdır.

32- Şiddete maruz kalan kadın(lar) nasıl tanımlanmaktadır?

Şiddete maruz kalan kadınla ilgili herhangi bir tanımlama yapılıyorsa kodlama yönergesindeki şıklardan bakılarak yazılmıştır

33- Şiddeti uygulayan(lar)ın yaşı nedir?

Kodlama formu ve yönergesinde yer alan 33'den 40'a kadar olan sorular, şiddeti uygulayan kişiye ait bilgileri toplamaya yönelik olarak tasarlanmıştır.

Ancak her haberde birden fazla şiddet uygulayan aktör olması olasılığından hareketle, kodlama formunda şiddeti uygulan(lar)ın 33- “Yaşı” kutucuğundan önce şiddeti uygulayan(lar)ın “Adedi” adıyla bir kutucuk oluşturulmuştur. Bu kutucuğa haberlerde şiddeti uygulayan kaç aktöre yer verildiğinin sayısı yazılmalıdır.

Benzer şekilde yaş kutucuğuna, haberde 5 kişiden bahsedilse dahi, yaşları haberde verilen kişilerin yaşlarını yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılarak, haberde yaşları verilen kişilere ait veriler kodlanmalıdır.

34- Şiddeti uygulayan(lar)ın eğitim durumu nedir?

Şiddeti uygulayanların eğitim durumu şıkları kodlama yönergesinden bakarak, her bir kişinin şikkı yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılmalıdır. Haberde yaşları verilen kişilere ait veriler kodlanmalıdır.

35- Şiddeti uygulayan(lar)ın mesleği nedir?

Şiddeti uygulayanların mesleklerini haberde verildiği şekliyle açık bir biçimde, örneğin; işçi, bar işletmecisi gibi, her bir kişinin şikkı yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılacaktır. Haberde meslekleri verilen kişilere ait veriler kodlanmalıdır.

36- Şiddeti uygulayan(lar)ın medeni durumu nedir?

Şiddeti uygulayanların medeni durumunu şıkları, kodlama yönergesinden bakarak, her bir kişinin şikkı yan yana olacak şekilde ve haberdeki sırayla yazılmalı, haberde medeni durumları verilen kişilere ait veriler kodlanmalıdır.

37- Şiddeti uygulayan(lar)ın şiddete maruz kalan kadın(lar)a yakınlık derecesi nedir?

Şiddeti uygulayanların şiddete maruz kalan kadın(lar)a yakınlığı, şiddetin kimden geldiğini göstermektedir. Haberde yakınlıkları verilen kişilere ait veriler kodlanmalıdır.

38- Şiddeti uygulayan(lar)ın uyruğu nedir?

Şiddeti uygulayan kişi ile ilgili haberde bir uyruk veriliyorsa, kodlama yönergesinin son sayfasında bulunan ve ülkeler listesindeki numarası kodlama formuna kodlanmalıdır.

39- Şiddeti uygulayan(lar)ın cinsiyeti nedir?

Kadına şiddet uygulayan kişinin cinsiyeti her haberde farklı olabilir. Bir haberde kadına şiddet uygulayan kişi erkek olabileceken diğerinde kadın olabilir. Bir diğerinde ise hem erkek hem kadın birlikte şiddet uygulayabilirler. Örneğin bir haberde erkek eş, eşine şiddet uygularken, bir diğer haberde erkek eş ve sevgilisi birlikte planlayarak kadın eşi öldürebilirler. Bu olasılıktan hareketle şiddet uygulayanlar yukarıda kişi olarak tanımlanmıştır.

Bu soruda kategori listesinde yer alan şıklar, kodlama yönergesinden bakılarak, her bir kişinin şikkı yan yana olacak şekilde ve haberde verildiği sırayla yazılmalıdır.

40- Şiddeti uygulayan(lar) haberde nasıl tanımlanmaktadır?

Şiddeti uygulayanla ilgili herhangi bir tanımlama yapılıyorsa kodlama yönergesindeki şıklardan bakarak yazılmalıdır.

2.3.3. Kodlayıcı Eğitimi

Kodlama formu ve yönergesi hazırlandıktan, kodlayıcılar belirlendikten ve örnekleme oluşturan gazete sayılarına ulaşıldıktan sonra kodlayıcı eğitimine geçilmiştir.

Neuendorf, kodlayıcıların eğitimini, kodlama yönergesindeki bütün olası değişikliklerin yapılarak, yönergenin geliştirilmesi aşamasıyla birlikte yürütülecek bir süreç olarak görmekte ve yapılması gerekenleri şöyle sıralamaktadır.²⁹⁵

²⁹⁵ Kimberly A Neuendorf, **The Content Analysis Guidebook**, SAGE Publications, inc., America, 2002, s.134.

“Süreçler

- ⇒ Kodlama yönergesinin yazımı
 - ⇒ Tartışma yaparak kodlayıcı eğitimi
 - ⇒ Kodlayıcıların kodlayarak pratik yapması, yapılandırmada fikir birliği için tartışma
 - ⇒ Kodlama yönergesinde olası düzeltmelerin yapılması
 - ⇒ Bu düzeltmeler hakkında kodlayıcıların eğitimi
 - ⇒ Örneklemdaki farklı birkaç birimin (haber) kodlayıcılarca bağımsız olarak kodlanması
 - ⇒ Bu bağımsız kodlama sonuçları hakkında kodlayıcıların tartışması
 - ⇒ Kodlama yönergesinde olası düzeltmelerin yapılması
 - ⇒ Bu düzeltmeler hakkında kodlayıcıların eğitimi
 - ⇒ Güvenilirlik için kodlayıcılar tarafından kılavuz alt örneklem kodlanması
 - ⇒ Araştırmanın güvenilirliğinin kontrol edilmesi
 - ⇒ Kodlama yönergesinde olası düzeltmelerin yapılması
 - ⇒ Bu düzeltmeler hakkında kodlayıcıların eğitimi
 - ⇒ Son. Bağımsız kodlama (son güvenilirlik kontrollerini içeren)
 - ⇒ Kodlayıcıların deneyimlerinin istendiği “kodlayıcı sunumu” (yazılı olabilir)”

Kodlayıcı eğitimi; kodlama yönergesinde belirlenen soruların ve toplanılması hedeflenen verilerin ne olduğunun kodlayıcılar tarafından iyi anlaşılması, kodlama sırasında kodlayıcılar tarafından yapılabilecek olası hataların en aza indirilmesi için kodlayıcılara verilen bilgileri kapsamaktadır. Bu araştırmada Neuendorf’un ortaya koyduğu süreç işletilmiştir.

Kodlayıcıların eğitiminde ilk olarak kodlama formları ve kodlama yönergesi kodlayıcılara dağıtılarak, materyalleri bir süre incelemeleri istenmiş ve ilk bakışta net olarak anlaşılmayan yerler olup olmadığı kontrol edilmiştir.

Sonrasında, kodlama yönergesinde de açıkça yer alan ve kodlayıcıların uyması gereken konuları ve açıklayıcı bilgileri içeren eğitim kitapçığı şeklinde hazırlanmış doküman dağıtılarak eğitim sürecine başlanmıştır.

Dağıtılan dokümanları okumaları için yeterli süre tanınmış, anlaşılmayan bir yer olup olmadığı belirlenmiştir. Anlaşılmayan yerler bir kez daha anlatıldıktan sonra, önceden hazırlanmış kodlama yönergesi ve bir miktar kodlama formu verilmiştir. Kodlayıcılardan belirlenen tarih aralıklarının herhangi bir noktasından kodlama yapmaları istenmiştir. Bu kodlamanın ardından kodlama formunda ve yönergede gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu aşamada 12. soruya kategori eklenmiştir. Kodlayıcılara bir miktar daha kodlama formu verilerek yeniden kodlama yapmaları istenmiş, kodlama

sonrası değerlendirme toplantısı yapılmıştır. Bu toplantı sonrası kodlama yönergesinde birkaç düzeltmeye gereksinim duyulmuş ve şiddete maruz kalan ve uygulayanlara ait yakınlık sorularına kategoriler eklenmiştir. Eklenen bu kategorilere ait bilgiler kodlayıcılara verilmiştir. Daha sonra araştırmada ele alınan örneklemin yüzde 25’lik bölümüne denk gelecek şekilde bağımsız kodlama yapılmıştır. Bu kodlamalar sonrasında yapılan değerlendirmede; kadına uygulanan şiddet türlerinin alt kategorilerine ekleme ve çıkarmalar yapılarak kodlayıcılara düzeltmelerle ilgili bilgiler verilmiştir. Kodlayıcıların görüş birliğine vardıkları gözlemlendikten sonra güvenilirlik testleri yapılmış ve sonrasında bağımsız kodlamaya geçilmiştir.

2.3.4. Verilerin Kodlanması

Kodlama sırasında gazete sayılarında yer alan haberler kadına yönelik şiddet bağlamında değerlendirilerek, özellikle kadını, kadın olduğu için, hedef alan şiddet haberleri belirlenmiş ve kodlama formuna işaretlenmiştir. Örneğin; adi adli vaka sayılan kapkaç haberleri veya eve giren bir hırsızın kadını öldürmesi vb. gibi haberler değerlendirme dışı tutulmuştur. Zira bu tür şiddet olayları erkeklere de uygulanabilmektedir. Ancak, kapkaç veya hırsızlığın konu edildiği haberlerde cinsel taciz, tecavüz, tecavüz girişimi, kaldırma, kapama vb. olaylar yer almış ise bu haberler değerlendirmeye alınmış ve kodlaması yapılmıştır.

Gazetelerde yer alan haberlerin içeriğinde verilenlerin dışında kodlama yapılmamıştır. Belirlenen haberde kodlama yönergesinde öngörülemeyen öğeler yer alıyorsa, kodlama formuna, ilgili sorudaki “Diğer” şıkkı işaretlenmiştir. Belirlenen öge “Diğer” şıkkının yayına haberde verildiği şekliyle yazılmıştır.

Kodlama sırasında yoruma dayalı işaretleme yapılmamaya özen gösterilmiştir. Örneğin, “Adam Eşini Kıskançlık Yüzünden Öldürdü” haberinde adamın, kadını hangi aracı kullanarak öldürdüğü verilmiyorsa, “bıçakla öldürmüştür” gibi bir yorum yapılmayarak, “17-Belirtilmiyor” şıkkı işaretlenmiştir. Benzer şekilde, örneğin, adam eşini “Balta” kullanarak öldürdü ise, “Balta” ilgili sorunun yanıt şıklarında yer almadığı için “16- Diğer” şıkkı işaretlenerek, ilgili kolondaki boşluğa “Balta” yazılmıştır.

Her bir gazete sayısında en fazla 5 adet kadına yönelik şiddet haberi yer aldığı öngörülerek, her bir gazete sayısı için bir adet kodlama formu kullanılacağı düşünülmüş ve kodlama formu buna göre tasarlanmıştır. Bir gazete sayısında 5 adedin üzerinde kadına yönelik şiddet haberi bulunmuş ise, ikinci bir kodlama formuna işaretleme yapılmıştır. Bu durumda, ikinci formda 1. haber ifadesinin üzeri çizilerek 6. haber olarak değiştirilmiş ve diğer haberler için de aynı şekilde devam edilmiştir.

2.3.5. Araştırmanın Güvenirliği

Araştırmanın güvenirligi, aynı şeyin bağımsız olarak ölçülerek, aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılmasıyla sürekli olarak aynı sonuçların alınması²⁹⁶ olarak tanımlanmaktadır. Kodlayıcıların metni anlama, algılama şekilleri birbirleriyle örtüştüğü veya en azından benzediği zaman iletişim analizinde nesnel geçerliliğe ulaşılmış sayılır.²⁹⁷ İçerik analizinde sonuçların güvenilir nitelik taşıyabilmesi için aynı koşullar altında aynı ya da benzer sonuçlar alınması gerekmektedir. Güvenirliğin ölçümünde birkaç yöntem olmasına karşın, belgenin farklı kodlayıcılara verilerek kodlanması sonucu hesaplanan güvenirlilik katsayısı daha iyi sonuçlar vermektedir.²⁹⁸

Güvenirlilik testinden elde edilen sonuçların yeterliliği ile ilgili farklı görüşler öne sürülmektedir. Örneğin Tavşancıl ve Aslan kodlayıcılar arasında güvenirliliğin test edilmesinden elde edilen eşiğin %70'den daha yüksek sonuçların elde edilmesini yeterli görürken Neuendorf, farklı görüşler altında güvenirlilik kat sayısının .90 ve daha yüksek olması durumunda güvenilir olacağını, .80 ve daha yüksek olması durumunda ise kabul edilebilir olacağını²⁹⁹ bildirmektedir.

Bu araştırmanın güvenirlilik katsayısını bulabilmek için Posta gazetesini kodlayacak 1 ve 3 numaralı kodlayıcılar ile Takvim gazetesini kodlayacak 2 ve 4

²⁹⁶ Karasar **a.g.e.**, s.148.

²⁹⁷ Orhan Gökçe, **İçerik Çözümlemesi** (3. Baskı, Konya: Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları: 36, 2001), s.126

²⁹⁸ Ezel Tavşancıl ve Esra Aslan, **Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için, İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri**, (İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2001), s.80-81

²⁹⁹ Neuendorf, **a.g.e.**, s.143.

numaralı kodlayıcılar birer çift olarak eşleştirilmiştir. Her kodlayıcının farklı bir ayı kodlayacağından hareketle, örnekleme bulunan zaman aralıklarındaki her aydan üç gün rassal olarak belirlenmiştir. Buna göre kodlayıcı başına 36 adet kodlama formu düşecek şekilde 144 güvenilirlik kodlama formu kodlayıcılara dağıtılmış ve aynı formlar iki kodlayıcı tarafından bağımsız olarak güvenilirlik kodlama formuna kodlanmıştır.

Güvenirlik kodlama formlarındaki veriler sosyal bilimler için bir bilgisayar programı olan Statistical Programming for Social Sciences (SPSS) bilgisayar programına kayıt edildikten sonra sayısal (kapalı uçlu) veriler için kolerasyon analizi, sözel (açık uçlu) veriler için kappa analizi uygulanmıştır. Analizler;

1 ve 3 numaralı kodlayıcılar için

Kolerasyon analizi: $r = 0,98$

Kappa analizi: %99

2 ve 4 Numaralı kodlayıcılar için;

Kolerasyon analizi: $r = 0,99$

Kappa analizi: %99

olarak sonuçlanmıştır. Buna göre bu araştırmada sayısal olarak kodlanan verilerin $r = 0,98.5$, sözel verilerin ise %99 güvenilir olduğunu söylemek mümkün olmuştur.

2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Bu araştırmada; içerik analizi yöntem ve teknikleri kullanılarak oluşturulan kodlama cetveli aracılığıyla toplanan veriler SPSS bilgisayar programına işlenerek çözümlenmiştir.

Verilerin çözümlemesinin yapılabilmesi için öncelikle SPSS programına kodlanmaları gerekmektedir. Bunun için de öncelikle SPSS programında ilgili düzenlemeler yapılmış ve ardından kodlama formuyla elde edilen veriler işlenmiştir.

Verilerin toplanması aşamasında biri sayısal, diğeri ise sözel olmak üzere birden fazla veri tipi ile karşılaşılacağı düşünülerek, form bu olası duruma göre düzenlemiştir.

Bu duruma uygun olarak kapalı uçlu sorular için sayısal (numeric), açık uçlu sorular için sözel (string) ve tarih (date) değişkenleri ilgili sorulara atanmıştır.

Kodlama formuna “Diğer” şıkkı olarak yazılan yeni alt kategoriler programa işlenmiştir. Bu yeni kategorilerin sayısal olarak anlamlı hâle gelenleri tablolara eklenmiş, gelmeyenleri “Diğer” kategorisinde bırakılmıştır.

Kodlama yönergesi; birden fazla kadına, farklı yerlerde, değişik nedenlerle, farklı araçlarla ve birden fazla çeşit şiddet uygulanması olasılığı dikkate alınarak düzenlenmiş ve kodlayıcılara eğitimler bu çerçevede verilmiştir. Araştırma sırasında bu özellikleri taşıyan haberler tespit edilmiş, kodlama da bu duruma uygun yapılmıştır. Çözümleme sırasında bu veriler bir araya getirilerek raporlanmıştır. Aynı durum, şiddete maruz kalan kadın hakkındaki 26’dan 32’ye ve şiddeti uygulayan kişi hakkındaki 33’den 40’a kadar olan sorular için de geçerlidir.

3. BULGULAR VE YORUM

Yapılan çözümlmelerden elde edilen veriler raporlanırken sayısal açıdan anlamlı olanlar değerlendirmeye alınmış, ardından tablolar oluşturulmuştur. Bulgulara bu tablolarda yer verilmiştir. Böylece elde edilen bulguları her iki gazete bağlamında ve toplamda karşılaştırma olanağı sağlanmıştır. Elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar ise tablolarla ilgili açıklamalar yapılırken ifade edilmiştir.

Bulgular sekiz temel başlık altında; 1- İncelenen gazete sayılarının (nüsha) sayısal özellikleri. 2- Haberlerin biçimsel özellikleri. 3-Haberlerde kullanılan görsel malzemenin özellikleri. 4- Haberleri üretenlere ait bulgular. 5- Kadına uygulanan şiddet türleri ve bu türlerin alt kategorileri. 6- Kadına uygulanan şiddetin diğer bulguları. 7- Şiddete maruz kalan kadına ait bilgiler, 8- Şiddeti uygulayan aktörlere ait bilgiler şeklinde incelenerek tablolar halinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

3.1. İncelenen Gazete Sayılarının (nüshalarının) Sayısal Özellikleri

Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerdeki haberin kadına yönelik şiddet içerip içermediği, başlıklarındaki şiddet içeriği ve bunların gazetelere göre dağılımlarına ait bulgular tablo 2 ve 3'te yer almaktadır. Tablo 2, incelenen gazetelerde yer alan şiddet haberlerinin sayısal dağılımlarını, Tablo 3, incelenen tüm haberlerin başlıklarında şiddet ögesi içeren tanımlamaların ve kavramların sayısal dağılımlarını ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Araştırma Kapsamında İncelenen Gazetelerin Sayısal Dağılımı

GAZETE ADEDİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Şiddet haberi içeren	284	77,8	291	79,7	575	78,8
Şiddet haberi içermeyen	80	21,9	70	19,2	150	20,5
Ulaşılamayan	1	0,3	4	1,1	5	0,7
TOPLAM	365	100,0	365	100,0	730	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinden toplam 725 adet gazete sayısı (nüsha) incelenmiştir. Biri Posta gazetesinden, 4'ü Takvim gazetesinden olmak üzere toplam beş adet gazeteye ise ulaşılammıştır. İncelenen toplam 725 gazete sayısından 575'inde (%78,8) kadına yönelik şiddet haberi yayınlandığı görülmüştür. Posta gazetesinin 284 (%77,8) sayısında kadına yönelik şiddet haberi yer aldığı, bu sayının Takvim gazetesinde ise 291 (%79,7) olduğu belirlenmiştir.

İncelenen gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinin sayısal dağılımlarına bakıldığında, Posta gazetesinin incelenen 284 sayısında 652 adet (%53,5) kadına yönelik şiddet haberi yayınlandığı, 291 sayı Takvim gazetesinde ise bunun 568 (%46,5) olduğu belirlenmiştir. Her iki gazetede toplam 1220 haberde kadına yönelik şiddet içeriğine rastlanmış ve araştırma bu haberler üzerine uygulanmıştır.

Haber içeriğini özetleyen haber başlığı, okuyucuya ilk bakışta haberde ne okuyacağını göstermektedir. Bu özelliği nedeniyle başlıkta kullanılan kelimeler bir anlamda okura mesajı en etkili biçimde iletmektedir. Tablo 3, Posta ve Takvim gazetesinde kadına yönelik şiddet haberlerinin başlıklarında kullanılan bazı kavram ve tanımlamaları sayısal olarak incelemektedir.

Tablo 3. Kadına Yönelik Şiddet İçeren Haberlerin Başlıklarında Kullanılan Kavram ve Tanımlamaların Sayısal Dağılımı

Kavramlar/Tanımlamalar	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Ölüm	46	16,5	53	20,6	99	18,5
Tecavüz	55	19,8	35	13,6	90	16,8
Taciz	31	11,2	32	12,5	63	11,8
Cinayet	32	11,5	25	9,7	57	10,7
Dayak	26	9,4	22	8,6	48	9,0
Töre	12	4,3	8	3,1	20	3,7
Namus	8	2,9	6	2,3	14	2,6
Katil	20	7,2	16	6,2	36	6,7
Dehşet	15	5,4	17	6,6	32	6,0
Cinnet	10	3,6	18	7,0	28	5,2
Sapık	10	3,6	17	6,6	27	5,0
Vahşet	13	4,7	8	3,1	21	3,9
TOPLAM	278	100,0	257	100,0	535	100,0

Araştırma kapsamında ele alınan haberlerin başlıklarında şiddet ile ilgili kavramlar ve tanımlamalar sıralandığında “Ölüm”ün 99 (%18,5) sayısı ile en fazla yer aldığı görülmektedir. Bu sonuca haber başlıklarında geçen “ölüm”, “öldürüldü”, “öldü” kelimelerinin sayılıp toplanması sonucunda ulaşılmıştır. Bunlara “Cinayet” kelimesi eklendiğinde ise 156 (%29,2) haber başlığında şiddete maruz kalan kadınların ölümü ile ilgili olayların işlendiği belirlenmiştir.

Haber başlıklarında ikinci sırada yer alan kavram ise 90 (%16,8) sayısı ile tecavüzdür. Tecavüz’e, “Taciz” kelimesinin sayımından elde edilen 63 (%11,8) sayısı eklendiğinde toplam 153 (%28,6) haber başlığında kadınlara karşı uygulanan cinsel şiddet konusuna yer verildiği görülmektedir.

3.2. Haberlerin Biçimsel Özellikleri

Haberlerin gazetede yer veriliği sayfa numarası, devam sayfasına gönderilme durumu, gazete sayfasında yer aldığı sıra, sayfadaki konumu, okuyucuya hangi biçimde sunulduğu ve hangi biçimde hazırlandığı gibi biçimsel özelliklerine ait bulgulara Tablo 4, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10'da yer verilmiştir.

Tablo 4. Haberlerin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Sayısal Dağılım

SAYFA NUMARASI	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
1.Sayfa (Kapak)	79	12,1	101	17,8	180	14,8
3.Sayfa	189	29,0	312	54,9	501	41,1
4.Sayfa	24	3,7	26	4,6	50	4,1
5.Sayfa	191	29,3	0	0,0	191	15,7
6.Sayfa	31	4,8	10	1,8	41	3,4
9.Sayfa	7	1,1	17	3,0	24	2,0
12.Sayfa	16	2,5	10	1,8	26	2,1
13.Sayfa	9	1,4	54	9,5	63	5,2
Diğer	106	16,3	38	6,7	144	11,8
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1220	100,0

Araştırmada ele alınan Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerinin toplam 501 (%41,1) haber ile en fazla üçüncü sayfada yer aldığı belirlenmiştir. Bunu sırasıyla 191(%15,7) haber ile 5. sayfa, 180 (%14,8) haber ile 1. sayfa (kapak sayfası) izlemektedir.

Takvim gazetesinde 5. sayfa ile birlikte, “Diğer” şikkında yer alan 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 26., 28. ve 32. sayfalarda kadına yönelik şiddet haberi hiç yer almamaktadır. Bu durum Posta gazetesinin kadına yönelik şiddet haberlerinin yayınlandığı sayfalar bakımından Takvim gazetesinden açık biçimde farklı olduğunu göstermektedir. Homojen olmamakla birlikte Posta Gazetesi’nde kadına yönelik şiddet haberleri, spor ve ekonomi sayfaları dışında, neredeyse gazetenin tamamına yayılmıştır.

Tablo 5. Devam Sayfasına Gönderilen Haberlerin Sayısal Dağılımları

DEVAM SAYFASINA	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Gönderilmemiş	647	99,2	492	86,6	1.139	93,4
Gönderilmiş	5	0,8	76	13,4	81	6,6
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Haberlerin devam sayfasına gönderilme durumu incelendiğinde, 1220 haberde 81 (%6,6) haberin devam sayfasına gönderildiği belirlenmiştir. Takvim gazetesinde 76 (%13,4) haber devam sayfasına gönderilirken Posta gazetesinde yalnızca 5 (%0,8) haberin devam sayfasına gönderilmesi dikkat çekicidir. Bir başka deyişle araştırmada ele alınan gazetelerdeki kadına yönelik şiddet haberlerinin %93,4 gibi çok büyük bir bölümü devam sayfasına gönderilmeyerek bulunduğu sayfada tamamlanmaktadır.

Gazete sayfalarının ilk sıraları buralara yerleştirilen haberlere verilen önem ve okurların dikkatini çekmesi bakımından önemlidir. İlk sıralardaki haberlerin görece daha geniş, başlıklarının büyük olacağı düşüncesinden hareketle, gazetelerin bu haberleri ön sıralara koyarak okurlarının ilgisini kadına yönelik şiddet konusuna yoğunlaştırmalarını sağlama çabası içinde olduklarını söylemek mümkündür. Tablo 6’da araştırma kapsamında ele alınan gazetelerin kadına yönelik şiddet haberlerini çoğunlukla hangi sırada verdiklerine ilişkin veriler incelenerek özetlenmiştir.

Tablo 6. Haberlerin Yayınlandıkları Sayfadaki Sırasına İlişkin Sayısal Dağılım

SAYFADAKİ SIRA	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
1 Sıra	160	24,5	171	30,1	331	27,1
2 Sıra	111	17,0	99	17,4	210	17,2
3 Sıra	84	12,9	71	12,5	155	12,7
4 Sıra	62	9,5	83	14,6	145	11,9
5 Sıra	75	11,5	40	7,0	115	9,4
6 Sıra	45	6,9	32	5,6	77	6,3
7 Sıra	40	6,1	25	4,4	65	5,3
8 Sıra	22	3,4	15	2,6	37	3,0
9 Sıra	18	2,8	11	1,9	29	2,4
10 Sıra	14	2,1	8	1,4	22	1,8
11 Sıra	12	1,8	5	0,9	17	1,4
Diğer	9	1,4	8	1,4	17	1,4
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerinin çoğunlukla ilk beş sırada yer aldığı görülmektedir. Araştırmada ele alınan Posta ve Takvim gazetelerinin her ikisinin de kadına yönelik şiddet haberlerine en fazla birinci sırada yer verdikleri belirlenmiştir. Söz konusu gazetelerin birinci sırada yer verdikleri şiddet haberlerinin sayısı 331’dir (%27,1). Bunu sırasıyla, 210 (%17,2) haberle 2. sıradaki, 155 (%12,7) haberle 3. sıradaki, 145 (%11,9) haberle 4. sıradaki ve 115 (9,4) haberle de 5. sıradaki haberler izlemektedir.

Haberlerin sayfada yerleştirildikleri yerlerin sayısal dağılımlarını ortaya koyan Tablo 7’de Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerinin bir anlamda hangi önemde sıralandığına ilişkin veriler incelenmektedir.

Tablo 7. Haberlerin Sayfadaki Konumuna Göre Sayısal Dağılım

SAYFADAKİ KONUM	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Alt Kuşakta	214	32,8	206	36,3	420	34,4
Göbekte	167	25,6	124	21,8	291	23,9
Üst Kuşakta	132	20,2	124	21,8	256	21,0
Manşette	139	21,3	114	20,1	253	20,7
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Haberlerin sayfadaki konumlarına göre toplamdaki sayısal dağılımları incelendiğinde en fazla haberin alt kuşakta 420 (%34,4) haberle yer aldığı görölmektedir. Göbekte yer alan haberler 291 (% 23,9) sayısıyla ikinci sırada, üst kuşaktaki haberlerin 256 (%21) sayısıyla üçüncü sırada ve manşette yer alan haberlerin de 253 (%20,7) sayısıyla üç ve dördüncü sırada oldukları ortaya çıkmıştır.

Haberlerin sayfadaki konumları bakımından alt kuşakta yer alan haberler birinci sırada çıkmasına rağmen, üst kuşak ve manşet konumları toplandığında Kadına yönelik şiddet haberlerinin gazete sayfalarındaki en etkili ve değerli bölgeler olan en üst kısmında 509 (%41,7) haberle en yüksek sayıda yer aldıkları görölmektedir.

Tablo 8. Haberlerin Sunum Şekline İlişkin Sayısal Dağılım

SAYFADAKİ SIRA	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Haber	645	98,9	567	99,8	1.212	99,3
Araştırma-İnceleme	5	0,8	0	0,0	5	0,4
Diğer	2	0,3	1	0,2	3	0,2
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Haber, Röportaj, Haber-röportaj ve Araştırma-inceleme sunum şekillerine göre sorgulanan haberlerde yapılan çözümleme sonucu, “haber” şeklinde yapılan sunumun 1.212 (%99,3) gibi büyük bir sayıda yer aldığı görülmektedir. Gazetelerde yayınlanan “araştırma-inceleme” şeklindeki sunumun yalnızca 5 (%0,4) haberle Posta gazetesinde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 9. Haberlerin Hazırlanış Biçimine İlişkin Sayısal Dağılım

HAZIRLANIŞ BİÇİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Olay haber	486	74,5	420	73,9	906	74,3
Spot haber	85	13,0	139	24,5	224	18,4
Öykü haber	57	8,7	3	0,5	60	4,9
Derleme haber	15	2,3	6	1,1	21	1,7
Foto haber	6	0,9	0	0,0	6	0,5
Araştırma haber	3	0,5	0	0,0	3	0,2
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Haberlerin hazırlanış biçimi incelendiğinde, sıcak gelişmelerin, hareketli olayların işlendiği “Olay haber” biçiminin 906 (%74,3) haberle en fazla kullanıldığı ortaya konulmuştur. Toplamda 224 (%18) haberin “spot haber” olarak hazırlandığı görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre; Posta gazetesi 85 (%13,0) haberi, Takvim gazetesi ise 139 (%24,5) haberi “spot haber” şeklinde hazırlamayı tercih etmiştir.

Tablo 10. Kadına Yönelik Şiddet Haberlerine Gazete Sayfalarında Ayrılan Alanların Dağılımı

ALANIN NİTELİĞİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	cm ²	YÜZDE	cm ²	YÜZDE	cm ²	YÜZDE
Haber metni	82.525	71,7	87.699	64,0	170.224	67,5
Fotoğraf	32.106	27,9	48.989	35,7	81.096	32,2
Diğer görsel malzeme	396	0,3	353	0,3	749	0,3
TOPLAM	115.027	100,0	137.041	100,0	252.069	100,0

Not: Haber metni alanı, haberin başlık, spot ve metinleri birlikte ölçülerek hesaplanmıştır.

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerine toplam 252.2069 cm² alan ayrıldığı belirlenmiştir. Bu alanın 170.224 cm²'sinin haber metnine ayrıldığı gözlenmiştir. Kadına yönelik şiddet haberlerine Takvim gazetesinde daha fazla yer ayrıldığı belirlenmiştir.

Kadına yönelik şiddet haberlerine ayrılan metin alanlarına bakıldığında Takvim gazetesinin 87.699 cm² (%64,0) ile Posta gazetesinde kullanılan 82.525 cm²'ye(%71,7) göre daha fazla yer ayırdığı belirlenmiştir.

Kadına yönelik şiddet haberlerinde kullanılan görsel malzemelerin alanları incelendiğinde ise toplam 81.096 cm²'lik(%32,2) fotoğraf kullanıldığı görülmüştür. Yapılan ölçümde Takvim gazetesinin 48.989 cm² (%35,7), Posta gazetesinin ise 32.106 cm² (%27,9) fotoğraf kullandığı saptanmıştır.

3.3. Haberlerde Kullanılan Görsel Malzemenin Özellikleri

Araştırma kapsamında incelenen gazetelerde yayınlanan kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde görsel malzeme kullanılıp kullanılmadığı, kullanıldı ise kaç adet kullanıldığı, Fotoğraf kullanıldı ise okurlara gösterilen şiddetin içeriği, şiddete maruz kalan kadının fotoğrafı kullanıldı ise fotoğrafın içeriğine ilişkin sayısal veriler bu bölümde incelenmiştir. Bu veriler ışığında elde edilen bulgular 11, 12, 13, 14 ve 15. tablolarda düzenlenerek özetlenmiştir.

Tablo 11. Haberlerde Kullanılan Fotoğrafların Sayısal Dağılımı

| BİR HABERDE
KULLANILAN FOTOĞRAF
ADEDİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
2 Fotoğraf	233	35,7	181	31,9	414	33,9
1 Fotoğraf	206	31,6	168	29,6	374	30,7
3 Fotoğraf	77	11,8	70	12,3	147	12,0
4 Fotoğraf	10	1,5	14	2,5	24	2,0
Kullanılmamış	119	18,3	123	21,7	242	19,8
Diğer	7	1,1	12	2,1	19	1,6
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Kadına yönelik şiddet haberlerinde kullanılan fotoğraf sayılarının dağılımına bakıldığında, ilk sırayı 414 (%33,9) sayısı ile iki fotoğraf kullanılan haberlerin aldığı görülmektedir. Bunu 374 (%30,7) sayısı ile bir fotoğraf ve 147 (%12,0) sayısı ile de üç fotoğraf kullanılan haberlerin takip ettiği belirlenmiştir.

Tablo 12. Kullanılan Diğer Görsel Öğelerin Sayısal Dağılımı

| BİR HABERDE
KULLANILAN DİĞER
GÖRSEL ADEDİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
1 Görsel malzeme	24	3,7	9	1,6	33	2,7
2 Görsel malzeme	1	0,2	0	0,0	1	0,1
4 Görsel malzeme	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Kullanılmamış	626	96,0	559	98,4	1.185	97,1
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Fotoğraf dışında kalan karikatür, info-grafik gibi diğer görsel malzemeler incelenen 1220 haberden sadece 35'inde (%2,9) haberde kullanılmıştır. Bunların 24'ünün (%3,7) Posta gazetesinde geriye kalan 9'un (1,6) ise Takvim gazetesinde yer aldığı belirlenmiştir.

Tablo 13. Haberlerde Kullanılan Görsel Öğelerin Gazetelere Göre Dağılımı

SAYFADAKİ SIRA	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Fotoğraf	530	81,3	443	78,0	973	79,8
Karikatür	21	3,2	2	0,4	23	1,9
İnfografik (olay yerinin krokisi,
harita, vs.)	1	0,2	1	0,2	2	0,2
Fotoğraf/ Karikatür	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Kullanılmamış	99	15,2	122	21,5	221	18,1
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Haberde kullanılan görsel malzemeler değerlendirildiğinde 973 (%79,8) sayı ile fotoğraf ilk sırada yer almaktadır. Karikatür ise yalnızca 23 (%1,9) haberde kullanılmıştır.

Tablo 14. Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçeriklerine Göre Sayısal Dağılım

FOTOĞRAFIN İÇERİĞİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Şiddeti uygulayanların vesikalık fotoğrafı	219	22,0	170	19,9	389	21,0
Şiddete maruz kalanların vesikalık fotoğrafı	185	18,6	163	19,1	348	18,8
Şiddete maruz kalanların olayla ilgisi olmayan fotoğrafı	114	11,5	84	9,8	198	10,7
Şiddet olayından mağdur olanların fotoğrafı	86	8,6	93	10,9	179	9,7
Şiddete maruz kalanların olaydan hemen sonraki fotoğrafı	66	6,6	51	6,0	117	6,3
Aile fotoğrafı	56	5,6	57	6,7	113	6,1
Şiddet uygulayanların olayla ilgisi olmayan fotoğrafı	50	5,0	33	3,9	83	4,5
Olay yerinin fotoğrafı	40	4,0	20	2,3	60	3,2
Şiddeti uygulayanların olaydan hemen sonraki fotoğrafı	28	2,8	30	3,5	58	3,1
Mahkeme fotoğrafı	16	1,6	27	3,2	43	2,3
Şiddete maruz kalanın gözleri bantla kapatılmış fotoğrafı	27	2,7	13	1,5	40	2,2
Şiddeti uygulayanların tutuklu halinin fotoğrafı	11	1,1	22	2,6	33	1,8
Şiddete maruz kalanın hastahanedeki fotoğrafı	18	1,8	15	1,8	33	1,8
Diğer	79	7,9	75	8,8	154	8,3
TOPLAM	995	100,0	853	100,0	1.848	100,0

Haberde kullanılan fotoğraflar içeriklerine göre incelendiğinde, kullanılan toplam 1848 fotoğrafın 737 (%39,8) gibi büyük çoğunluğunu vesikalık fotoğraflardan oluşturduğu görülmüştür. Bunların 389'u (% 21) şiddeti uygulayanlara, 348'i (%18,8) ise şiddete maruz kalan kadınlara aittir.

Vesikalık fotoğraf, stüdyo ortamında ve herhangi bir fotoğrafçı tarafından çekildiği için basın fotoğrafı olarak kabul etmek mümkün değildir. Vesikalık fotoğraflara tabloda yer alan aile fotoğrafları eklendiğinde basın fotoğraf olmayan fotoğrafların sayısı 850'ye (%46) çıkmaktadır.

Tablo 15. Şiddete Maruz Kaldıktan Sonra Kadınları Gösteren Fotoğrafların İçeriklerine Göre Sayısal Dağılım

FOTOĞRAFIN İÇERİĞİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Maruz kalanda fiziksel şiddetin izleri apaçık görülüyor (şişmiş, morarmış, yaralanmış çeşitli organlar)	36	5,5	31	5,5	67	5,5
Maruz kalan ölmüş ve cesedi görülüyor	7	1,1	5	0,9	12	1,0
Maruz kalanda fiziksel şiddetin izleri fotoğrafla oynanarak kapatılmış	3	0,5	1	0,2	4	0,3
Kullanılmamış	593	91,0	524	92,3	1.117	91,6
Diğer	13	2,0	7	1,2	20	1,6
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Kadınlara yönelik şiddet haberlerinin incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara göre gazetelerde kullanılan toplam 67 (%5) fotoğraf kadındaki fiziksel şiddetin izlerini apaçık göstermektedir. Ayrıca 12 (%1) fotoğrafta ise öldürülen kadının cesedi görülmektedir.

3.4. Haberleri Üretenlere İlişkin Bulgular

Haber üretim sürecinde gazeteler, ücretli çalıştırdıkları muhabirleri ile birlikte haber ajansları, fotoğraf ajansları gibi haber satarak kazanç sağlayan kurumlardan yararlanmaktadır. Herhangi bir yayım organından düzenli ücret almadan çalışan gazeteciler de birer haber üreticisidirler.

Gazeteler için basın bültenleri, kamu ve özel sektör kuruluşlarından gelen bilgiler, sivil toplum kuruluşları veya kişilerden gelen bilgi ve belgeler de birer haber kaynağıdır. Gazete ve gazeteciler için haberlerin alındıkları kaynakları açıkça belirtmek zorunluluğu olmamakla birlikte haberin okuyucuya ulaştırılmasında haberin kim tarafından hazırlandığı ve nereden elde edildiği haber metnine başlamadan ya da haber metninin sonunda gösterilir.

Tablo 16’da kadına yönelik şiddet haberini üretenlere, Tablo 17’de haber bir ajanstan sağlandı ise hangi ajanstan sağlandığına ve Tablo 18’de ise kadına yönelik şiddet haberini hazırlayan muhabirin cinsiyetine ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 16. Haberi Üretenler Bakımından Haber Kaynaklarının Sayısal Dağılımları

HABERİ ÜRETEN	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Haber Ajansı	226	34,7	115	20,2	341	28,0
Muhabir	121	18,6	83	14,6	204	16,7
Belirtilmiyor	305	46,8	370	65,1	675	55,3
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerde haberleri üretenler bakımından sayısal dağılım incelendiğinde gazetelerin 675 (%55,3) haberinde, haberi üreten kişi veya ajans adının belirtilmediği saptanmıştır. Takvim gazetesi 370 (%65,1) haberde, Posta gazetesi ise 305 (%46,8) haberde haberin kim tarafından üretildiğinin belirtilmediği görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; gazetelerin daha çok haber ajansları tarafından hazırlanmış haberleri kullandıklarında kaynak belirtme yoluna gittikleri belirlenmiştir. Haber ajansından gelen haberleri Posta gazetesi 226 (%34,7) kez, Takvim gazetesi ise 115 (% 20,2) kez kullanmıştır.

Tablo 17. Haber Ajansı Kaynaklı Haberlerin Haber Ajanslarına Göre Sayısal Dağılımı

AJANS ADI	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Doğan Haber Ajansı	210	32,2	0	0,0	210	17,2
Merkez Haber Ajansı	0	0,0	51	9,0	51	4,2
Anadolu Ajansı	15	2,3	31	5,5	46	3,8
Sabah Haber Ajansı	0	0,0	35	6,2	35	2,9
Belirtilmiyor	427	65,5	451	79,4	878	72,0
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Gazetelerin haberlerini kullandığı ajansların adlarına göre sayısal dağılımlarına bakıldığında; Posta gazetesi, Doğan Haber Ajansı'ndan 210 (% 32,2) haber yayınladığı, buna karşılık aynı ajanstan Takvim gazetesi hiç haber yayınlamadığı görülmektedir. Benzer şekilde, Takvim gazetesi Merkez Haber Ajansı'ndan 51 (%9) haber ve Sabah Haber Ajansı'ndan 35 (%6,2) haber yayınlamasına karşın Posta gazetesi bu ajanslardan hiç haber yayınlamadığı belirlenmiştir. Her iki gazetenin de haberlerini yayınladığı Anadolu Ajansı'ndan ise Takvim gazetesinde 31 (% 6,2), Posta gazetesinde ise 15 (%2,3) haber yer almıştır.

Tablo 18. Haberi Hazırlayan Muhabirlerin Cinsiyetleri Bakımından Sayısal Dağılım

MUHABİRİN CİNSİYETİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Erkek	190	29,1	113	19,9	303	24,8
Kadın	61	9,4	37	6,5	98	8,0
Kadın ve Erkek Birlikte	9	1,4	3	0,5	12	1,0
Belirtilmiyor	392	60,1	415	73,1	807	66,1
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberi hazırlayanların cinsiyetleri göz önüne alındığında en fazla erkek muhabirlerin hazırladığı haberlerin gazetelerde yer aldığı görülmektedir. Erkek muhabirlerin hazırladığı haber 303 (%24,8) olarak belirlenirken kadın muhabirlerin hazırladığı haber sayısı ise 98 (%8,0) haberle

sınırlı kalmıştır. Haberlerin %66,1'inde ise haberi hazırlayan kişinin cinsiyeti ile ilgili herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

3.5. Kadına Uygulanan Şiddetin Türleri

Kadına uygulanan şiddetin türleri araştırılırken bir haberde birden fazla şiddet türünün yer alması olası bir durumdur. Örneğin sokaktaki bir adam, bir kadını önce dövüp, sonra arabasıyla kaçırarak tecavüz etmiş olabilir. Bu gibi durumlarda haberde verilen tüm şiddet türleri birer veri olarak toplanmış ve değerlendirmeye alınmıştır. Bu durum şiddet türlerinin biçimleri için de geçerlidir. Kadına yönelik şiddet içeren haberlerde fiziksel, cinsel, sözel, ekonomik, psikolojik, sosyal, kamusal şiddet türlerine ait bulgular Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 20'de fiziksel şiddet, Tablo 21'de cinsel şiddet, Tablo 22'de sözel şiddet, Tablo 23'de ekonomik şiddet, Tablo 24'de psikolojik şiddet, Tablo 25'de sosyal şiddet ve Tablo 26'da kamusal şiddetin alt kategorilerine ait bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 19. Haberlerde Yer Alan Şiddet Türlerinin Sayısal Dağılımı

ŞİDDETİN TÜRÜ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Fiziksel Şiddet	385	45,6	339	49,6	724	47,4
Cinsel Şiddet	233	27,6	193	28,3	426	27,9
Sözel Şiddet	66	7,8	41	6,0	107	7,0
Ekonomik Şiddet	49	5,8	43	6,3	92	6,0
Psikolojik Şiddet	52	6,2	35	5,1	87	5,7
Sosyal Şiddet	49	5,8	31	4,5	80	5,2
Kamusal Şiddet	11	1,3	1	0,1	12	0,8
TOPLAM	845	100,0	683	100,0	1.528	100,0

Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerdeki haberlerde yer verilen şiddet türleri incelendiğinde, aynı haberde birden fazla şiddet türünün konu edilmesi nedeniyle kadına yönelik şiddet içeren haber sayısı 1220 olmasına rağmen, bu haberlerde yer verilen şiddet türlerindeki toplam sayı 1528 olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, haberlerde kadına uygulanan fiziksel şiddetin 724 (%47,4) haber ile öne çıktığı belirlenmiştir. Cinsel şiddet ise 426 (%27,9) haberle ikinci sırada yer almıştır. Bir başka deyişle, Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan haberlerde 1250 (%75,3) kez ile en fazla kadınlara uygulanan fiziksel ve cinsel şiddetin konu edildiği belirlenmiştir.

Tablo 20. Kadına Uygulanan Fiziksel Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım

FİZİKSEL ŞİDDETİN BİÇİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Öldürmek	202	41,9	211	50,8	413	46,0
Dövmek / Dayak atmak	120	24,9	85	20,5	205	22,9
Yaralamak (kesici bir alet veya silahla)	71	14,7	68	16,4	139	15,5
Tehdit etmek (herhangi bir silah veya araçla)	20	4,1	6	1,4	26	2,9
Zorla kaçırmak	15	3,1	8	1,9	23	2,6
Yakmak	6	1,2	6	1,4	12	1,3
Diğer	48	10,0	31	7,5	79	8,8
TOPLAM	482	100,0	415	100,0	897	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberleri incelendiğinde, toplam 897 haberde fiziksel şiddet biçimlerine yer verildiği saptanmıştır. Haberlerde en fazla işlenen kategori 413 (%46) sayısıyla kadının ölümüyle ilgilidir. Kadının dövülmesiyle ilgili 205 (%22,9) ve yaralanmasıyla ilgili olarak da 139 (%15,5) olaya yer verildiği görülmüştür.

Haberlerde, “Isırmak” 8 (%0,9), “Elini kolunu bağlamak” 8 (%0,9), “Yüksek bir yerden aşağıya atmak/itmek” 7 (%0,8), “Öldürmeye teşebbüs etmek” ve “Vücudu üzerinde sigara söndürmek” 6 (%0,7) sayısında kaldıklarından değerlendirme dışı tutulmuş ve “Diğer” kategorisi içinde sayısallaştırılmıştır.

Tablo 21. Kadına Uygulanan Cinsel Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım

CİNSEL ŞİDDETİN BİÇİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Tecavüz etmek (ev dışı)	108	34,3	80	33,1	188	33,8
Zorla kapamak, alıkoymak	66	21,0	44	18,2	110	19,7
Cinsel tacizde bulunmak	44	14,0	51	21,1	95	17,1
Tecavüze yeltenmek	14	4,4	17	7,0	31	5,6
Şantajla cinsel ilişkiye girmeye zorlamak/girmek	19	6,0	11	4,5	30	5,4
Kadının kabul edemeyeceği / istemediği şekilde cinsel ilişkiye zorlamak	15	4,8	3	1,2	18	3,2
El atmak / elle taciz etmek	14	4,4	3	1,2	17	3,1
Cinsel içerikli sözcükler söylemek / imalar yapmak	3	1,0	9	3,7	12	2,2
Diğer	32	10,2	24	9,9	56	10,1
TOPLAM	315	100,0	242	100,0	557	100,0

Kadına yönelik cinsel şiddet içeren haberlerde birden fazla cinsel şiddet biçimi yer almaktadır. Bu nedenle türle göre dağılımda cinsel şiddet sayısı 426 iken toplam sayıda 557 cinsel şiddet belirlenmiştir. Cinsel şiddet alt kategorisinde, kadına tecavüz şeklinde uygulanan şiddet biçiminde ayrıntı almak amacıyla “Tecavüz etmek” ile ilgili haberlerin verileri “ev dışı” ve “ev içi” olmak üzere iki farklı kategoride toplanmıştır. Sonuçta 4 haberde “ev içi tecavüz” olayına yer verildiği belirlenmiştir.

Kadına uygulanan şiddet türleri arasında ikinci sırada yer alan “Cinsel şiddet” içeren haberlerde “Tecavüz etmek (ev dışı) 188 (%33,8) sayısı ile birinci sırada, “Zorla kapamak, alı koymak” ise 110 (%19,7) sayısı ile ikinci sırada yer almıştır. “Cep telefonu kullanarak cinsel içerikli mesajlar göndermek” ve “Kızlığını bozmak” 7’şer kez, “Tecavüz etmek (ev içi) 4 kez, “Çırılçıplak soymak” 2 kez ile “Diğer” kategorisinde yer alan bazı cinsel şiddet biçimleridir.

Tablo 22. Kadına Uygulanan Sözel Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım

SÖZEL ŞİDDETİN BİÇİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Tehdit etmek (söz, telefon vb.)	31	37,8	30	63,8	61	47,3
Hakaret etmek / Küfür etmek / Azarlamak / Bağırarak	23	28,0	8	17,0	31	24,0
Sözle Aşağılamak /Alay etmek / Küçük düşürmek	19	23,2	9	19,1	28	21,7
Diğer	9	11,0	0	0,0	9	7,0
TOPLAM	82	100,0	47	100,0	129	100,0

Her iki gazetede yayınlanan haberlerde sözel şiddet biçimlerinden “Tehdit etmek” 61 (% 47,3) sayısı ile birinci sırada yer almıştır. “Hakaret etmek”, “Küfür etmek”, “Azarlamak”, “Bağırarak”tan oluşan kategori 31 (%24) sayısı ile ikinci sıradadır. Posta ve Takvim gazetelerinde, “Tehdit etmek” konusunda yayınlanan haberlerin sayısı bakımından paralellik görülmesine rağmen, bu sayılar her bir gazetenin yayınladığı haberlere oranlandığında açık bir farklılık göze çarpmaktadır. Posta gazetesinde “Tehdit etmek” %37,8 (31 kez) oranında kalırken Takvim gazetesinde bu oran % 63,8’e (30 kez) çıkmaktadır.

Tablo 23. Kadına Uygulanan Ekonomik Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım

| EKONOMİK ŞİDDETİN
BİÇİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Fahişeliğe zorlamak/yaptırmak	27	46,6	24	47,1	51	46,8
Evin masraflarını karşılamamak /
Gerekli harçlığı vermemek	11	19,0	7	13,7	18	16,5
Kadının parasını almak (şantaj,
haraç vs.yolu dahil) / Paranın
kontrolünü elinde bulundurmak | 7 | 12,1 | 8 | 15,7 | 15 | 13,8 |
| Görüntülerini kaydederek porno
yayıncılarına satmak | 4 | 6,9 | 3 | 5,9 | 7 | 6,4 |
| Diğer | 9 | 15,5 | 9 | 17,6 | 18 | 16,5 |
| TOPLAM | 58 | 100,0 | 51 | 100,0 | 109 | 100,0 |

Posta ve Takvim gazetelerindeki haberlerde kadına uygulanan ekonomik şiddet biçimleri ele alındığında, birinci sırada cinsellikle ilgili “Fahişeliğe zorlamak/Fahişelik yaptırmak” kategorisinin 51 (%46,8) haberle en fazla yer aldığı görülmektedir. “Evin masraflarını karşılamamak/Gerekli harçlığı vermemek” Posta gazetesinde 11 (%19,0) haberle ikinci sırada, Takvim gazetesinde ise 7 (%15,7) haberle üçüncü sırada yer almaktadır.

“Küçük yaştaki kızını başlık parası karşılığı evlendirmek” 3 (%2,8) haberde, “Uyuşturucu hap satışına zorlamak”, “Kadının ziynetlerini satmak”, “Kadını zorla çalıştırmak” kategorilerine 2 (%1,8)’şer haberde verildiğinden bunlar “Diğer” kategorisi içinde değerlendirilmiştir.

Tablo 24. Kadına Uygulanan Psikolojik Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım

PSİKOLOJİK ŞİDDETİN BİÇİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Katı kurallar ve sınırlar koyarak baskı kurmak / hareket özgürlüğünü kısıtlamak / aşırı kontrol etmek	22	34,4	2	3,8	24	20,5
Başka bir kadınla aldatmak	2	3,1	13	24,5	15	12,8
Telefonla rahatsız etmek / dinlemek / numarasını dağıtmak	4	6,3	5	9,4	9	7,7
Kadını terk etmek	3	4,7	5	9,4	8	6,8
İmalı konuşarak yanlış anlamalara meydan vermek	7	10,9	0	0,0	7	6,0
Eşin kendisine olan güvenini saygısını yitirmesini sağlamak	4	6,3	3	5,7	7	6,0
Kandırmak	1	1,6	6	11,3	7	6,0
İş yerinde kadını sürekli eleştirmek/ yapamayacağı görev ve sorumluluk yüklemek/zorla iş yaptırmak	4	6,3	3	5,7	7	6,0
Kadın eş ile doğrudan iletişimi ret etmek / konuşmamak	3	4,7	2	3,8	5	4,3
Çocuğu üzerinden şiddet uygulamak (kaçırmak, göstermemek, çocuğa zarar vermek)	3	4,7	2	3,8	5	4,3
Diğer	11	17,2	12	22,6	23	19,7
TOPLAM	64	100,0	53	100,0	117	100,0

Araştırmada incelenen gazetelerde kadına uygulanan psikolojik şiddet ele alındığında, birinci sırada, “Katı kurallar ve sınırlar koyarak baskı kurmak/hareket özgürlüğünü kısıtlamak/aşırı kontrol etmek” kategorisi 24 (%20,5) haberle birinci sırada yer almaktadır. Bu kategorideki haberlerin Posta gazetesinde 22 kez ve %34,4'lük bir oranla yer aldığı, Takvim gazetesinde ise sadece 2 kez ve %3,8'lik oranda kaldığı görülmektedir.

Psikolojik şiddetin alt kategorilerinden bazıları, “Düzenli olarak takip etmek ve bunu fark ettirmek” 4 (%3,4) haber ve “Duygusal sömürü yapmak”, “Aşırı kontrol etmek”, “Alt görevdeki kadını haksız yere sürekli eleştirmek” 3'er (%2,6) haber ile “Diğer” kategorisi içinde değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 25. Kadına Uygulanan Sosyal Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım

SOSYAL ŞİDDETİN BİÇİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
İstemediği biriyle zorla evlendirmek	10	15,2	16	43,2	26	25,2
Sosyal hayatını katı kurallarla sınırlamak	10	15,2	5	13,5	15	14,6
Evden çıkmasına izin vermemek	9	13,6	4	10,8	13	12,6
Kadını başkaları önünde sürekli küçük düşürmek / alay etmek	11	16,7	0	0,0	11	10,7
Sosyal ilişkilerini kısıtlayarak yalnız / desteksiz bırakmak	10	15,2	0	0,0	10	9,7
Kılık kıyafetini sınırlamak	6	9,1	2	5,4	8	7,8
Diğer	10	15,2	10	27,0	20	19,4
TOPLAM	66	100,0	37	100,0	103	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına uygulanan sosyal şiddet haberlerde sayısal olarak ilk sırayı 26 (%25,6) haberle “Kadının istemediği biriyle zorla evlendirilmesi” almaktadır. Bunu 15 (%14,6) haber ile “Sosyal hayatını katı kurallarla sınırlandırmak” ve 13 (%12,6) haber ile “Evden çıkmasına izin vermemek” izlemektedir.

Posta gazetesinde “Kadını başkaları önünde sürekli küçük düşürmek/alay etmek” 11 (16,7) ve “Sosyal ilişkilerini kısıtlayarak yalnız/desteksiz bırakmak” kategorilerine 10 (%15,2) haberde yer verilirken Takvim gazetesinde hiç yer verilmediği saptanmıştır.

Kadına uygulanan sosyal şiddet biçimleri arasında yer alan, “Kadının eğitimini kısıtlamak” kategorisine 4 (%3,9) haberde ve “Kadının özel görüntülerini basında yayınlamak” kategorisine 2 (%1,9) haberde yer verildiğinden bu kategoriler “Diğer” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Tablo 26. Kadına Uygulanan Kamusal Şiddetin Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım*

KAMUSAL ŞİDDETİN BİÇİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Kadın olduğu için aşağılamak	3	16,7	0	0,0	3	15,8
Ev dışında kadına şiddet uygulanırken engel olmamak	3	16,7	0	0,0	3	15,8
Kötü muamele	2	11,1	0	0,0	2	10,5
Tehdit	2	11,1	0	0,0	2	10,5
Diğer	8	44,4	1	100,0	9	47,4
TOPLAM	18	100,0	1	100,0	19	100,0

Şiddet türlerinin sayısal sıralamasında son sırada yer alan kamusal şiddet biçimlerindeki sayısal dağılıma bakıldığında, Takvim gazetesinin kamusal şiddete neredeyse hiç yer ayırmaması dikkat çekicidir. Posta gazetesinde ilk iki sırayı paylaşan kamusal şiddet biçimleri ise 3'er (%16,7) haberle "Kadın olduğu için aşağılamak" ve "Ev dışında kadına şiddet uygulanırken engel olmamak" tır. Posta gazetesinde toplam 18 haberde kamusal şiddet konusu işlenirken, Takvim gazetesinde bu sayı sadece 1'de kalmıştır.

3.6. Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Diğer Bulgular

Araştırmada Posta ve Takvim gazetelerindeki kadına yönelik şiddet haberlerinde okuyuculara iletilen şiddetin nedeni, kullanılan araç, şiddetin uygulandığı yer, şiddetin uygulandığı il, haberde yer verilen aktörlerin sayısal dağılımları konuları da incelenmiştir.

Bu bölümde yer alan Tablo 27'de kadına uygulanan şiddetin nedenleri, Tablo 28'de kadına şiddet uygulanırken en fazla kullanılan araçlar, Tablo 29'da kadına yönelik şiddetin en fazla uygulandığı yerler, Tablo 30'da kadına şiddetin en fazla uygulandığı iller, Grafik 1'de kadına şiddetin en fazla uygulandığı ülkeler, Tablo 31'de kadına şiddetin en fazla uygulandığı zaman, Tablo 32'de ise kadına yönelik şiddet haberlerinde yer alan aktörlere ait bulgulara yer verilmektedir.

* Veriler toplanırken, gözaltında, hapislik koşullarında veya mahkeme sürecinde, görevi başındaki kamu görevlilerinden şiddet gören kadınlar ile görevi olmasına rağmen kadına uygulanan şiddete engel olmayan güvenlik görevlilerini konu edinen haberler kamusal şiddet olarak kabul edilmiştir.

Tablo 27. Kadına Uygulanan Şiddetin Nedenleri

ŞİDDETİN NEDENİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Tartışma / şiddetli geçimsizlik	40	5,5	51	8,1	91	6,7
Kadının evliliği/ ilişkiyi sona erdirmesi	41	5,7	36	5,7	77	5,7
Kadının erkeğin istek veya tekliflerini reddetmesi	50	6,9	21	3,3	71	5,3
Kadının geleneksel namus anlayışına uymaması/Töre	42	5,8	25	4,0	67	5,0
Kıskançlık	30	4,1	34	5,4	64	4,7
Cinsel sömürüyle kazanç elde etmek (fahişelik yaptırmak)	26	3,6	27	4,3	53	3,9
Kadının evlilik dışı ilişkiye girmesi / aldatmak	21	2,9	14	2,2	35	2,6
Kadının güzelliği ve çekiciliği	12	1,7	22	3,5	34	2,5
Namus	16	2,2	9	1,4	25	1,9
Erkeğin karşılaştığı toplumsal sorunlar	9	1,2	10	1,6	19	1,4
Hırsızlık sırasında	10	1,4	7	1,1	17	1,3
Dedikodu	11	1,5	4	0,6	15	1,1
Kadının çocuğu nedeniyle şiddet görmesi	8	1,1	6	1,0	14	1,0
Kadının savunduğu düşünceler nedeniyle şiddet görmesi	7	1,0	6	1,0	13	1,0
Psikolojik bozukluk	6	0,8	7	1,1	13	1,0
Belirtilmiyor	256	35,4	246	39,2	502	37,2
Diğer	138	19,1	102	16,3	241	17,8
TOPLAM	723	100,0	627	100,0	1.351	100,0

Her iki gazetede yayınlanan haberlerde kadına uygulanan şiddet hakkında 98 farklı neden öne sürüldüğü saptanmıştır. Bu nedenler arasında birinci sırayı 91 (%6,7) haberle “Tartışma/şiddetli” geçimsizlik almaktadır. “Kadının evliliği/ilişkiyi sona erdirmesi” 77 (%5,7) kez şiddet nedeni olarak öne sürülmüştür. “Kadının, erkeğin istek veya tekliflerini reddetmesi” (evlilik, flört teklifi, cinsel ilişki isteği gibi) 77 (5,7) olayda neden olarak gösterilmiştir. “Kadının geleneksel namus anlayışına uymaması/Töre”nin neden olarak öne sürüldüğü olay sayısı 67 (%5,0) dir. “Kıskançlık” 64 haberde, “Cinsel sömürüyle kazanç elde etmek (fahişelik yaptırmak)” ise 53 haberde kadına uygulanan şiddetin nedeni olarak gösterilmiştir.

Kadına yönelik şiddetin nedenleri arasına “Hırsızlık sırasında” da alınmıştır. Zira şiddeti uygulayanın, hırsızlık yapmak amacındayken, genellikle tesadüfen orada bulunan kadına cinsel şiddet uyguladığı saptanmıştır. “Diğer” nedenler arasında ise “Kadının cinsel taciz girişimine karşı koyması”, “Kadının ev içi görevlerini yerine getirmemesi”, “Kadının boşanmak istememesi” ve “Ekonomik yetersizlik” 8 (%0,6) haber ile, “Alkol” 7 (%0,5), “Kadının resmi nikâh istemesi” ve “Kadının sevgilisinden hamile kalması” ise 6’şar (%0,4) haber ile yer almaktadır.

Tablo 28. Kadına Yönelik Şiddet Uygulanırken Kullanılan Araçların Dağılımı

KULLANILAN ARAÇ		POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
		SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Sözel	Sözlü saldırı	28	4,3	7	1,2	35	2,9
	Sözlü taciz	11	1,7	5	0,9	16	1,3
Bedensel	Fiziksel güç	94	14,4	100	17,6	194	15,9
	Elle sarkıntılık	13	2,0	6	1,1	19	1,6
Araç Kullanarak	Ateşli silah	84	12,9	76	13,4	160	13,1
	Kesici alet	87	13,3	73	12,9	160	13,1
	Cep Telefonu - Telefon	8	1,2	8	1,4	16	1,3
	Motorlu araç	7	1,1	3	0,5	10	0,8
Belirtilmiyor		212	32,5	208	36,6	420	34,4
Diğer		108	16,6	82	14,4	190	15,6
TOPLAM		652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Araştırmada ele alınan gazetelerde kadına yönelik şiddet uygulanırken kullanılan araç bakımından 194 (%15,9) haberle “Fiziksel güç” birinci sırayı almaktadır. Şiddet olayında “Ateşli silah” ve “Kesici alet” kullanıldığını bildiren haber sayısı 160 (%13,1) olarak belirlenmiştir. 420 (%34,4) haberde ise kullanılan araç hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

“Diğer” kategorisinde ise 6 (%0,5) haber ile “internet” ve “kamera”, 5 (%0,4) haberle “Sopa” ve “Benzin”, 2 (%0,2) haber ile de “Bomba”, “Molotof Kokteyli”, “Zincir”, “Çivi”, “Pantolon kemeri” yer almaktadır.³⁰⁰

Tablo 29. Kadına Yönelik Şiddetin Uygulandığı Yerlere İlişkin Dağılım

ŞİDDET UYGULANAN YER		POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
		SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Yerleşim Yeri	İl merkezi	216	33,1	199	35,0	415	34,0
	İlçe	55	8,4	72	12,7	127	10,4
	Köy	28	4,3	9	1,6	37	3,0
Mekân	Ev	127	19,5	85	15,0	212	17,4
	Açık alan	66	10,1	56	9,9	122	10,0
	İş yeri	20	3,1	14	2,5	34	2,8
	Eğitim kurum ve kuruluşları	17	2,6	14	2,5	31	2,5
	Eğlence yeri/bar-pavyon	13	2,0	12	2,1	25	2,0
Belirtilmiyor		78	12,0	79	13,9	157	12,9
Diğer		32	4,9	28	4,9	60	4,9
TOPLAM		652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddetin uygulandığı yer; yerleşim yerleri ve mekânlar bağlamında incelendiğinde, şiddetin 415 (%34) haberle il merkezinde, 212 (%17,4) haberle evde uygulandığı saptanmıştır. Bunları 127 (%10,4) haberle ilçe ve 122 (%10) haberle açık alan izlemektedir. Ayrıca, “Eğitim kurum ve kuruluşları”nda kadına şiddet uygulandığının 31 (%2,5) haberde belirlenmesi dikkat çekici bir durum oluşturmaktadır.

“Diğer” kategorisinde değerlendirilen veriler arasında 18 (%1,4) haberle “Kamu kurumu binaları” yer almaktadır. Bunu 12 (%1) haberle “Otel” izlemektedir.

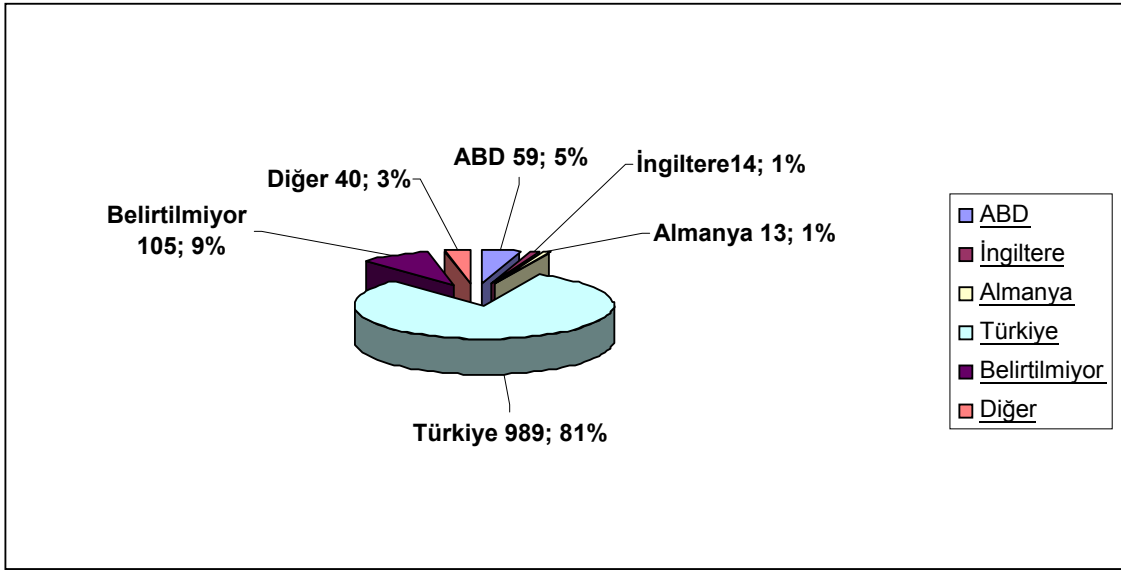
³⁰⁰ Tam liste için bkz. Ek. 5.

Tablo 30. Kadına Uygulanan Şiddetin İllere Göre Sayısal Dağılımı

ŞİDDET UYGULANAN İL	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
İstanbul	93	14,3	144	25,4	237	19,4
Adana	65	10,0	42	7,4	107	8,8
İzmir	58	8,9	36	6,3	94	7,7
Samsun	31	4,8	20	3,5	51	4,2
Bursa	24	3,7	23	4,0	47	3,9
Antalya	29	4,4	16	2,8	45	3,7
Konya	20	3,1	9	1,6	29	2,4
Kocaeli/İzmit	20	3,1	5	0,9	25	2,0
Mersin/İçel	12	1,8	11	1,9	23	1,9
Trabzon	15	2,3	5	0,9	20	1,6
Ankara	9	1,4	11	1,9	20	1,6
Yurtdışı	57	8,7	69	12,1	126	10,3
Belirtilmiyor	51	7,8	54	9,5	105	8,6
Diğer	168	25,8	123	21,7	291	23,9
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına uygulanan şiddet içerikli haberler, haberde adı geçen illere göre incelendiğinde 237 (%19,4) haberle İstanbul'un ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu kenti 107 (% 8,8) haberle Adana ve 94 (%7,7) haberle de İzmir izlemektedir. Ankara'nın nüfus bakımından üçüncü sırada yer almasına karşın kadına uygulanan şiddetin illere göre dağılımında 20 (%1,6) haberle 10. sırada yer alması dikkat çekicidir.³⁰¹

³⁰¹ Tam listeye incelemek için bkz. Ek. 6.

Grafik 1. Haberde Verilen Ülke Adlarına Göre Sayısal Dağılım

Posta ve Takvim gazetelerinde yer verilen kadına yönelik şiddet haberlerinde Türkiye dışındaki ülkelerden Amerika Birleşik Devletleri 59 (%4,8) haberle birinci sırada yer almaktadır. Bunu 14 (%1,1) haber ile İngiltere, 13 (%1,1) haberle Almanya izlemektedir. “Diğer” kategorisinde ise Hindistan, Fransa ve Bangladeş 3'er (%0,2) haber ile yer almaktadır.

Tablo 31. Kadına Yönelik Şiddetin Uygulandığı Zamana Göre Sayısal Dağılım

ZAMAN DİLİMİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Gece	75	11,5	56	9,9	131	10,7
Gündüz	54	8,3	25	4,4	79	6,5
Sabaha karşı	3	0,5	5	0,9	8	0,7
Akşam saatleri	2	0,3	2	0,4	4	0,3
Belirtilmiyor	518	79,4	480	84,5	998	81,8
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Kadına yönelik şiddetin uygulandığı zaman dilimi haberlerde çoğunlukla belirtilmemektedir. Belirtilenler arasında ise kadına yönelik şiddet olaylarının 131 (%10,7) haberle en fazla gece gerçekleştiği saptanmıştır.

Tablo 32. Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Yer Alan Aktörlere Göre Sayısal Dağılım

YER ALAN AKTÖRLER	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Şiddete maruz kalanlar	644	46,4	565	45,5	1.209	46,0
Şiddeti uygulayanlar	607	43,8	544	43,8	1.151	43,8
Şiddet olayından mağdur olanlar	108	7,8	129	10,4	237	9,0
Şiddete neden olanlar	25	1,8	3	0,2	28	1,1
Uzman görüşleri	3	0,2	0	0,0	3	0,1
TOPLAM	1.387	100,0	1.241	100,0	2.628	100,0

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde kadına yönelik şiddete yer verilen haberlerin sayısal dağılımında aktörlerin toplamının 2.628 olması, bir haberde birden fazla aktörün yer almasından kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde bir haberde birden fazla şiddet olayına maruz kalan kadın aynı zamanda birden fazla şiddet uygulayan kişi bildirilmektedir.

Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan kadına yönelik şiddet içeren haberlerde 1.209 (%46) şiddete maruz kalan, 1.151 (%43,8) şiddeti uygulayan ve 237 (%9,0) şiddet olayından mağdur olan aktörün yer aldığı belirlenmiştir.

3.7. Şiddete Maruz Kalan Kadına İlişkin Bulgular

Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan kadına yönelik şiddet içeren haberlerde şiddet olayına maruz kalan kadınların toplam sayıları, yaşları, eğitim durumları, meslekleri, medeni durumları, şiddeti uygulayana yakınlık dereceleri, uyrukları ve haberde nasıl tanımlandıklarına ait sayısal veriler bu bölümde ele alınmış, bulgular tablolar halinde düzenlenerek özetlenmiştir.

Bu bölümde yer alan Tablo 33'de kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddete maruz kalan ve şiddeti uygulayanların sayısal dağılımı, Tablo 34'de şiddete maruz kalan kadınların bir haberde verilen sayılarına göre dağılımı, Tablo 35'de şiddete maruz kalan kadınların yaşının sayısal dağılımı, Tablo 36'da şiddete maruz kalan kadınların eğitim durumlarının sayısal dağılımı, Tablo 37'de şiddete maruz kalan kadınların

mesleklerinin sayısal dağılımı, Tablo 38’de şiddete maruz kalan kadınların medeni durumlarının sayısal dağılımı, Tablo 39’da şiddete maruz kalan kadınların şiddeti uygulayanlara yakınlığına göre sayısal dağılımı, Tablo 40’da şiddete maruz kalan kadınların uyruğu, Tablo 41’de şiddete maruz kalan kadınların nasıl tanımlandıklarına ilişkin bulguların sayısal dağılımları verilmektedir.

Tablo 33. Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Şiddete Maruz Kalan ve Şiddeti Uygulayanların Sayısal Dağılımı

HABERDE VERİLEN KİŞİ	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Şiddete maruz kalanlar	9.436	91,6	1.723	68,7	11.159	87,1
Şiddeti uygulayanlar	870	8,4	784	31,3	1.654	12,9
TOPLAM	10.306	100,0	2.507	100,0	12.813	100,0

Posta ve Takvim gazetelerindeki haberlerde toplam olarak 11,159 (%87) kadının şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Bu sayı bir haberde birden fazla kadına şiddet uygulandığı (örneğin, “Endonezya isyanında 100 kadına tecavüz edildi”, “8 kadına tecavüz etti”, “Sahte Sergen 17 kızla sevişti”, “iki bin genç kız kayıp”, 4479 kadından söz eden “evlenmemiş kadınlar pazarı” vb.) bilgisinden elde edilen sayısal verileri içermektedir. Aynı durum şiddeti uygulayanlar açısından da geçerlidir.

Tablo 34. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Bir Haberde Verilen Sayılarına Göre Dağılım

ŞİDDETE MARUZ KALANLARIN SAYISI	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Bir kişi	553	84,8	477	84,0	1.030	84,4
İki kişi	42	6,4	42	7,4	84	6,9
Üç kişi	9	1,4	7	1,2	16	1,3
Dört kişi	5	0,8	4	0,7	9	0,7
Belirtilmiyor	21	3,2	18	3,2	39	3,2
Diğer	22	3,4	20	3,5	42	3,4
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Araştırmada ele alınan Posta ve Takvim gazetelerinde şiddete maruz kalan kadınların sayısının bir kişi olarak verildiği haber sayısı 1.030 (%84,4) olarak belirlenmiştir. Birden fazla şiddete maruz kalan kadın olduğu bildirilen haber sayısı ise toplam 190’dır (% 15,5).

Tablo 35. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Yaşlarına Göre Sayısal Dağılım

YAŞ GRUPLARI	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
12 yaş altı	52	6,4	32	4,5	84	5,5
13 - 17	113	14,0	73	10,3	186	12,3
18 - 30	186	23,0	139	19,7	325	21,5
31 - 40	66	8,2	43	6,1	109	7,2
41 - 50	26	3,2	20	2,8	46	3,0
51 - 60	13	1,6	10	1,4	23	1,5
60 yaş üstü	13	1,6	17	2,4	30	2,0
Belirtilmiyor	340	42,0	372	52,7	712	47,0
TOPLAM	809	100,0	706	100,0	1.515	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde incelenen haberlerde şiddete maruz kalanların yaşlarının sayısal dağılımına bakıldığında, 18 -30 yaş grubundaki kadın sayısının 325 (%21,5) olduğu görülmektedir. Sayısal olarak ikinci sırada yer alan 13 – 17 yaş grubundaki kadınların 186 (%12,3) ve üçüncü sırada yer alan 31 – 40 yaş grubundaki kadınların ise 109 (%7,2) kişi olduğu saptanmıştır. İncelenen haber sayısı 1.220 olmasına rağmen toplamda 1.515 kadının yaş dağılımlarına ulaşılması, bir haberde birden fazla şiddete maruz kalan kadına yer verilmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 36. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Eğitim Durumlarına Göre Sayısal Dağılım

DEVAM ETTİĞİ VEYA MEZUN OLDUĞU EĞİTİM KURUMU	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Okur yazar değil	13	1,6	6	0,8	19	1,3
İlköğretim	31	3,8	20	2,8	51	3,4
Lise	23	2,8	9	1,3	32	2,1
Üniversite	39	4,8	15	2,1	54	3,6
Belirtilmiyor	703	86,9	656	92,9	1.359	89,7
TOPLAM	809	100,0	706	100,0	1.515	100,0

Araştırmada ele alınan gazetelerde şiddete maruz kalan kadınların eğitim durumlarının 1.339 (%89,7) kez ile çok büyük bir oranda haberlerde verilmediği görülmektedir. Eğitim durumları bildirilen kadınların 54'ünün (%3,6) üniversite öğrencisi ya da mezunu olduğu, 51'inin (%3,4) ilköğretim okulu öğrencisi ya da mezunu olduğu saptanmıştır.

Tablo 37. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Mesleklerine Göre Sayısal Dağılım

MESLEKLER	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Öğrenci	113	14,0	53	7,5	166	11,0
Manken	20	2,5	12	1,7	32	2,1
Hayat kadını	17	2,1	12	1,7	29	1,9
Sanatçı	8	1,0	11	1,6	19	1,3
İşçi	13	1,6	4	0,6	17	1,1
Mesleksiz (çocuk)	13	1,6	2	0,3	15	1,0
Öğretmen	11	1,4	4	0,6	15	1,0
Şarkıcı	6	0,7	7	1,0	13	0,9
Konsomatris	4	0,5	8	1,1	12	0,8
Sekreter	7	0,9	5	0,7	12	0,8
Belirtilmiyor	522	64,5	534	75,6	1.056	69,7
Diğer	75	9,3	54	7,6	129	8,5
TOPLAM	809	100,0	706	100,0	1.515	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde incelenen haberlerde şiddete maruz kalan kadınların 1.056 (%69,7) gibi büyük bir bölümünün meslekleri bildirilmemektedir. Meslekleri bildirilenler arasında 166 (%11,0) kişi ile “Öğrenciler” birinci sırada yer almaktadır. “Mankenler”in ise 32 (% 2,1) kez ile şiddete maruz kalanlar arasında ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 38. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Medeni Durumlarına Göre Sayısal Dağılım

MEDENİ DURUM	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Bekâr	218	26,9	165	23,4	383	25,3
Evli	173	21,4	183	25,9	356	23,5
Dul/Boşanmış	35	4,3	35	5,0	67	4,4
İmam nikâhlı	35	4,3	19	2,7	57	3,8
Belirtilmiyor	348	43,0	304	43,1	652	43,0
TOPLAM	809	100,0	706	100,0	1.515	100,0

Araştırmada ele alınan gazetelerde incelenen haberlerde şiddete maruz kalan kadınların 383’ü (%25’3) bekâr, 356’sı (%23,5) evlidir. Şiddet gören kadınların medeni durumları bakımından Posta ve Takvim gazeteleri arasında az da olsa sayısal farklılıklar saptanmıştır. Posta gazetesinde bekâr kadınlar 218 (%26,9) kişi ile ilk sırada yer alırken,

Takvim gazetesinde evli kadınların 183 (%25,9) kişi ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 39. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Şiddeti Uygulayanlara Yakınlığına Göre Sayısal Dağılım

ŞİDDET KİME UYGULANIYOR	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Sokaktaki kadın	137	16,9	156	22,1	293	19,3
Eş	145	17,9	138	19,5	283	18,7
Kız evlat	51	6,3	49	6,9	100	6,6
Sevgili	47	5,8	43	6,1	90	5,9
Öğrencisi	37	4,6	17	2,4	54	3,6
Eski eş	25	3,1	25	3,5	50	3,3
Eski sevgili	22	2,7	21	3,0	43	2,8
Abla/kız kardeş	26	3,2	16	2,3	42	2,8
Yanında çalışan kadın	26	3,2	14	2,0	40	2,6
Komşu kadın	19	2,3	12	1,7	31	2,0
Tanıdık	12	1,5	17	2,4	29	1,9
Anne	15	1,9	11	1,6	26	1,7
İş arkadaşı	17	2,1	8	1,1	25	1,7
Belirtilmiyor	130	16,1	74	10,5	201	13,3
Diğer	100	12,4	105	14,9	208	13,7
TOPLAM	809	100,0	706	100,0	1.515	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan haberlerde şiddet uygulanan kadınların şiddeti uygulayan kişilere göre yakınlığına bakıldığında, 293 (%19,3) kişi ile “Sokaktaki kadın” a en fazla şiddet uygulandığı saptanmıştır. İkinci sırada ise 283 (%18,7) kişi ile “Eş” yer almaktadır. Üçüncü sırada ise 100 (%6,6) kişi ile “Kız evlat” kategorisinin yer aldığı belirlenmiştir.

Şiddet gören kadınların şiddeti uygulayan kişilere yakınlığı bakımından Posta ve Takvim gazeteleri arasında farklı bir durumun ortaya çıktığı görülmektedir. Buna göre; Posta gazetesinde “Eş” 145 (%17,9) kişi ile birinci sırada yer alırken, Takvim gazetesinde ise “Sokaktaki kadın” kategorisinin 156 (%22,1) kişi ile birinci sırada olduğu görülmektedir.

Tablo 40. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Uyruğuna Göre Sayısal Dağılım

ÜLKE	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Türkiye	642	79,6	543	76,7	1.185	78,2
ABD	52	6,4	38	5,4	90	5,9
İngiltere	11	1,4	7	1,0	18	1,2
Ukrayna	9	1,1	4	0,6	13	0,9
Bangladeş	1	0,1	11	1,6	12	0,8
Rusya Federasyonu	4	0,5	7	1,0	11	0,7
Almanya	4	0,5	6	0,8	10	0,7
Endonezya	5	0,6	5	0,7	10	0,7
Kanada	5	0,6	5	0,7	10	0,7
Belirtilmiyor	41	5,1	38	5,4	79	5,2
Diğer	33	4,1	44	6,2	77	5,1
TOPLAM	807	100,0	708	100,0	1.515	100,0

Araştırmada incelenen gazetelerde şiddete maruz kalan kadınların uyrukları göz önünde bulundurulduğunda, “Türkiye” dışarıda bırakıldığında 90 (%5,9) kişi ile en fazla “ABD” uyruklu kadınlar şiddet görmektedir. Onları 18 (%5,9) kişi ile “İngiltere” uyruklu kadınlar izlemektedir.

“Diğer” kategorisinde ise Japonya, Kazakistan, Meksika ve Moldova’dan 6’şar (%0,4) kişi şiddete maruz kalan kadınlar arasında yer almıştır.

Tablo 41. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Nasıl Tanımlandıklarına İlişkin Dağılım

TANIM	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Genç	108	13,3	110	15,6	218	14,4
Talihsiz	9	1,1	36	5,1	45	3,0
Küçük kız	28	3,5	15	2,1	43	2,8
Hamile	6	0,7	12	1,7	18	1,2
Engelli	9	1,1	5	0,7	14	0,9
Belirtilmiyor	622	76,9	496	70,3	1.118	73,8
Diğer	27	3,3	32	4,5	59	3,9
TOPLAM	809	100,0	706	100,0	1.515	100,0

Araştırma kapsamında incelenen gazetelerdeki şiddete maruz kalan kadınların konu edildiği haberlerde, 218 (%14,4) kadın “Genç” olarak tanımlanmaktadır. “Talihsiz” olarak tanımlanan kadınların sayısı 45 (%3,0), “Küçük kız” olarak tanımlananların ise 43 (%2,8) kişi olduğu belirlenmiştir. Güzel olarak tanımlanan 11 (%0,7) kadın ile “Yaşlı”, “Genç ve Güzel”, “Genç ve Talihsiz” olarak tanımlanan 7’şer (%0,5) kadın “Diğer” kategorisinde yer almaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınlar her iki gazetede de en fazla “genç” olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte ikinci sırada yer alan tanımlamalarda Posta ve Takvim gazeteleri arasında bazı farklıklar görülmektedir. Takvim gazetesinde 36 (%5,1) kadınla “Talihsiz” tanımlamasının ikinci sırada, Posta gazetesinde ise “Küçük kız” tanımlamasının 28 (%3,5) kadınla ikinci sırada olduğu görülmektedir.

3.8. Şiddeti Uygulayan Aktörlere İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet içeren haberlerde kadınlara şiddet uygulayan aktörlerin yaşları, eğitim durumları, meslekleri, medeni durumları, şiddet uyguladıkları kadınlara yakınlık dereceleri, uyrukları ve haberde nasıl tanımlandıklarına ait sayısal veriler bu bölümde ele alınmıştır.

Şiddeti uygulayan aktörlerin bir haberde verilen sayılarına göre dağılımları Tablo 42’de, Yaşlarına göre sayısal dağılımı Tablo 43’de, Eğitim durumlarına göre sayısal dağılımı Tablo 44’de, Meslek gruplarına göre sayısal dağılımı Tablo 45’de, Medeni durumlarına göre sayısal dağılımı Tablo 46’da, Şiddeti uygulayanların şiddet maruz kalanlara yakınlığına göre sayısal dağılımı Tablo 47’de, Uyruklarına göre sayısal dağılımı Tablo 48’de, Cinsiyetlerine göre sayısal dağılımı Tablo 49’da, Şiddeti uygulayanların haberdeki tanımlarına göre sayısal dağılımı Tablo 50’de yer almaktadır.

Tablo 42. Şiddeti Uygulayan Aktörlerin Bir Haberde Verilen Sayılarına Göre Dağılım

| ŞİDDETİ
UYGULAYANLARIN SAYISI	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Bir kişi	527	80,8	476	83,8	1.003	82,2
İki kişi	27	4,1	23	4,0	50	4,1
Üç kişi	12	1,8	7	1,2	19	1,6
Dört kişi	3	0,5	5	0,9	8	0,7
Belirtilmiyor	62	9,5	42	7,4	104	8,5
Diğer	21	3,2	15	2,6	36	3,0
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Araştırmada ele alınan Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddeti uygulayan aktörlerin sayısının bir kişi olarak verildiği haber sayısının 1.003 (%82,2) olduğu belirlenmiştir. Şiddet uygulayanın iki kişi olduğu bildirilen haber sayısı ise 50’dir (%4,1).

Tablo 43. Şiddeti Uygulayanların Yaşlarına Göre Sayısal Dağılım

YAŞ GRUPLARI	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
12 Yaş Altı	11	1,4	7	1,0	18	1,2
13 - 17	22	2,8	12	1,8	34	2,3
18 - 30	159	20,0	90	13,5	249	17,0
31 - 40	89	11,2	53	7,9	142	9,7
41 - 50	43	5,4	40	6,0	83	5,7
51 - 60	26	3,3	10	1,5	36	2,5
60 Yaş Üstü	17	2,1	11	1,6	28	1,9
Belirtilmiyor	427	53,8	444	66,6	871	59,6
TOPLAM	794	100,0	667	100,0	1.461	100,0

Posta ve Takvim gazetelerinde yayınlanan kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddeti uygulayanların yaşlarının sayısal dağılımına bakıldığında, “18 – 30” yaş grubunda yer alan toplam 249 (%17) kişinin diğer yaş gruplarına göre daha fazla şiddet uyguladığı görülmektedir. Bu grubu, 142 (%9,7) kişi ile “31 – 40” yaş grubundakiler izlemektedir. Üçüncü sırada ise 83 (%5,7) kişi ile “41- 50” yaş grubundakiler yer almaktadır.

Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerdeki haberlerde kadınlara şiddet uygulayanların çoğunlukla 18-40 yaşları arasında 391 (%26,7) kişiyle kümелendiği, her iki gazete arasında belirgin bir fark oluşmadığı görülmektedir.

Tablo 44. Şiddeti Uygulayanların Eğitim Durumlarına Göre Sayısal Dağılım

| DEVAM ETTİĞİ VEYA
MEZUN OLDUĞU EĞİTİM
KURUMU	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
İlkokul	14	1,8	13	1,9	27	1,8
Lise	2	0,3	2	0,3	4	0,3
Üniversite	16	2,0	8	1,2	24	1,6
Belirtilmiyor	761	96,0	645	96,6	1.406	96,2
TOPLAM	793	100,0	668	100,0	1.461	100,0

Posta ve Takvim gazetesinde yer alan haberlerde şiddeti uygulayanların eğitim durumları % 96,2 gibi çok büyük bir oranda verilmemektedir. Şiddeti uygulayanlardan eğitim durumları verilenlerin 27'sinin (%1,8) "İlkokul", 24'ünün (% 1,6) ise "Üniversite" öğrencisi ya da mezunu olduğu görülmektedir. Kadına yönelik şiddeti uygulayanların eğitim durumlarının haberlerde verilmesi konusunda araştırma kapsamında ele alınan gazeteler arasında büyük benzerlik olduğu görülmektedir.

Tablo 45. Şiddeti Uygulayanların Meslek Gruplarına Göre Sayısal Dağılım

MESLEK GRUPLARI	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
İşçi	71	8,9	41	6,2	112	7,7
Memur/Büro elemanı	48	6,0	31	4,7	79	5,4
Suç işleyerek kazaç sağlayan*	29	3,6	27	4,1	56	3,8
Öğrenci	25	3,1	15	2,3	40	2,7
İşveren	22	2,8	22	3,3	44	3,0
Kendi başına çalışan	16	2,0	12	1,8	28	1,9
Yönetici	14	1,8	8	1,2	22	1,5
İşsiz	8	1,0	11	1,7	19	1,3
Emekliler (memur/işçi)	11	1,4	7	1,1	18	1,2
Serbest Meslek	7	0,9	3	0,5	10	0,7
Çiftçi	0	0,0	2	0,3	2	0,1
Ev hanımı	1	0,1	0	0,0	1	0,1
Belirtilmiyor	519	65,2	467	70,2	986	67,5
Diğer	25	3,1	19	2,9	44	3,0
TOPLAM	796	100,0	665	100,0	1.461	100,0

*

Posta ve Takvim gazetelerindeki haberlerde şiddeti uygulayanların meslek gruplarının da 986 (%67,5) kişi ile ilgili olarak bildirilmediği görülmektedir.

Meslekleri bildirilenler arasında 112 (%7,8) kişi ile birinci sırada “işçi” kategorisindeki erkekler kadınlara şiddet uygulamaktadır. Bunu ise 79 (5,5) kişi ile “Memur/Büro elemanları” izlemektedir. Suç işleyerek kazanç sağlayanlar 56 (3,9) kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır.

* “Suç işleyerek kazanç sağlayan” kategorisine kadına yönelik şiddet uygulayan aktörlerden, haberde kadın satıcısı, kadın tüccarı, çete lideri, çete üyesi, uyuşturucu satıcısı vb. olarak kazanç elde ettikleri bildirilenler alınmıştır.

Tablo 46. Şiddeti Uygulayanların Medeni Durumlarına Göre Sayısal Dağılım

MEDENİ DURUM	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Evli	176	22,0	180	27,2	356	24,4
Bekar	60	7,5	54	8,2	114	7,8
Dul/boşanmış	28	3,5	29	4,4	57	3,9
İmam nikahlı	27	3,4	16	2,4	43	2,9
Belirtilmiyor	509	63,6	382	57,8	891	61,0
TOPLAM	800	100,0	661	100,0	1.461	100,0

Araştırma kapsamında ele alınan Posta ve Takvim gazetelerindeki haberlerde kadınlara şiddet uygulayan kişilerin medeni durumları bakımından en fazla “Evli”lerin 356 (%24,4) kişiyle kadınlara şiddet uyguladıkları belirlenmiştir. “Bekâr”lar ise 114 (%7,8) kişi ile ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 47. Şiddeti Uygulayanların Şiddete Maruz Kalanlara Yakınlığına Göre Sayısal Dağılım

ŞİDDET KİMDEN GELİYOR	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Sokaktaki erkek	153	19,1	141	21,3	294	20,1
Koca	136	17,0	126	19,0	262	17,9
Sevgili	46	5,8	40	6,0	86	5,9
Baba	24	3,0	22	3,3	46	3,1
Yakın akraba	16	2,0	27	4,1	43	2,9
Eski sevgili	22	2,8	21	3,2	43	2,9
Eski eş	22	2,8	18	2,7	40	2,7
Agabey/erkek kardeş	25	3,1	13	2,0	38	2,6
Patron veya üst makamdaki erkek	21	2,6	14	2,1	35	2,4
Tanıdık	13	1,6	22	3,3	35	2,4
Arkadaş	14	1,8	13	2,0	27	1,8
Sokaktaki kadın	11	1,4	14	2,1	25	1,7
Komşu erkek	14	1,8	11	1,7	25	1,7
Erkek evlat	12	1,5	10	1,5	22	1,5
Öğretmeni	16	2,0	6	0,9	22	1,5
İş arkadaşı (erkek)	12	1,5	8	1,2	20	1,4
Belirtilmiyor	118	14,8	65	9,8	183	12,5
Diğer	124	15,5	91	13,7	215	14,7
TOPLAM	799	100,0	662	100,0	1.461	100,0

Posta ve Takvim gazetelerindeki haberlerde şiddeti uygulayanların, şiddet uyguladıkları kadınlara yakınlığı bakımından 294 (%20,1) kişiyle birinci sırada “Sokaktaki erkek”lerin yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada ise 262 (%18,2) kişi ile

“Koca” bulunmaktadır. “Koca” ile “Eski eş” kategorileri birleştirildiğinde ise kadınlarla evlilik bağı içinde olan erkeklerin 302 (% 20,6) sayısı ile en fazla şiddet uyguladığı ortaya çıkmaktadır.

Diğerlerine göre az sayıda da olsa “Sokaktaki kadın”ların 25 (%1,7) kişiyle, “Öğretmen”lerin 22 (%1,5) kişiyle, “İş arkadaşları”nın ise 20 (%1,4) kişiyle listeye girecek sayıda haberlerde verilmesi dikkat çekicidir. Kadınlara şiddet uygulayanlardan “Diğer” kategorisi içinde değerlendirilen yakınlık derecelerinden bazıları ise şöyle sıralanmaktadır: 15 (%1) kişi ile “Aile büyükleri”, 11 (%0,8) kişi ile “Koca/baba”, 9 (%0,6) kişi ile “Koca/damat”, 8'er (%0,5) kişi ile “Üvey evlat” “Nişanlı” ve “Enişte”.

Tablo 48. Şiddeti Uygulayanların Uyruğuna Göre Sayısal Dağılım

| ŞİDDETİ UYGULAYANIN
UYRUĞU	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Türkiye	673	84,8	537	80,5	1.210	82,8
ABD	34	4,3	37	5,5	71	4,9
İngiltere	13	1,6	9	1,3	22	1,5
Belirtilmiyor	48	6,0	48	7,2	96	6,6
Diğer	26	3,3	36	5,4	62	4,2
TOPLAM	794	100,0	667	100,0	1.461	100,0

Araştırma kapsamında ele alınan Posta ve Takvim gazetelerinde kadınlara şiddeti uygulayan kişilerin uyruklarına “Türkiye” dışında bırakılarak bakıldığında, “ABD” uyruklu 71 (%4,9) ve “İngiliz” uyruklu 22 (%1,5) kişinin kadınlara şiddet uyguladığı saptanmıştır.

Tablo 49. Şiddeti Uygulayanların Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılım

CİNSİYET	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Erkek	675	85,0	583	87,5	1.267	86,7
Kadın	46	5,8	38	5,7	84	5,7
Kadın ve erkek birlikte	8	1,0	4	0,6	12	0,8
Homoseksüel/ erkek	2	0,3	1	0,2	3	0,2
Homoseksüel/ kadın	2	0,3	0	0,0	2	0,1
Belirtilmiyor	61	7,7	40	6,0	93	6,4
TOPLAM	794	100,0	666	100,0	1.461	100,0

Posta ve Takvim gazetelerindeki kadına yönelik şiddet içeren haberlerde kadınlara şiddet uygulayanların büyük çoğunluğunu 1.267 (%86) sayısı ile “Erkek”ler oluşturmaktadır. Kadınlara şiddet uygulayan “Kadın” sayısı ise sadece 84 (%5,7)’tür.

Tablo 50. Şiddeti Uygulayanların Haberdeki Tanımlanma Biçimlerine Göre Sayısal Dağılım

TANIM	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Katil	32	4,9	23	4,0	55	4,5
Sapık	24	3,7	25	4,4	49	4,0
Çılgın	14	2,1	18	3,2	32	2,6
Öfkeli koca	9	1,4	20	3,5	29	2,4
Cani	11	1,7	11	1,9	22	1,8
Saldırgan	5	0,8	10	1,8	15	1,2
Canavar	6	0,9	7	1,2	13	1,1
Genç	2	0,3	10	1,8	12	1,0
Tecavüzcü	5	0,8	6	1,1	11	0,9
Tacizci	7	1,1	4	0,7	11	0,9
Belirtilmiyor	477	73,2	349	61,4	826	67,7
Diğer	60	9,2	85	15,0	145	11,9
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Araştırma kapsamında incelenen Posta ve Takvim gazetelerinde 55 (%4,5) haberde şiddeti uygulayan kişi “Katil” olarak tanımlanmaktadır. Aktörlerin “Sapık” olarak tanımlandığı haber sayısı 49 (%4), “Çılgın” olarak tanımlandığı haber sayısı 32 (%2,6) ve “Öfkeli” olarak tanımlandığı haber sayısı ise 29 (%2,4) olarak belirlenmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türk yazılı basınında tirajları bakımından ilk on sırada yer alan ve diğerlerinden içerik olarak magazinél yönde farklılıklar gösteren Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan haberlerde kadına yönelik şiddet içeriğinin kapsamı ve yer alış biçimi nedir? Sorusunun yanıtını araştırılmıştır. Çalışmada öncelikle literatürdeki bulgular ışığında şiddet ve kadına yönelik şiddet konusu incelenmiştir.

Kadına yönelik şiddetin konu alındığı haberlerde, kadınların ne tür şiddet olaylarına maruz kaldıklarını ve haberlerin nasıl verildiğini ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmada, Posta ve Takvim gazetelerinde yayınlanan haberlerin biçimsel ve sayısal özellikleri, haberlerin daha çok hangi sayfalarda yer aldığı, kullanılan görsel malzemenin biçim, içerik ve sayısal özellikleri, haberlerde kadınların maruz kaldığı hangi tür şiddet olaylarının yer aldığı, kadınlara uygulanan şiddetin hangi nedenlere dayandırıldığı, kadınlara şiddet uygulanırken daha çok hangi araçların kullanıldığı, kadınlara şiddetin daha çok nerelerde ve ne zaman uygulandığı, şiddete maruz kalan kadınların ve şiddeti uygulayan aktörlerin demografik özellikleri ortaya çıkarılmıştır.

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerinin incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Araştırmada ortaya çıkan bulgular sayısal bazda değerlendirildiğinde, Posta ve Takvim gazetelerinin incelenen toplam 725 günlük gazete sayısından 575'inde (%78,8) kadına yönelik şiddet haberi yayınlandığı görülmektedir. Bu sayının Posta gazetesinde 284 (%77,8) Takvim gazetesinde ise 291 (%79,7) olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu sonuç her iki gazetenin de kadına yönelik şiddet haberine çok fazla sayısında yer verdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada kadına yönelik şiddet haberi içeren toplam 575 günlük gazetede 1220 adet kadına yönelik şiddet içeren haber bulunmuştur. Bunların 652'si (%53,5) Posta gazetesinde yer almakta, Takvim gazetesinde ise bu sayının 568 (%46,5) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Posta gazetesi Takvim gazetesine göre sayısal olarak daha fazla kadına yönelik şiddet haberine yer vermektedir.

Genel olarak gazetelerde yer alan başlıklar haber içeriğini özetlemektedir. Haber başlığı okuyucuya haberde ne okuyacağını ilk bakışta göstermektedir. Bu özelliği nedeniyle başlıkta verilen kavram ve tanımlamalar bir anlamda okura mesajı en etkili biçimde iletmektedir. Gazetelerde yer alan haber başlıklarında kadına yönelik şiddeti en fazla cinsel şiddet kavramlarıyla vermektedirler. Cinsel şiddetin en önemli belirleyicisi olan tecavüz ve taciz kavramları toplam 153 (%28,6) haber başlığında yer almaktadır. Sonra gelen kavram ise 99 (%18,5) sayısı ile ölüm olarak ortaya çıkmaktadır.

Haberlerin gazetede yer verildiği sayfa numarası, devam sayfasına gönderilme durumu, gazete sayfasında yer aldığı sıra, sayfadaki konumu, okuyucuya hangi biçimde sunulduğu ve hangi biçimde hazırlandığı konuları ise haberin biçimsel özelliklerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda ele alınan gazeteler kadına yönelik şiddet haberlerini toplam 501 (%41,1) haber ile en fazla üçüncü sayfada yer vermektedir. Bu durum yazılı basındaki geleneği destekler niteliktedir. Ancak, kadına yönelik şiddet haberlerine 191(%15,7) gibi azımsanmayacak bir sayı ile 5. sayfada da verildiği ortaya çıkarılmıştır. Bu durum en fazla Posta gazetesinde görülmektedir.

Haberlerin devam sayfasına gönderilme durumu incelendiğinde, 1220 haberde 81 (%6,6) haberin devam sayfasına gönderildiği belirlenmiştir. Posta gazetesinde yalnızca 5 (%0,8) haberin devam sayfasına gönderilmesi dikkat çekicidir. Bir başka deyişle araştırmada ele alınan gazetelerdeki kadına yönelik şiddet haberlerinin 1.139 (%93,4) gibi çok büyük bir bölümü devam sayfasına gönderilmeyerek bulunduğu sayfada tamamlanmaktadır.

Gazete sayfalarının ilk sıraları, gazetelerin olaylara verdikleri haber değeri ve buralara yerleştirilen haberlerin okurların dikkatini çekmesi bakımından önem taşımaktadır. İlk sıralardaki haberlerin görece daha geniş, başlıklarının büyük olacağı düşüncesinden hareketle, gazetelerin bu haberleri ön sıralara koyarak okurlarının ilgisini kadına yönelik şiddet konusuna yoğunlaştırmalarını sağlama çabası içinde olduklarını söylemek mümkündür. Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerinin çoğunlukla ilk beş sırada yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ele

alınan her iki gazete de kadına yönelik şiddet haberlerine en fazla birinci sırada yer vermektedirler.

Haberlerin sayfadaki konumlarına bakıldığında alt kuşakta yer alan haberler 420 (%34,4) sayısı ile birinci sırada çıkmaktadır. Bununla birlikte üst kuşak ve manşet konumları toplandığında 509 (%41,7) sayısına ulaşılmaktadır. Böylece kadına yönelik şiddet haberlerine gazete sayfalarındaki en etkili ve değerli bölgeler olan katlama çizgisinin üst bölümde yer verildiğini söylemek mümkündür.

Gazetelerde haber şeklinde yapılan sunum 1.212 (%99,3) gibi büyük bir sayıda yer almaktadır. Bu durum kadına yönelik şiddet haberlerinde diğer haber sunuş şekillerine yer vermedikleri, örneğin araştırma-inceleme şeklindeki sunumu kullanmadıklarını göstermektedir. Buna göre Posta ve Takvim gazeteleri kadına yönelik şiddeti yalnızca haber olarak görmektedirler.

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerine toplam 252.2069 cm² alan ayrıldığı belirlenmiştir. Bu alanın 170.224 cm²'sinin haber metnine ayrılmaktadır. Kadına yönelik şiddet haberlerine alan olarak Takvim gazetesi daha fazla yer ayırmaktadır. Kullanılan görsel malzemelerin alanları incelendiğinde ise toplam 81.096 cm²lik(%32,2) fotoğraf kullanıldığı görülmüştür. Yapılan ölçümde Takvim gazetesinin 48.989 cm² (%35,7), Posta gazetesinin ise 32.106 cm² (%27,9) fotoğraf kullandığı saptanmıştır.

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerinde görsel malzeme olarak en fazla fotoğraf kullanılmakta diğer görsel malzemelere neredeyse hiç yer verilmemektedir. Haberlerde genellikle iki fotoğraf kullanılmaktadır. Fotoğraflar habere anlam katmakta, okurların ilgisini habere yoğunlaştırmaktadır. Ancak, her iki gazetede de kullanılan 1848 fotoğrafın 737 (%39,8)'sini vesikalık fotoğraflar oluşturmaktadır. Vesikalık fotoğrafı, stüdyo ortamında ve herhangi bir fotoğrafçı tarafından çekilmesi nedeniyle basın fotoğrafı olarak kabul etmek mümkün değildir. Vesikalık fotoğraflara stüdyo ortamında çekilen aile fotoğrafları eklendiğinde basın fotoğraf olmayan sayısı 850'ye (%46) çıkmaktadır. Vesikalık fotoğraftan sonra

kullanılan fotoğraflar 389'u (% 21) sayıyla şiddeti uygulayanlar, 348'i (%18,8) sayısı ile ise şiddete maruz kalan kadınların fotoğrafları oluşturmaktadır. Gazetelerde kullanılan fotoğrafların toplam 67'si (%5) kadındaki fiziksel şiddetin izlerini apaçık göstermektedir. Ayrıca gazeteler kullanılan 12 (%1) fotoğrafta ise öldürülen kadının cesedini göstermekte bir sakınca görmemişlerdir.

Haber üretim sürecinde gazeteler, ücretli çalıştırdıkları muhabirleri ile birlikte haber ajansları, fotoğraf ajansları gibi haber satarak kazanç sağlayan kurumlardan gelen haberlerden de yararlanmaktadır. Düzenli ücret almadan çalışan gazeteciler de haber üretmektedirler. Gazeteler için basın bültenleri, kamu ve özel sektör kuruluşlarından gelen bilgiler, sivil toplum kuruluşları veya kişilerden gelen bilgi ve belgeler de birer haber kaynağıdır. Gazete ve gazeteciler için haberlerin alındıkları kaynakları açıkça belirtmek zorunluluğu olmamakla birlikte haberin okuyucuya ulaştırılmasında haberin kim tarafından hazırlandığı ve nereden elde edildiği haber metnine başlamadan ya da haber metninin sonunda gösterilir.

Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerde 675 (%55,3) haberde, haberi üreten kişi veya ajansın adı belirtilmemektedir. Takvim gazetesi 370 (%65,1) haberde, Posta gazetesi ise 305 (%46,8) haberde haberin kim tarafından üretildiğinin belirtilmediği görülmektedir. Ancak bu durumun haberi hazırlayan muhabirin gazetenin ücretli muhabiri olması nedeniyle ortaya çıkması olasılığını ve gazetelerin kaynak gösterip göstermeme konusunda özgür olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir.

Gazetelerin daha çok haber ajansları tarafından hazırlanmış haberleri kullandıklarında kaynak göstermektedirler. Haber ajansından gelen haberleri Posta gazetesi 226 (%34,7) kez, Takvim gazetesi ise 115 (% 20,2) kez kullanmıştır. ajansların adlarına göre sayısal dağılımlarına bakıldığında; Posta gazetesinin, Doğan Haber Ajansı'ndan 210 (% 32,2) haber yayınladığı, buna karşılık aynı ajanstan Takvim gazetesinin hiç haber yayınlamadığı görülmektedir. Benzer şekilde, Takvim gazetesinin Merkez Haber Ajansı'ndan 51 (%9) haber ve Sabah Haber Ajansı'ndan 35 (%6,2) haber yayınlamasına karşın Posta gazetesinin de bu ajanslardan hiç haber yayınlamamıştır. Gazeteler daha çok kendi gruplarının ajanslarından gelen haberleri kullanmaktadır.

Zira Doğan Haber Ajansı, Posta'nın da dâhil olduğu Doğan Grubu'na, Sabah Haber Ajansı ve Merkez Ajansı ise Sabah Grubu'na aittir.

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberi hazırlayanların cinsiyetleri göz önüne alındığında haberlerin en fazla erkek muhabirler tarafından hazırlanması dikkat çekicidir. Erkek muhabirlerin hazırladığı haber sayısı 303 (%24,8), kadın muhabirlerin hazırladığı haber sayısı ise 98 (%8,0) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun gazetelerin haber aldığı, özellikle, yerel muhabirlerin erkek olmasından kaynaklanma olasılığı göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak kadın bakış açısının haberlere yansıtılmaması bakımından önem arz etmektedir.

Kadına uygulanan şiddetin türleri belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken konu, bir haberde birden fazla şiddet türünün yer alması olasılığıdır. Örneğin sokaktaki bir adam, bir kadını önce dövüp, sonra arabasıyla kaçırarak tecavüz etmiş olabilir. Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinde en fazla kadına uygulanan fiziksel şiddet 724 (%47,4) sayısı ile yer almaktadır. Cinsel şiddet ise 426 (%27,9) haberle ikinci sırada yer verilen şiddet türüdür. Bir başka deyişle, Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinde en fazla kadınlara uygulanan fiziksel ve cinsel şiddet konu edilmektedir. Bu durum daha önce yapılan yazılı basında kadına yönelik şiddet konusundaki benzer araştırmalarla örtüşmektedir.

Araştırmada incelenen gazetelerde toplam 897 haberde fiziksel şiddet biçimlerine yer verilmektedir. Haberlerde en fazla işlenen fiziksel şiddet biçimi 413 (%46) sayısı ile kadının ölümüyle ilgilidir. Kadının dövülmesiyle ilgili 205 (%22,9) ve yaralanmasıyla ilgili olarak da 139 (%15,5) olaya yer verilmektedir. Isırmak, elini kolunu bağlamak, yüksek bir yerden aşağıya atmak/itmek, öldürmeye teşebbüs etmek ve vücudu üzerinde sigara söndürmek haberlerde yer alan diğer fiziksel şiddet biçimlerini oluşturmaktadır.

Posta ve Takvim gazetesinde yayınlanan haberlerde kadına uygulanan şiddet türleri arasında ikinci sırada yer alan cinsel şiddet biçimlerinden ev dışında tecavüz

etmek 188 (%33,8) sayısı ile haberlerde en fazla işlenen konuyu oluşturmaktadır. İkinci sırada ise 110 (%19,7) sayısı ile zorla kapamak, alıkoymak yer almaktadır. Buradaki kapamak ve alıkoymak ifadesi bir kadını cinsel şiddet uygulamak amacıyla bir yere kapatmak anlamında kullanılmaktadır. Cep telefonu kullanarak cinsel içerikli mesajlar göndermek ve kızlığını bozmak, ev içinde tecavüz etmek, çırılçıplak soymak ise haberlerde yer alan diğer cinsel şiddet biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her iki gazetede yayınlanan haberlerde sözel şiddet biçimlerinden tehdit etmek toplamda 61 (% 47,3) sayısı ile birinci sırada bulunmaktadır. Haberlere konu olan hakaret etmek, küfür etmek, azarlamak, bağırarak ise diğer sözel şiddet biçimleri arasında yer almaktadır.

Kadına uygulanan ekonomik şiddet biçimleri ele alındığında, gazetelerde birinci sırada ticari cinsel sömürü ile ilgili olan fahişeliğe zorlamak, fahişelik yaptırmak biçimi 51 (%46,8) sayısı ile yer almaktadır. Fahişeliği zorlamak veya yaptırmak daha önceki bölümlerde tartışıldığı gibi cinsel şiddet biçimleri arasında değil ekonomik şiddet biçimleri arasında değerlendirilmiştir. Haberlerde ekonomik şiddet biçimlerinden diğerleri evin masraflarını karşılamamak, gerekli harçlığı vermemek, küçük yaşta kızını başlık parası karşılığı evlendirmek, uyuşturucu hap satışına zorlamak, kadının kıymetli eşyalarını satmak, kadını zorla çalıştırmak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada incelenen gazetelerde kadına uygulanan psikolojik şiddet ele alındığında, birinci sırada, katı kurallar ve sınırlar koyarak baskı kurmak, hareket özgürlüğünü kısıtlamak, aşırı kontrol etmek şiddet biçimi 24 (%20,5) haberlerde en fazla yer verilen konular arasında yer almıştır. Düzenli olarak takip etmek ve bunu fark ettirmek 4 (%3,4) ve duygusal sömürü yapmak, aşırı kontrol etmek, alt görevdeki kadını haksız yere sürekli eleştirmek diğer psikolojik şiddet biçimleriyle ilgili olduğu görülmektedir..

Posta ve Takvim gazetelerinde kadına uygulanan sosyal şiddet, haberlerde en fazla 26 (%25,6) ile kadının istemediği biriyle zorla evlendirilmesi işlenmektedir. Bunu 15 (%14,6) ile sosyal hayatını katı kurallarla sınırlandırmak ve 13 (%12,6) haber ile

evden çıkmasına izin vermemek izlemektedir. Posta gazetesinde kadını başkaları önünde sürekli küçük düşürmek/alay etmek, 11 (16,7) ve sosyal ilişkilerini kısıtlayarak yalnız/desteksiz bırakmak 10 (%15,2) haberde yer verilirken Takvim gazetesinde hiç yer verilmediği görülmektedir. Kadına uygulanan diğer sosyal şiddet biçimleri arasında dikkat çekenleri kadının eğitimini kısıtlamak, kadının özel görüntülerini basında yayınlamak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet türlerinin sayısal sıralamasında sonda yer alan kamusal şiddetin biçimlerine bakıldığında Takvim gazetesinin kamusal şiddete neredeyse hiç yer ayırmaması dikkat çekicidir. İncelenen toplam haber sayısı ile karşılaştırıldığında Posta gazetesi de benzer durumdadır. Posta gazetesinin haberlerinde kamusal şiddet biçimlerinden kadın olduğu için aşağılamak ve ev dışında kadına şiddet uygulanırken engel olmamak 3'er haberle yer almaktadır.

Posta ve Takvim gazetelerindeki kadına yönelik şiddet haberlerinde okuyuculara iletilen şiddetin nedeni, kullanılan araç, şiddetin uygulandığı yer, şiddetin uygulandığı il ve haberde yer verilen aktörlerin sayısal dağılımları da incelenmiştir. Bu konuda ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde değerlendirilebilir.

Her iki gazetede yayınlanan haberlerde kadına uygulanan şiddet hakkında 1220 haberde 98 farklı neden öne sürüldüğü ortaya çıkarılmıştır. Her iki gazetede haberlerde en fazla öne sürülen neden, 91 (%6,7) sayısıyla tartışma, şiddetli geçimsizliktir. Kadının evliliği ya da ilişkiyi sona erdirmesi 77 (%5,7) kez şiddet nedeni olarak öne sürülmektedir. Kadının, evlilik, flört teklifi, cinsel ilişki isteği gibi konularda erkeğin istek veya tekliflerini reddetmesi 77 (5,7) olayda şiddetin nedeni olarak öne sürülmektedir. Kadının şiddet görmesinde, kadının geleneksel namus anlayışına uymaması veya törenin nedeni olarak öne sürüldüğü olay sayısı 67 (%5,0)dir. kıskançlık 64 haberde, cinsel sömürüyle kazanç elde etmek (fahişelik yaptırmak)" ise 53 haberde kadına uygulanan şiddetin nedeni olarak gösterilmiştir.

Kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında hırsızlık da yer almaktadır. Zira şiddeti uygulayanın, hırsızlık yapmak amacındayken, genellikle tesadüfen orada

bulanan kadına cinsel şiddet uyguladığı görülmektedir. Kadının cinsel taciz girişimine karşı koyması, kadının ev içi görevlerini yerine getirmemesi, kadının boşanmak istememesi, ekonomik yetersizlikler, alkol bağımlılığı, kadının resmi nikâh istemesi ve kadının sevgilisinden hamile kalması ise diğer nedenler arasında yer almaktadır.

Kadına yönelik şiddet uygulanırken kullanılan araçlardan fiziksel güç'ün 194 (%15,9) sayısı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Şiddet olayında ateşli silah ve kesici aletler de kullanılmaktadır. Bunların haber sayısı 160 (%13,1) olarak karşımıza çıkmaktadır. 420 (%34,4) haberde ise şiddet uygulanırken hangi aracın kullanıldığı bildirilmemektedir. Posta ve Takvim gazetelerindeki haberlere göre kadınlar ayrıca, internet, kamera, sopa benzin, zincir, çivi, pantolon kemeri gibi araçlarla şiddete maruz kalabilmektedirler.

Gazetelerde yer alan haberlere göre kadına yönelik şiddet en fazla 415 (%34) kez ile il merkezinde sonra da 127 (%10,4) kez ile ilçe merkezinde uygulanmaktadır. Kadına yönelik şiddet mekânsal bağlamda ise 212 (%17,4) haberle evde, 122 (%10) haberle açık alanda gerçekleşmektedir. Ayrıca, 31 (%2,5).kez de eğitim kurum ve kuruluşlarında kadına yönelik şiddet uygulandığı saptanmıştır.

Posta ve Takvim gazetelerine göre 237 (%19,4) haber ile kadına yönelik en fazla şiddet uygulanan il İstanbul'dur. Bu kenti 107 (% 8,8) haberle Adana ve 94 (%7,7) haberle de İzmir izlemektedir. Ankara'nın nüfus bakımından üçüncü büyük ilimiz olmasına karşın kadına uygulanan şiddetin illere göre dağılımında 20 (%1,6) haberle 10. sırada yer alması dikkat çekici bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gazetelerde yer alan haberlerde Türkiye dışındaki ülkelerden de kadına yönelik şiddet haberlerine yer verilmektedir. Haberlerde Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan şiddet olayları ile ilgili 59 (%4,8) haber yer almaktadır. Bunu 14 (%1,1) haber ile İngiltere, 13 (%1,1) haberle Almanya izlemektedir. Hindistan, Fransa ve Bangladeş'te gerçekleşen kadına yönelik şiddet olaylarına az sayıda yer verildiği görülmektedir. Bu durum diğer ülkelerde kadına yönelik şiddet olayları

yaşanmadığından değil, gazetelerin yayıp politikaları, dış haberler servisindeki çalışma düzeni, uluslararası haber ağlarının yapısı gibi konulardan kaynaklanmaktadır.

Gazetelerde yayınlanan haberlere göre kadına yönelik şiddet olayları 131 (%10,7) haber ile en fazla gece gerçekleşmektedir.

Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde 1.209 (%46) şiddete maruz kalan, 1.151 (%43,8) şiddeti uygulayan ve 237 (%9,0) şiddet olayından mağdur olan aktöre yer verilmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde kadına yönelik şiddete yer verilen haberlerin 1220 olmasına rağmen, haberlerde yer alan aktörler toplamının 2.628 olması, bir haberde birden fazla aktörün yer almasından kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde bir haberde birden fazla şiddet olayına maruz kalan kadın ve birden fazla şiddet uygulayan kişi bildirilmektedir. Bir başka anlatımla bir ve birden fazla kadın, bir veya birden fazla erkek yada kadından şiddet görebilmektedir.

Posta ve Takvim gazetelerinde şiddete maruz kalan kadınların sayısının bir kişi olarak verildiği haber sayısı 1.030 (%84,4), birden fazla şiddete maruz kalan kadın olduğu bildirilen haber sayısı ise toplam 190 (% 15,5)'dir.

Posta ve Takvim gazetelerinde incelenen haberlerde şiddete maruz kalanların yaşlarının sayısal dağılımına bakıldığında, en fazla şiddete maruz kalanların 325 (%21,5) haber ile 18-30 yaş grubundaki kadınlar olduğu görülmektedir. Şiddet görme yaşı bakımından sayısal olarak ikinci sırada 186 (%12,3) haberde 13-17 yaş grubundaki kadınların ve üçüncü sırada yer alan 31-40 yaş grubundaki kadınların ise 109 (%7,2) haberde olduğu görülmektedir.

Gazetelerdeki haberlerde şiddete maruz kalan kadınların eğitim durumlarının 1.339 (%89,7) haberde verilmediği görülmektedir Eğitim durumları verilen kadınların ise 54 (%3,6) kadın üniversite öğrencisi yada mezunu, 51 (%3,4) kadın ise ilköğretim okulu öğrencisi veya mezunudur.

Eğitim durumlarında olduğu gibi şiddete maruz kalan kadınların 1.056 (%69,7) gibi büyük bir bölümünün meslekleri de bildirilmemektedir. Meslekleri bildirilenler arasında 166 (%11,0) kez ile “Öğrenciler”, 32 (% 2,1) kez ile “Mankenler” yer almaktadır.

Araştırmada ele alınan gazetelerdeki haberlerde şiddete maruz kalan kadınların 383’ü (%25’3) bekâr, 356’sı (%23,5) evlidir. Şiddet gören kadınların medeni durumları bakımından Posta ve Takvim gazeteleri arasında az da olsa sayısal farklıklar saptanmıştır. Posta gazetesinde bekâr kadınlar 218 (%26,9) kişi ile ilk sırada yer alırken, Takvim gazetesinde evli kadınların 183 (%25,9) kişi ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Gazetelerde yer alan haberlerde şiddet uygulanan kadınların şiddeti uygulayan kişilere göre yakınlığına bakıldığında, 293 (%19,3) sayısı ile en fazla sokaktaki kadına şiddet uygulandığı saptanmıştır. İkinci sırada 283 (%18,7) kişi ile “Eş” yer almaktadır. Üçüncü sırada ise 100 (%6,6) kişi ile “Kız evlat” kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Şiddet gören kadınların şiddeti uygulayan kişilere yakınlığı bakımından Posta ve Takvim gazeteleri arasında farklı bir durumun ortaya çıktığı görülmektedir. Buna göre; Posta gazetesinde “Eş” 145 (%17,9) kişi ile birinci sırada yer alırken, Takvim gazetesinde ise “Sokaktaki kadın” kategorisinin ise 156 (%22,1) kişi ile birinci sırada olduğu görülmektedir.

İncelenen gazetelerde şiddete maruz kalan kadınların uyrukları göz önünde bulundurulduğunda ve Türkiye dışarıda bırakıldığında 90 (%5,9) kişi ile en fazla ABD uyruklu kadınlar şiddet görmektedir. Onları 18 (%5,9) kişi ile İngiltere uyruklu kadınlar izlemektedir. Japonya, Kazakistan, Meksika ve Moldovalılar ise diğer ülkelerden kadınları oluşturmaktadır.

Gazetelerde yer alan haberlerde, 218 (%14,4) kadın “Genç” olarak tanımlanmaktadır. “Talihsiz” olarak tanımlanan kadınların sayısı 45 (%3,0) olarak belirlenmiştir ve 43 (%2,8) kişi ise “Küçük kız” olarak tanımlanmaktadır. Diğer tanımlamalar ise güzel, yaşlı, genç ve güzel, genç ve talihsiz olarak belirlenmiştir.

Şiddete maruz kalan kadınlar her iki gazetede de en fazla “genç” olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte ikinci sırada yer alan tanımlamalarda Posta ve Takvim gazeteleri arasında bazı farklıklar görülmektedir. Takvim gazetesinde 36 (%5,1) kadınla “Talihsiz” tanımlamasının ikinci sırada, Posta gazetesinde ise “Küçük kız” tanımlamasının 28 (%3,5) kadınla ikinci sırada olduğu görülmektedir.

Posta ve takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddeti uygulayan aktörlerin sayısının bir kişi olarak verildiği 1.003 (%82,2) adet haber bulunmaktadır. Şiddeti uygulayanların iki kişi olduğunu bildiren 50 (%4,1) haber yer almaktadır. Buna göre, kadınlar büyük çoğunlukla tek kişiden şiddet görmektedir.

Posta ve Takvim gazetelerinde yayınlanan kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddeti uygulayanların yaşlarının sayısal dağılımına bakıldığında, “18-30” yaş grubunda yer alan toplam 249 (%17) kişinin diğer yaş gruplarına göre daha fazla şiddet uyguladığı görülmektedir. Bu grubu, 142 (%9,7) kişi ile “31-40” yaş grubundakiler izlemektedir. Üçüncü sırada ise 83 (%5,7) kişi ile “41-50” yaş grubundakiler yer almaktadır. Haberlerde kadınlara şiddet uygulayanların çoğunlukla 18-40 yaşları arasında 391 (%26,7) kişiyle kümелendiği, her iki gazete arasında belirgin bir fark oluşmadığı görülmektedir.

Posta ve Takvim gazetesinde yer alan haberlerde şiddeti uygulayanların eğitim durumları % 96,2 gibi çok büyük bir oranda verilmemektedir. Şiddeti uygulayanlardan eğitim durumları verilenlerin 27’sinin (%1,8) “İlkokul”, 24’ünün (% 1,6) ise “Üniversite” öğrencisi ya da mezunlarından oluşmaktadır. Kadına yönelik şiddeti uygulayanların eğitim durumlarının haberlerde verilmesi konusunda araştırma kapsamında ele alınan gazeteler arasında büyük benzerlik olduğu görülmektedir.

Benzer şekilde şiddeti uygulayan aktörlerin meslekleri de 986 (%67,5) gibi büyük bir çoğunlukla haberlerde verilmemektedir. Meslekleri bildirilenler arasında 112 (%7,8) kişi ile birinci sırada “işçi” kategorisindeki erkekler kadınlara şiddet

uygulamaktadır. Bunu ise 79 (5,5) kişi ile “Memur/Büro elemanları” izlemektedir. Suç işleyerek kazanç sağlayanlar 56 (3,9) kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Haberlerde kadınlara şiddet uygulayan kişilerin medeni durumları bakımından en fazla evliler 356 (%24,4) kişiyle kadınlara şiddet uygulamaktadır. Bekârlar ise 114 (%7,8) kişi ile ikinci sırada yer almaktadır.

Posta ve Takvim gazetelerindeki haberlerde şiddeti uygulayanların, şiddet uyguladıkları kadınlara yakınlığı bakımından 294 (%20,1) kişiyle birinci sırada sokaktaki erkeklerin yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada ise 262 (%18,2) kişi ile koca bulunmaktadır. Koca ile eski eş kategorileri birleştirildiğinde ise kadınlarla bir şekilde evlilik bağı içinde olan erkeklerin 302 (% 20,6) sayısıyla en fazla şiddet uyguladığı ortaya çıkmaktadır. Diğerlerine göre az sayıda da olsa sokaktaki kadınların 25 (%1,7) kişiyle, öğretmenlerin 22 (%1,5) kişiyle, iş arkadaşlarının ise 20 (%1,4) kişiyle haberlere konu olması dikkat çekicidir. Bunların dışında kadınlara şiddet uygulayanların bazıları, aile büyükleri, koca ile baba birlikte, koca ile damat birlikte, üvey evlat, nişanlı ve eniştelere de olmaktadır.

Posta ve Takvim gazetelerindeki kadına yönelik şiddet içeren haberlerde kadınlara şiddet uygulayanların büyük çoğunluğunu 1.267 (%86) sayısı ile “Erkek”ler oluşturmaktadır. Kadınlara şiddet uygulayan “Kadın” sayısı ise sadece 84 (%5,7)’tür.

Posta ve Takvim gazetelerindeki 55 (%4,5) haberde şiddeti uygulayan kişi “Katil” olarak tanımlanmaktadır. Aktörlerin “Sapık” olarak tanımlandığı haber sayısı 49 (%4), “Çılgın” olarak tanımlandığı haber sayısı 32 (%2,6) ve “Öfkeli” olarak tanımlandığı haber sayısı ise 29 (%2,4) olarak belirlenmiştir.

Genel olarak bakıldığında Yazılı basında kadına yönelik şiddet içeriğini inceleyen araştırma kapsamındaki 725 adet Posta ve Takvim gazetesinin 575’inde, toplam 1120 kadına şiddet haberi bulunmaktadır. Haberler gazetesinin büyük bir bölümüne yayılmakla birlikte çoğunlukla gazetelerin 3. sayfalarında, özellikle Posta gazetesinde olmak üzere 5. sayfada da sıklıkla yayınlanmaktadır. Haberlerin hemen tamamı devam sayfasına

gönderilmeyerek bulunduğu sayfada tamamlanmaktadır. Haberle birlikte yayınlanan fotoğrafların büyük bir bölümünü 1848 fotoğrafın %39,8'ini vesikalık fotoğraflar oluşturmaktadır. Haberler en fazla erkek muhabirler tarafından hazırlanmaktadır. Gazeteler haber sağlamak üzere yalnızca kendi gruplarının sahibi olduğu haber ajanslarını kullanmaktadır.

Haberlerde en fazla kadına uygulanan fiziksel ve cinsel şiddet yer almaktadır. Fiziksel şiddet biçimlerinden %46'sı kadının ölümü, %22,9'u dövme ve dayakla ilgilidir. Cinsel şiddet biçimleri arasında yapılan sıralamada tecavüz etmek %33,8 oranında haberlere konu olmaktadır. Tehdit etmek, %47,3 oranıyla sözel şiddet biçimleri arasında birinci sırada bulunmaktadır. Ekonomik şiddet biçimleri arasında kadınların ticari cinsel sömürüsü; fahişeliğe zorlamak, fahişelik yaptırmak %46,8 oranıyla ilk sırada yer almaktadır. Psikolojik şiddet biçimleri arasındaki sıralamada katı kurallar ve sınırlar koyarak baskı kurmak, hareket özgürlüğünü kısıtlamak ve aşırı kontrol etmek şiddet biçimi %20,5 oranıyla birinci sırada yer almaktadır. Sosyal şiddet biçimleri arasında haberlerde en fazla konu olan %25,6 oranıyla kadının istemediği biriyle zorla evlendirilmesi birinci sıradadır.

Haberlerde kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak en fazla öne sürülen neden, tartışma ve şiddetli geçimsizliktir. Haberlerde şiddet uygulanırken kullanılan araçlar arasında en çok fiziksel güç, ateşli silah ve kesici aletlere yer verilmektedir. Araştırma kapsamında incelenen gazetelerdeki haberlerde kadına yönelik şiddet en fazla il merkezlerinde ve evde uygulanmaktadır. En fazla şiddet uygulanan illerin ilk iki sırasında %19,4 oranı ile İstanbul ve %8,8 ile Adana yer almaktadır.

En fazla şiddete maruz kalanların 18-30 yaş grubundaki kadınlar olduğu görülmektedir. Haberlerde şiddete maruz kalan kadınların eğitim durumları büyük oranda verilmemektedir. Benzer şekilde meslekleri de bildirilmemektedir. Haberlerde şiddete maruz kalan kadınların %25,3'ü bekâr, %23,5'ü evlidir. En fazla sokaktaki kadına, ikinci sırada eşe ve üçüncü olarak da kız evlatlara şiddet uygulanmaktadır. Haberlerde şiddet gören kadınlar en fazla “genç” “talihsiz” “küçük kız”, “güzel” olarak tanımlanmaktadır.

Haberlerde şiddet uygulayan aktörler %82,2 oranında bir kişi olarak verilmektedir. Buna göre, kadınlar büyük çoğunlukla tek kişiden şiddet görmektedir. Haberlerde kadınlara şiddet uygulayanların %26,7 gibi bir çoğunlukla 18-40 yaşları arasında oranında kümelenildiği görülmektedir. Haberlerde şiddeti uygulayanların eğitim durumları % 96,2 gibi çok büyük bir oranda verilmemektedir. Şiddeti uygulayan aktörlerin meslekleri de çoğunlukla verilmemektedir. Gazete haberlerinde en fazla (%24,4) evliler kadınlara şiddet uygulamaktadır. Haberlerde kadınlarla bir şekilde evlilik bağı içinde olan erkekler %20,6 oranıyla eşlerine ye de eski eşlerine şiddet uygulamaktadır. Haberlerde kadınlara sokaktaki erkekler, koca, eski eş, öğretmenler, iş arkadaşları, aile büyükleri, koca ile birlikte baba, koca ile birlikte damat, üvey evlat, nişanlı ve eniştelere şiddet uygulamaktadır. Haberlerde şiddeti uygulayan kişiler “Katil” “Sapık” “Çılgın” ve “Öfkeli” olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç olarak, araştırma kapsamında ele alınan gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet içeriğinin boyutları; gereğinden fazla; kapsamı, magazine dayalı ve sansasyonel; niteliği, bireysel, sosyal, fiziksel ve cinseldir. Gazeteler genel olarak Türkiye’de kadına yönelik olarak uygulanan şiddetin fiziksel ve cinsel olanlarına daha çok ilgi duymakta ve sayfalarında daha çok yer vermektedir.

Bu sonuçlardan hareketle, Türkiye’de yazılı basın üzerine farklı zamanlarda ve farklı gazeteler için yapılan araştırmaların birbirleriyle örtüşen sonuçlar verdiğini, gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinin biçim ve içerik yönünden bezerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Yapılan diğer araştırmalarda da ortaya konulduğu gibi kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda gazeteler, haber yazma kurallarını hiçe saymaktadır. Gazeteler, bir haberde olması gereken çoğu haber ögesine, örneğin habere konu olan aktörlerin demografik özelliklerini belirleyen yaşı, eğitim durumu, mesleği gibi unsurlara çoğunlukla yer vermemektedir. Bu nedenle saldırganın kimliği görünmez kılınarak suçu hafifletilmektedir. Ayrıca haberlerde şiddete maruz kalan kadınların toplumsal norm ve kurallara uymadığı izlenimi yaratılmaktadır. Kadına yönelik şiddet olayları haberleştirilirken cinsiyet ayrımcılığı yapılarak, olaylar bir magazin haberi biçiminde ele alınmaktadır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında yazılı basın kadına yönelik şiddet olaylarını haberleştirme biçimlerini yeniden düzenlenmelidir. Basının temel işlevi olan haber vermeye ek olarak, üzerine yüklenen toplumsal ve psiko-sosyal işlevlerini yerine getirmesi konusundaki öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Hükümetler, basın kuruluşlarını kadının insan hakları ve onuruna saygı çerçevesinde kurulmuş ve toplumsal normların oluşturduğu klişelerin dışındaki kadın ve erkek rol modellerini öne çıkarmaya, cinsellik ile şiddeti bir arada gösteren sunumlardan kaçınmaya, kadına yönelik şiddet ve olası sonuçları konusunda çalışanlarına bilgilendirmek amacıyla meslek içi eğitim programları oluşturmasını teşvik ederek, çeşitli fon ve ekonomik katkılarla bilinçlendirme kampanyalarına katkı sağlamalıdır.

Kadın sorununu araştıran birimler tüm üniversitelere yaygınlaştırılarak, üniversitelerden mezun olan tüm kadın ve erkeklerde ulusal bir kadına yönelik şiddet bilinci yaratılmalıdır. Benzer şekilde iletişim fakültelerinde de kadına yönelik şiddet dersleri müfredata eklenerek, yetişen öğrencilerin şiddet, cinsiyet ayrımcılığı, kadına yönelik şiddet gibi konularda tam donanımlı şekilde mezun olmaları sağlanmalıdır.

Basın kuruluşları, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması ve kadına yönelik şiddetin haberleştirilmesi bağlamında kendilerine özgü yayın politikaları oluşturmalıdır. Bu politikalar, kadına karşı her türlü ayrımcılığın engellenmesi; kız çocukları ve kadını küçük düşürmeye, cinsel yönden teşhir etmeye yönelik yayınları önlemeye odaklanmalıdır.

Medya Profesyonelleri, toplumsal yaşamda varlığını sürdüren kadın sorunlarına daha fazla ilgi göstermeli ve duyarlı olmalıdır. Bu bağlamda yayınlarda kadın bedeninin cinsel çağrışımlar yaratacak biçimde sunulmamasına, görsel malzeme yoluyla anlatım biçiminin pornografik unsurlar taşımamasına ve cinsel şiddeti taklit etmeye yönelik çağrışımlar yaratmamasına dikkat edilmeli, şiddete maruz kalan kadını küçük düşürücü durumlarda gösteren fotoğrafların kullanılmamasına katkıda bulunmalıdır.

Türkiye’de cinsiyete dayalı toplumsal normların, gelenek, görenek, töre ve namus kavramının kimi durumlarda kadınlar için yaşamsal önceliği bulunmasından hareketle, gazeteciler özellikle cinsel suçları haberleştirirken kullandıkları dile özen gösterilmelidir. Salt şiddeti uygulayandan alınan bilgilerle hazırlanan haberlerin şiddete maruz kalan kadını yaralayıcı, onurunu kırıcı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkçenin içinde yerleşik, kadını erkekler karşısında aşağılayan, cinsiyet ayrımcılığı ve şiddeti körükleyen (kaşık düşmanı vb. gibi) sözcük ve (kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin gibi) söylemlerin kullanılmasında dikkatli davranmalı, erkek egemen sözcük ve terimlerin yerine kadın ve erkek eşitliğine dayalı bir söylem oluşturmak için çaba göstermelidir.

Türkiye’de kadınların toplumda var olan şiddeti içselleştirmesi, erkeklerin ise bu tür davranışları normal görmesi gibi bir eğilim olması nedeniyle, kadına yönelik şiddet herhangi bir şekilde olağan bir durum gibi gösterilmemeli, kadına yönelik şiddetin magazin ve sansasyonel olarak haberleştirilmesi eğiliminden uzak durulmalıdır.

EKLER

**Ek 1. Basın İlan Kurumu Verilerine Göre İlk On Sırada Yer Alan Gazeteler
1995 – 2006***

Yıllık Ortalama		Yıllık Ortalama			
1995		1996			
1	Sabah	712.440	1	Milliyet	629.283
2	Hürriyet	603.492	2	Sabah	618.385
3	Milliyet	510.756	3	Hürriyet	599.619
4	Türkiye	426.292	4	Türkiye	549.275
5	Zaman	345.687	5	Zaman	258.612
6	Bugün	156.834	6	Gözcü(Meydan)	162.860
7	Yeni Günaydın	78.450	7	Bugün	160.516
8	Gözcü(Meydan)	70.770	8	Yeni Günaydın	110.675
9	Cumhuriyet	53.870	9	Cumhuriyet	43.884
10	Milli Gazete	31.502	10	Milli Gazete	34.669
Yıllık Ortalama		Yıllık Ortalama			
1997		1998			
1	Hürriyet	601.947	1	Hürriyet	537.873
2	Sabah	598.873	2	Sabah	505.609
3	Milliyet	512.670	3	Türkiye	427.346
4	Türkiye	440.358	4	Milliyet	393.406
5	Zaman	261.572	5	Zaman	223.772
6	Yeni Yüzyıl	224.274	6	Posta	159.938
7	Gözcü	211.321	7	Türkiye'de Akşam	154.486
8	Ateş	98.939	8	Takvim	111.900
9	Cumhuriyet	46.345	9	Gözcü	109.075
10	Bugün	33.959	10	Yeni Yüzyıl	107.382
Yıllık Ortalama		Yıllık Ortalama			
1999		2000			
1	Hürriyet	526.854	1	Sabah	676.222
2	Sabah	452.940	2	Hürriyet	660.215
3	Türkiye	355.627	3	Star (Mart 2000'den itibaren)	512.009
4	Milliyet	340.225	4	Posta	452.105
5	Posta	295.246	5	Milliyet	382.420
6	Türkiye'de Akşam	278.536	6	Türkiye	333.590
7	Zaman	201.130	7	T. ve D. Güneş	209.929
8	Takvim	151.692	8	Takvim	200.594
9	T. ve D. Güneş	110.747	9	Zaman	193.255
10	Gözcü	98.534	10	T. Akşam	183.711

Yıllık Ortalama			Yıllık Ortalama		
2001			2002		
1	Hürriyet	475.785	1	Hürriyet	464.264
2	<u>Posta</u>	389.711	2	<u>Posta</u>	406.409
3	Milliyet	333.477	3	Star	377.860
4	Sabah	313.678	4	Sabah	346.155
5	Türkiye	266.836	5	Milliyet	305.106
6	Star	219.395	6	Zaman	238.227
7	Zaman	200.584	7	T.Akşam	160.311
8	T.Akşam	167.910	8	<u>Takvim</u>	154.269
9	<u>Takvim</u>	158.000	9	Gözcü	124.487
10	T. ve D. Güneş	148.720	10	T. ve D. Güneş	114.012
Yıllık Ortalama			Yıllık Ortalama		
2003			2004		
1	Hürriyet	459.593	1	<u>Posta</u>	535.191
2	<u>Posta</u>	440.912	2	Zaman	508.294
3	Zaman	424.165	3	Hürriyet	495.095
4	Sabah	364.438	4	Sabah	395.783
5	<u>Takvim</u>	290.189	5	Milliyet	258.611
6	Star	274.418	6	Gözcü	143.380
7	Milliyet	274.258	7	Güneş	133.819
8	Vatan	209.216	8	Star	90.061
9	T.Akşam	192.909	9	An.Vakit	62.939
10	Takvim	174.997	10	H. O. Tercüman	55.269
Yıllık Ortalama			Yıllık Ortalama		
2005			(İlk Altı Ay) 2006		
1	<u>Posta</u>	640.619	1	<u>Posta</u>	635.345
2	Hürriyet	519.311	2	Zaman	575.115
3	Sabah	442.506	3	Hürriyet	540.747
4	<u>Takvim</u>	283.262	4	Sabah	449.304
5	Milliyet	260.970	5	Milliyet	310.418
6	Vatan	242.367	6	<u>Takvim</u>	262.391
7	Akşam	214.978	7	Akşam	231.439
8	Türkiye	211.840	8	Türkiye	224.935
9	Gözcü	136.055	9	Vatan	221.486
10	Güneş	134.236	10	Güneş	123.183

*Posta ve Takvim gazeteleri 1998 yılından itibaren listelerde yer almıştır.

Ek 2. Araştırmada Kullanılan Kodlama Formu

POSTA VE TAKVİM GAZETELERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET ARAŞTIRMASI
KODLAMA FORMU

1- İncelenen gazetenin adı nedir?

1) Posta 2) Takvim

2- İncelenen gazete sayısının tarihi nedir?

...../...../.....

3- Bu sayıda kadına yönelik şiddet haberi var mı ?

1) Var 2) Yok (ise 41. sorudan devam ediniz)

İncelenen Sayıda 5'den fazla kadına yönelik şiddet haberi yer alıyorsa, yeni bir kodlama formuna geçilip, 1. haber'den başlanarak haber numaraları el ile düzeltilecektir.

Kodlayıcı No:.....

| 4- Kadına yönelik şiddet haberinin başlığı nedir? | 5
Sf. No | 6
Devam | 7
Sıra | 8
Konum | 9
Sunum | 10
Biçim |
|---|-------------|------------|-----------|------------|------------|-------------|
| 1) | | | | | | |
| 2) | | | | | | |
| 3) | | | | | | |
| 4) | | | | | | |
| 5) | | | | | | |

Haberde	11	12	13	14 Adet	
	Görsel kullanılmış mı?	Fotoğraf kullanıldı ise	Şiddet görenin fotoğrafı ise	Foto.	Diğer
1.haber					
2.haber					
3.haber					
4.haber					
5.haber					

15- Fotoğrafların sayfada kapladığı toplam alan nedir? cm ²					16- Haberin sayfada kapladığı toplam alan nedir? cm ²				
1.haber	2.haber	3.haber	4.haber	5.haber	1.haber	2.haber	3.haber	4.haber	5.haber

17- Haber kim tarafından hazırlanmış? (Ajans ise ismini yaz)					18- Haberi yazar/hazırlayanın cinsiyeti nedir?				
1.haber	2.haber	3.haber	4.haber	5.haber	1.haber	2.haber	3.haber	4.haber	5.haber

Haberdeki	19	20- Haberde şiddetin alt kategorilerinden hangisi yer almaktadır?						
	Şiddet Türü	Fiziksel	Sözel	Ekonomik	Cinsel	Psikolojik	Sosyal	Kamusal
1.haber								
2.haber								
3.haber								
4.haber								
5.haber								

Haberde	21	22	23	24	25
	Şiddetin nedeni	Kullanılan araç	Şiddetin uygulandığı yer	Zaman	Yer alan aktörler
1.haber					
2.haber					
3.haber					
4.haber					
5.haber					

Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın

	Adedi	26	27	28	29	30	31	32
		Yaşı	Eğitimi	Mesleği	Medeni durumu	Yakınlığı	Uyruğu	Fiziksel durumu
1.haber								
2.haber								
3.haber								
4.haber								
5.haber								

Şiddeti Uygulayan(lar)ın

	Adedi	33	34	35	36	37	38	39
		Yaşı	Eğitimi	Mesleği	Medeni durumu	Yakınlığı	Uyruğu	Cinsiyeti
1.haber								
2.haber								
3.haber								
4.haber								
5.haber								

40- Haberde şiddeti uygulayan aktör(ler) nasıl tanımlanmaktadır?	
1.haber	
2.haber	
3.haber	
4.haber	
5.haber	

31 ve 38. Sorularda Uyrıkları Belirlemek Üzere Kullanılacak Ülke Listesi

225

1. TÜRKİYE	61. FİLİPİNLER	121. LAO DEM. HALK CUM.	181. SENEGAL
2. ABD	62. FİLİSTİN	122. LESOTHO	182. SEYSEL
3. AFGANİSTAN	63. FİNLANDİYA	123. LETONYA	183. SIERRA LEONE
4. ALMANYA	64. FRANSA	124. LIBERYA	184. ŞİLİ
5. AMERİKAN SAMOA	65. FRANSTZ GUYANASI	125. LİBYA	185. SİNGAPUR
6. ANDORRA	66. FRANSTZ POLİNEZYASI	126. LİHTENŞTAYN	186. SLOVAK CUM.
7. ANGOLA	67. GABON	127. LİTVANYA	187. SLOVENYA
8. ANGUİLLA	68. GAMBİA	128. LÜBNAN	188. SOLOMON ADALARI
9. ANTİGUA	69. GANA	129. LUKSEMBURG	189. SOMALİ
10. ARJANTİN	70. GİNE	130. MACARİSTAN	190. SRİ LANKA
11. ARNAVUTLUK	71. GİNE BİSSAU	131. MADAGASKAR	191. ST. MARTEN
12. ARUBA	72. GRENADA	132. MAKAO	192. ST.HELENA
13. ASENSİYON	73. GRONLAND	133. MAKEDONYA	193. ST.KİTTİS & NEVIS
14. AVUSTRALYA	74. GUADALUP	134. MALAVİ	194. ST.LUCIA
15. AVUSTURYA	75. GUAM	135. MALDİV ADALARI	195. ST.PIYER & MIKELON
16. AZERBAJCAN	76. GUATEMALA	136. MALEZYA	196. ST.VİNCENT & GRENADA
17. BAE (Birl. Arap Emi)	77. GÜNEY AFİRKA CUM.	137. MALİ	197. SUDAN
18. BAHAMA	78. GÜNEY KORE	138. MALTA	198. SURİNAM
19. BAHREYN	79. GÜRCİSTAN	139. MARİYAN ADALARI	199. SURİYE
20. BANGLADEŞ	80. GUYANA	140. MARŞAL ADALARI	200. SUUDİ ARABİSTAN
21. BARBADOS	81. HAİTİ	141. MARTİNİK	201. SVAZİLİND
22. BATI SAMOA	82. HİNDİSTAN	142. MAYOTTE ADL.	202. TACİKİSTAN
23. BELÇİKA	83. HİRVATİSTAN	143. MEKSİKA	203. TANZANYA
24. BELİZE	84. HOLLANDA	144. MERKEZİ AFİRKA CUM.	204. TATARİSTAN
25. BENİN	85. HOLLANDA ANTİLLERİ	145. MİKRONEZYA	205. TAYLAND
26. BERMUDA	86. HONDURAS	146. MİSİR	206. TAYVAN
27. BEYAZ RUSYA	87. HONGKONG	147. MİGOLİSTAN	207. TOGO
28. BOLİVYA	88. İNGİLİZ VİRJİN ADL.	148. MOLDOVYA	208. TOKELAN
29. BOSNA HERSEK	89. İNGİLTERE	149. MONACO	209. TONGA
30. BOTSVANA	90. İRAK	150. MONTERRAT	210. TRİNİDAD & TOBAGO
31. BREZİLYA	91. İRAN	151. MORİS ADALARI	211. TUNUS
32. BRUNY	92. İRLANDA	152. MORİTANYA	212. TÜRKMENİSTAN
33. BULGARİSTAN	93. İSPANYA	153. MOZAMBİK	213. TÜRK & CAİCOS ADL.
34. BURKİNA FASO	94. İSRİL	154. NAKHODKA	214. TUVALU
35. BURMA	95. İSVEÇ	155. NAMİBYA	215. U.S. VİRJİN ADASI
36. BURUNDİ	96. İSVİÇRE	156. NAURU ADASI	216. UGANDA
37. BUTAN	97. İTALYA	157. NEPAL	217. UKRAYNA
38. ÇAD	98. İZLANDA	158. NİJER	218. UMMAN
39. CEBELİTARİK	99. JAMAİKA	159. NİJERYA	219. ÜRDÜN
40. ÇEK CUM.	100. JAPONYA	160. NİKARAGUA	220. URUGUAY
41. CEZAYİR	101. K.K.T.C.	161. NİUE ADALARI	221. VALLİS FUTUNA ADL.
42. CİBUTİ	102. KAMBOCYA	162. NORFOLK ADALARI	222. VENEZUELA
43. ÇİN	103. KAMERUN	163. NORVEÇ	223. VİETNAM
44. DANİMARKA	104. KANADA	164. ÖZBEKİSTAN	224. YEMEN ARAP CUM.
45. DİEGO GARSİA	105. KAP VERD	165. PAKİSTAN	225. YENİ HEBRİTLER
46. DOMİNİK	106. KATAR	166. PALAU	226. YENİ KALEDONYA
47. DOMİNİK CUM.	107. KAYMAN ADALARI	167. PANAMA	227. YENİ ZELANDA
48. EKVATOR	108. KAZAKİSTAN	168. PAPUA YENİ GİNE	228. YUGOSLAVYA
49. EKVATOR GİNE	109. KENYA	169. PARAGUAY	229. YUNANİSTAN
50. EL SALVADOR	110. KİRGİZİSTAN	170. PERU	230. ZAMBİYA
51. ENDONEZYA	111. KİRİBATİ	171. POLONYA	231. ZANZİBAR
52. ERİTRE	112. KOLOMBİYA	172. PORTEKİZ	232. ZİMBABVE
53. ZERMENİSTAN	113. KOMOR ADALARI	173. PORTO RİKO	
54. ESTONYA	114. KONGO CUM.	174. REUNYON	
55. ETİYOPYA	115. KONGO DEM. CUM.	175. ROMANYA	
56. FALKLAND ADL.	116. KOSTA RİKA	176. RUANDA	
57. FAROE ADALARI	117. KUBA	177. RUSYA FEDERASYONU	
58. FAS	118. KUK ADASI	178. SAKHALİN	
59. FİJİ	119. KUVEYT	179. SAN MARİNO	
60. FİLDİSİ SAHİLİ	120. KUZEY KORE	180. SAO TOME & PRİNÇİPE	

Ülke isimleri, uluslararası telefon kod listesini içeren, Türk Telekom'un resmi internet sitesindeki; <http://www.ttrehber.gov.tr/tr-k-wp/ualan-web-adresinden> K.K.T.C. Hariç olmak üzere alınmıştır. Tarih 17/06/2006

Ek: 3 Posta Ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Araştırması Kodlama Yönergesi

Sayın Anketör,

Bu araştırmada, Posta ve Takvim gazetelerinde yer alan haberlerde “kadına yönelik şiddet” konusu incelenmektedir. Gazete sayılarında yer alan haberler bu bağlamda değerlendirilerek, özellikle kadını, kadın olduğu için, hedef alan şiddet haberleri belirlenecek ve kodlama formuna işaretlenecektir. Örneğin; adi adli vaka sayılan kapkaç haberleri veya eve giren bir hırsızın kadını öldürmesi vb. değerlendirmeye alınmayacaktır. Zira bu tür şiddet olayları erkeklere de uygulanabilir. Ancak, bu tür haberlerde cinsel taciz, tecavüz, tecavüz girişimi, kaldırma, kapama vb. olaylar yer almışsa bu haber değerlendirmeye alınarak kodlama yapılacaktır.

Araştırma ele alınan gazetelerin incelenen sayılarının tamamı taranacak, magazin ve spor sayfaları atlanmayacaktır. Köşe yazıları araştırma kapsamında tutulduğundan incelenmeyecektir.

Gazetelerde yer alan haberlerin içeriğinde verilenlerin dışında kodlama yapılmayacaktır. İncelenen haberde bu yönergede öngörülen öğeler yer alıyorsa, kodlama formuna, ilgili sorudaki (... diğer) şıkkı işaretlenecek ve belirlenen öğe haberde verildiği şekliyle yazılacaktır. Haber içeriklerinin incelenmesi sırasında yorum yapılarak işaretleme yapılmayacaktır.

İncelenen her bir gazete sayısı için bir kodlama formu düzenlenmiştir. Ancak bir gazete sayısında 5 adedin üzerinde kadına yönelik şiddet haberi yer alıyorsa, ikinci bir kodlama formuna işaretleme yapılacaktır. Bu durumda, doğal olarak, ikinci formda 1. haber ifadesinin üzeri çizilerek 6. haber olarak değiştirilecek ve diğer haberler için de, aynı şekilde devam edilecektir.

Coşkun Halıcı

DİKKAT!

Kodlama Formu'ndaki Bütün İşaretlemeler Mürekkepli Kalemle Yapılacaktır.

1- İncelenen gazetenin adı nedir?

1) Posta 2) Takvim

2- İncelenen gazete sayısının tarihi nedir?

...../...../.....

3- Bu sayıda kadına yönelik şiddet haberi var mı?

1) Var 2) Yok (41. sorudan devam)

4- Kadına yönelik şiddet haberinin başlığı nedir?

1.haber
2.haber
3.haber
4.haber
5.haber

5- Haberin gazetede bulunduğu sayfa no'su?

1 (Kapak)- 2- 3- 4- 5- 6- 7- 8- 9- 10

4. Soruda;

Kodlama Formunda her bir haber ayrı ayrı ele alınıp, ilgili haberin bilgileri o haber için ayrılan yere işaretlenecektir. Haber sayısı 5'i geçerse yeni bir forma işaretleme yapılacaktır. Haber numaralarını düzeltmeyi unutmayınız!

5. Soruda;

Gazetelerin sayfa sayısı, yıllara göre 10 ile 32 arasında değişmektedir. Sayfa sayısının daha fazla olması durumunda, haber hangi sayfada yer alıyorsa “Kodlama Formuna” o sayfanın numarası yazılacaktır.

6- Haber devam sayfasına gönderilmiş mi?

- 1) Evet 2) Hayır

Cevap (1) Evet ise; incelediğiniz sayfadaki haber(ler)in kodlamalarını ellinizdeki kodlama formunda tamamlayınız. Devama gönderilen sayfadaki devam haber(ler) için gerekli işaretlemeleri ise **devam sayfası kodlama formuna** yapınız.

Cevap (2) Hayır ise 7. sorudan devam ediniz.

7- Haberin sayfadaki sırası nedir?

- 1- 2- 3- 4- 5- 6- 7- 8- 9- 10- 11- 12- 13

8- Haberin sayfadaki konumu neresidir?

- 1) Sürmanşette 2) Manşette 3) Üst kuşakta
-
- 4) Göbekte 5) Alt kuşakta 6) Tam sayfa

9- Haberin sunum şekli nasıldır?

- 1) Haber 2) Röportaj 3) Haber-röportaj
-
- 4) Araştırma-inceleme 5- Diğer

10- Haber hangi biçimde hazırlanmıştır?

- 1) Olay haber 2) Öykü haber 3) Spot haber
-
- 4) Foto haber 5) Araştırma haber 6) Derleme haber

11- Haberle ilgili aşağıdaki görsel malzeme(ler)den hangileri kullanılmış?

- 1) Fotoğraf 2) Info grafik (olay yerinin krokisi, vb.) ise (14. Soruya geçiniz)
-
- 3) Karikatür ise (14. Soruya geçiniz) 4) Kullanılmamış ise (16. Soruya geçiniz)

12- Fotoğraf aşağıdakilerden hangi(ler)ini içermektedir? (Olanların tümünü işaretleyiniz)

- 1) Olay yerinin fotoğrafı
-
- 2) Şiddete maruz kalan(lar)ın olaydan hemen sonraki fotoğrafı
-
- 3) Şiddeti uygulayan(lar)ın olaydan hemen sonraki fotoğrafı
-
- 4) Şiddete maruz kalan(lar)ın vesikalık fotoğrafı
-
- 5) Şiddeti uygulayan(lar)ın vesikalık fotoğrafı
-
- 6) Şiddet olayından mağdur olanların fotoğrafı
-
- 7) Aile fotoğrafı
-
- 8) Şiddete maruz kalan(lar)ın olayla ilgisi olmayan fotoğrafı
-
- 9) Diğer
-
- 10) Şiddeti uygulayan(lar)ın olayla ilgisi olmayan fotoğrafı

Özellikle magazin sayfalarında şiddete maruz kalan kadının olayla ilgisi olmayan fotoğrafı kullanılabilir. Bunlar, örneğin, mankenlerin önceden çekilmiş dekolte fotoğrafları olabilir. Başlık ve Metinleri Dikkatli inceleyiniz! Kategoriler dışındaki fotoğraf için "diğer" şikkını işaretleyiniz ve buraya fotoğrafta görünen içeriği yazınız.

13- Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın olaydan hemen sonraki fotoğrafı kullanılmış ise; aşağıdakilerden hangi(ler)ini içermektedir? (olanların tümünü işaretleyiniz)

- 1- Maruz kalan ölmüş ve cesedi görülüyor
-
- 2- Fotoğrafta kan görülüyor
-
- 3- Maruz kalan ölmüş ve cesedi görülüyor ancak fotoğrafta oynanarak kapatılmış
-
- 4- Maruz kalanda fiziksel şiddetin izleri apaçık görülüyor(şişmiş, morarmış, yaralanmış çeşitli organlar)
-
- 5- Maruz kalanda fiziksel şiddetin izleri fotoğrafta oynanarak kapatılmış
-
- 6- Kullanılmamış
-
- 7- Diğer

14- Haberde kullanılan fotoğraf/görsel malzemenin adedi nedir?

- 1) Fotoğraf adedi (kutucuğa yazınız) 2) Diğer görsel malzeme adedi(kutucuğa yazınız)

15- Fotoğraf(lar)ın/görsel malzemenin sayfada kapladığı toplam alan nedir?

..... (cetvelle ölçerek cm² cinsinden yazınız)

16- Haberin sayfada kapladığı toplam alan nedir? (fotoğraf ve diğer görsel malzemeler hariç)

..... (cetvelle ölçerek cm² cinsinden yazınız)

17- Haber kim tarafından hazırlanmış (ajans ise adını yazınız)

- 1) Muhabir/Gazete Personeli 2) Haber Ajansı 3) Fotoğraf Ajansı 4) Belirtilmiyor

18- Haberi yazan / hazırlayanın cinsiyeti nedir?

- 1) Kadın 2) Erkek 3) Kadın ve Erkek 4) Belirtilmiyor

33- Şiddeti uygulayan(lar)ın yaşı nedir? (Şiddet uygulayanların tümünün yaşını yazınız)

- 1) 2) Belirtilmiyor 226

34- Şiddeti uygulayan(lar)ın eğitim durumu nedir?

- 1) Okuryazar değil 2) Okuryazar 3) İlkokul 4) Ortaokul
-
- 5) İlköğretim Okulu 6) Lise 7) Üniversite 8) Lisansüstü
-
- 9) Belirtilmiyor

35- Şiddeti uygulayan(lar)ın mesleği nedir? (haberde verildiği şekliyle yazınız)

- 1) 2) Belirtilmiyor

36- Şiddeti uygulayan(lar)ın medeni durumu nedir?

- 1) Evli 2) Bekar 3) İmam Nikahlı 4) Dul /boşanmış 5) Belirtilmiyor

37- Şiddeti uygulayan(lar)ın şiddete maruz kalan kadın(lar)ı yakınlık derecesi nedir?

(şiddet kimden geliyor?)

1. Koca
-
2. Baba
-
3. Anne
-
4. Ağabey/erkek kardeş
-
5. Abla/kız kardeş
-
6. Büyükbaba
-
7. Büyükanne
-
8. Yakın Akraba
-
9. Eski eş
-
10. Komşu/Erkek
-
11. Komşu/Kadın
-
12. Sokaktaki Erkek
-
13. Sokaktaki Kadın
-
14. Sevgili
-
15. Eski Sevgili
-
16. Patron veya üst makamdaki erkek
-
17. Patron veya üst makamdaki Kadın

38- Şiddeti uygulayan(lar)ın uyruğu nedir? (belirtiliyor ise yazınız)

- 1) Ülke Listesinden Kodla 2) Belirtilmiyor

39- Şiddeti uygulayan(lar)ın cinsiyeti nedir?

- 1) Erkek
-
- 2) Kadın
-
- 3) Homoseksüel/erkek
-
- 4) Homoseksüel/kadın
-
- 5) Diğer
-
- 6) Belirtilmiyor

40- Şiddeti uygulayan(lar) haberde nasıl tanımlanmaktadır? (haberde verildiği şekliyle yazınız)

- 1) Cani 2) Vahşi 3) Sapık 4) Canavar 5) Gözü Dönmüş 6) Saldırgan
-
- 7) Maganda 8) Vicdansız 9) Katil 10) Zanlı 11)Çılgın 12) Öfkeli Aşık
-
- 13) Öfkeli Baba 14) Dayakçı Koca 15)Diğer..... 16) Belirtilmiyor

11. Gazyağı
12. Kezzap
13. Sözlü saldırı
14. Sözlü taciz
15. Elle sarkıntılık
16. Diğer.....
17. Belirtilmiyor

23- **Şiddet nerede uygulanmıştır?** (haberde verilen il merkezinin adını veya yerleşim biriminin adını yazınız)

1. İl merkezi
2. İlçe
3. Köy _____
4. Ev
5. İşyeri
6. Cadde-sokak
7. Eğitim kurum ve kuruluşları
8. Orman
9. Eğlence yeri (bar pavyon da dâhil)
10. Genel ev
11. Araç içi
12. Güvenlik güçlerine ait yerler
13. Kamu kurumu binaları
14. Diğer.....
15. Belirtilmiyor

24- **Şiddet ne zaman uygulanmıştır?**

- 1) Gece 2) Gündüz 3) Veriliyorsa saati..... 4) Belirtilmiyor

25- **Haberde hangi aktörler yer almaktadır?** (her biri işaretlenecek)

- 1) Şiddete maruz kalan(lar)
- 2) Şiddeti uygulayan(lar)
- 3) Şiddete neden olan(lar)
- 4) Şiddet olayından madur olan(lar) –örneğin çocuklar vb.-

26- **Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın yaşı nedir?** (Şiddet görenlerin tümünün yaşını ve adedini yazınız)

- 1) 2) Belirtilmiyor

27- **Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın eğitim durumu nedir?**

- 1) Okuryazar değil 2) Okuryazar 3) İlkokul 4) Ortaokul
5) İlköğretim Okulu 6) Lise 7) Üniversite 8) Lisansüstü 9) Belirtilmiyor

28- **Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın mesleği nedir?** (haberde verildiği şekliyle yazınız)

- 1) 2) Belirtilmiyor

29- **Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın medeni durumu nedir?**

- 1) Evli 2) Bekar 3) İmam Nikahlı 4) Dul/Boşanmış 5) Belirtilmiyor

30- **Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın şiddeti uygulayana yakınlık derecesi nedir?**

- 1) Eş 2) Anne 3) Abla/Kız kardeş 4) Büyükanne 5) Yakın Akraba
6) Eski Eş (7- İmam Nikahlı) 8) Komşu Kadın 9) Sokaktaki Kadın 10) Sevgili
11) Eski Sevgili 12) İş Arkadaşı 13) Diğer 14) Belirtilmiyor 15) Kız evlat
16) Nişanlı 17) Eski Nişanlı 18) Personel

31- **Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın uyruğu nedir?** (belirtiliyor ise yazınız)

- 1) Ülke Listesinden Kodla 2) Belirtilmiyor

32- **Şiddete maruz kalan kadın(lar)ın nasıl tanımlanmaktadır?** (haberde verildiği şekliyle yazınız)

- 1) Genç 2) Güzel 3) Yaşlı 4) Çirkin 5) Engelli
6) Genç ve güzel 7) Genç ve Çirkin 8) Yaşlı ve güzel 9) Yaşlı ve çirkin 10) Engelli ve güzel
11) Engelli ve çirkin 12) Diğer 13) Belirtilmiyor

19- **Haberde aşağıdaki şiddet türlerinden hangisi konu edilmiştir?** (verilenlerin tümünü işaretleyiniz)

- 1) Fiziksel şiddet 2) Sözel şiddet 3) Ekonomik şiddet 227 4) Cinsel şiddet
5) Psikolojik şiddet 6) Sosyal şiddet 7) Kamusal şiddet

20- **Haberde şiddetin alt kategorilerinden hangisi yer almaktadır?** (verilenlerin tümünü işaretleyiniz)

1- Fiziksel Şiddet Biçimleri

1. Öldürmek
2. Yaralamak (kesici bir alet veya silahla)
3. Vücudu üzerinde sigara söndürmek
4. Gözlerini kör etmek
5. Kemiklerini kırmak
6. Duvara vurmak
7. Dövmek / Dayak atmak
8. Tehdit etmek (Herhangi bir silah veya araçla)
9. Herhangi bir nesne ile vurmak, ısırarak
10. Tekmelemek
11. İtmek
12. Saç çekmek
13. Yakın mesafede el kol hareketleri yapmak
14. Tokat atmak
15. Özel eşyalara zarar vermek
16. Ev/iş eşyalarına zarar vermek v.s.
17. Isırarak
18. Diğer

2- Sözel Şiddet Biçimleri

1. Küfür etmek
2. Hakaret etmek
3. Tehdit etmek (söz, telefon vb. ile)
4. Küçük düşürmek
5. Aşağılayıcı sözler söylemek
6. Zaafları ile alay etmek
7. Suçlamak
8. Aşırı genellemeler yapmak (Sen hep böylesin, Bunu her zaman yaparsın gibi)
9. Yüksek sesle bağırarak
10. Diğer

3- Ekonomik Şiddet Biçimleri

Ev Dışında

1. Haraca Bağlamak
2. Şantaj yoluyla parasını almak
3. İstemi dışında görüntülerini alarak porno yayıncılarına veya internet sitelerine satmak
4. Uyuşturucu/hap satışına zorlamak
5. Suç işlemeye zorlamak
6. Fahişeliğe zorlamak (Ticari cinsel sömürü yapmak)

Ev İçinde

7. Evin masraflarını karşılamamak, hep sorun çıkarmak
8. Aile bireylerine gerekli olan harçlığı vermemek
9. Eşin (kadının) çalışmasına izin vermemek
10. Çalışan eşin (kadının) elinden parasını almak
11. Paranın ve mal/mülkün kontrolünü elinde bulundurmamak
12. Eşin (kadının) para istemesini beklemek
13. Paranın nereye harcandığını kontrol etmek
14. Para yönetimi konusunda eleştirmek ve etiketlemek.(Müsrif kadın, aptal kadın doğru dürüst parayı harcamayı bile bilmezsin v.s.)
15. Diğer

4- Cinsel şiddet

Ev İçinde

1. Ensest ilişkiye girmek(kadın istememesine rağmen)
2. Ensest ilişkiye girmeye zorlamak
3. Eşin (kadının) kabul edemeyeceği şekilde cinsel ilişkiye zorlamak

- 4 **Ev Dışında**
4. Tecavüz etmek
 5. Zorla kapatmak/alıkoymak
 6. Kadının kabul edemeyeceği şekilde cinsel ilişkiye zorlamak (evlilik dışı ilişkilerde)
 7. Cinsel içerikli imalar yapmak,
 8. Cinsel içerikli sözcükler söylemek
 9. Cinsel tacizde bulunmak
 10. Şantaj yaparak cinsel ilişkiye girmesini sağlamak, ilişkiye girmeye zorlamak (kendisi- başkalarıyla)
 11. Kadının fark edeceği biçimde cinsel organlarına bakmak(özellikle işyerinde) –bacaklar da dahil-
 12. Cinsel imalarda bulunmak,
 13. Cep telefonu kullanarak cinsel içerikli mesajlar göndermek
 14. El atmak, Elle taciz etmek
 15. Parmak atmak,
 16. Çimdiklemek. v.s.
 17. Diğer
 18. Tecavüz etmek (Ev içinde- kadın istemediği halde cinsel ilişkiye zorlamak/girmek)

5- Psikolojik şiddet

Ev İçinde

1. Kadın (eş) ile doğrudan iletişimi ret etmek, onunla konuşmamak, surat asmak,
2. Eşin (kadının) kendisini ifade etmesini, görüş ve düşüncelerini açıklamasını engellemek
3. Duygusal sömürü yapmak
4. İmalı konuşarak yanlış anlamalara meydan vermek
5. Eşin (kadının) kendisine olan güvenini ve saygısını yitirmesini sağlamak
6. Eşin (kadının) karar verme sürecinde şüphe etmesini sağlamak
7. Eşin (kadının) mantık sürecinden şüphe etmesini sağlamak
8. Kadını sürekli eleştirmek
9. Katı kurallar ve sınırlar koyarak psikolojik baskı kurmak
10. Eşinin (kadının) hareket özgürlüğünü kısıtlamak
11. Aşırı kontrol etmek,

Ev Dışında

12. Kadının yapamayacağı görevler yüklemek
13. Bilerek görevi dışında sorumluluklar vermek/yüklemek
14. Alt görevdeki kadını haksız yere sürekli eleştirmek/taciz etmek
15. Alt görevdeki kadının zaaflarıyla alay etmek
16. Düzenli olarak takip etmek (uygun saatleri bekleyerek fark edeceği şekilde arkasından gitmek)
17. Telefon kullanarak sürekli olarak rahatsız etmek
18. Diğer

6- Sosyal şiddet

1. Kadının evden çıkmasına izin vermemek,
2. Sosyal ilişkilerin kısıtlayarak yalnız/ desteksiz bırakmak,
3. Kadını başkaları önünde sürekli küçük düşürmek,
4. Başkaları önünde kadının zaaflarıyla alay etmek,
5. Başkaları önünde, kıskançlık gösterilerinde bulunarak, kadının davranışlarını kontrol etmek
6. Diğer
7. İstemediği biriyle evlendirilmek
8. zorla evlendirilmek
9. Kadının sosyal hayatını katı kurallarla sınırlamak
10. Eşin (kadının) çevresiyle bağlarını koparmak
11. Erkeğin eşini, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, ailesiyle veya Arkadaşlarıyla görüşmesine izin vermemek vs.

7- Kamusal şiddet

1. Gözaltında tecavüz
2. Gözaltında işkence
3. Gözaltında eşine, yakınlarına haber vermesine engel olmak
4. Gösteri/eylem sırasında dayak
5. Elle Cinsel Taciz

Kamusal şiddetin oluşabilmesi için kadının, gözaltında, hapislik koşullarında veya mahkeme sürecinde, görevi başındaki kamu görevlilerinden şiddet görmesi gerekmektedir

6. Sözle Cinsel Taciz
7. Kötü Muamele
8. Tehdit
9. Kadın olduğu için aşağılanmak
10. Kadının kendisine zarar vermesini engellemek
11. Ev dışında, kadına kötü muamele/ şiddet uygulanırken engel olmamak
12. Ev içinde, savcılık iznine rağmen kadına kötü muamele/şiddet uygulanırken engel olmamak
13. Avukat istemesine engel olmak/gelmesini geciktirmek
14. Çeşitli hareketler yaptırarak yormak
15. Dayanamayacağı ölçüde uykusuz bırakmak
16. Dayanamayacağı süre ayakta bekletmek
17. Su vermemek
18. Aç bırakmak
19. Tiryakiye sigara vermemek
20. Siyasi görüşlerine tacizde bulunmak
21. Hijyenik ped'e ihtiyacı olmasına rağmen vermemek/sağlamamak
22. Doğumu gelmiş kadını hastaneye götürmemek/götürülmesini geciktirmek
23. Sağlığı açısından kullandığı yasal ilaçları emanette tutarak vermemek
24. Hayat kadınlarına/bar-pavyon çalışanlarına diğer kadınlardan farklı olarak kötü davranmak
25. Gerek olmadığı halde, bekaret kontrolü yapılmasını istemek/adli tabipliğe göndermek
26. Diğer

21- Uygulanan şiddetin nedeni hangisidir?

1. Kadının erkeğin cinsel ihtiyaçlarını karşılamaması
2. Ensset ilişkiye girmek istememesi veya girmek zorunda kalması
3. Kadının geleneksel namus anlayışına uymaması/Töre
4. Kadının istemediği biriyle evlenmeyi kabul etmemesi
5. Kadının evlilik dışı ilişkiye girmesi
6. Dedikodu nedeniyle şiddet görmesi
7. Kadının erkeğin evlilik teklifini reddetmesi
8. Kadının erkeğin flört teklifini reddetmesi
9. Kadının erkeğin cinsel ilişki teklifini reddetmesi
10. Kadının başka erkeklerle para karşılığı cinsel ilişkiye girmeyi reddetmesi
11. Cinsel taciz girişimine karşı koyması
12. Cinsel sömürüyle kazanç elde edilmesi (Fahişeliğe zorlanması/ fahişelik yaptırılması)
13. Herhangi bir nedene dayanmayan şiddet
14. Erkeğin karşılaştığı toplumsal sorunlar nedeniyle şiddet uygulaması
15. Kadından beklenen ev içi görevlerini yerine getirmemesi
16. Kadının savunduğu siyasi görüşler, etik ve manevi değerleri nedeniyle şiddet görmesi
17. Kadının çalışmak istemesi
18. Kadının eğitim görmek istemesi
19. Kadının güzelliği ve çekiciliği
20. Devlet güvenlik güçlerine veya özel güvenlik personeline karşı gelmesi
21. Gösteri/Protesto/eyleme katılması
22. Kadının boşanmak istemesi
23. Kadının boşanmak istememesi
24. Diğer
25. Belirtilmiyor

22- Şiddet uygulanırken aşağıdaki araçlardan hangisi kullanılmıştır?

1. Ateşli silah -(tabanca/tüfek)
2. Fiziksel güç
3. Balta
4. Bıçak -(çakı/kama/ekmek bıçağı/satır/kılıç/döner bıçağı)
5. Motorlu araç (Otomobil / Motosiklet vb.)
6. Sopa
7. Sigara
8. Jilet
9. İlaç / uyuşturucu / eter
10. Benzin

Listedeki araçların her birini işaretleyiniz. Kategori dışındaki araçları haberde verildiği şekliyle yazınız.

**Ek 4. Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Şiddet Uygulanırken
Kullanılan Araçlara Göre Dağılımın Tam Listesi**

KULLANILAN ARAÇ	POSTA	TAKVİM	TOPLAM
	SAYI	SAYI	SAYI
Fiziksel güç	94	100	194
Ateşli silah (Tabanca/Tüfek)	84	76	160
Bıçak (çakı/kama/ekmek bacağı/satır/kılıç/döner bacağı)	87	73	160
Sözlü saldırı	28	7	35
Elle sarkıntılık	13	6	19
Sözlü taciz	11	5	16
Cep Telefonu - Telefon	8	8	16
Fiziksel güç/Bıçak	6	8	14
Ateşli silah/Fiziksel güç	6	7	13
Motorlu araç (Otomobil / motosiklet)	7	3	10
İlaç-uyuşturucu-eter	4	4	8
İp	5	2	7
Fiziksel güç/sözlü saldırı	4	3	7
Fiziksel güç/Motorlu araç	5	2	7
Ateşli silah/Bıçak	3	4	7
İnternet	4	2	6
Kamera	2	4	6
Sopa	4	1	5
Benzin	3	2	5
Ateşli silah/Motorlu araç	3	2	5
Sigara	3	1	4
Taş	3	1	4
Bıçak/Taş	2	2	4
Eşarp	2	2	4
Balta	0	3	3
Kezzap(Sülfirik asit)	1	2	3
Fiziksel güç/Sopa	2	1	3
Sözlü taciz/Elle sarkıntılık	2	1	3
Kravat	2	1	3
Ateşli silah/Sözlü taciz	1	1	2
Pantolon kemeri	2	0	2
Bıçak/Sigara	0	2	2
Bomba	2	0	2
Zincir	1	1	2
Fiziksel güç/Taş	0	2	2
Çivi	0	2	2
Molotof Kokteyli	0	2	2
Sözlü taciz/Telefon	1	0	2
Fiziksel güç/ip/Koli bandı	2	0	2
Fiziksel güç/Testere/Bıçak/ Tost makinesi/Ütü/ Çekiç	1	1	2
Bıçak/Kürek	1	1	2
Gazyağı	1	0	1
Şişe	1	0	1
Çekiç	1	0	1
Parmak	1	0	1
Ateşli silah/Motorlu araç/	1	0	1

Sopa			
Sözlü saldırı/Telefon	0	2	1
Balta/Sopa	1	0	1
Demir çubuk	1	0	1
Sözlü saldırı/Kamera	1	0	1
Sopa/Kelepçe	1	0	1
Fiziksel güç/ilaç-uyuşturucu-
eter	1	0	1
Fiziksel güç/Kezzap	1	0	1
Fiziksel güç/internet	1	0	1
Telefon dinleme cihazı	1	0	1
Lazerli lamba	1	0	1
İp/Battaniye	0	1	1
Kezzap/İp	0	1	1
Sözlü saldırı/Elle sarkıntılık	1	0	1
Tornavida	1	0	1
Yastık	0	1	1
Sözlü taciz/Sopa	1	0	1
Balyoz	1	0	1
Tuğla	1	0	1
Tırmık	1	0	1
Fiziksel güç/Oklava	1	0	1
Fotoğraf	1	0	1
Fiziksel güç/Ütü	1	0	1
Demir çubuk/Sopa/Taş	0	1	1
Bıçak/İp	0	1	1
Fiziksel güç/Çekiç	0	1	1
İlaç	0	1	1
Fiziksel güç/Bıçak/Sigara/
Sopa	0	1	1
Fiziksel güç/İp	0	1	1
Fiziksel güç/Bıçak/Taş	1	0	1
Fiziksel güç/Bıçak/İp/Eşarp	1	0	1
Belirtilmiyor	212	208	420
Diğer	6	4	10
Toplam	652	568	1.220

Ek 5. Kadına Uygulanan Şiddetin İllere Göre Tam Listesi

| ŞİDDET
UYGULANAN İL	POSTA		TAKVİM		TOPLAM	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
İstanbul	93	14,3	14
4	25,4	237	19,4
Adana	65	10,0	42	7,4	107	8,8
İzmir	58	8,9	36	6,3	94	7,7
Samsun	31	4,8	20	3,5	51	4,2
Bursa	24	3,5	23	4,0	47	3,8
Antalya	29	4,4	16	2,8	45	3,7
Konya	20	3,1	9	1,6	29	2,4
Kocaeli/İzmit	20	2,9	5	0,5	25	1,6
Mersin/İçel	12	1,8	11	1,8	23	1,8
Trabzon	15	2,3	5	0,9	20	1,6
Ankara	9	1,4	11	1,9	20	1,6
Şanlıurfa	12	1,8	6	1,1	18	1,5
Diyarbakır	11	1,7	7	1,2	18	1,5
Eskişehir	11	1,7	6	1,1	17	1,4
Gaziantep	11	1,7	6	1,1	17	1,4
Adapazarı/Sakarya	10	1,5	6	1,1	16	1,3
Denizli	9	1,4	5	0,9	14	1,1
Kahramanmaraş	3	0,5	11	1,9	14	1,1
Kayseri	6	0,9	7	1,2	13	1,1
Manisa	7	1,1	5	0,9	12	1,0
Edirne	7	1,1	4	0,7	11	0,9
Batman	8	1,2	2	0,4	10	0,8
Muğla	7	1,1	3	0,5	10	0,8
Balıkesir	5	0,8	5	0,9	10	0,8
Erzurum	8	1,2	0	0,0	8	0,7
Çanakkale	3	0,5	5	0,9	8	0,7
Zonguldak	3	0,5	3	0,5	6	0,5
Bolu	2	0,3	4	0,7	6	0,5
Aydın	4	0,6	2	0,4	6	0,5
Van	4	0,6	2	0,4	6	0,5
Sivas	3	0,5	3	0,5	6	0,5
Kastamonu	2	0,3	3	0,5	5	0,4
Niğde	2	0,3	3	0,5	5	0,4
Hatay	3	0,5	2	0,4	5	0,4
Elazığ	3	0,5	1	0,2	4	0,3
Tekirdağ	1	0,2	3	0,5	4	0,3
Çorum	3	0,5	1	0,2	4	0,3
Tokat	2	0,3	1	0,2	3	0,2

Kütahya	1	0,2	2	0,4	3	0,2
Giresun	2	0,3	1	0,2	3	0,2
Kırıkkale	2	0,3	1	0,2	3	0,2
Bilecik	0	0,0	3	0,5	3	0,2
Adıyaman	1	0,2	1	0,2	2	0,2
Artvin	1	0,2	1	0,2	2	0,2
Ordu	1	0,2	1	0,2	2	0,2
Ardahan	1	0,2	1	0,2	2	0,2
Karabük	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Muş	0	0,0	1	0,2	1	0,1
Bartın	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Kilis	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Malatya	0	0,0	1	0,2	1	0,1
Kırklareli	0	0,0	1	0,2	1	0,1
Şırnak	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Kars	0	0,0	1	0,2	1	0,1
Ağrı	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Yalova	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Uşak	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Amasya	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Rize	1	0,2	0	0,0	1	0,1
Yozgat	0	0,0	1	0,2	1	0,1
Çankırı	0	0,0	1	0,2	1	0,1
Yurt Dışı	57	8,7	69	12,1	126	10,3
Belirtilmiyor	51	7,8	54	9,5	105	8,6
TOPLAM	652	100,0	568	100,0	1.220	100,0

Ek 6. 1980-2003 Yılları Arasında El Konulan Bankalar ve Medya Kuruluşları

| | Holdings/Sahip | Banka/
Finans Kurumu | El Koyma
Tarihi | İlgili Medya Kuruluşu |
|----|---|-------------------------|--|--|
| 1 | Ahmet Kozanoğlu
Ömer Çavuşoğlu | Hisarbank
Odibank | 15 Mart 1983
(19.2.1982-
2.3.1992) | Güneş
Türk Haberler Ajansı |
| 2 | Has Holding/
Mete Has | İstanbul Bank | 24 Kasım 1983 | HBB TV (1992) |
3	Sürmen Grubu	Bağbank	25 Ocak 1984	
4	Lapis Holding	TYT Bank	11 Nisan 1994	Kanal 6/(1)
5	Atilla Uras	Marmarabank	20 Nisan 1994	
6	Can Eliyeşil	İmpexbank	24 Nisan 1994	
7	Korkmaz Yiğit	Türkbank	6 Kasım 1997	Kanal 6, Genç TV, Kanal E, <i>Milliyet</i> ,
<i>Yeni Yüzyıl</i>
8	Korkmaz Yiğit	Bank Ekspres	25 Ekim 1998	Kanal 6, Genç TV, Kanal E, <i>Milliyet</i> ,
<i>Yeni Yüzyıl</i>
9	Nergis Holding
Cavit Çağlar	İnterbank	7 Ocak 1999	NTV, Olay TV, <i>Olay</i> gazetesi
10	Yaşar Holding
Selçuk Yaşar	Yaşarbank	21 Aralık 1999	Ege TV, <i>Gazete Ege</i> , <i>Ege Ekspres</i>
11	Hayyam Garipoğlu	Sümerbank	21 Aralık 1999	Kanal 6
12	Yavuz Zeytinoğlu	Esbank	21 Aralık 1999	
13	Balkaner Grubu
Ali Avni Balkaner	Yurtbank	21 Aralık 1999	
14	Murat Demirel	Egebank	21 Aralık 1999	
15	Ceylan Holding	Bank Kapital	27 Ekim 2000	CTV, C Radyo
16	Medya Grubu/ (2)
Diñç Bilgin	Etibank	27 Ekim 2000	ATV, Kiss FM, Radyo Port, Şık FM,
<i>Sabah</i> , <i>Bugün</i> , <i>Yeni Asır</i> , <i>Takvim</i> ,
<i>Fotomaç</i> , <i>Aktüel</i> , <i>Para</i> , <i>Bravo</i> dergileri,
Sabah Haber Ajansı
17	Cıngıllıoğlu
Holding
Halit Cıngıllıoğlu	Demirbank	6 Aralık 2000	ATV
18	Cıngıllıoğlu
Holding
Halit Cıngıllıoğlu	Ulusalbank	28 Şubat 2001	
19	İhlas Holding
Enver Ören	İhlas Finans/(3)	10 Şubat 2001	TGRT, <i>Türkiye</i> gazetesi,
İHA Ajansı, İhlas.net
20	Erol Aksoy	İktisat Bankası	15 Mart 2001	CINE 5/ (4)
21	Mustafa Süzer	Kentbank	9 Temmuz 2001	KENT TV
22	EGS Holding	EGS Bank	9 Temmuz 2001	
23	Tariş	Tarişbank	9 Temmuz 2001	
24	Sürmeli Grubu
Yalçın Sürmeli	Sitebank	9 Temmuz 2001	
25	Bayındır Holding
Kamuran Çörtük	Bayındırbank	9 Temmuz 2001	BRT TV, BRT FM
26	Toprak Holding
Halis Toprak	Toprakbank	30 Kasım 2001	
27	Çukurova Grubu/
(5)
Mehmet Emin
Karamehmet	Pamukbank	19 Haziran 2002	Show, Skytürk, Digitürk TV'leri Show
Radyo, Alem FM <i>Akşam</i> , <i>Güneş</i> , <i>Halka</i>
ve <i>Olaylara Tercüman</i> gazeteleri, <i>Alem</i>
ve <i>Platin</i> dergileri, Turkcell,
Superonline, <i>Cumhuriyet</i> gazetesi
28	Uzan Grubu/ (6)
Cem Uzan	İmarbank	2 Temmuz 2003	STAR TV, Kral TV, JOY TV, NEV
TV, Kral FM, Süper FM, <i>Star</i> gazetesi

Ek 7. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları

19 No'lu Tavsiye Kararı (11. oturum, 1992)

Kadına yönelik şiddet

Arka plan

1. Cinsiyete dayalı şiddet, kadınların, erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen bir ayrımcılık biçimidir.
2. Komite, 1989 yılında, taraf Devletlerin raporlarında, şiddetle ve bununla mücadele etmek için benimsenen tedbirlerle ilgili bilgileri dahil etmesi gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur. (12 No'lu Tavsiye Kararı, 8. oturum).
3. 1991 yılında gerçekleşen 10. oturumda, 11. oturumda Sözleşmenin 6. Maddesi ile kadına yönelik şiddet, cinsel taciz ve kadınların istismarı hakkındaki diğer maddelerine ilişkin bir tartışmaya ve çalışmaya yer verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu konu, 45/155 sayılı ve 18 Aralık 1990 tarihli Genel Kurul kararıyla toplanan 1993 Dünya İnsan Hakları Konferansı arifesinde seçilmiştir.
4. Komite, taraf Devletlerin sundukları tüm raporların, kadınlara yönelik ayrımcılık, cinsiyete dayalı şiddet ve insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlali ararsındaki yakın ilişkiyi yeterli derecede yansıtmadığı kararına varmıştır. Sözleşmenin tam olarak uygulanması için, taraf Devletlerin kadınlara yönelik her türlü şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla olumlu tedbirler alması gerekmektedir.
5. Komite, taraf Devletlerin, yasa ve politikalarını gözden geçirirken, ve Sözleşme altında rapor hazırlarken, Komitenin cinsiyete dayalı şiddetle ilgili aşağıdaki açıklamalara riayet etmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Genel açıklamalar

6. Sözleşmenin 1. Maddesi kadına yönelik ayrımcılığı tanımlamaktadır. Buna göre ayrımcılık cinsiyete dayalı şiddeti, yani bir kadının sırf kadın olması

nedeniyle maruz kaldığı veya kadınları artan oranlarda etkileyen şiddeti de içermektedir. Bu şiddet, kadına fiziksel, zihinsel ya da cinsel yönden zarar veya acıya neden olan davranışları, bu davranışlara ilişkin tehditleri, zorlamayı ve özgürlüklerin kaybedilmesine neden olan diğer davranışları kapsamaktadır. Cinsiyete dayalı şiddet, ilgili Sözleşme hükümleri açıkça şiddeti vurgulamasa da, bu hükümlerin ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

7. Kadınların genel uluslararası hukuk veya insan hakları sözleşmeleri altındaki insan hakları ve temel özgürlüklerini kullanmalarını engelleyen ya da tehlikeye sokan cinsiyete dayalı şiddet, Sözleşmenin 1. Maddesi kapsamında bir ayrımcılık biçimi oluşturmaktadır. Bu hak ve özgürlükler şunlardır:

(a) Yaşam hakkı;

(b) İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele ve cezaya maruz kalmama hakkı;

(c) Uluslararası ve ülke içi silahlı çatışma durumlarında insani normlara göre eşit korunma hakkı;

(d) Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı;

(e) Hukukun korumasından eşit biçimde yararlanma hakkı;

(f) Aile içinde eşitlik hakkı;

(g) Elde edilmesi mümkün olan en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı;

(h) Adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı.

8. İşbu Sözleşme kamu yetkililerince işlenen şiddeti de içermektedir. Bu türden şiddet eylemleri, bu Sözleşmenin ihlali ile birlikte, Devletlerin uluslararası insan hakları hukuku ve diğer sözleşmeler altındaki yükümlülüklerinin ihlali anlamına gelmektedir.

9. Ancak, Sözleşmeye göre gerçekleşen ayrımcılığın, sadece Hükümetlerin eylemleri ile veya sadece Hükümetler adına sınırlı kalmadığı belirtilmektedir (Bkz. 2(e), 2(f) ve 5. Maddeler). Örneğin, Sözleşmenin 2. Maddesinin (e) bendi, taraf Devletleri, herhangi bir kişi, kuruluş veya teşebbüsün kadınlara karşı ayırım yapmasını önlemek için bütün uygun önlemleri almaya çağırılmaktadır. Genel uluslararası hukuk ve özel insan hakları sözleşmelerine göre Devletler, hak ihlallerini önlemede gerekli özeni göstermez ve şiddet eylemini soruşturup cezalandırmazlarsa, özel şahıslar tarafından işlenen eylemlerden ve bunlarla ilgili gerekli giderimi sağlamaktan da sorumludurlar.

Sözleşmenin belirli maddeleri hakkında açıklamalar

Madde 2 ve 3

10. 5. ve 16. Maddeler arasında belirtilen özel yükümlülükler ilaveten, 2. ve 3. Maddeler, kadınlara karşı her türlü ayrımı ortadan kaldırmaya yönelik kapsamlı bir yükümlülük ortaya koymaktadır.

Madde 2(f), 5 ve 10(c)

11. Kadınların erkeklere göre ikincil konumda olduğu veya kalıplaşmış rolleri olduğu fikrine dayalı geleneksel tutum ve davranışlar, aile içi şiddet ve istismar, zorla evlenme, çeyiz ölümleri, asit saldırıları ve kadın sünneti gibi yaygın görülen şiddet veya zorlama uygulamalarının sürmesinde neden olmaktadır. Bu türden önyargı ve uygulamalar, kadınların korunmasının veya kontrol edilmesinin bir türü biçiminde cinsiyete dayalı şiddetin mazur gösterilmesine yol açabilmektedir. Bu türden şiddetin kadınların fiziksel ve ruhsal bütünlüğü üzerindeki etkisi, onların insan hakları ve temel özgürlüklerden eşit yararlanılmasından, kullanımından ve bu hak ve özgürlüklerin eşit bilgisinden mahrum kalmasıdır. Bu açıklama temelde fiili veya tehdide dayalı şiddeti kapsasa da, bu türden cinsiyete dayalı şiddet eylemlerinin temel sonuçları, kadınların ikincil konumlarının sürmesinde etkili olmakta, siyasete katılım oranlarının ve ayrıca eğitim, beceri ve iş imkanlarının düşük düzeylerde seyretmesine katkıda bulunmaktadır.

12. Bu türden davranışlar, ayrıca, pornografinin çoğalması ve kadınların bir birey olarak değil de, cinsel nesne olarak betimlenmesine ve ticari istismarına katkıda bulunmaktadır. Bu durum da, akabinde, cinsiyete dayalı şiddete katkı sağlamaktadır.

Madde 6

13. Taraf Devletler, Sözleşmenin 6. Maddesi gereğince, kadın ticareti ve fuhuş istismarının her şekliyle önlenmesi için yasama dahil gerekli bütün önlemleri almakla yükümlüdürler.

14. Yoksulluk ve işsizlik, kadın ticaretine uygun şartların artmasına neden olmaktadır. Yerleşik kadın ticareti biçimlerine ilave olarak, seks turizmi, gelişmekte olan ülkelerden gelen kadınların ev işçisi olarak kullanılması ve gelişmekte olan ülkelerle yabancı uluslardan gelen kadınların örgütlü evliliği gibi yeni cinsel istismar biçimleri bulunmaktadır. Bu uygulamalar, kadınların haklardan eşit yararlanması ilkesiyle bağdaşmamakla ve hak ve itibarlarına ters düşmektedir. Ayrıca, kadınları şiddet ve istismara maruz kalma riski altında bırakmaktadır.

15. Yoksulluk ve işsizlik pek çok kadını, ve özellikle genç kızları fuhuş sektörüne itmektedir. Fahişeler, yasadışı olabilen toplumsal konumlarının kendilerini marjinalleştirmesinden dolayı şiddete özellikle açık bir grubu oluşturmakta olup, tecavüz ve diğer şiddet biçimlerine karşı hukukun korunmasından eşit biçimde yararlanmalıdırlar.

16. Savaşlar, silahlı çatışmalar ve toprakların işgal edilmesi büyük çoğunlukla fuhuş, kadın ticareti ve kadınlara yönelik cinsel saldırı gibi olayların artmasına neden olup, özel koruyucu ve cezalandırıcı önlemleri gerekli kılmaktadır.

Madde 11

17. İstihdamda eşitlik ilkesi, kadınların işyerinde cinsel taciz gibi cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmaları durumunda önemli ölçüde ihlal edilebilmektedir.

18. Cinsel taciz, fiziksel temas ve teklif gibi istenmeyen cinsel içerikli davranışları, cinsel içerikli söz ve imaları, pornografik gösterilerde bulunmayı ve sözlü veya fiziksel cinsel talepleri içermektedir. Bu davranış küçük düşürücü olabildiği gibi, sağlık ve güvenlik sorunları da oluşturabilmektedir. Bir kadının tacize karşı koyması durumunun, kadının işe alım ve terfisi de dahil olmak üzere istihdam durumunu tehlikeye sokacağı ya da düşmanca bir çalışma ortamı yaratacağına inanması için inandırıcı nedenler olduğu durumlarda ayırımıdır.

Madde 12

19. Taraf Devletler, Sözleşmenin 12. Maddesi gereği, sağlık bakım hizmetlerinde eşit erişimi sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler. Kadına yönelik şiddet, kadınların sağlık ve yaşamlarını risk altına sokmaktadır.

20. Bazı Devletlerde, kadın ve çocukların sağlığı için zararlı ve o toplumdaki kültür ve gelenekten beslenen geleneksel uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamalar, hamile kadınların beslenmelerine yönelik sınırlamaları, oğlan çocuğa yönelik tercihleri ve kadın sünnetini ya da kadın cinsel organının bir parçasının veya tamamının kesilmesini içermektedir.

Madde 14

21. Kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar, kadınların erkeklerden aşağı konumda olduklarına ilişkin ve pek çok kırsal toplulukta sürmekte olan geleneksel tutumlardan dolayı cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski altındadır. Kırsal bölgelerde yaşayan genç kızlar ise, şehirlerde iş bulma nedeniyle içinde buldukları kırsal topluluğu bırakmaları durumunda, şiddet ve cinsel istismar açısından özel bir risk grubu oluşturmaktadır.

Madde 16 (ve Madde 5)

22. Zorla kısırlaştırma veya kürtaj, kadınların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını ciddi şekilde tehlikeye sokmakta ve kadınların çocuk sayısı ve çocukların ne zaman dünyaya geleceği hakkında karar verme hakkını ihlal etmektedir.

23. Aile içi şiddet, kadına yönelik şiddetin en sinsi biçimlerinden birisidir. Her tür toplumda yaygın olarak rastlanmaktadır. Her yaşta kadın, aile içi ilişkilerde, dayak, tecavüz, diğer cinsel saldırı türleri, ruhsal ve diğer şiddet biçimleri dahil olmak üzere geleneksel davranışlardan beslenen her türlü şiddete maruz kalmaktadır. Yeterli ekonomik özgürlüğe sahip olmamak, pek çok kadını şiddet içeren ilişkilerin içinde kalmaya zorlamaktadır. Kadının aile içi sorumluluklardan erkekler tarafından men edilmesi ise bir şiddet ve zorlama biçimi olabilmektedir. Bu şiddet biçimleri, kadınların sağlığını risk altına soktuğu gibi, aile ve toplum yaşantısına eşit olarak katılma yetilerini de zayıflatmaktadır.

Özel tavsiye

24. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi bu açıklamalar ışığında şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

(a) Taraf Devletlerin, ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, cinsiyete dayalı her türden şiddetle mücadele etmek amacıyla uygun tedbirleri alması gerekmektedir;

(b) Taraf Devletlerin, aile içi şiddet ve istismar, tecavüz, cinsel saldırı ve diğer cinsiyete dayalı şiddete karşı yasaların tüm kadınlara yeterli korumayı sunmasını ve kadınların bütünlüğü ve itibarına saygı duymasını sağlanması gerekmektedir. Mağdurlara, uygun koruyucu hizmetlerin ve destek hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir. Adli ve uygulayıcı personel ile kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyete duralı bir şekilde eğitilmeleri, Sözleşmenin etkin uygulanabilmesi için zaruridir;

(c) Taraf Devletlerin, şiddetin boyutu, neden ve sonuçları ve şiddeti önlemede ve şiddetle mücadelede alınan tedbirlerin etkinliği hakkında yapılan istatistik ve araştırma derlemeleri teşvik etmesi gerekmektedir;

(d) Medyanın kadınlara duyulan saygıyı teşvik etmesi, ve kendisinin buna saygı duyması için etkin tedbirlerin alınması gerekmektedir;

(e) Taraf Devletlerin, raporlarında, kadına yönelik şiddeti sürdüren davranış, gelenek ve uygulamaların niteliği ve boyutunu, ve bunun sonucu ortaya çıkan şiddet biçimlerini belirlemesi gerekmektedir. Şiddetin üstesinden gelmek için aldıkları tedbirler ve bu tedbirlerin sonuçları hakkında rapor hazırlamaları gerekmektedir;

(f) Bu tutum ve uygulamalarla mücadele etmek için etkin tedbirler alınması gerekmektedir. Devletler, kadınların erkeklerle eşitliğinin sağlanmasına engel olan önyargıları ortadan kaldırmaya yardım edecek eğitim ve kamu bilgilendirme programları başlatmalıdır (3 No'lu Tavsiye Kararı, 1987);

(g) Kadın ticareti ve cinsel sömürünün engellenebilmesi için özel önleyici ve cezalandırıcı tedbirler gereklidir;

(h) Taraf Devletlerin, raporlarında, bu sorunların boyutunu ve fuhuş sektörüne girmiş ya da insan ticareti ve diğer cinsel istismar biçimlerine maruz kalmış kadınları korumaya yönelik alınmış tedbirleri (cezai hükümler, önleyici ve rehabilitasyon sağlayıcı tedbirler) tanımlaması gerekmektedir. Aynı şekilde, bu önlemlerin etkinlik derecesi de tanımlanmalıdır;

(i) Tazminat dahil olmak üzere etkin şikayet ve sağaltım mekanizmalarının sağlanması gerekmektedir;

(j) Taraf Devletlerin, raporlarına, cinsel taciz ve kadınlara cinsel tacize ve işyerinde gerçekleşen diğer şiddet biçimlerine karşı koruyan önlemlerle ilgili bilgileri dahil etmeleri gerekmektedir;

(k) Taraf Devletler, mülteciler, özel eğitimli sağlık personeli, rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetlerini kapsayacak şekilde, aile içi şiddet, tecavüz, cinsel saldırı ve cinsiyete dayalı şiddetin diğer biçimlerine maruz kalmış kadınlar için gerekli hizmetler oluşturmalı ya da bu türden hizmetleri desteklemelidir;

(l) Taraf Devletlerin bu türden uygulamalarla mücadele etmek için gerekli tedbirleri alması, ve Komitenin sağlık konularıyla ilgili ve kadın sünneti

hakkındaki tavsiyelerini 14 No'lu Tavsiye Kararı) göz önünde bulundurması gerekmektedir;

(m) Taraf Devletlerin, doğurganlık ve üreme ile ilgili zorlamaları önleyici önlemler alınmasını sağlaması, ve kadınların doğum kontrolü hizmetlerin yetersizliği nedeniyle yasadışı kürtaj gibi güvenli olmayan tıbbi yöntemlere başvurmak zorunda kalmasını önlemesi gerekmektedir;

(n) Taraf Devletlerin, raporlarında, bu sorunların boyutunu, sorunla ilgili olarak alınmış önlemleri ve bu önlemlerin etkilerini belirtmesi gerekmektedir;

(o) Taraf Devletlerin, şiddet mağdurları için sağlanan hizmetlerin kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar tarafından erişilebilir olmasını, ve yalıtık toplumlara gerekli olduğu takdirde özel hizmet sunulmasını sağlaması gerekmektedir;

(p) Kadınları şiddete karşı korumaya yönelik tedbirler, eğitim ve istihdam olanaklarını içermeli, ve aile içi işçilerin istihdam durumlarının izlenmesini sağlamalıdır;

(q) Taraf Devletlerin, kırsal bölgelerde yaşayan kadınların maruz kaldığı riskler, şiddet ve istismarın boyutu ve niteliği, destek ve diğer hizmetlere olan ihtiyaçları ve erişimleri ve şiddetle mücadelede alınan tedbirlerin etkinliği hakkında rapor hazırlamaları gerekmektedir;

(r) Aile içi şiddetle mücadele etmeye yönelik tedbirlerin şunları içermesi gerekmektedir:

(i) Gerekli olduğu durumlarda cezai müeyyideler ve aile içi şiddet vakaları için medeni usul hukuku yolları;

(ii) Namus nedeniyle aile üyesi kadınlara yönelik işlenen saldırı veya cinayetleri haklı gösteren yasaların kaldırılması;

- (iii) Mülteciler, danışmalık ve rehabilitasyon programlarını kapsayacak şekilde, aile içi şiddet mağdurlarının emniyet ve güvenliklerini sağlayan hizmetler;
- (iv) Aile içi şiddet faillerine yönelik rehabilitasyon programları;
- (v) Ensest ilişkilerin ve cinsel istismarın görüldüğü ailelere yönelik destek hizmetleri;
- (s) Taraf Devletlerin, aile içi şiddet ve cinsel istismarın boyutu ve bununla ilgili alınmış önleyici, cezalandırıcı ve iyileştirici tedbirler hakkında rapor hazırlaması gerekmektedir;
- (t) Taraf Devletlerin, kadınları cinsiyete dayalı şiddetten korumaya yönelik tüm gerekli yasal ve diğer tedbirleri alması gerekmektedir. Bu tedbirler, diğer şeylerin yanı sıra, şunlardır:
- (i) Kadınları, diğer şeylerin yanı sıra şiddet ve aile içi istismar, cinsel saldırı ve işyerinde cinsel taciz gibi her türden şiddetten korumaya yönelik ve cezai müeyyideler, medeni usul hukuku yolları ve telafi edici hükümleri içeren etkin yasal tedbirler,
- (ii) Kadın ve erkeklerin toplumsal rol ve konumlarına ilişkin tutumları değiştirmeye yönelik kamu bilgilendirme ve eğitim programları gibi önleyici tedbirler;
- (iii) Şiddet mağduru veya şiddet riski altında olan kadınlara yönelik ve mülteciler, danışmalık ve rehabilitasyon hizmetlerini içeren önleyici tedbirler;
- (u) Taraf Devletlerin, cinsiyete dayalı her türden şiddet biçimi hakkında rapor hazırlaması ve bu raporların her türden şiddet vakasına ve bunların mağdur kadınlar üzerine etkilerine ilişkin tüm mevcut bilgileri içermesi gerekmektedir;

(v) Taraf Devletlerinin raporlarının, kadına yönelik şiddeti önlemek üzere alınmış yasal, önleyici ve koruyucu tedbirlere ve bu tedbirlerin etkinliğine ilişkin bilgileri içermesi gerekmektedir.

Ek 8. Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri

BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara

KADINLARA KARŞI ŞİDDETİN TASFİYE EDİLMESİNE DAİR BİLDİRİ

Genel Kurulunun 20 Aralık 1993 tarihli ve 44/104 sayılı Kararıyla ilan edilmiştir.

BAŞLANGIÇ

Genel Kurul,

Eşitlik, güvenlik, özgürlük, bütün insanların bedensel bütünlüğü ve insanlık onuru konusundaki hakların ve prensiplerin kadınlara her yerde uygulanmasının acil bir gereklilik olduğunu kabul ederek,

Bu hakların ve prensiplerin İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme ve İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme ile birlikte diğer uluslararası belgelerde yüceltilen hakları ve prensipleri kaydederek,

Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'nin etkili bir biçimde uygulanmasının kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine katkıda bulunacağını ve bu kararın birlikte düzenlenen Kadınlara karşı şiddetin Tasfiye edilmesine dair Bildiri'nin bu süreci güçlendireceğini ve tamamlayacağını kabul ederek,

Kadınlara karşı şiddetin, kadınlara karşı şiddet ile mücadele etmek için bir dizi tedbirlerin yer aldığı Kadınların durumunu iyileştirmek için ileri dönük Stratejiler Nairobi belgesinde tanınmış olan eşitlik, gelişme ve özgürlüğün gerçekleştirilmesine, ve Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'nin tam olarak uygulanmasına bir engel oluşturmasından kaygı duyarak,

Kadınlara karşı şiddetin kadınların insan haklarına karşı bir ihlal oluşturduğunu ve bu hakların ve özgürlüklerin kullanılmasını zayıflatmış veya hükümsüz kıldığını teyit ederek, ve kadınlara karşı şiddet kullanılması durumunda bu hakların ve özgürlüklerin korunması ve ilerletilmesindeki uzun süreli başarısızlıktan kaygılanarak,

Kadınlara karşı şiddetin, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlikçi olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesi olduğunu ve bu güç ilişkisinin erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurulmasına ve kadınlara ayrımcılık yapılmasına yol açtığını, ve kadınlara karşı uygulanan bu şiddetin erkeklerle karşılaştırıldığında kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın çok önemli toplumsal mekanizmalarından biri olduğunu kabul ederek,

Azinlık gruplara dahil olan kadınlar, yerli kadınlar, mülteci kadınlar, göçmen kadınlar, kırsal bölgelerde veya uygarlığa uzak topluluklarda yaşayan kadınlar, bakıma muhtaç kadınlar, ceza veya tutukevlerindeki kadınlar, kız çocukları, özürli kadınlar, yaşlı kadınlar ve silahlı çatışma bölgelerinde bulunan kadınlar gibi bazı kadın gruplarının şiddete karşı savunmasız bulunmalarından kaygı duyarak,

Ekonomik ve Sosyal Konseyin 24 Mayıs 1990 tarihli ve 1990/15 sayılı kararına ek 23. paragrafta, kadınlara karşı şiddetin yaygın olduğu ve bütün gelir gruplarında, her sınıfta ve kültürde meydana geldiği, bunun yol açtığı sonuçların tasfiye edilmesi için ivedi ve etkili adımlar atılması gerektiğinin belirtilmiş olmasını hatırlayarak,

Yine Ekonomik ve Sosyal Konseyin 30 Mayıs 1991 tarihli ve 1991/18 sayılı kararında Konseyin, özel olarak kadınlara karşı şiddet sorununu açıklıkla ele alacak bir uluslararası belgenin oluşturulması için harekete geçilmesini tavsiye ettiğini hatırlayarak,

Kadın hareketlerinin, kadınlara karşı şiddet sorununun niteliğine, aşırılığına ve yaygınlığına giderek artan ölçüde dikkat çekilmesinde oynadıkları rolü memnuniyetle karşılayarak,

Kadınların toplum içinde hukuki, sosyal, siyasal ve ekonomik eşitliği için sağlanan imkanların, başka nedenlerle birlikte, sürekli ve yerel nitelikte şiddet tarafından kısıtlanmasından kaygı duyarak,

Yukarıdaki tespitlerin ışığından, kadınlara karşı şiddetin açık ve anlaşılabilir bir tanımının yapılmasına, kadınlara karşı her türlü şiddetin tasfiye edilmesini sağlamak için kullanılacak olan hakların açıkça düzenlenmesine, Devletlerin taşıdıkları sorumlulukları konusunda taahhütte bulunmalarına, ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi için bütün bir uluslararası toplumun taahhütte bulunmasına ihtiyaç olduğuna kanaat getirerek,

Aşağıdaki Kadınlara karşı şiddetin Tasfiye edilmesine dair Bildiri'yi kararlılıkla ilan eder ve herkes tarafından bilinmesi ve saygı gösterilmesi için her türlü çabanın gösterilmesi ister.

1. Madde

Kadınlara karşı şiddetin tanımı

Bu Bildirinin amacı bakımından "kadınlara karşı şiddet" terimi, ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.

2. Madde

Kadınlara karşı şiddet örnekleri

Kadınlara karşı şiddet terimi aşağıdaki halleri içerecek şekilde anlaşılır, fakat bu hallerle sınırlı değildir:

a) Aile içinde meydana gelen dövme, kız çocukların cinsel istismarı, evlenirken verilen başlıkla ilgili şiddet, evlilik içi tecavüz, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar, eş olmayanlar arasındaki şiddet ve sönmürmek için uygulanan şiddet de dahil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulanması;

b) Toplum içinde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel taciz, kadın satışı ve zorla fahişeleştirilme de dahil, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet;

c) Nerede meydana gelirse gelsin, Devlet tarafından işlenen veya hoş görülen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

3. Madde

Kadınların hakları

Kadınlar siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit bir biçimde yararlanma ve korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu haklara diğerlerinin yanında, aşağıdaki haklar da dahildir:

- a) Yaşama hakkı;
- b) Eşitlik hakkı;
- c) Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı;
- d) Hukukun korumasından eşit biçimde yararlanma hakkı;
- e) Her türlü ayrımcılığa karşı korunma hakkı;
- f) Elde edilmesi mümkün olan en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı;
- g) Adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı;
- h) İşkenceye, veya diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz kalmama hakkı.

4. Madde

Devletlerin sorumlulukları

Devletler kadınlara karşı şiddeti yasaklar ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusundaki yükümlülüklerinden kaçınmak üzere her hangi bir örf ve adeti, geleneği veya dinsel düşüncüyü ileri süremez. Devletler her türlü uygun araçla ve hiç gecikmesizin kadınlara karşı şiddeti tasfiye politikasını yürütür. Bu amaçla:

- a) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'yi henüz onaylamamış veya buna katılmamış ise, bu Sözleşmeyi onaylamayı ve katılmayı veya bu Sözleşmeye koyduğu çekinceyi geri almayı düşünür;

- b) Kadınlara karşı şiddete girmekten kaçınır;
- c) Kadınlara karşı şiddet ister Devlet isterse özel şahıslar tarafından işlensin, bu filleri önlemek, soruşturmak ve, ulusal hukuka göre cezalandırmak için gerekli özeni gösterir;
- d) Şiddete maruz bırakılan kadınlara karşı yapılan uygunsuzlukları cezalandırmak ve gidermek için ulusal mevzuatta ceza, medeni, idare ve iş hukuku ile ilgili yaptırımlar koyar; şiddete maruz bırakılmış kadınların adalet mekanizmasına ulaşmaları ve, uğradıkları zararların ulusal mevzuatta öngörüldüğü gibi adil ve etkili bir şekilde giderilmesi sağlar; Devletler ayrıca bu tür mekanizmalar vasıtasıyla bir giderim elde etmek isteyen kadınları sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirir;
- e) Gerekli takdirde Hükümet dışı örgütlerle, ve özellikle de kadınlara karşı şiddet konusunda yakın ilgilenen örgütlerle işbirliği yapmayı dikkate alarak, kadınların her türlü şiddete karşı korunmalarını artırmak veya daha önce bu amaçla yapılmış planlar için hükümler koymak üzere ulusal uygulama planlarını geliştirme imkanını ele alır;
- f) Kadınların her türlü şiddete karşı korunmalarını artırıcı nitelikte engelleyici yaklaşımlar geliştirir ve en geniş şekilde yasal, siyasal, idari ve kültürel tedbirleri alır; cinsiyet konusunda duyarlı yasalar, yürürlükteki uygulamalar ve diğer müdahaleler yoluyla kadınların yeniden mağdur olmalarına meydan vermemesini sağlar;
- g) İhtiyaç bulunması halinde, mevcut kaynaklarını uluslararası işbirliği çatısı altında azami derecede kullanarak, şiddete maruz kalmış kadınların ve gerektiği takdirde bu kadınların çocuklarının rehabilitasyonu, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi, ıslahı, kendilerine rehberlik yapılmasını, ve sağlık ve sosyal hizmetler, imkanlar ve programlar gibi özel nitelikteki yardımlar ile birlikte, yapısal desteklerden yararlanmaları için çalışır, ve bu kimselerin güvenliği ile fiziksel ve psikolojik rehabilitasyonu için gerekli her türlü tedbirin alınmasını sağlar;
- h) Kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi ile ilgili faaliyetler için Hükümet bütçesine yeterli ödenek koyar;
- i) Kadınlara karşı şiddetin önlenmesinden, soruşturulmasından ve cezalandırılmasından sorumlu olan kanun adamlarına ve kamu görevlilerine kadınların ihtiyaçlarına karşı kendilerini daha duyarlı hale getirecek bir öğretimin verilmesi için tedbirler alır;
- j) Her iki cinsten birinin üstün veya aşağı olduğu, erkekler ile kadınlar için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan kadınların ve erkeklerin davranış tarzlarını değiştirmek ve sosyal, kültürel önyargıları, geleneksel uygulamaları ve her türlü uygulamaları tasfiye etmek üzere özellikle eğitim alanında gerekli her türlü tedbiri alır;
- k) Kadınlara karşı şiddetin hüküm süren değişik biçimleri ile ilgili araştırmalar yapılmasını, verilerin bir araya getirilmesini, istatistiklerin toplanmasını sağlar, ve kadınlara karşı şiddetin nedenleri, nitelikleri, aşırıları ve sonuçları ile kadınlara karşı şiddeti engellemek ve yürürlüğe konan tedbirlerin etkililiği ve

bunlara bir giderim sağlanması konusunda araştırmalar yapılmasını teşvik eder; yapılan istatistikler ve varılan sonuçlar kamuya açıklanır;

l) Özellikle şiddete karşı aciz durumdaki kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yönelik tedbirler alır;

m) Birleşmiş Milletlerin insan hakları ile ilgili belgelerine göre verilmesi gerekli raporları sunarken, bu raporda kadınlara karşı şiddetle ve bu Bildirinin uygulanmasıyla ilgili aldığı tedbirlere de yer verir;

n) Bu Bildiride düzenlenen prensiplerin uygulanmasına yardım etmek üzere gerekli yönergelerin hazırlanmasını teşvik eder;

o) Kadınlara karşı şiddet problemi ile ilgili duyarlılığı artıran ve bu şiddetin yaralarını saran dünya çapındaki kadın hareketinin ve Hükümet dışı örgütlerin önemli rolünü kabul eder;

p) Kadın hareketinin ve Hükümet dışı örgütlerin çalışmalarını kolaylaştırıp daha iyi bir duruma getirir ve kendileriyle yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde işbirliği yapar;

q) Uygun olduğu takdirde, yesi buldukları Devletlerarası bölgesel örgütlerin programlarına kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yer vermeleri için teşvik eder.

5. Madde

Birleşmiş Milletlerin rolü

Birleşmiş Milletler organları ve uzman kuruluşları kendi yetki alanlarına giren konularda, bu Bildiride düzenlenen hakların ve prensiplerin tanınmasına ve gerçekleştirilmesine katkıda bulunurlar ve bu amaçla, diğer faaliyetlerle birlikte:

a) şiddete karşı mücadele etmek üzere bölgesel stratejileri tanımlamak, kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi ile ilgili görüş alış verisinde bulunmak ve programları finanse etmek amacıyla uluslararası ve bölgesel işbirliği yapılmasına yardım eder;

b) Kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusunda herkeste duyarlılık yaratmak ve yükseltmek amacıyla toplantılar ve seminerler düzenler;

c) Kadınlara karşı şiddet sorununu etkili bir biçimde ele alabilmeleri için Birleşmiş Milletler sistemi içindeki insan hakları Sözleşme organları arasında işbirliği ve görüş alış verisi yapılmasına yardım eder;

d) Birleşmiş Milletler sistemindeki örgütlerin ve kuruluşlarının sosyal eğilimler ve problemler ile ilgili dünyanın sosyal durumu hakkında hazırladıkları analizlere, kadınlara karşı şiddet eğilimlerinin incelenmesini de dahil eder;

e) Birleşmiş Milletler sistemindeki örgütler ve kuruluşlar arasında kadınlara karşı şiddet sorunu ve özellikle de şiddete karşı aciz durumdaki kadın grupları hakkında yapılan programlarla ilgili olarak işbirliği yapılmasını teşvik eder;

f) Bu Bildiride belirtilen tedbirleri dikkate alarak, kadınlara karşı şiddet ile ilgili yönergelerin şekillendirilmesine ve el kitaplarının hazırlanmasına yardımcı olur;

g) İnsan hakları belgelerinin uygulanması konusunda görevlerini yerine getirirken, gerektiği takdirde kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusunu da ele alır;

h) Kadınlara karşı şiddet konusunda çalışırken Hükümet dışı örgütlerle işbirliği yapar.

6. Madde

İç hukukla ve uluslararası hukukla ilişkisi

Bu Bildirideki hiç bir hüküm, bir Devletin ulusal mevzuatında ve bir Devlet bakımından yürürlükte olan bir uluslararası Sözleşme, andlaşma veya diğer belgede yer alan kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yönelik daha kullanışlı bir hükmü etkilemez.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Adak, Nurşen. “Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet Öğrenme Süreci Olarak Sosyalizasyon”, **Çocuk Edebiyatında ve Çocuk Hekimliğinde Şiddet Sempozyumu**, Eskişehir:Osmangazi Üniversitesi Yayınları ,Yayın No: 84, 2003.
- Adaklı, Gülseren. **Türkiye’de Medya Endüstrisi Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri**, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2006.
- Atabek, Nejd. Erdal Dağtaş, **Kamoyu ve iletişim**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları vakfı, No: 139, 1998
- Avcı, Nabi. **Kitle Kültürü Enformatik Cehalet**. Ankara: Rehber Yayıncılık, 1990.
- Aziz, Aysel. **Medya Şiddet ve Kadın 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi**. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü yayın No:81, 1994.
- Aydemir, Muzaffer. **İşyerinde Cinsel Taciz Davranışı**, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2007.
- Bülbül, A. Rıdvan. **Genel Gazetecilik Bilgileri**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
- Copet-Rougier, Elisabeth. “Le Mal Court: Başsız Bir Toplumda Görünen ve Görünmeyen Şiddet-Kamerun’daki Mkakolar” **Antropolojik Açıdan Şiddet**, Der.: David Riches, Çev.: Dilek Hattaoğlu, İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1989.
- Corbin, John. “İspanya’da Ayaklanmalar: Casas Viejas 1933 ve Madrid 1981”, **Antropolojik Açıdan Şiddet**. Der.: David Riches, Çev.: Dilek Hattaoğlu, İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1989.
- Çaplı, Bülent. **Medya ve Etik**. Ankara: İmge Kitabevi, 2002.
- Dağlı, Nevzat. **Gazete Yayımlama Teknikleri**. Ankara: İmaj Yayınevi, 1995.
- Demirergi, Nalan. Cüneyt İşcan, Mahmut T. Öngören ve Figen Yanık. **Sinema, Bu Ne Şiddet**. Ankara: Kitle Yayınları, 1994.
- Dursun, Çiler. “Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek” **Gazetecilik ve Habercilik** Der.: Sevdal Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 7 Habercinin El Kitabı Dizisi: 4, 2. Baskı. 2005.
- Edgar, Kathleen J. **Everything You Need to Know About Media Violence** New York: Rosen Publishing Group Inc., 2000.

- Ercan, Ferhan. **Dinsel Şiddet**. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1997.
- Ergil, Doğu. **Türkiye’de Terör ve Şiddet**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1980.
- Gökçe, Orhan. **İçerik Çözümlemesi**. Konya, Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları: 36, 3. Baskı, 2001.
- Heald, Suzette. “Şiddetin Ritüel Olarak Kullanımı”, **Antropolojik Açından Şiddet**, Der.: David Riches, Çev.: Dilek Hattaoğlu, İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1989.
- İlkkaracan, Pınar. **Doğu Anadolu’da Kadın ve Aile**, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- İnuğur, M. Nuri. **Türk Basın Tarihi 1919-1989**, (İstanbul:Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No:37, 1992
- Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER). **Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultayı**, İstanbul, 2004.
- Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 12. Baskı, 2003.
- Keane, John. **Şiddetin Uzun Yüzyılı**. Çev: Bülent Peker, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1998.
- Keleş, Ruşen. “Kent Yaşamı ve Kitle İletişim Araçları “, **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, UNESCO 1985 Yılı 8. Seminer Tutanakları**. İstanbul: Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:8, İstanbul, 1985.
- Kocacık, Faruk. **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet**. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, No:93, 2004.
- Köknel, Özcan. **Kimliğini Arayan Gençliğimiz**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2001.
- Köktener, Aysun. **Bir gazetenin Tarihi: Cumhuriyet**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları-2119, Cogito-134, 2004.
- Kuzu, Türkan. “Masallarda Üvey Anne Şiddeti”, Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü ve Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, **Çocuk Edebiyatında ve Çocuk Hekimliğinde Şiddet Sempozyumu**, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları No: 84, 2003
- Marvin, Garry. “Boğa Güreşlerinde Şeref, Haysiyet ve Şiddet Sorunu”, **Antropolojik Açından Şiddet**, Der.: David Riches, çev. Dilek Hattaoğlu, İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1989.
- Michaud, Yves. **Şiddet**. Çev.: Cem MUHTAROĞLU. İletişim Yayınları, İstanbul,

- Mowlana, Hamid. “Uluslararası Kitle İletişiminde Bilgi Akımı”, **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet**, UNESCO 1985 Yılı 8. Seminer Tutanakları, Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:8, İstanbul, Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş., 1985.
- Neuendorf, Kimberly. A. **The Content Analysis Guidebook**. America: SAGE Publications, inc., 2002.
- Neydim, Necdet. “Çocuklarda Şiddeti İçselleştiren Edebiyat mıdır Yoksa Onları Şiddete Yönelten Araçlar Başka Yerde mi Aranmalıdır” **Çocuk Edebiyatında ve Çocuk Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu**. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları Yayın No: 084, 2003.
- Ömer ÖZER. **Yetiştirme Kuramı: Televizyonun Kültürel İşlevlerinin İncelenmesi**. (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.1578, 2004
- Özbudun, Sibel. Gökçer Özgür ve Temel Demir, **İmparatorun Soyтарыsı Egemen Medya**, İstanbul: Ütopya Yayınevi, 2007
- Özsever, Atilla. **Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci**. Ankara: İmge Kitabevi, 2004.
- Polat, Oğuz. **Çocuk ve Şiddet**. İstanbul: Der Yayınları, 2001.
- Ramonet, Ignacio. **Medyanın Zorbalığı**. Çev.: Aykut Derman, İstanbul:Om Yayınevi, 2000.
- Riches, David. “Şiddet Olgusu”. **Antropolojik Açıdan Şiddet**. Der.: David Riches, Çev.: Dilek Hattaoğlu, İstanbul: Ayrıntı yayınları, 1989.
- Sanders, Barry. **Öküzün A’sı Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi**. Çev.: Şehnaz Tahir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Schesinger, Philip. **Medya, Devlet ve Ulus: Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlik**. Çev.: Mehmet Küçük, İstanbul:Ayrıntı yayınları, 1994.
- Sertel, Zekeriya. **Hatırladıklarım**, İstanbul: Gözlem Yayınları, 3. Basım, 1977
- Tavşancıl, Ezel ve Esra Aslan, **Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için, İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri**. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2001.
- Tekeli, Şirin ve Meryem Koray, **Devlet Kadın Siyaset**, Ankara: Türkiye Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Vakfı, 1991
- Tokgöz, Oya. **Temel Gazetecilik**. Ankara: İmge Kitabevi, 5. Baskı, 2003.
- _____. “Türk Gazetelerinde Siyasal Şiddet (1975-1980)”, **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet**. UNESCO 1985 Yılı 8. Seminer Tutanakları, İstanbul: Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:8, 1985.

- Topuz, Hıfzı. **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**. I. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, , 2003.
- Türkdoğan, Orhan. **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**. İstanbul: Timaş Yayınları, 1996.
- Ulus, Sema. "Türkiye'de Cinsiyet Eşitsizliğinin Feodal Örneği Olarak Güldünya Tören ve Kadriye Demirel Töre Cinayeti Haberlerine Eleştirel Bakış", **Medya Eleştirileri Toplumsal Etkiler**, Der.: Can Bilgili, İstanbul: Beta, 2005.
- Yanardağ, Merdan. **Fethullah Gülen Hareketinin Perde Arkası Türkiye Nasıl Kuşatıldı?** İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları, 7. Baskı, 2007.
- Yavuzer, Haluk. **Çocuk ve Suç**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2001.
- Yurdalan, Özcan. "Haber Fotoğrafçılığı", **Gazetecilik ve Habercilik**. Der.: Sevda Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları: 7, Habercinin El Kitabı Dizisi: 4, 2. Baskı.2005.
- Yüksel, Erkan ve Halil İbrahim Gürcan. **Habercinin El Rehberi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, NO: 1263, 2001.
- Werner, J. Severin ve James W. Tankard. **İletişim Kuramları: Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları**. Çev. Ali Atıf BİR, Serdar SEVER, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1994.

MAKALELER

- Alat, Zeynep. "News Coverage of Violence Against Women, The Turkish case", **Feminist Media Studies**, 6, 3: 2006.
- Bullock, Cathy ve Ferrand Jason Cubert. "Coverage of Domestic Violence Fatalities by Newspapers in Washington State", **Journal of Interpersonal Violence**, 17, 5: 2002.
- Carter, Sue. "Media Insensitivity To Victims Of Violence", **USA Today**, 128, 2650: 1999.
- Koloğlu, Orhan. "Medya, Devlet ve Sermaye" **Birikim**, Sayı 117. Ocak 1999
- Lule, Jack. "Victimage in Times Coverage of the KAL Flight 007 Shooting", **Journalism Quarterly**, 66, 3: 1989.
- McManus, John ve Lori Dorfman, "Youth Violence Stories Focus On Events, Not Causes", **Newspaper Research Journal**, 23, 4: 2002.

Naylor, Brownly. "Reporting Violence in the British Print Media: Gendered Stories", **The Howard Journal**, 40, 2: Oxford, Blackwell Publishers Ltd., 2000.

Şehnaz Köksal, "Yakın Dönem Literatürdeki Bazı Bulgular Işığında Pornografi ve Kadınlara Yönelik Şiddet", 4, 9: **Türk Psikoloji Bülteni**, 1999.

Yaktıl, Gürsel. Gülseren Güçhan, Emine Demiray ve Media Sağlık, "Ulusal Gazetelerde Kadın İmajı", **Kurgu Dergisi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, sayı 8, 1990.

Yüksel, Aysun. "Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'deki Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Televizyon Dizilerindeki Yansımaları", **Kurgu Dergisi** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sayı: 16, 1999.

TEZLER

Fatih Balcı, "Yazılı Basında Yer Alan Şiddet İçerikli Haberlerin Polis Üzerindeki Etkisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Jennifer Hatcher, "Hate Crime in the Media: A Content Analysis of The Washington Post and The New York Times", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, West Virginia Üniversitesi, 2002.

Galip Bengü İsen, "Saldırganlık Kuramları ve Basında Cinayet Haberleri", Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, SBE, 1995.

Gönül Demez, "Basında Yer Alan Cinayet Haberlerinin İçerik Çözümlemesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi Mimar Sinan Üniversitesi, SBE, 1998.

Ömer Özer, "Krizin engellenmesi ve Haber Söylemi: Türkiye'deki İranlı Muhaliflere Yönelik Şiddet Haberleri (1985-1996)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi SBE, 1997.

Thomas J. Leonette, "When Bombs Explode: Mass Print Media's Construction of the Terrorist Bombings of US Targets", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, West Virginia Üniversitesi, 2002.

İNTERNET ERİŞİMLİ KAYNAKLAR

AKSOY, Metin. "Holdinglerin Bankamedyası (III)- Holding-banka-medya ve Medyakit", http://www.sansursuz.com/haberler/templates/sansursuz_yazar.asp?articleid=2182&zoneid=7&y=15, (15.10.200).

Andersen, Martin Edwin. "Keeping it covered: violence and the media", <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=361954>, (15.11.2002)

- Ankara Ticaret Odası (ATO), “Hayatsız Kadınlar Dosyası 2004”,
<http://www.atonet.org.tr/turkce/bulten/bulten.php3?sira=250>, (22.04.2006)
- Anıl, Ela. Pınar İlkaracan, Zülal Kılıç, Karin Ronge, Gülşah Seral ve Tuluğ Ülgen.
Pekin+5: Birleşmiş Milletler’de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye’nin Taahhütleri, İstanbul: Kadının İnsan Hakları Projesi-Yeni Çözümler Vakfı, 2001, <http://www.kadinininsanhaklari.org/files/pekin5.pdf>, (19.06.2007)
- Atman, Ümit Cihan. Kadına **Yönelik Şiddet: Cinsel Taciz/ırza Geçme**,
<http://www.ttb.org.tr/STED/sted0903/kadin.pdf>, (16.08.2007)
- Avrupa Konseyi, **Kadınların Şiddete Karşı Korunması**, 30 Nisan 2002’de kabul edilen Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı, Rec(2002)5 ve İzahat Belgesi,
[http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF_Rec\(2002\)5_Turkish.pdf](http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF_Rec(2002)5_Turkish.pdf), (07.08.2007)
- Ayrancı, Ünal. Yasemin Günay ve İlhami Ünlüoğlu. “Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti: Birinci Basamak Sağlık Kurumuna Başvuran Kadınlar Arasında Bir Araştırma”,
Anadolu Psikiyatri Dergisi, (Cilt:3, 2002),
<http://lokman.cu.edu.tr/psikiyatri/derindex/apd/fulltext/2002/75.pdf>, (03.08.2007)
- Başbakanlık Genelgesi, “Kadınlara Yönelik Şiddet, Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Genelge”, **Resmî Gazete**, Tarih: 04.07.2006, Sayı: 26218,
<http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=5846>, (03.09.2007)
- “Bilimle Donanmış Süper Müslüman”, **Sabah gazetesi**,
<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/12/30/gnd109.html>, (17.06.2007)
- Birleşmiş Milletler, **Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri**,
http://undp.un.org.tr/doc_pdf/metin139.pdf, (05.07.2007)
- Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi-Türkiye, “Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme”,
http://195.142.135.65/unic_tur/belgeler.asp, (05.08.2007),
http://195.142.135.65/doc_pdf/metin136.pdf, (05.08.2007)
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, **Kadın ve Kız Çocuk Ticareti**, Genel Kurul Kararı, 57. Oturum, 18 Aralık 2002, <http://www.kssgm.gov.tr/belgeler/uaibm57-181.pdf>, (19.07.2007)
- Business Publications Audit of Circulations (BPA) “Zaman gazetesi Mart 2007 Tiraj Denetim Raporu”, <http://medya.zaman.com.tr/2007/07/13/bpa.pdf>, (22.10.2007)
- Buvinic, Marya. “Living in a More Violent World”, **Foreign Policy**, Spring 2000,
<http://www.findarticles.com>, (11.06.2002)

- Ciner Grup, “Sektörler”, <http://www.parkgroup.com.tr/tr/grcom.htm>, (22.08.2007)
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CEDAT), **Seks Ticareti**, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, Editörler: Esin Küntay ve Muhtar Çokar, http://www.cetad.org.tr/doc/bilgilendirme_dosyasi_8.pdf, (15.07.2007)
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CEDAT), **Kadın Cinselliği**, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, Editörler: Şahika Yüksel, Dilek Cindoğlu, http://www.cetad.org.tr/doc/bilgilendirme_dosyasi_5.pdf, (15.07.2007)
- Cinsel Tıp Derneği, “Cinsel Şiddet Anketi Sonuçları”, <http://www.cinseltip.org/>, (22.08.2007)
- ÇAKIR, Esmâ. “Mahkeme TMSF’yi haklı buldu, Ciner’e vize vermedi”, **Hürriyet gazetesi**, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/6777958.asp?m=1>, (03.04.2007)
- Çukurova Grubu, <http://www.cukurovaholding.com.tr/turkce/index2.htm>, (22.08.2007)
- DEMİR, Vedat. “Medya ve Etik”, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Adıyaman seminerinde verilen tebliğ, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, (19.08.2007)
- Demirbaş, Timur. “Suçun Nedenleri-Suç Etolojisi”, <http://www.kriminoloji.com/>, (11.04.2007)
- Doğuş Holding, http://www.dogusgrubu.com.tr/tr/icerik/47/2/web_sektorler/medya/, (18.07.2007)
- Dorfman, Lori ve Vincent Schiraldi. **Off Balance: Youth, Race & Crime in the News, Youth Law Center**, <http://www.buildingblocksforyouth.org/media/mediaexec.pdf>, (26.10.2005)
- Dorfman, Lori ve Esther Thorson. “Measuring The Effects Of Changing The Way Violence is Reported”, **Nieman Reports**, The Nieman Foundation For Journalism, Harvard University, Cambridge, 52, 4: 1998. <http://www.nieman.harvard.edu/reports/98-4NRwint98/NRWinter98.pdf>, (26.10.2005)
- Dupre, Michael E. ve David A. Mackey. “Crime in the Public Mind: Letters to the Editor as a Measure of Crime Salience”, **Journal of Criminal Justice and Popular Culture**, 8, 1: 2001, <http://www.albany.edu/scj/jcpc/vol8is1/dupre.pdf>, (13.06.2002)
- Dyson, Rose A. “The Lamarsh Commission Mandate”, **LaMarsh Centre for Research on Violence and Conflict Resolution**, <http://www.yorku.ca/lamarsh/judylamarsh.htm>, (11.03.2003)

- Ergün, Mustafa. “Gözlem Yoluyla Öğrenme”, **Öğrenme ve Öğretmenin Kuramsal Temelleri**, <http://www.egitim.aku.edu.tr/kuramsal.htm>, (27.06.2007)
- Ertürk, Yakın. “Kültür ve Kadına Karşı Şiddet Arasındaki Kesişmeler”, Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Konseyi 4. Oturumu, **Özel Raportör Yakın Ertürk’ün Raporu**, Ocak 2007, http://www.ihop.org.tr/dosya/YE/ye_raportr.doc, (18.07.2007)
- Eygi, Mehmet Şevket. “İslami Medya Etiği”, <http://www.tumgazeteler.com/?a=943582>, (04.11.2007)
- Fincancı, Şebnem. “Kadına Yönelik Şiddet”, http://www.tr.net/saglik/kadin_sagligi_kys.shtml, (01.05.2007)
- GATA (Gülhane Askeri Tıp Akademisi), “Toplumsal Cinsiyet”, Üreme sağlığı ve Aile Planlaması Projesi, http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.htm, (06.09.2007)
- Gerbener, George. “Chairman Znaimer’s Sensual Pagan Torrent”. **Canadian Journal of Communication**, 21, 1: <http://cic-online.ca>, (06.06.2003)
- Giray, Hatice. Pembe Keskinoglu, Yonca Sönmez, Recı Meseri, Nuriye E. Karakuş, Nuray Yüceetin ve Türkan Günay. **Gebelikte Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Etkileyen Etmenler**, <http://www.ttb.org.tr/STED/sted1005/gebelik.pdf>, (03.09.2007)
- Günaydın, Serdar. “Kadınlara Yönelik Şiddet Artarak Devam Ediyor”, **Hürriyet gazetesi**, http://www.hurriyet.com.tr/agora/article.asp?sid=8&aid=2120_15.10.2006, (19.04.2007)
- Gürkan, Tanju. “Öğrenme Doğası ve Çok Yönlü Gelişim”, <http://www.hackhell.com/archive/index.php/t-18683.html>, (02.04.2006)
- <http://www.albayrak.com.tr/medya.htm>, (14.07.2007)
- <http://www.amnesty.org.tr/v0503200402.si>, (22.10.2006)
- <http://www.bizimaile.com/>, (14.07.2007)
- <http://www.byegm.gov.tr/>, (27.07.2007)
- <http://www.byegm.gov.tr/TURKBASINI/gazete-turkce.htm>, (17.06.2007)
- <http://www.cumok.org/html/vakif/vakif.htm>, (12.07.2007)
- <http://www.dmg.com.tr/tr/download/DYHOL-Kons-31032007.pdf>, (22.09.2007)

- <http://www.doganholding.com.tr/index.asp>, (11.08.2007)
- <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/hur/turk/99/06/22/gundem/02gun.htm>, (13.08.2006)
- <http://www.gencyaklasim.com/>, (14.07.2007)
- <http://www.haydarbaskimdir.com/index.php?icerik=10>, (14.07.2007)
- http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=10420,
(29.09.2004)
- <http://www.milliyet.com.tr/2002/04/07/guncel/gun01.html>, (14.07.2007)
- http://www.morcati.org.tr/images/siddet_tekeri.jpg, (15.08.2007)
- <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/new/directions/pdftxt/bulletins/bltn14.pdf>, (16.11.2002)
- <http://www.risaleinurenstitusu.org/>, (14.07.2007)
- <http://www.sarangroup.com/default.asp?lng=>, (12.07.2007)
- <http://www.sentezhaber.com/>, (14.07.2007)
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1894>, (27.07.2007)
- <http://www.ulkucugenclik.biz/>, (16.07.2007)
- <http://www.vakit.com.tr/Kunye.aspx>, (14.07.2007)
- <http://www.yeniasya.com.tr/ss/kunye.htm>, (14.07.2007)
- <http://www.yeniasya.de/cankardes/>, (14.07.2007)
- <http://www.yeniasyaforum.com/>, (14.07.2007)
- <http://www.yenisafak.com.tr/mesaj/?m=kunye>, (14.07.2007)
- <http://www.zamanus.com/us/>, (14.07.2007)
- “Hürriyet, Trader Media East’in yüzde 67.3’ünü satın aldı”, **Hürriyet gazetesi**,
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=6252783&tarikh=2007-04-02>,
(07.05.2007)
- “İspanya’da 2 milyon kadın kötü muamele görüyor”, **Hürriyet gazetesi**,
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/5497542.asp>, (24.11.2006)
- İstanbul Tabip Odası, “İstanbul Protokolü”, <http://www.istabip.org.tr/YASA/istprot.doc>,
(13.06.2007)

- Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, “Kadına Yönelik Şiddet”, <http://www.ksgm.gov.tr/>, (22.08.2007)
- Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Uluslararası Belgeler, **Dördüncü Kadın Dünya Konferansı Sonuçları: Pekin Deklerasyonu ve Eylem Planı Ek I**, <http://www.kssgm.gov.tr/belgeler/pekin.pdf>, (15.06.2007)
- Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Uluslararası Belgeler, **Pekin+5'in Sonuçları**, <http://www.kssgm.gov.tr/belgeler/pekin-5.pdf>, (17.04.2007)
- Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı, “Manevi Şiddet”, http://www.wwhr.org/id_402, (07.02.2003)
- KA-MER Vakfı, “Acil Yardım Hattı İstatistikleri”, <http://www.kamer.org.tr/istatistik/AYH%2097-07%20İSTATİSTİKLER.doc>, (08.10.2007)
- Kadına Yönelik Şiddet, **İstanbul Kadıköy Belediyesi, Demokrasi ve İnsan Hakları için Toplumsal İşbirliği Projesi**, http://insanca.kadikoy.bel.tr/kl_kadina_yonelik_siddet.html, (21.07.2006)
- Karaduman, Ayşe. Taş Deniz Uyanık ve Zehra Karakaya. **Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili: Türkiye İçin Nicel Bir Yaklaşım**, 1993, DİE Toplumsal Yapı ve Kadın İstatistikleri Şubesi, www.die.gov.tr/tkba/paper1_5rev.pdf, (06.07.2007)
- Kim, Joohoan. “Killing and Dying in the Newspapers: A Content Analysis on New York Times and New York Newsday”, <http://www.cis.upenn.edu/~sjokim/killing.txt>, (10.03.2003)
- Kocacık, Faruk. “Şiddet Olgusu Üzerine”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, (Cilt: 2, Sayı: 1) Doç.Dr. Feramuz AYDOĞAN’ın Anısına, <http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/88.pdf>, (17.06.2006)
- Kongar, Emre. “Medya Yeniden Yapılanabilecek mi? VII”, http://www.kongar.org/medyanotu/249_Medya_Yeniden_Yapilanabilecek_mi_VII.php, (12.07.2007)
- Koopmans, Ruud ve Susan Olzak. **Right-Wing Violence and the Public Sphere in Germany: The Dynamics of Discursive Opportunities**, <http://www.princeton.edu/~artspol/conferences/Olzak.pdf>, (04.07.2002)
- Köker, Gülbahar. “Şiddetin Dayandığı Kapı: Kadın”, http://www.keditor.com/yazilar_15.html, (07.09.2007)
- Lynch, Jake. “Using Conflict Analysis in Reporting”, The Peace Journalism Option 3, **Conflict and Peace Forums**, The Transnational Foundation of Peace and Future Research, <http://www.transnational.org/features/2000/LynchPart1.html>,

(25.02.2003)

- Medya Tava, “Gazete Net Satışları-15.10.2007-21.10.2007”,
<http://www.medyatava.com/tiraj.asp?TARİH=15.10.2007-21.10.2007>,
 (22.10.2007)
- Medya Tava, <http://medyatava.com/tiraj.asp>, (20.08.2007)
- Miller, Jerome. “Riding the Crime Wave: Why Words We Use Matter So Much”,
Nieman Reports, 52, 4: The Nieman Foundation For Journalism At
 Harvard University, Cambridge, 52, 4: 1998,
<http://www.nieman.harvard.edu/reports/98-4NRwint98/NRWinter98.pdf>,
 (26.10.2005)
- Minare İslam Portalı, <http://www.minare.net/forum/anketler/en-iyi-islami-gazete-t1052.15.html>,
 (11.08.2007)
- Polat, Oğuz. “Şiddet”, <http://www.kriminoloji.com>, (09.08.2006)
- Özer, Ömer. **Televizyonun Yetiştirme Rolü: Ankara Çevik Kuvvet Örneği**,
http://www.ilet.gazi.edu.tr/iletisim_dergi/20/omerozer.pdf, (10.03.2007)
- Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, “Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Kabul Edilen Kararlar”, http://www.die.gov.tr/tkba/u_sozlesmeler.htm, (19.06.2007)
- Paulsen, Derek J. “Wrong Side of the Tracks: Exploring the Role of Newspaper Coverage of Homicide in Socially Constructing Dangerous Places”, **Journal of Criminal Justice and Popular Culture**, (9, 3:, 2002),
<http://www.albany.edu/scj/jcipc/vol9is3/paulsen.html>, (16.02.2003)
- Rehberlik Portalı, PDR Ders Notları, “Kişilik Kuramları”,
<http://www.rehberlikportali.com/Yazi.asp?ID=29>, (12.04.2007)
- Rohlinger, Deanna. “Countermovement and Media Coverage Outcomes: A Case Study of the Abortion Debate”, <http://repositories.cdlib.org/csd/01-06>, (12.06.2003)
- Stack, Steve. “Media coverage as a risk factor in suicide”, **Injury Prevention**, 8, 4: 2002. http://ip.bmjournals.com/cgi/reprint/8/suppl_4/iv30, (04.07.2003)
- Stevens, Jane Ellen. **Reporting on Violence: New Ideas for Television, Print and Web**, Editör: Lori Dorfman, The California Wellness Foundation, Berkeley Media Studies Group, 2001, <http://www.bmsg.org/content/handbook2ndEd.pdf>, (14.11.2002)
- Stevens, Jane Ellen. Esther Thorson ve Lori Dorfman. **Reporting on Violence: Instructor’s Guide, A Colege Mini-Course on Reporting Violence to Include a Public Health Perspective**, The California Wellness Foundation, Berkeley Media Studies Group, 2001,

<http://www.bmsg.org/pdfs/TeachingViolenceReporting.pdf>, (14.11.2002)

Sorenson, Susan B. Julie G.Peterson Manz, ve Richard A.Berk. “News Media Coverage and the Epidemiology of Homicide”, **American Journal of Public Health**, Cilt: 88, No: 10, 1998, <http://www.cas.lancs.ac.uk/papers/hommedb.pdf>, (03.05.2003)

Soothill, Keith. “Homicide in the Media: What you're afraid of is not what’s really going on”, <http://www.onlineopinion.com.au/2003/Feb03/Soothill.htm>, (23.03.2003)

Soothill, Keith Moira Peelo, Brian Francis, Jayn Pearson ve Elizabeth Ackerley. **Homicide and The Media Identifying The Top Cases in The Times**, <http://www.cas.lancs.ac.uk/papers/hommedb.pdf>, (23.03.2003)

Şimşek, Leyla. **Günümüz Basımında Kadınlar**, Editör: Nazan Aksoy, (Altkitap, 2000), <http://www.altkitap.com/kitap.asp?kitapid=5>, (23.11.2003)

Thomason, Tommy. “Victims Rights and Services for the 21st Century News Media Community”, **OVC (Office for Victims of Crime), Bulletin**, U.S.Department of Justice Office of Justice Programs, <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/new/directions/pdftxt/bulletins/bltn14.pdf>, (16.11.2002)
<http://www.ovc.gov/new/directions/pdftxt/bulletins/bltn14.pdf>, (11.06.2007)

“TMSF atv ve Sabah'a el koydu”, **Hürriyet gazetesi**, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=6248828&tarih=2007-04-02>, (13.05.2007)

“TMSF atv ve Sabah'a el koydu” **Radikal gazetesi**, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=217246>, (3.04. 2007)

Türk Dil Kurumu, “Güncel Türkçe Sözlük”, <http://www.tdk.gov.tr>, (18.07.2007)

Uluslararası Ceza Mahkemesi Türkiye Koalisyonu, Uluslararası Ceza Mahkemesi Temel Belgeler Derlemesi, **Roma Statüsü**, Ankara: Kapasite Geliştirme Derneği, Çeviren: Hivren Özkol ve Gülay Arslan, 2006
<http://www.ihop.org.tr/dosya/ucm/ucm.pdf>, (16.08.2007)

Uluslararası Af Örgütü, “Kadına Yönelik Şiddet Sayacı-İstatistik Bilgiler-Özet”, <http://www.amnesty.org.tr/v0503200402.si>, (22.10.2006)

Uluslararası Af Örgütü-Türkiye, “Aile içi şiddete karşı mücadelede kadınlar”, <http://www.amnesty.org.tr/sindex.php3?sindex=ozdais0206200403#ttl2>, (16.07.2007)

U.S.Department of Education Office of Postsecondary Education, **The Handbook for Campus Crime Reporting 2005**, <http://www.ed.gov/admins/lead/safety/handbook.pdf>, (08.06.2006)

- Ünal, Gülseren. “Aile İçi Şiddet”, **Aile ve Toplum Dergisi**, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü, (Ankara: Ocak-Şubat-Mart 2005),
<http://www.aile.gov.tr/dergi/?Id=12>, (13.07.2007)
- Villani, Susan. “Impact of Media on Children and Adolescents: A 10-Year Review of the Research”, **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**, (Cilt: 40, Sayı: 4),
http://www.lionlamb.org/research_articles/01C392.pdf, (18.07.2007)
- “Yanlış İnanış: Aile içi şiddet sanıldığı kadar yaygın değildir”, **Hürriyet Gazetesi Aile İçinde Şiddet Son Kampanyası**,
<http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet2.asp>, (13.08.2007)
- “Yazarlar/Biyografi- Hasan Sutay”,
<http://arsiv.zaman.com.tr/argit2/ssayfa/yazar/biyografi3.htm>, (11.07.2007)
- Yeşildal, Nuray. “Sağlık Hizmetlerinde İş Kazaları ve Şiddetin Değerlendirilmesi”, **TSK Koruyucu Hekimlik Dergisi**, 4(5), 2005,
http://www.korhek.org/khb/khb_004_05-280.pdf, (13.04.2006)
- Yüksel, Erkan. “Medya Şiddet Doğurur mu?”,
<http://www.dorduncukuvvetmedya.com/dkm/article.php?sid=7230>, (03.11.2006)
- Villani, Susan. “Impact of Media on Children and Adolescents: A 10-Year Review of the Research”, **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**, 40, 4: 2001,
http://www.lionlamb.org/research_articles/01C392.pdf, (18.07.2007)
- White, Aidan. “Introduction”, **Child Rights and the Media: Putting Children in the Right Guidelines for Journalists and Media Professionals**, Editör: Peter McIntyre, (International Federation of Journalists, 2002),
http://www.unicef.org/magic/resources/childrights_and_media_coverage.pdf, (12.06.2003)
- “5 yabancı firma şartname aldı”, **Sabah gazetesi**,
<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/09/24/haber,D3CBCE4AFA9E4A71AE95115459CEB704.html>, (26.09.2007)